

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נוֹתֵן
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַמַּעֲשֵׂר
לְהַקְדֹּשׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

פרשת בשלח תשפ"ה

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

כני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

בלומינגראוו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

קון הדפסה
היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

משימתם הגולל. פי הקנט' הוא דף הנתן לארון לכסוי ואותו שדפנות קרי דופק והקשה ר"ת דאמרין בפי' מי שמתו (ברכות דף יט) דא"ר אלעזר ברבי צדוק מדלגין היינו על גבי ארונות לקראת מלכי ישראל ואי כסיו ארון הוא גולל הא קא טמא דאק דרשינן ב' בהמה המוקשה (חולין דף עב.) וכל אשר יגע על פני השדה לרבות גולל דופק וטמא הוא בפי' הוא מלא בארון דכיון

הרוגי מלכות. הני דגוס: הרוגי ב"ה. עיר הנדחת: מיתה וקבורה בעינן; אם נקברו מכפרת מיתתן עליהן ולעולם טעמא דקדשי עיר הנדחת משום הדואל ונדחו ידחו הוא: רב אשי אמר. לעולם לא בעינן עיבור הבשר אלא צערא דחיובת הקבר פורתא וטעמא דלא היו מתאבלים משום אבלותו טמאתה הגולל חיללא כדתיבתו אבלו מלחין גולל הוא ודף הנתן על הארון לכסוי ואותו שדפנות קרי להו דופק: **הואיל** ונדחו. שדל הוא נראה להתאבל בשעת התחלת אבלות ידחו אף לאחר כמאן ואע"ג דגבי קובר את מתו ברגל נתן (בבא מציעא דף טז) מונה שבעה אחר הרגל ולא אמרי' הואיל ונדחו ידחו תתם לא אידחו ולא לגמרי שהרי עסקי רבים נוהג ברגל שנתחנמן אותו כל הרגל כדאמרין התם כל שהוא משום עסקי רבים אין הרגל מפסיקו; **אי הכי**. לענין קבורת אבותיו למה לי להמתין עיבור הבשר: משום דלא **אפשר** לטילו משום דנבקע כריסו ומריתא **לאישתא** כתיב **ויאמר** ביום ראשון שלה חקן מתרפאין באותו עפר **אמרו** ליה לשמואל. משום דמת וכל הך הנקבר בו איסורי הנאה ניהו דגמר שם שם ממגלה ערופה כדלקמן: **איות עבדין**. כדמפרש לקמן שהקרקע אינו נאסר. ע"ז לא מיתרפא כדמפרש לקרקע; דתיבי אלהים על ההרים ולא ההרים אלהים: החוצב קבר לאיניו. משמת: לא יקבר בו; עולמית דכיון דהחזקו למת נאסר בכל הנאה וקס"ד דה"ה נמי אם חצבו לצורך איש אחר ואורחא דמילתא נקט: **קבר בנין**. שבנאו למעלה מן הקרקע (הדיו תלש) דכותיה בע"ז בית שבנאו מתחלה לע"ז אסור תלשו ולבסוף חיברו חזי תלשו לענין ע"ז וקבר נמי איתקש לע"ז: קבר חדש. ולא למת החזקו אלא אצל חסבו ולכשימתו לו מת יקברו בו שלשה קברות. חלוקים בהלכותיה: קבר הנמצא. כגון שהוא חדש וידוע בעל השדה שלא צוה מעולם לקבורו שם ובגדילו נקבר שם: קבר הידוע. שנקבר שם מעת בעל השדה; וקבר המיוק את הרבים. שקבור במקום הילוך רבים ומטמאין באהלו: מותר. לפנותו שלא קנה את מקומו: מקומו שחור. שאע"פ שגורו טומאה על הקברות ואע"פ שישלם משם על גורו על זה ובחנאה כיון מותר ואע"ג דאיסורא דאורייתא הוא דאין תורת קבר עליה: מקומו **שמא**. גזירה דרבנן היא שגורו טומאה עולמית על הקבר כדי שלא יפנהו: קבר המיוק את הרבים. ניתן רשות לפנותו מפני נזקו של רבים: פניהו מקומו שחור. דלא גזור עליה מפני הנזק ומיהו אסור בהנאה דאיסורא דאורייתא הוא ולא פקעה: **מת מצוה** קנה מקומו. מתנאים הוא שהתנה יהושע בכניסתו לארץ בפרק מרובה (כ"ג דף פא.) שהורגו **גבר** למה. לאחר שמת: **החונת**. החונת. שחונתו לכך ונקרא שם המת עליה: **מילתא** היא. כאילו כרכו בו: שם שם. במרים תיב (במדבר ב) ותמת שם מרים ותקבר שם ובע"ז כתיב (דברים יב) אשר עבדו שם הגוים: עגלה ערופה כדמפרש מיתרפא. וקד"ל ירידתה

הרוגי מלכות להרוגי בית דין. הרוגי מלכות, פיון **דשלא** בדיון קא מיקטלי, הויא להו כפפרה. הרוגי בית **דין**, פיון דבדיון קא מיקטלי, לא הוי להו כפפרה. **תדע**, דתנן לא היו קוברין אותו בקברות אבותיו, ואי **כלקא** דעתיה, פיון דאיקטול הויא להו כפפרה. **ליקברו**. מיתה וקבורה, בעינן. מותיב רב אדא בר אבהה, לא היו מתאבלין אלא אוניו, שאין איננות אלא בלב. ואי **כלקא** דעתיה, פיון דאיקבור הויא להו כפפרה, לאיבלו. בעינן נמו, עיפול בשר. **דיקא** נמו, דקתנה, נתעפל הבשר, מלקטין את העצמות וקוברין אותן במקומן, שמע מניה. רב אשי אמר, אבלות מאומתי קא מתהלת, מסתימת הגולל. **כפפרה** מאומתי היא, מפי חזו צערא דקברא פורתא, הלכך הויא לא ואידחו ידחו. אי הכי, למה לי עיפול בשר. משום דלא אפשר, בקריה דרב, הוו שקלי מניה עשרא לאישתא בת יומא. אתו, אמרו ליה לשמואל. אמר להו, יאות עבדין. קרקע עולם הוא, וקרקע עולם אינה נאסרת, דכתיב וישלך את עפרה על קבר בני העם, מוש קבר בני העם לעבודת פוכבים, מה עבודת פוכבים, במקומו לא מיתרפא, דכתיב אשר אתם יורשים אותם את אלהיהם על ההרים הרמים, על ההרים אלהיהם, ולא ההרים אלהיהם. הכא נמו, במקומו לא מיתרפא. מותיבי, החוצב קבר לאביו והלך וקברו במקום אחר, הרי זה לא יקבר בו עולמית. הכא במאי עסקינן, קבר בנין. הא שמעו, קבר חדש, מותר בהנאה. הטיל בו נבל, אסור בהנאה. הכא נמו, בקבר בנין. הא שמעו, הנמצא אתה אומר, שלש קברות הן, קבר הנמצא, קבר הידוע, קבר המיוק את הרבים. קבר הנמצא, מותר לפנותו. פניהו, מקומו שחור ומותר בהנאה. קבר הידוע, אסור לפנותו. פניהו, מקומו שמא ואסור בהנאה. קבר המיוק את הרבים, מותר לפנותו. פניהו, מקומו שחור, ואסור בהנאה. הכא נמו, בקבר בנין. וקבר הנמצא מותר לפנותו? דילמא מת מצוה הוא, ומת מצוה קנה מקומו. שאני מת מצוה, דקלא אית ליה. איתמה, אורגו בגד למת. אפי' אמר, אסור. ורבא אמר, מותר. אפי' אמר אסור, הוקמה מילתא היא. ארבא אמר, מותר, הוקמה לאו מילתא היא. מאי טעמא מה עגלה ערופה, מה עגלה ערופה, הוקמה מיתרפא. האי נמו, בהוקמה מיתרפא. ורבא, נמו שם' שם' מעבודת פוכבים. מה עבודת פוכבים, בהוקמה לא מיתרפא. אף הכא נמו, בהוקמה לא מיתרפא. ורבא, מאי טעמא לא גמר מעגלה ערופה. אמר קה,

דגולל טמא באהל טומאה בוקעת ועולה ויש מפרשים שיהא גולל טמא באהל מימי היו יכולים לרלו לעטמא עצמן מגולל כדאמרין במסכת שמחות (פ"ד) כל שאין הנייר מגולל עליה אין כהן מוחר עליה ואומר ר"ת דמשבעה היא הוה רביעית דם דאין הנייר מגולל עליה וכהן מוחר עליה און או קושיא דיש טומאה וכן למימר במסכת שמחות דעל חצי לוג דם נזיר מגולל ולא אתא למעוטי אלא כלים הנוגעים במת און נזיר מגולל און כהן מוחר ועוד שהיה שם לר"ת דאמרין ליה מעל פני השדה שמעו שדוא מוגלה וסמן כיוס ארון טמון הוא ויש מפרשים דלא מרבינן ליה כיוסו ארון לשם גולל אלא שהיה מוגלה ולא כשהוא טמון והשתא ניחא שהיה דמדלגין היינו ומיהו דקא דאמר' בפ"ק דעירובין (דף טו) על דבר שיש בו רוח חיים אין עושין אותו גולל לקבר ואין דרך לשתות כיוסו ארון מנובלי חיים ומיהו אכסחן דמירי חילק בדבר שאינו הזה בפ' בהמה המוקשה (ה"ט דף עג) והדיקו ר' רחמים יצא מזה ונכנס לזה ומפרש ר"ת דגולל היינו אבן גדול מלשון וגללו את האבן (בראשית טט) שמניחין על הקבר לסימן והיא מצבה כדתיב (שם ל"ח) היא מצבת קבורת ה' ואותן האבנים שמניחין בצדדין שהאבן גדולה וישבת עליהם שלא תכבד על המת נקראין דופק ויש קושר בהמה לסימן עד שיצמא אבן פם יאבד מקום הקבר והוא מדלגין לא היה שם מצבה וכ"ת היבא דליכא גולל מאימת חיללא אבלות מימי חיללא משיטתם הקבר בהיותה: **איתיביה** החוצב קבר. פ"ח דסלקא דעתך דהוא הדין לערוף אחר הדיקו טעמא דלא בעי למימר משום כבוד אביו כדלקמן דאי במחזבו לא מיתרס כלל בעלמא כשהו אביו אין לאסור: **מאי** טעמא לא גמר מעגלה ערופה. תימה כי גמר נמי מעגלה ערופה הא אמר ר' יוחנן בפרק אותו ואת בנו (חולין דף פב.) עריפתה אסרתה ורבא פסיק כ"י יוחנן בר מישל ועוד הקשה ר"בא אמאי לא אמר רובא מימי שלש ועוד אמר כביבי דבהאי לישנא גריל שמיס' בכל דכתא ויש לפרש דהכי קאמר מ"ט לא גמר מעגלה ערופה לטעמיה וכן אביי מאי טעמא לא גמר מעגלה וזה לטעמיה פי' מעגלה וזה עעמא שסארתה מדי מידיו ויהי הקונטרס דעבדו שם לא איירי בעבודת וזה משמשין

דאביי, נמו שם' שם' מעגלה ערופה. מה עגלה ערופה, הוקמה מיתרפא. האי נמו, בהוקמה מיתרפא. ורבא, נמו שם' שם' מעבודת פוכבים. מה עבודת פוכבים, בהוקמה לא מיתרפא. אף הכא נמו, בהוקמה לא מיתרפא. ורבא, מאי טעמא לא גמר מעגלה ערופה. אמר קה,

לנחל איתן היא אסרתה בקידושין (דף נו) ובכריתות (כה.) ע"ז בהומנה לא מיתרפא. להדיח דתיגא במס' ע"ג (דף מד) האומר בית זה לע"ז שור זה לע"ז מותר שאין הקדש לע"ז:

משמשין, של מת: ממשמשין, של עבודה זרה; גמירין, ולא מיתרסי בהומנה דהאי קרא אשר עבדו שם במשמשין עבודה זרה מוקמין ליה במס' ע"ז (דף נא): דתניא אבר תאבדון את כל המקומות בכלים ששמשו בהן לע"ז הכתוב מרבר דאילו מקומות ממש לא מיתרסי דתניא אליהם על החרים ולא החרים אליהם יכל ירו נאטרין מנד משעת הזמנה ת"ל אשר

עבדו שם מתשמש ואילך: מירי דאורייתא. שרף היהודים לעשות כן אבל ע"ז אסורה לעבד אף לבני נח הלכך לא מיתרסי תשמיש ידיה בהנאה אף בהומנה דילמא מהררי בהו ולא משמשי בהו עבודה זרה: כפה, עעיקי, שהיא טמא מדרס, שאף הוא ראו למדרס פעמי' שמקפלתו ורשבת עליו או ששדת ראשנה אף בהומנה דילמא תורה: שהר מן המדרס, בלא שום טבילה דבטול ליה שם מדרס דאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתו אינו מטמא עד ארס וכלים אבל שם כלי עליו שאף משמעת הספרים מטמאות טומאה במגע זה הרי נגע בעצמו בעוד מדרס ושכבוד שם מדרס מנעו מינ' עדין כלי הוא ונשאר עליו טומאת מינ' שרף הוא ראוי לה מותרין טהור מן המדרס בהומנה בעלמא אלמא הזמנה מילתא היא: ה"ל ליל נתנה ויכרתו כרתי חסדא, כלומר למה לו תרשייהו ויטגי בכרתי לחודיה היא איכא טומאה ומשני בכרתי חסדא דאמר תרשייהו בעינן דכרתי אקריא בעלמא הוא הדהו: אומניה ולא צר ביה, הזמנה לאו מילתא היא צר ביה ולא אומניה דקריא בעלמא הוא ואבי פליג עליה דרב חסדא ואית ליה הזמנה מילתא היא הלכך אומניה דע"ז ולא צר ביה (וברייתא) צר נתנו דאקא קאמר ולא בעי כרכתו: צר ביה 'ז אומניה אין לא אומניה לא, דאקריא בעלמא הוא: נפש, בנין שעל הקבר שבנאו לשם חי לכשמות יקבר בו; דימוס, נדכר של אבנים: אסור, אלמא הזמנה מילתא היא: לא צריבא, היא: הוי אסור אלא לאשמועינן דאע"ז דפניה למת לאחר זמן מתוך הקבר הקבר אסור בהנאה משום הוי אסור דה"ל הזמנה ומעשה דאי לא הוסיף שרי או פניה דה"ל כצר ביה ולא אומניה: אם היה מכיידו, לאותו דימוס: לא יקבר בו אלמא הזמנה מילתא היא: משום כבוד אביו, יש לחוש אבל משום אסורו הנאה ליכא כגון אם חצבו לשם מת אחר מתחילה לא: החובב קמץ, בנין, כן החר לכבות בתוך קבר לאביו ולא בנה הרי זה כו': מוי לארני מו איכא מילי, אפי' אביו מי קאמר אלא באור דארני חזי למת אבל טוה פשתן לארנו בני למת לא אמר דתתיו הזמנה: קבר חדש, השתא קס"ד אפילו זימנו למת, לא הטיל לא, ואע"ז הדמיון: היה ארני, ולא הטיל, וקבר חדש דקאמר כשחצבו לאדם חי או סתם כששטרך והאי קצבמו הטיל משום דבעי לאשמועינן דנפל תופס קבר לאטרסי אף ע"ז שנייהו: דאפוקי דר"ש ב"י, במסכת אהלות (פס"ז בתוספתא): מותר המיתים, גבו צדקה למתי מצעה או לעניים מיתים וחותריו נתן יניחום לצורך מיתים אחרים: מותר המת, בלא לשם מת פלוני: לירושין, ליהנות מזה אלמא הזמנה לאו מילתא היא: איכא סיפא, אדרמית לה מירשא סייעיה מסיפא: לא יגע בנין, כדפרש טעמא קמץ: דימוס, בנין, וילוק, יין, פתין לטעמיה, לאוקומי כולי גבאי כותיה: דלא חזי ליה, שאינו צריך לחובא בו דהיינו מותר: מספקא ליה, הלכך בלא דעת ויושן לא יעשה דימוס דילמא לא תפיס ומפסדת להו לירושין: לאו מילתא היא, וטעמיהו דר"מ ורבי נתן לאו משום אסוריה הנאה הוא אלא לפי שנתבזה המת עליהן כשגבו אותם בשמו: ת"ק כבר, מיתים אחיה ללותיה וניחא ליה שיתבזה לאחר מיתתו להנאת ירושין: מוקדן בו כלים, וזוקק בגדיהם עליו יותר מן הוצרך מפני חיבתו וממתת צדקן מתכוונין לאסור את כל כלי ממונם עליה: מצוה על אחרים, הוראין אותם להצילם ולסלקן מעליו דאין השבת אבידה גדול מזה אלמא הזמנה לאו מילתא היא דאי מילתא היא ליכא הצלה:

משמשין ממשמשין גמירין, מידו מת מצוה גופיה ילפינן מעגלה ערופה כדריאתא בפ"ב דמסכת ע"ז (דף כט: ושם) וא"ת ועורו של מת מי גרע מתכריכין דאמרין' בהעור הרויבט (חולץ דף קכב), דבר תורה עיר ארם יהודי ומפני מה אמרו טמא מפני שלא יעשה אדם מעור אביו ואמו שתיחן לחמור אלמא ליכא מיתרסי דאורייתא ומפרש ר"ת דאע"ז דע"ז אסורא אורייתא הוצרכו לגזור טומאה משום דחמירא להו לאינשי

נתנו לספר, תימה תקשה בני לאבי נדקס האורא דמשמע אבל ייחד לא והמיל הכא בדיאטא שנינו מעשה דהוא אין כלי עליה מטומאתו אלא בשינוי מעשה וכן היא הנפש שבנאו לשם חי הוסיף בו דימוס אחד לשם מת משמע דבדיל הוסיף לאו מהני מדפרין מניה לרבא ולאבי יוסף וכן מנתני כ"ס שעשאו להניח תפילין ולא נקט יחדו וכופת שאור שיהיה לשיבה דפ' אלו עוברין (שם דף מה: ושם) וסדין שעשאו וילון הדוקמן רבה (מנחות דף כד: ושם) חזר בני בדיאטא כ"ס מעשה מידו קשה דאי' בלא נתתו לספר בני טהור מן המדרס אי איכא שינוי מעשה ומתיהא דהוי אביו ואמו מוקדן בו כלים משמע ודבריק בעלמא לאו שום מעשה מתינו לאבי וביקלי ילימוד דדיבור בעלמא לא מהני אלא אי' נטלו ואמר זה יהיה למת ולספר הוא נדקס האורא לא דוק אלא משום רבואת דאבא דאפי' שרי: **מותר**, הנות לירושין, תימה אף בנינו מעות טווי לארני מי איכא למ"ד ואי גבוי בודים היאך יעשה דימוס לקברו האי' אפטר לקנותו דאסור בהנאה כי' ההיא איצטאל דמילתא דאפסדוהו מילתא בפ' אלמנה ביבמות (דף טו:) ו"ל דפרסוהו שאני א"ו מעות עדיפי מטווי לאריהה משום דחזו למיקני בהו בלא מילי אע"פ

לארניה, מי איפא למאן דאמר, תא שמע, קבר חדש, מותר בהנאה, הטיל בו גפלו, אסור בהנאה, הטיל, אין, לא הטיל, לא, הוא הדין דאף על גב דלא הטיל, ולאפוקי מדרבן שמעון בן גמליאל, דאמר אין לנפלים תפיסת הקבר, קא משמע לן, תא שמע, מותר המתים, למתים, מותר המת, לירושין, תא שמע, קא משמע לן, תא שמע, מותר המתים, גבו למתים, מותר המת לירושין, ותני עלה, פיציד, גבו למתים סתם, והו מותר המתים למתים, גבו למת זה, והו מותר המת לירושין, וילעטימיה, אימא סיפא, רבי מאיר אומר, לא יגע בקן עד שיבא אליהו, רבי נתן אומר, יעשה דימוס על קברו, או זילוף לפניו מפתו, אלא, אפני מותרין לטעמיה, ורבא מותרין לטעמיה, אפני מותרין לטעמיה, דכולי עלמא, הזמנה מילתא היא, תנא קמא סבר, דחזי ליה, תפיס, דלא חזי ליה, לא תפיס, ורבי מאיר, מספקא ליה אי תפיס אי לא תפיס, הלכך לא יגע בקן עד שיבא אליהו, ורבי נתן, פשיטא ליה דודאי תפיס, הלכך יעשה דימוס על קברו, ורבא מותרין לטעמיה, דכולי עלמא, הזמנה לאו מילתא היא, תנא קמא סבר, פי בוז ליה, אחוילי מחילי זילותיה גבי ירושין, ורבי מאיר, מספקא ליה אי מחיל או לא מחיל, הלכך לא יגע בקן כו', ורבי נתן, פשיטא ליה דלא מחיל, הלכך יעשה דימוס על קברו או זילוף לפניו מפתו, תא שמע, הוי אביו ואמו מוקדן בו פלים, מצוה על האחרים להצילן, התם

התם

א"ע"פ

שלא עיבדן לשמן. פי' קונטרס דהומנה לאו מילתא היא ולא איכפת לן בה וקשה ל"ת דיקמיא לן בהומנה הלכה כרבא ובעינן לישמיה קיימא לן כרשב"ג כדמוכח בפרק גזיקין (עשר דף ג'ו) בהוויא דאתא דתקמיא ר"ד' אמר אמר ליה ספר תורה שכתבתיו גרילך אל גבידן לשמן אמר ליה נאמן אתה להפסיד שטרך (מ"א) אתה נאמן להפסיד ס"ת ואין לחלק בין עור של תפילין לגייל של ס"ת דהא ש"ן של תפילין הלכה למשה מסיני ומפשי ר"ת דרבא דאמר הומנה לאו מילתא היא סבר כרשב"ג דבעי עיבד לשמנה משום דלא טגי בהומנה וקשה דא"כ אביי כ'ת'ק דלא בעי עיבד לשמנה וכו' התכלת (מנחות דף מ"ב: ושם) א"ל אביי לרב שמואל בר יודנה היא התכלת הזכי צביענו לה ודיק מינה דבעי צביעה לשמנה וזמנה דמיה טווייה לשמנה לעיבד דהכא וז"ה צביעה וצ"ל דאביי לא קיבלה מינה התם:

כשלמא למדי נכסיה למלך. תימיה דבסוף הגולין (מכות דף י"ב.) משמע דברח לפי שהיה סבור דמוכח קולט דאמר שלשה טעיות טעה יואב וי"ל להדמולט אי אפשר דיכולין לשומרו שלא יברח וימות ברעב ולא נתבחו על קולט ואיבא מאן דאמר מנא וברושלמי איכא פלוגתא דאמוראי דאיכא מיד סבור היה יואב דקרונויה של מוצב היה קולטין ואין לך קולט אלא גגו של בית עולמים אבל של שלה אנכי קולט ואיבא מאן דאמר מנא דכתיב ביה תחכמוני ראש השלישי היה טועה אלא לשהדרק ברח אמר מוטב היה בבי' וירשו בניו את נכסיו ואל ירהגו המלך וירשהו המלך. מא"י

הרגוי מלכות נכסיהו לירושין. אמרו ליה לרבי יהודה, והלא כבר נאמר 'הנה כפרם נבות אשר ירד שם לרשתו', אמר להן בן אחי אביו היה, וראוי לירשו היה. והלא הרבה בניו היו לו, אמר להן, אותו ואת בניו הרג, שנאמר 'אם לא את דמי נבות ואת דמי בניו ראיתי'. ורבנן, הווא בניו הראוין לצאת ממנו. בשלמא למאן דאמר, נכסיהו למלך, היינו דכתיב 'ברוך נבות אלהים ומלך'. אלא למאן דאמר, נכסיהו לירושין, למה לי 'ומלך' ולמטעיהו 'אלהים' למה לי. אלא, לאפשי ריתחא. הכא נמי, לאפשי ריתחא. בשלמא למאן דאמר, נכסיהו למלך, היינו דכתיב 'ויגיס ויאב אל אהל ה' ויחזק בקרנות המזבוח', וכתיב 'ויאמר לא כי פה אמות'. אלא למאן דאמר, נכסיהו לירושין, מאי נפקא ליה מינה. לחיי שעה. וישב בגנהו את המלך דבר לאמר, מה דיכר ויאב וכה ענני, אמר ליה, זל אימא ליה, תרתי לא תעביד בהאי גברא. אי קטלית ליה, קבול לטויה דלמטייה אבודי. ואי לא, שקביה דליקן בלסטויה דלמטייה אבודי. ויאמר לו המלך עשה פאשר דבר ופגע בו וקברתו', אמר רב יהודה אמר רב, כל קללות שקילל דוד את יואב, נתקימו בו פועו של דוד, אל יפרת מביט יואב זב, ומצורע, ומחזיק בבלה, ונזבל בתרב, וחסר לחם'. זב, מרחבעם. דכתיב 'המלך החבטם התאמץ לעלות במרכבה לנוס ירושלים', וכתיב 'וכל המורכב אשר ירכב עליו הוב ימאן'. מצורע', מעוזהו. דכתיב 'בחקתו ובה לבו עד להשחית, וימעל בה' אליו, ויאב אל הכיכל ה' להקטר עול מנזב הקמרת', וכתיב 'והזרעת ורחה במצוהו'. מחזיק בבלה'. דכתיב 'לך לעת זקנתו חלה את רגלו', ואמר רב יהודה אמר רב, שנאחו פודגרא. אמר ליה מר זוטרא בריה דרב נתמן לרב נתמן, הכי דמי. אמר ליה, פמחט בפשר החי. מאן ידע, אי בעית אימא, מיחש היה תיש ביה. ואיבעית אימא, מביה היה גמיר לה. ואיבעית אימא, סוד ה' לראוי ובריתו להוועים'. נזבל בתרב, מראשהו. דכתיב 'ויזרו [הזרים] למלך יאשיהו', ואמר רב יהודה אמר רב, ששעו כל גופו ככברה. וחסר לחם, מוכנה. דכתיב 'וארוחתו ארוחת המיד נתנה לו', אמר רב יהודה אמר רב, היינו דאמרי אינשי, תהא

התם מחמת מררייהו. מתוך צערן הן עושין כן ואין זו הומנה: אבל נעו במשה אבוינו, ואי משום מררייהו למה נאסרין בניגעת המטו: במשה הנקברת עמו שנושאין אותו בה לקבורה ורגילין היו לקבורה עמו הלכך כ"ו' דמשום מררייהו הוא נאסרין בניגעה ומדרבנן משום דמחלפי במתו אבוינו למימר בתריכי המת ומתריכן אבל בישא שמת בה אין רגילין לכרוכו עליה בתריכי קבורה אין נאסרין

התם, משום מררייהו. אי הכי, היינו דקתני עלה, אמר רבן שמעון בן גמליאל, במה דברים אמורים, שלא נענו במטה. אבל נענו במטה, אסורין. תרומה עולא. במטה הנקברת עמו, דמחלפי בתריכי המת. תא שמע, כים ששאו להניח בו תפילין, אסור להניח בו מעות. הניח בו תפילין, יניח בו מעות. אימא, ששאו להניח בו תפילין, אסור להניח בו מעות, פריך חסדא. תא שמע, אמר לאומן עשה לי תיק של ספר או נרות של תפילין, עד שלא נשתמש בהן קודש, מותר להשתמש בהן בהן חול. נשתמש בהן קודש, אסור להשתמש בהן חול. תנאי היא, דתנאי, ציפן זהב, או שפחה עליהן, עור של בהמה טמאה, פסולות. עור בהמה טהורה, פשויות, אף על פי שלא עיבדן לשמן. רבן שמעון בן גמליאל אומר, אף עור בהמה טהורה, פסולות, עד שיעבדו לשמן, אמר ליה רבינא לרבא, מי איפא דוקתא דרמו ביה מות, וארגי בגד למות. אמר ליה, אי, בגון שכבי דתרפניא. דרש מרימר, הלכתא פותיה דאביי. ורבנן אמרי, הלכתא פותיה דרבא. והלכתא פותיה דרבא. תנו רבנן, הרוגי מלכות, נכסיהו למלך. הרוגי בית דין, נכסיהו לירושין. רבי יהודה אומר, אף

הרגוי מלכות נכסיהו לירושין. אמרו ליה לרבי יהודה, והלא כבר נאמר 'הנה כפרם נבות אשר ירד שם לרשתו', אמר להן בן אחי אביו היה, וראוי לירשו היה. והלא הרבה בניו היו לו, אמר להן, אותו ואת בניו הרג, שנאמר 'אם לא את דמי נבות ואת דמי בניו ראיתי'. ורבנן, הווא בניו הראוין לצאת ממנו. בשלמא למאן דאמר, נכסיהו למלך, היינו דכתיב 'ברוך נבות אלהים ומלך'. אלא למאן דאמר, נכסיהו לירושין, למה לי 'ומלך' ולמטעיהו 'אלהים' למה לי. אלא, לאפשי ריתחא. הכא נמי, לאפשי ריתחא. בשלמא למאן דאמר, נכסיהו למלך, היינו דכתיב 'ויגיס ויאב אל אהל ה' ויחזק בקרנות המזבוח', וכתיב 'ויאמר לא כי פה אמות'. אלא למאן דאמר, נכסיהו לירושין, מאי נפקא ליה מינה. לחיי שעה. וישב בגנהו את המלך דבר לאמר, מה דיכר ויאב וכה ענני, אמר ליה, זל אימא ליה, תרתי לא תעביד בהאי גברא. אי קטלית ליה, קבול לטויה דלמטייה אבודי. ואי לא, שקביה דליקן בלסטויה דלמטייה אבודי. ויאמר לו המלך עשה פאשר דבר ופגע בו וקברתו', אמר רב יהודה אמר רב, כל קללות שקילל דוד את יואב, נתקימו בו פועו של דוד, אל יפרת מביט יואב זב, ומצורע, ומחזיק בבלה, ונזבל בתרב, וחסר לחם'. זב, מרחבעם. דכתיב 'המלך החבטם התאמץ לעלות במרכבה לנוס ירושלים', וכתיב 'וכל המורכב אשר ירכב עליו הוב ימאן'. מצורע', מעוזהו. דכתיב 'בחקתו ובה לבו עד להשחית, וימעל בה' אליו, ויאב אל הכיכל ה' להקטר עול מנזב הקמרת', וכתיב 'והזרעת ורחה במצוהו'. מחזיק בבלה'. דכתיב 'לך לעת זקנתו חלה את רגלו', ואמר רב יהודה אמר רב, שנאחו פודגרא. אמר ליה מר זוטרא בריה דרב נתמן לרב נתמן, הכי דמי. אמר ליה, פמחט בפשר החי. מאן ידע, אי בעית אימא, מיחש היה תיש ביה. ואיבעית אימא, מביה היה גמיר לה. ואיבעית אימא, סוד ה' לראוי ובריתו להוועים'. נזבל בתרב, מראשהו. דכתיב 'ויזרו [הזרים] למלך יאשיהו', ואמר רב יהודה אמר רב, היינו דאמרי אינשי, תהא

בחדש אלול נמצא המלך בשדה ו"מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם" – "כולם" דייקא, גם מי שהוא בדרגת "אביון", אם רק יש אצלו הרצון להקשר אל המלך.

משיחת שבת פרשת תצא התשכ"ז

תהא לומא ולא לשה. נוח לך להיות מן המקוללים ולא מן המקללים לפי סוסף קללת חנם לשוב אל המקלל. היה לו. לאבנר להציל את עצמו באחד מאיבריו של עשאל ולא יחרגו דהכי אמרין ובן טורר ומורהו (לקמן דף עד.) רודף אחר חבריו להרגו ויכול זה להציל את עצמו באחד מאיבריו של רודף ולא עשה כן אלא חזר כנגדו והרגו נהרג עליה. אמר ליה לא יכיל ליה. אבנר בכון באחד משאר איבריו: אמר להו. יואב השתא ברופן חמישית בנגד צלע חמישי: אמר ליה גייל אבנר. דינו של אבנר הפולק אהלו: אמר ר' יוחנן דרש. אשכחו שמנאן שהיו עוסקין במסכת ולא רצה לבטלן כדמפרש ואזיל דאינו מורד במלכות דכתיב רק חזק ואמן רקן מיעוטין שאם בא המלך לתעב עליה ויהא תורה ארש.

מאי טעמא קטלתיא לעמשא. ואם תאמר היאך נתחייב יואב במאי דקטליה לעמשא הא בעי התראה ואפילו למי' דחבר אינו צריך התראה הכא לא היה חבר בדבר זה שהיה חשוב מורד במלכות וח'ל ש'וגג וי'יל דלא נתחייב אלא משום הוא גופיה דהוה מורד במלכות:

הדרן עלך נגמר הדרין

תהא לומא ולא תהא לאטה. אהויה ל'ואב, דייניה. אמר ליה, מאי מעמא קטלתיא לאבנר. אמר ליה, וגאל תדם דעשאל הואי. עשאל, רודף הוה. אמר ליה, הנה לו להצילו באחד מאיבריו. אמר ליה, לא יכיל ליה. אמר ליה, השתא ברופן חמישית בינו ליה, דכתיב ויפגהו אבנר באחרי החנית אל החמש', ואמר רבי יוחנן, ברופן חמישית, במקום שפגה וקבר תלוין בו. באחד מאיבריו, לא יכיל ליה. אמר ליה, גי'ול אבנר. מאי מעמא קטלתיא לעמשא. אמר ליה, עמשא מורד בפלכות הוה, דכתיב ויאמר המלך לעמשא הענק לי את איש יהודה שלש'ת ימים', וילך עמשא להועיק את יהודה ויחר'. אמר ליה, עמשא, אפי' ורקון דרש. אשפחניהו דפתיה להו במספכתא, אמר, פתיב כל איש אשר ימרה את פיך ולא ישמע את דבריך לכל אשר תצוונו ימות, וכול אפילו לדברי תורה, תלימוד לומר ר'ק חזק ואמין'. אלא, שהוא בברא מורד בפלכות הוה, דכתיב והשקענה בפה עד יואב, כי יואב נטה אחרי אדניה, ואחרי אבשלום לא נטה'. מאי לא נטה'. אמר רב יהודה, שביקש לנשות ולא נטה. ומאי מעמא לא נטה. אמר רבי אלעזר, עדיון ליהלווחית של דוד קיימת. רבי יוסי ברבי חנינא אמר, עדיון איצטננינו של דוד קיימין. דאמר רב יהודה אמר רב, ארבע מאות ילדים היו לו ל'וד, ביול בני נפת תואר היו, ומגדלי בלורית היו, ומהלכין בראשי ה'ייסות היו, והן הן בעלי אגרופין של דוד. ופליגא דרבי אבא בר פהנא, דאמר רבי אבא בר פהנא, אילמלא דוד, לא עשה יואב מלחמה. ואילמלא יואב, לא עסק דוד בתורה, דכתיב ויהי דוד עשה משפט וצדקה לכל עמו, ויואב בן צרויה על הצבא, מה פעם דוד עשה משפט וצדקה לכל עמו, משום ד'ואב על הצבא. ומה פעם יואב על הצבא, משום ד'דוד עשה משפט וצדקה לכל עמו. ויניא יואב מעם דוד, וישלח מלאכים אחרי אבנר, וישבו אותו במור הסרה'. מאי 'מור הסרה'. אמר רבי אבא בר פהנא, מור וסירה גרמו לו לאבנר שיהרג. ויפגהו יואב אל תוך השער ל'דבר אתו בשלי, אמר רבי יוחנן, שדנו דין סנהדרין. אמר ליה, מאי מעמא קטלתיא לעשאל. עשאל, רודף היה. היה לך להצילו באחד מאיבריו, לא יכיל ליה. השתא ברופן חמישית פוונת ליה, באחד מאיבריו לא יכלת ליה. ל'דבר אתו בשלי, אמר רב יהודה אמר רב, על עיקמי שלו. ויפגהו שם אל החומש', אמר רבי יוחנן, ברופן חמישית, מקום שפגה וקבר תלוין בו. והשיב את דמו על ראשו, אשר פגע בשני אנשים צדקים ומבים ממנו'. מ'ובים' שהיו דרשין אפי' ורקון, והוא לא דרש. צ'דיקים' שהן בפה ולא עשו, והוא באיגרת, עשה. ועמשא לא נשמר פתחך אשר ביד יואב, אמר רב, שלא חשדו. וי'קבר בביתו במוקד, אמר ביתו מוקדך הוא. אמר רב יהודה אמר רב, פמוקדך, מה מוקדך מוקדך לכל, אף ביתו של יואב מוקדך לכל. דבר אחר, פמוקדך, מה מוקדך מנוקה מגול ועריות, אף ביתו של יואב מנוקה מגול ועריות. ויואב יחיה את שאר העיר, אמר רב יהודה, אפילו מונינו וצנתתא מעים, פרים להו:

1 שומעין לה: והשמועה. כשנמשח שלמה באה אל יואב ונתחייב: כי יואב נטה אחרי אדוניו ואחרי אבשלום כשמרד ביד דוד: מאי לא נטה. כלומר מה לנו להזכיר כאן וכי מה היה לו לירא שלא נטה אחר אבשלום וכאן נטה אלא מגיד לך הכתוב שבקש לנטות גם אחרי אבשלום אלא שלא גמר מחשבתו כדמפרש מפני שעדיין היה ליהלווחית גבורתו של דוד קיימת אבל עכשו שהוקין יצא מירכו ונטה אחרי אדוניו: איצטננינו דוד. בעלי אגרופי' שלו שרבו ידם הוא נלחם ויוצא ובה על פימה איצטננינו דכל הש"ס לשון מולות וחיונים בכוכבים והדן קרי הכי משום שהיה דוד נסמך עליהם ועושה על פימה והולך אחר דמיה: יורים: בתורים: ומגדלי בלורית. כמשפטי הגרים כדי שיראו בעלי אימה ויפחדו מתוך ובני נפת תואר נשי גרים שהיו לוקחים בבניהו התהיין הכתוב כדכתיב (דברים כב) והרית בשביה ובה: אלמלא דוד. שהיה עוסק בתורה לא עשה יואב מלחמה אבל וכונו של דוד עומתו לו ליואב במלחמותיו של דוד: מור וסירה גרמו לו לאבנר שנחרג ברוץ פתחם שלקח את מראשותיו של שאול כשהיה ישן במעגל וכשאמר להם דוד בני מת אתם שלא שמרתם את אדוניכם שכבר הייתי יכול להורגו (שמואל א כו) ראו נא איפוא חנתי המלך ואיה צפחת המים וגו' היה לו לאבנר למחות בשאל ולומר לו ראה כמה צדיק הוא שלא הרגך ולא מיחה אלא אמר שמא אחר מבני הצבא ננטם לה: וסירה קוין. שכבר דוד את כנף מעילו של שאול במערה היה לו לאבנר ללמד זכות על דוד ולומר לשאלו ראה כמה חס עליך ולא הרגך בהיותך יחד עמו נגמרה ולא אצל זכות אלא אמר שמא כשעברתם אצל הקוצים והסידים נכנס אחד מן הקוצים בכנף מעליך והוא דמיה מןם ש ותחבו: שדנו דין סנהדרין. רטו (טריס ס) אל קדי עירו ואל שער מקומו רחם שער לשון קטלתיא הוא שהיו דנין שם: על עפקי שלו. לשון של נעלך (שמות א) שאל לו בערמה לימה גדתמת היאך חולצת התחיל שוחה מלפני ומראהו כך היא חולצת בשביה והוא שלף חרבו והרגו כדכתיב (מלכים א ב) בחגורתו אשר במחניו ובעליו אשר ברגליו: והיה דרש'ו אמר ר' יוחנן. שלא לקיים מצות המלך לעבור על דברי תורה עמשא כדאמרין אבנר כשומר לו שאול לעבדיו (שמואל א כב) סובו והימתו את חסיה ה' וכן וכתב בספר אלאר הוב את אורחה וגו': ויקבר בביתו במדבר. ביואב כתיב: מופקד לכל. לעניים להתפרנס מביה: אפי' מונינו וצנתתא מעים. אפילו דברים דקים ועגונוים: מעים. שהיה טועם: פרים להו. משלח להם למונות לעניים של עיר: פריס לשון פרס שנטולין מבית המלך ופסוק זה דברבי הדימים כשלבד דוד את מצרת ציון: מונינו. דמים קטנים וצנתתא מין דמים קטנים:

הדרן עלך נגמר הדרין

הדרן עלך נגמר הדרין

כל העניינים שלמעלה נעשים על-ידי עבודת האדם למטה, כתורת רבינו הזקן על מאמר המשנה "דע מה למעלה ממך", שכל העניינים "למעלה" הם "ממך", מצד עבודת האדם.

משיחת שבת פרשת תבוא ה'תשכ"ז

אמר רבא אמר רב סחורא אמר רב הונא. בכמה דוכתי איכא הכי והא דאמר רבא בס"פ אלו מציאות (כ"מ דף לג) כגון רב סחורא דאסברן וזהמי ליסטרין משמיה דבפשה לא אנמיה טפי א"ר. קפילו לא למר מרבו אלא דבר זה בלבד נחשב רבו דבכא א"ר בהדיא שעתא אבתי לא גמר מניה טפי.

מעבירין

- 1 גדה הוא ורית מפרש דאפילו דם
- 2 גדה ודאי אע"ג דמטמא לח ויבש קיין דאין עובר
- 3 על ידי ד' ממננים בטל וטהור דתני ר' חייא דם
- 4 גדה ודאי מעביר עליו שבעה סממנין ומבטלה
- 5 כל מעשה יום הכפורים. למיד (יומא דף ס)
- 6 לא נאמר חוקה אלא בדברים הנעשים
- 7 בגדי לבן בפנים לא איירי בדברים שנעשים
- 8 בגדי זהב בחוץ
- 9 אף סדר תמיד. תימה דלא קאמר אף סדר
- 10 ברכות דתני כפרק בתרא דר"ה (ו' לב)
- 11 סדר ברכות אבות וגבורות וקדושת השם עוד
- 12 תנן תהי' דם (לג) סדר תקיעות ז'
- 13 קסברי

משנה ארבע מיתות נמסרו לבית דין, סקילה, שריפה, הגר והנקי, רבי שמעון אומר, שריפה, סקילה, חנק, והגר. זו מצות הנסקלין: גמרא אמר רבא, אמר רב סחורא, אמר רב הונא, כל מקום שישנו חקמים הרך מניין, אין מוקדם ומאוחר, חוץ משבעה סמנין. דתני, שבעה סמנין מעבירין על הפתח, רוק תפל, ומי גריסים, ומי רגלים, ונתר, ובזרית, קמולים, ואשלגן. וקתני סיפא, העבירין שלא כסידורן, או שהעבירין שבעתן פאחה, לא עשה ולא כלום. רב פפא סבא משמיה דרב אמר, אף ארבע מיתות. מרדא מפליג רבי שמעון, שמע מיה, אף ארבע קתני.

ארבע מיתות סקילה שריפה הגר והנקי, דווקא נקט סידרא סקילה חמורה משריפה ושתיקה מהרג ושלישתן מחנך ונפקא מינה למתחייב שתי מיתות דקיל לקמן (דף פא.) דניחון בחמורה; **רבי שמעון בוי**, פלוגתא מפרש בגמרא: **זו מצות הנסקלין**, שפירשנו בפרקין דלעיל (דף מה.) בית הסקילה היה גבוה שתי קומות כו' ומשום דהוה ליתני מצות הנשרפין והגורנין והנחנקין כיצד הדר ונקט להאי: **גמ'** כל מקום שישנו חקמים דרר מנין. וסידרו דבר אחר דבר: **אין מוקדם ומאוחר**. לא דקרי ליה חקמים במשנתן ולא המוקדם ולאחר את המאוחר שיש מקום שהישנו מאוחר במשנה צריך להקדימו במעשה כגון סדר ח' בגדים כל כהונה גדולה כדמרש לקמיה במכססין קודמין בליבשה ולא הקדימו לשנותן כסדר לבישתן ויש מקום שהסדר שנוי במשפטו לכתחיל אבלי אפיך לית לן בה כגון דברי סדר חליצה ברלקמיה: **חוץ סדר שבעה סממנין**, האמורים לענין הכתם של דם שבהן דיקדוק סדר משנתן כל דבר המועיל לחיבורי קרי ליה סם לגביה ואין סם לשון בושם ולא לשון מרפא אלא לשון דבר הצריך לתיקון חבירה: **מעבירין על הפתח**, לבדוק אם דם היה ולטמא טהרות שנגע בהן אף צבע גדה והא טהרות שחורות ואם עבר באלו שבע סממנין כביבסא סמוח בהן הצריך לבידוד שדם היה ואם לא עבר בידוע שבעה היה ורוק תפל, שלא טעם כלום כל אותו הדום תפל ריקם ונגוב וחסר כל טעם מאבל כגון דבר שלא נמלא דמיקרי **ומי גריסים**, ומי לעיסת גריסין של פול שלושין וכוססין אותו ומשפשפן אותו בזון: **ומי רגלים**, שהחמיצו והסריחו: **נתר**, מין אדמה הוא וקורין לה ניתרא: **ובזרית**, עשב הוא ומעביר כתמים וקורין ליה אירבבא שבונייא: **קמוליה**, ההם מפרש ליה שלוף דחי ולא ידענת מאי הוה. **אשלגן**, נמצא בנקבי מרגילתא העולות מתוך הים: **לא תפל ולא כלום**, אין זה נסיקן שאם לא עבר בכך אבתי איכא למימר דם היה והאי דלא עבר היינו משום דאין נסיקן מועילתא אלא לאחר הרוק וכן כולם כסדר והוא דרב סחורא קבועי בהאי גמרא משום דמיתנין להני ארבע מיתות ב"ד דמתני' רב פפא עליה ואמר אף ארבע מיתות דווקא גיטתו במשנה קדמת להבשרת אם חתויב שתי מיתות: **בפסולות לא קמיירי**, רב סחורא ב"ד דמתני' דוקא תנן ומיהו כי נקט איהו או נקט מילי דפלוגתא: **אין סדר יומא**, דעבודת יום הכפורים חסדויה במשנה מבסכת יומא או דווקא קתני: **ואידך**, אמר ר' ודאי דוקא קתני מיהו חמורא בעלמא הוא שחומרי עבונות ארתו היום שאם שינה כסידורו פסול לכן משום שחיבת עבודתו הוא שתהא זאת חמורה וחשובה מחבירתה אלא חומר היום שנכתבה חוקה בסידורה לעכב וכי אמרינן אלא בבידי דחשיבותה גרם ליה כגון ארבע מיתות דאמרינן לקמן דזו חמורה מזו וכן בשבע סמנין שצורכו וכו' של כל אחד ואחד גורם לו ליקדם וכן מכנסיים שהישבן הנתבן להקדימן כדלקמן אבל יום הכפורים חומרי היום בעלמא הוא שלא לשנות בו ולא כח עבודתו: **ואידך**, רב פפא דאירי נמי בחומרי אמר כל ההוא מצוה בעלמא ואפי' לית לן בה: **ולאפוין מוצות חליצה**, האית לה מקום דקאמר רב סחורא דלא דיקדוקו בו לאפוין מוצות חליצה אלא דלא תימא דווקא הוא אע"ג דמוצותיה הכי כדאמרינן בסדר אבות: **הוא תחלה** מאן יכמי והוא אומר לה לא חפצתי ואחר כך חולצת ואחר כך רוקקת ואחר כך קוראה ככה יעשה אפי' הכי אין אפיך לית לן בה: **דאמרינן**, במסכת סוטה יליף לה בפרק אלו נאמרין זקן והיא ילדה הוא ילד והיא זקנה ואומרין לו כלך אצל שכמותך ולא תכניסי קטטה לתוך ביתך. **ובלשון הקודש** היו **אומרינן**, במסכת סוטה יליף לה בפרק אלו נאמרין בכל לשון (דף לב.) **רוק הנראה**, שהיא לו כדיראית כיוצא מפה דבענין ודענין הוקדים וירקה: **קוראה** וקוראה חולצת ורוקקת וקוראה. **קוראה** מאן יכמי וקוראה לא חפצתי חולצת ורוקקת וקוראה ככה יעשה לאשי: **ה'ג' מושמע לן כו'**, ומאה דרב יהודה שמענין דמתניתין לא דווקא משום הכי כן נלה הובל: **ולאפוין**, אהר ארבע סחורא אף מהדר: **על בשרו**, משמע כשלושון יהא בשרו מבלי לבוש דאי לא הא אתא לאשמועינן למא לי על בשרו: **מאי טעמא אקרימיה**, ומכנסיים קודמין: **דאקרימיה קרא**, כתובת בד קוש ילכש ומכנסים בד וגו' (ויקרא טו.) סקילה חמורה כו'. **טעמא** דמתניתין מהדר לפרושי מש' דרבנן דאמרו סקילה קודמת לשריפה ושריפה להרג והרג לחנק: **שכן נתנה למגורף**, מברך את השם והוא בסקילה בדכתבי (שם בד) הואצא את המקל וגו': **ולעבודה ורה**, שחן עבירות חמורות: **ומאי חומיא**, דמגדף ועבודה ורה דקאמרת דמיתה הניתנה להם ודאי חמורה משאר מיתות שהי ניתנה לעבירה חמורה: **שכן מחללת את אבותיה**, כדאמרינן לקמן (דף נב.) שאם היו נחוגין בו חול אומר ארור ילד ארור שזו גידל:

קסברי

מה כשהוציא נשואה. הא דפשיטא ליה דנשואה להחמיר היינו בג"ש דלעיל דמה אביה האמור בסקילה סקילה חמורה מתקן אף אביה האמור בשריפה שריפה חמורה מונק:

נאמר כאן אביה. תימא א"כ לנות למה לי דלא מיתוקם בחילול שבת מגו"ש אביה וי"ל מי"מ אל הוה ממעטינן חילול

שבת דהוי אמנא דה"ש איצטרך למעטינן פניה 1
 ומדכתיב כי תחל היא דאיררי נמי בחילול שבת 2
כשהוא אומר היא מותרת. ודאי כוונתו היא אביה ודאי אביה 3
 לית ליה דרשה דלקמן שאם הוי 4
 נוהגין בו קדש א"כ אית ליה ולכתוב הוא 5
 מחללת ולא לכתוב את אביה ולא נקמן (דף נב.) 6
 משמע דלית ליה דקאמר בר אבשי באמאי קרינא 7
 רשיעא בר רשיעא אפי' לרשיעא בר צדיקא 8
 כגאון כי האי טנא משמע דר"ע ור"ש דפליגי 9
 עליה דר' ישמעאל לית להו דין סברא וקשה 10
 דאמר לעיל אלאכא דר"ש מאי חומריה ג' 11
 מחללת את אביה ודאי ג' ע"ל להו דין 12
 דרשה דאין מקרא יוצא מדי פשוטו והא 13
 דקאמר כי האי טנא לפי שהוא חכירה 14
ת"ל ובה כהן. וכן פ"ה מרבינו ר'וי' קדרש 15
 ורב סוף דר"ש לקמן ב"ד' והא 16
 דקתני סיפא לגוי לחלל לנתן ולממור מניין 17
 דמשמע שי לו קידושין שי השמענין ליה ל"ש 18
 דאמר ביבמות (דף טז.) אן קידושין תוסב 19
 בחיבי וזאת הוה מילי בחיבי לאין נשואה אפ"כ 20
 מחיבי לאין גרידא לא והא דקאמר בסמוך 21
 כרבי אלעזר דאמר פנה הבא על הפניה נשואה 22
 ונתה שמענין ליה לר"ע דפליגי עליה מכל מקום 23
 נעשית וזאת הוה מילי ביאת וע"ל כדבולא דך 24
 ברייתא לאין שמעון היא כדמוקי לה בסמוך 25
 וסבר ליה כ"דא בפניו הבא על הפניה וכו"ע 26
 דרדשי וי' ויהיה קדש דבי' לר"ע גופיה דאמר 27
 לקמן יכול אפי' פניה תקשה והא כתיב לנות 28
 וצריך לומר דסברא ליה כרבי אלעזר 29
 הא 30

הוי **אומר** כה המדיה. ור"ש אית ליה מדייה עיר הנדרת בחנק ויליף לה מקרא 1
 באלו הן הנחנקין (לקמן דף פט.) ומדמדייהו בחנק ונדרין בסיף אלמא חנק חמור 2
 מסיף וכבר קיימא לן לעיל דשריפה חמורה מתקן הלכך כ"כ דהחמורה היא מסיף 3
 מקי' מה חנק דחמור מסיף כו': **מרגלא** פסויה דרבי' יוחנן, סודר היה הדבר היה 4
 בפיו ולא שנאה במשנה וברייתא אלא כך 5
 קיבלה שמועה מרבה: בסקילה. דרבנן אית 6
 להו דארוסה לא יצאה לשריפה דאם כן 7
 נמצא דאם מיקל בבת כהן ר' שמעון **אומר** 8
בשריפה. דשריפה חמורה הלכך לית לך 9
 לאפוקי מכלל סתם בת כהן דקרא סתמא 10
 כתיב: ויתנה **מאביה**. ארוסה בת ישראל 11
 שוינתה משום מאביה דאינא שכיב מיתת סקילה 12
 משום ארוסה ושריפה משום דמאביה ויתנה 13
 דשריפה היא כדפליגינן באלו הן הנשרפין 14
 (לקמן דף עה:). בסקילה. לרבנן דסקילה 15
 חמורה: ר"ש **אומר** בשריפה. הא מקיל 16
 דלרבנן משום דאית להו סקילה חמורה 17
 כסביא להו דארוסה לא יצאה לשריפה 18
 כדמפרש אדרי' וטעמא דמי כו': **ונפקא** 19
 מינה. מהא דרבי' יוחנן דאמר דמשום 20
 דלרבנן סקילה חמורה הויא ארוסה בת כהן 21
 בסקילה ומשום דלר"ש שריפה חמורה מוקי 22
 לה שריפה ש"מ המחייב' שתי מיתות ידיון 23
 בחמורה דהבא שתי מיתות אכא סקילה 24
 כדן ארוסה ושריפה בת כהן הלכך 25
 לרבנן על כרחך ארוסה לא יצאה לשריפה 26
 ולר"ש יצאה: **מאי** ר"ש. לעיל מחזר דאמרן 27
 לעיל ר"ש לטעמיה דאמר את ארוסה 28
 ואחת נשואה היא לשריפה הכי שמעינן 29
 ליה: שני כללות נאמר בבת כהן. אחת 30
 בארוסה ואחת בגושא (ויקרא כ) מות וימת 31
 ככתוב באשת איש (ויקרא כ) מות וימת 32
 הנושא והנואפת אף בת כהן משום בחנק 33
 וכשהוציא ארוסה לסקילה אף בת כהן 34
 במשמע היינו כלל שני: ופרכינן בבת כהן 35
 ולא בבת ישראל. האי קראי סתמא כתיב: 36
איפא אף בבת כהן. וד"ק שתי כללות 37
 שנאמרו בתורה בארוסה בסקילה ובנשואה 38
 בחנק אף בת כהן היתה חלילה במשמע ובא 39
 ככתוב והוציא לך בת כהן לידון בשריפה 40
 וסתמא כתיבא ואחת ארוסה ואחת נשואה 41
 הוציא לשריפה: ארוסה בת כהן מכלל 42
 ארוסה בת ישראל. משקילה לשריפה: 43
 נשואה מכלל נשואה. מתקן בשריפה צא 44
 ולמו מיכן בשריפה חמורה דמה 45
 כשהוציא נשואה מכלל נשואה להחמיר 46
 עליה יצאה דהא שריפה הכל מדיים 47
 דחמורה מתקן אף כשהוציא ארוסה מכלל 48
 הארוסה להחמיר עליה ההצאיא: וזמני 49
 נשואה בת כהן ככלל וזמני נשואה בת 50
 ישראל. בחנק שלא הוציא הכתוב אלא 51
 אותה לבדה דכתיב (ויקרא כא) היא באש 52
 תשרף ולא בוועלה ולא וזמניה: גבי וזמנין 53

גם בכלל ולא גרס מכלל: בת כהן כי תחל. אי לא כתב לנות משמע אפילו חללה שבת: ת"ל לנות. ולקמיה פריך חללה שבת בת סקילה היא: ו**נאמר** לחלן. בנערה 1
 המאוסה נמי לאיתן שוינתה בעשה שוקת הבעל עליה: אף כאן ונת בעשה שוקת הבעל עליה ולא פניה והאי דנקט טנא אפי' לישנא ולא נקט מה לחלן ארוסה כו' 2
 משום דסופו נמי לאיתן נשואה לשריפה כדילף אוליא: אף אינו **אומר** אביה. לגוויה שוה זו אלא להוציא את כל האדם שני ויתנה מאביה תידון בשריפה אבל משאר 3
 כל אדם תידון בבת ישראל ולקמיה פריך הכי היסק אודעתן אף מילתא א"כ מאי ארייא בת כהן ואפי' בת ישראל נמי מאביה בשריפה באלו הן הנשרפין (לקמן דף 4
 עה:). כשהוא **אומר** היא מחללת. משמע היא מחללת אותו ולא מחללה הרי על כרחיך כשוינתה משאר כל אדם אמור: **הא מה אני מקיים את אביה**. למה לי 5
 למכתביה כלל אלא נאמר כאן כו' והאי טנא לית ליה האי דרשה דלקמן (דף נב.) שאם הוי נוהגין בו קדש כו' א"כ אית ליה לכתוב הוא מחללת ולא לכתוב את אביה 6
 וליהוי משמע אפי' משפחתה ואביה יותר מכולם: נערה. שהביאה שערות ולא הביאה סימני בגרות במס' נדה מפרש להו בפרק (ויצא דופן) (דף מז.) משנתמך הכף 7
 ת"ל ונת כהן מכל מקום. מרבינו ר'וי' קא דרש וכו"ע סבר לה דרדשי סבר לה דרדשי לקמן (דף נא.) כי היא גונגא וליכא לפרשי דמכתיב כהן סתמא ליק עעמא דהא אתא 8

אין לי אלא שנשאת לכתן. לקמיה פריך מדיכא תיתי הא אטו משום דניסת ללוי וישראל לאו בת כהן היא: חלל. כהן שנשא גרושה או זונה וילדה לו בן מיקרי חלל
מן הכהונה כדכתיב (ויקרא כא) לא יחלל זרעו: כותי נתין ומוזר. אע"פ אסורין לבא בקהל יש להם קידושין והרי היא אשת איש דקדושין תופסין בחיבי לאון ואע"ג
דהאי מתניתין ר"ע דרדרי ר"ו ושמועין לבא דאין קדושין תופסין בחיבי לאון איכא תנא ביבמות דף טו) דאית ליה אליבא דר"ע דכי אמר ר"ע אין קדושין תופסין
בחיבי לאון ד"מ בחיבי לאון דשמעיה אלה בחיבי לאון גרדיו לא אמר גוי איכא לאו דלא תתחתן עם (דברים ז) וכן נתין דהוא מן הגבונים: בת איש כהן. איש יתיירא
למה לי אלא למדרש ביה הוא דרבינא דביצין איש
כהן אבל בעל לא בעינן איש כהן ואף על פי 1
שאינה כהנת אב כהן פדיק כהן פריק כהן שטחא בת 2
איש כהן וכל אשת כהן רבי אליעזר אומר 3
כו'. לקמן בעי מאי קאמר חיללה שבת בת 4
סקילה. והיכי ס"ד דהקל בה הכהונא משאר 5
בנות ישראל לידון במיתה קלה: ומאי שנא 6
מינה: דר"ה. לעגנן בעל ממה לחמי רענן 7
בנקיבות יותר מן הזכרים כהני: איהו 8
אשראי שבת כו' ומשרה הכא דלא 9
אשראי: לפיה מידו לא תחמיר עליה: הא 10
לינות תביב. ופרישה לאו זנות היא דאין לשון 11
זונה אלא שזינתה ויצתה מתחת בעלה 12
לאתרסין כמו (הושע ט) כי ניזית מעל אלדך 1
לשון מדרת ויצתה כמו לזה אשראי"א 2
בלע"ז: דר"ה. ומכסת בימות הבא על 3
יבמתו. יצאה זונה. ליפסל מן הכהונה 4
אלמנא זנות מקרייא: מאי נינהו. מאי קאמר 5
לך קרא: שינתה מאביה. בתמה: איתיה הנה 6
הנה. כתיב (ויקרא יז) כהן בנו ובתה הנה 7
ערות תב בניג ואי בתך וגוי כי ערוך הנה 8
וכתיב (שם) בבת אשתו שארה הנה זימה 9
איה מה באשתו עשה בתה ביה דכתיב 10
(שם) ערות אשה וכו' ואף כאן חייב על 11
בתו כעל בת בנה ומה קו"ו ו"ה יתייה דיע 12
ועונשין מן הדין אבל גורה שיה היה כאילו 1
מפורש בו דהא ליהך דרשה איתיה הנה 2
יתירא: איתאי זימה זימה. לידון בשריפה 3
כתיב הכא זימה איה וכתיב בשריפה זימה 4
(שם ח) באש שרפו וגו': סלקא דעתך 5
אמינא. איך אביה קרא יתירא איה דגליא 6
שריפה בבת כהן שזינתה מאביה לאפוקי 7
מגוריה שיה דרשה אחת למימר לאפוק 8
תידרש ליה לישראל אף על בתו בשריפה 9
דמדגלי רחמנא בו קא משמע לך היא 10
מתחלת דבזינתה (שם) שאר כל אדם קאמר: 11
לאו בת כהן היא. בתמייה למה לי איש 12
יתירא לרבינו: כי תחל לינות שיהיא 1
מתחלת על ידי נותן וזו נתחללה כבר על 2
נשואין שנשאת לחלל לנתן ולממור 3
נתחללה מן התרומה אפי' ימות זרע אל זה 4
ונשפלת מן בית אלה בית איש עד 5
4
לכתן וכולה יליף הכהונת בפרק אלמנה (דף טו). לפסול לה. כגון נתין ומוזר. פסלה. עולמית בתרומה ומכונה וחתם פריך האי מביע ליה לגופיה דז שאינו כהן
תאכל בתרומה בחייו ומשני ליה הנתן וחלל אף על גב דלא פסיל ליה הוא דהא כשר לבא בקהל יליף לה בפרק אלמנה לכהן גדול (ביבמות דף טו). מלא יחלל זרעו
מקיש זרעו לי מה הוא פוסל אף זרעו פוסל בדוכן גדול הבא על האלמנה פוסל מן הכהונה ומן התרומה דיליף לה מלא יחלל שני חילוקין במשמע שמחלל אותה ואת
הזולת. ללוי וישראל גמי. אע"פ שאינה מחוללת לעולמית מידו כל ימי חייו מחוללת מן התרומה כדכתיב ושבח וגו': ודלא כר"ב. הא דאמרין ליה בת כהן הנשואה לממור
בקרדושה קיימת ולידותה בשריפה ולא כרבי מאיר: ואבלה בתרומה בשונן. דגבי ר' יוחנן חובב קרדושה שפלתא את הקרן. דכיון דלא כול דה רחמנא בנות גזילה
היא אצלה: ואינה משלמת את החומש. דלאו ריה היא וחזיא לחרור אם ימות בעלה זרע אין לה: ומיתתה בשריפה. אם ונתתה נשאת לאחד מן הפסולים.
שנפסלה עד עולם ונתחללה הרי היא כוריה גמורה: מאביה. שזינתה מאביה: כלתו כסקילה. בתמיני (דף גג). בירשות אביה. ארוסה: ברשות חמיה. נשואה: אי כרבנן.
דאמרן סקילה חמורה איפכא מביעי ליה. דהא ארוסה חמורה משתא ואשת ארוסה ולידתו נשואה יצתה מכלל זה: ר' יעקבא. דהא ארוסה מתנה ססקילה לשריפה: ואי כרבי
שמעון. דאית ליה שריפה חמורה מסקילה. דהא אמת ארוסה אשת נשואה יצתה מכלל זה: ר' יעקבא. דהא ארוסה שריפה חמורה כר' שמעון. דאמר לקמן
בשמענת ארוסה יצאת לשריפה אשת נשואה דיליף לה מנכנין אב דבארוסה חמורה מדרב: את חמיה חנק הוא. כרין בת ישראל דהא אל יצתה ממכללה: כר' דצעה של
משנת ר"א כמו שהיא שניה ולא תפכה ולעולם כרבנן דאית להו איפכא ארוסה כסקילה נשואה בשריפה ואיהו גמי הכי אמר כל שהיא בבת ישראל שזינתה מאחר:
לממה סבית אביה. שריפה כלומר מבימה שהיא ארוסה בשריפה חמורה נשואה בעלמה נשואה ארוסה בבת כהן מבימה אביה כו' כאילו יצתה מכלל דבשריפה: כל
שהיא. כפי ישרתא למעלה ממיתת אביה כגון ארוסה דבסקילה דין בבת כהן דלא יצתה ממכללה להקל נידוניהן במיתה חמורה כאלו וזהו חמיה דבסקילה והיך
אביה בשריפה השמהו למיתת אביה דבתיבת מיתה דרגא דהיינו נשואה בת ישראל הכא בבת כהן ורציתא הכהונא להחמיר בשריפה שיהיה ממעלה משריפה והיך
ארוסה את חמיה דיינין לה כרין כלתו דבסקילה יש לגמגם אמאי נקט את חמיה תיפוק ליה דכן דינה בסקילה אחרי שלא יצאה מן הכלל ומיהו הא מתקפינן אתקפאה

סירכא נקט. פיה הוא דומת את אביה ולא נקט לשון ארוסה ולשון נשואה סירכא נקט וקשה דבכל הספרים כתיב הוא דקאמר את אביה בשריפה ויש לומר דנתן טעם במה טעה תרגום ששהו את אביה בשריפה כיון שהיא בסקילה ומשני סירכא נקט סירכיה דקרא דכתיב את אביה היא מוחללת באש תשרף ומיהו קשה דלא יתיב טעמא אלא אמאי נקט את אביה בשריפה אבל

לעולם רבי ישמעאל. דאמר ארוסה יצתה ולא נשואה והכי קאמר ר' אלעזר את אביה ברשות אביה דהיינו ארוסה בשריפה: ואת חמיה דהיינו נשואה אם מחמיה וזנתה בסקילה כבת ישראל ומכל אדם בחנן בישראל דנשואה לא יצתה מן הכלל: לעולם כ"ר"ש. דאמר שריפה חמורה הלכה על כרויך ארוסה יצתה לשריפה

בכלתו לא יתיב טעמא וי"ל דהא דתני את אביה בשריפה סירכא נקט משום דבעלמא בתו בשריפה וכלתו בסקילה.

הלבנתא למשיחא. בפרק ב' בובחים (מה) פריך נמי הכי והא דפסקין הלכה כר' יוסי (במשנה) ו' יחסיק (קדושין דף עב) דעתיד' ממושים לטירה נ"מ בוד"ז שלא להתרוקם משפחות ודאי כהו' דבממא שאניו ידוע מיירי ובפ"ק דימא (ר' יג. וש) דפסקו כרבי יוסי ראשון חוזר לעבדתו נ"מ לנשיא לא פרנס שנתמנה על הציבור ועבר ממנת האונס מיהו סב"פ' התבלת (מנחות ב) (וש) קשה דפסק ר' יוחנן כבאב (שאלו) בן דסאי ונראה דרב יוסף פריך דוקא הכי ודאי ובפ"ש (ובחים ד' מה) והר"ר חיים פירש דלא פריך אלא דהכא דאיכא רתיני שזותא למשיחא וגם עושה איסורא כיון דליכא נפקותא אלא על דיו איסור אין לפסוק הלכה למשיחא ונ"ל דלא פריך אלא דהכי דלא נ"מ אלא אישב לשינו דשמעתין דבסוקא אבל הני ש נפקותא איסור והיתר אף על גב דהוי למשיחא:

לאחיו ולא לאחותו. תימה ת"ל מרכיבתי היא ולדא בוועלה היא ולא זוממיה וי"ל דאי מהיא לודא לא היה ממעטינן מוסימ' משום דבעינן כאשר זמם קמ"ל לאחיו ולא לאחותו ואי מהתם היא ה"מ היכא דמעידין נמי על הבעול:

ורבי ישמעאל סבר מקדיל' בת ובת כו'. ואת' הכי ס"ד דהדר ביה דאם כן בת ובת למה ליה דהא לא אתא בת ובת אלא לאפוקי מגו' ש"ל דלא תימא דוקא ארוסה מדינא דלעיל דמה כשהוציא בת ישראל לסקילה ארוסה ולא נשואה.

לעולם רבי ישמעאל. והכי קאמר, 'את אביה', ברשת אביה, בשריפה. ו'את חמיה', מחמיה, בסקילה. וכל אדם, בחנן. אמר רבא, מאי שנא, או אידי ואידי ממש, או אידי ואידי רשות. אלא אמר רבא, לעולם רבי שמעון, וקסבר רבי אלעזר, נשואה פארוסה. מה ארוסה, חד דרנא מסקינן לה, מסקילה לשריפה. אף נשואה, חד דרנא מסקינן לה, מחנן לסקילה. מתקיף לה רבי חנינא, הא אידי ואידי, רבי שמעון בשריפה קאמר. אלא אמר רבינא, לעולם פרנן, ואיפוך, 'את אביה' בסקילה, ו'את חמיה' בשריפה. והאי דקאמר 'את אביה', סירכא בעלמא נקט: אמר רב תלמן, אמר רבה בר אבהו, אמר רב, הלכה כר' שמיה ברין משמיה דרבי יוסי ברבי חנינא. אמר רב יוסף, הלכתא למשיחא. אמר ליה אביי, אלא מעתה, שחימת קדשים לא ליתני, הלכתא למשיחא. אלא דרוש וקבל שחר. הקא נמי, דרוש וקבל שחר. הכי קאמר, הלכתא לפה ל', סוגיא דשמעתא הלכה קאמר. מאי רבי ישמעאל, דתניא, ו'בת [איש] כהן כי תחל לינות', בנערה והיא ארוסה, הפתוב מדבר. אתה אמר בנערה והיא ארוסה, או אינו אלא אפילו נשואה, תלמוד לומר 'איש אשר ינאף את אשת רעהו מות יומת הנואף והנואפת', הכל היו בכלל הנואף והנואפת' הוציא הפתוב בת ישראל בסקילה, ובת כהן בשריפה. מה פשוהוציא הפתוב את בת ישראל לסקילה, ארוסה ולא נשואה, אף פשוהוציא הפתוב בת כהן לשריפה, ארוסה ולא נשואה. וזממיה ובעולה, בכלל 'ועשיהם לו פאשר זמם' וגו'. 'בועלה' מאי זמם לעשות לאחיו, ולא לאחותו, יבול אפילו פגויה, נאמר פאן אביה', ונאמר תלן' אביה'. מה תלן, ונת עם וזפת הפעל. אף פאן, ונת עם וזפת הפעל. אמר לו רבי ישמעאל, אי מה תלן נערה והיא ארוסה, אף פאן נערה והיא ארוסה. אמר לו רבי עקיבא, ישמעאל אחי, 'בת' ו'בת' אני דרוש. אמר לו, וכי מפני שאמה דורש 'בת ובת', נוציא זו לשריפה. אם משמע להביא את הנשואה, הביא את הפגויה. ואם משמע להוציא את הפגויה, הוציא את הנשואה. ורבי ישמעאל, אהני גזירה שוה למעוטי פגויה. ואהני 'בת ובת' לרבות את הנשואה. ורבי עקיבא סבר, מקדאמור ליה 'בת ובת', ש'שמע מנה, הדר בת מגזירה שוה. ורבי ישמעאל, האי 'בת ובת', מאי דרוש ביה. מביעני ליה לכתני אבובי דשמאל בר אבון, לפי שמצינו שחלק הפתוב בוכרים בין תמימים לבעלי כומין, יכול נחלוך בבנותיהן. תלמוד לומר 'בת ובת'. ורבי עקיבא, מ'הם מקריבים והיו קדש' נפקא. ורבי ישמעאל, אי מהיחא, הנה אמניא, הני כוילי אינהו. אבל בגנותיהן לא, קא משמע לן. ורבי ישמעאל, האי

עליה ממתיה המפורשת בה דהוי חנן דאם משמע גזירה שוה להביא את הנשואה הביא נמי את הפגויה ואם משמע להוציא פגויה הוציא וכו'. ורבי ישמעאל. דפריך ליה אם משמע וכו' לא ידע דעתיה דרבי עקיבא והוה סבירא ליה בת ובת אני דרוש שמע מנה דרבי עקיבא הדר ביה מגזירה שוה והכי קאמר ישמעאל אחי אני אין דרוש גזירה שוה זו דאתא בת ובת ואפקה והכי קאמר ליה אם כן למעוטי פגויה מנא לך: בוכרים. בבנותיה: בין תמימים לבעלי כומין. לענין עבודה יכול אף בתו בעלי מומין יוצא מכלל קדושתה ויהיה דינם כבנות ישראל אם זה והוי קדש. לרבות אף בעלי מומין לקדושתה: הני מילי. דנפקי ביה בעלי מומין בקדושתה ומודיו קדש: אינהו. ה'כתיבם עצמן נתברו לקדושתה שלא תאמר ישראל ופסולין לא תעלה למתים: ור' ישמעאל. דנפקא ליה במה מיצינו ולא איצטרך: ג'ש' האי

היא את אביה. מאי דריש ביה: מאי זו. ואדיכא קאי: מתני' משקעין אותו. שלא יתהפר. אנה ואנה תפול הפתילה על בשרו מבחוץ: קשה לתוך הרובה. כורכין סדרך קשה לתוך הרובה מפני שהרבה אינה חנוקת לפתוח פיו והקשה מחבל את גרונו ומקולתו לפק קשה מבפנים לתנוק ורבה מבחוץ להגין: ומוליך את הפתילה. בגמרא מפרש פתילה של אבר:

מוליך. מתוך: ויחברת א בני מעיו. לטון
ממרמרו מיהו (ו יחברת ב) כווצת: רבי יהודה
אמר. איך חנקו אותו בסודרין דאם הוא אם
דיה מת חניקין ע"י חניקות דאם זריקת
הפתילה לא יהי מקיימין מצות שריפה אף
הוא לישנה בעלמא הוא כלומר אם
חניקתו אף הוא ימות ביים ואין זו שריפה:
בבבב. טנלייש' בלע"ז: לא היה כ"ד של
אותו שעה בקי. צודקין היו שאין להם ג"ש
אלא קרא במשטמה: ג' מנא לך. דכי האי
גונא שריפה אתה דקאמר רחמנא: אתאי
שריפה שריפה. תיבי הכא (ויקרא כא) באש
תשרף וכתביה תהם (במדבר יז) אשר הקריבו
השרופים מה להלן גוף קיים ולקמן פריך
מנא לך: מבני אהרן. דכתיב בהו (ויקרא י)
יבכו את השריפה: מנא לך. ועדת בהו חכמי
הזו: כנפשותם. ולא בגופם: שריפה ממש.
הלכך על כרחך לא מצי למילף גוף קיים
מהם ולקמן פריך ותהי שריפה ממש
ולילף שריפה בית דין מניה כדרימינן על
עסקי נפשותם. על חנות אכילה ושתייה
הכנסת כנפשותם: בחניפ' לעני מעיו.
בשביל חנות של לגימות מעוג שהאכילם
והשקם קרע עלדתו ונתחברו עמו חרק עלי
וגו' מעוג לטון דבר הנאכל כדכתיב (מ"א יז)
באלמנה הצרפית שאמרה לאלהיו חי ה'
אלהך אם יש לך מעוג: מנא לך. דגוף קיים
בבני אהרן: שריפה ממש. אף הגוף אבל
מבפנים התחילה שריפתו ושרפה והלכה
עצמות ובושר: והא תיבי ותאכל אותם.
דמשמע מיעוט אותם ולא דבר אחר ואם
הלך בשרף מאי קא מעטט ממש אותם ולא
בגדיהם: שכן אדם חוטא נשמה פיגול. אדם
מאדם חוטא מחוטא נטילת נשמה מנטילת
נשמה אבל שריפת פרים אין בהם נטילת
נשמה וכתב שרן שחשין: פיגול. דבר שאין בו
פיגול מדבר שאין בו פיגול: מכשיר. שריפת
ביד' מכשיר אבל מצות המקום וכן פרים
הנשרפים בכל שריפה דהני לאו ביד אדם
הזו שקיימו בהם מצות המקום: ולידורות.
דבר הנוהג לדורות מדבר הנוהג לדורות:
ופרכין מנא חילוף מעדת קרם מ"ב לא
יליף מבני אהרן שריפה דקסבר שריפה ממש
הוא יתהו שריפה ממש ונילף שריפה ביד
מניה לשריפה ממש דהוה ליה אדם מאדם
והוטא מחוטא ונשמה ופיגול: לאו שריפה
היא. ובבב' שריפה תיבי ואי אתה רשאי
לברור לו זו שאינה קריה שריפה: ואי בעי
לקיימי ואהבת לרעך כמוך אפיש ליה חבילי
וזמורות: לעגל. מהו: קמ"ל. גיש דמיקרא
נמי שריפה והשתא דאידי מיקריה שריפה כרור
ורבנות מתה: נפשי' גמלי' וב' דמעיני משבי
(ירמיה ב) היינו גמלא נערה ויונקה שהיא קלה ועסקיה רעים מחמת שלא הורגלה לטעון משאיה:

ההיא שריפה ממש הואי. בת"כ איבא ב' ברייתו שנויות סתם דפליגי מעיקרא קמי
כיצד יהיה מיתתן שני חוטין ב' ונשרף גופן ובגדיהן קיימין שנאמר ותצא אש
מלפני ה' ותאכל אותם וימותו וכתב הכי גבי יבכו את השריפה קמי שריפת נשמה וגוף
קיים וא"ת' הוא אמר' בפ' הישן (סוכה דף כה: ושם) מישאל ואלצפן היו שנודו לפסח
שני ואי שריפה ממש הואי לא נטמאו ויש לומר

דשלקן קיימת זהה כדאמר בהמפתל (גדה דף
כו:) ומת שנשרף ושלדו קיימת טמא:
אותם (ויקרא י) ושמום בכותנתם ויש
לומר דלא ידעינא אם בכותנת הנושאים או
בכותנת הנפשים:

ונילף מפריש הנשרפים. אמ"ל ואהבת לרעך
כמוך ברור לו מהו יפה: שבן
מכשיר. תימה דלא חשיב מכפר כדאמר בפרק
נגמר הדין (לעיל דף מב.).

הנך נפשי. ומשום הכי לא קאמר הכא
מכשיר מכשיר עדיף כדאמרינן בפרק
נגמר הדין (שם) אי' מכשיר דהתם עדיף שזו
הכשירו בכך וזה אדרבה נפסל בכך
טעה

קשה לתוך הרובה, וכורף על צוארו. זה מושף אצלו וזה מושף אצלו, עד שפוחת את פיו,
ומדליק את הפתילה ויורקה לתוך פיו, ויורדת לתוך מעיו וחומרת את בני מעיו. רבי יהודה
אומר, אף הוא אם מת בגדמ, לא היו מקיימין בו מצות שריפה, אלא פוחת את פיו בצבת
שלא בטובתו, ומדליק את הפתילה ויורקה לתוך פיו, ויורדת לתוך מעיו וחומרת את בני מעיו.
אמר רבי אלעזר [גרבי'] צדוק, מעשה בבת פהו אחת שזינתה, והקיפה חבילי זמורות ושרפה.
[אמר] לו, מפני שלא היה בית דין של אותה שעה, בקי: גמרא מאי פתילה? אמר רב מתנה,
פתילה של אבר. מנא לן? אתאי שריפה שריפה מעדת קרה, מה להלן שריפת נשמה, וגוף
קיים. אף כאן, שריפת נשמה, וגוף קיים. רבי אלעזר אמר, אתאי שריפה שריפה מבני אהרן,
מה להלן שריפת נשמה וגוף קיים, אף כאן שריפת נשמה וגוף קיים. מאן דיליף מעדת קרה,
מנא ליה, דכתיב 'ואת מחתות החטאים האלה בנפשותם', שנשמתן נשרפת וגוף קיים. ואידך,
ההיא שריפה ממש היא. ומאי 'בנפשותם', שנתחייבו שריפה על עסקי נפשותם, כדריש לקיש,
דאמר ריש לקיש, מאי דכתיב 'בחניפ' לעני מעוג חרק עלי שנימו', בשביל חנופה שהתחייבו
לקרה על עסקי לגימה, חרק עליהן שר של גיתגם שניו. ומאן דיליף מבני אהרן, מנא ליה,
דכתיב 'וימותו לפני ה'', כעין מיתה. ואידך, ההוא שריפה ממש הואי, ומאי דכתיב 'וימותו',
דאתחיל בהו כגואי, כעין מיתה. דתניא, אבא יוסי בן דוסתאי אומר, שני חוטין של איש יצאו
מבית קודש הקדשים, ונהלקו לארבע. ונגנסו שנים בחוטמו של זה ושנים בחוטמו של זה,
ושרפום. והכתיב 'והאכל אותם', 'אותם' ולא בגדיהם. ונילף מפריש הנשרפים, מה להלן
שריפה ממש, אף כאן שריפה ממש. מסתברא, מאדם הוה ליה למילף, שבן אדם. חוטא.
נשמה. פיגול. אדרבה, מפריש הנשרפים הוה ליה למילף, שבן מכשיר לדורות. הנך נפשי.
מאן דיליף מעדת קרה, מאי טעמא לא יליף מבני אהרן. ההוא, שריפה ממש הואי. ונילף
מניה? אמר רב נתנן, אמר רבא בר אבהו, אמר קרא 'ואהבת לרעך כמוך', ברור לו מיתה
יפה. וכי מאחר דאיפא דרב נתנן, גורה שוה למה לי. אי לא גורה שוה, הוה אמאי, שריפת
נשמה וגוף קיים, לאו שריפה היא כלל. ואי משום 'ואהבת לרעך כמוך', ליש ליה חבילי
וזמורות, כי תיבי, דלישרוף לעגל, קא משמע לן: וכבר היו משה ואהרן מתלכין בדרה. ונדב
ואביהוא מתלכין אחריהן, וכל ישראל אחריהן. אמר לו נדב לאביהוא, אימתי ימותו שני זקנים
הללו, ואני ואתה נהנינו את הדור. אמר להן הקדוש ברוך הוא, הנראה מי קובר את מי. אמר
רב פפא, היינו דאמרי אינשי, נפשי' גמלי' סבי, דמעיני משיב דהוינו. אמר רבי [אלעזר],
למה

למה
למה

מעה
כזמן

כדי שיהיה כהן יש שופט. המלך כדורשין בפרק הנחניק (לקמן דף פו). ממלך שהמקום גורם. **רבי** יהודה אומר ניוול הוא זה. לא קרי ליה ניוול אלא משום דכתיב ובחוקותיהם לא תלכו כדמוכח בגמרא: **אלא** כיון דכתיב שריפה. הימה דמשמע הכא דאע"ג דחוקה היא כיון דכתיב באורייתא

למה תלמיד וכו'. משום דאיידי בעדת קרן נקט לה שהיו תלמידי כדכתיב (במדבר טז) נשיאי עדה קריאי מועד אנשי שם ועל שם שפיתם אותו רשע כשהטו ממנו הקלו בעיניו להשיאם ולהחזיק ידו להשליכתו ולמורו בבקבה בתחלה. בעודו מתנהג כבבורו שאין צורך לו הוא יקר בעיניו: **רב חמא**. בדרות האחרונים היה כשאר האמוראים: **מעה ברב מתנה**.

דאמר לעיל שריפת ב"ד פתילה של אבר היא: ואע"ג דברתיא. שאין ב"ד ממתין אלא בזמן לשבת הגוית בעוד סנהדרין נוהגת בלשבת גוית נוהגת אף בחול' כדאמרין במסכת מכות (דף ו ע"ש) של צדוקין. שדורשין מקרא ככתבה ביה. רבי אלעזר לחכמים בתמיא כדאמרין במתניא דמשמע שראה מעשה זה מגדל והבי אהדרו ליה לא היה ב"ד בקי: והתניא. דאין מביאיא אריא מן תקטן אהדרו ליה: **אמר** לה כשהוא גדול. מעשה שראה בגדלו ולא אשגוה ביה דאמר ליה לא היה ב"ד של אותה וכו' והדר אמר להו מעשה שראה בקטנו: **מתני** ניוול הוא זה. והשתא משמע מפני שהרגו מעומד ונפול: על סוף. עץ עבה תקוע בארץ כמו של תפוחים: **גמ'** שורפים על המלכים. כמו שמתן וכלי תשימשין ואין בהן משום דרכי האמוראי: **א"ל** משום דכתיב הך שריפה כדאורייתא. שנאמר בעצדקוהו שלום תמות ובמשרפות אבותיך המלכים הראשונים כן שרפו להו: **גמ'** נקם נקם. במכה עבדו כנעני ומת תחת ידו הדיו במיתת ב"ד משום דעבד שייך במצות שהאשה נהנת בהן: דבריו ליה מבייבי. תוקעה בטטנו וא גפרונו כמו בדוכתיא: **לפי** חרב כתיב. פתויב של חרב שני דברין מכאן ומכאן דכתיב (תהלים קמט) חרב פתיות אלמא תרי נהנה: **א"ל** חולק לאורכו לשנים: **תם** כל דהא כתיב ביה אלא מיתה קמל וכל מיתה חנק הוא: **פלוני**. בסיף. מן הצואר. גרוף. ממול עורף. מאחרי הפנים דכתיב (דברים כא) ועפרו לשון עורף מול הרואה את העורף דהיינו אחוריו צואר שרואה את העורף ועורף הוא קטריל' שכנגד הפנים דכתיב (ירמיה לב) ופנו אלי עורף ולא פנים אלמא מעורף להדי פנים: **פרט** לאשת קטן. אשמעיה דקטן אין לו קדושה: **לאשת** אחרים. גוי אשמעיהן שאין קדושה לגוי ומחבא תיפוק לו בכל דוכתא: **אלא** להלך עליה. למקמי מפרש דארבע מיתות סידורן גמרא אגמרי להו ר' יאשיה מטינו וכוון דחנק לקה מכולם על כדורין נהנה להדיב מיתות הסתומין שהרי אין לך כח להחמיר עליהם. שמנין לך לדונם בחמורה שמאל לא נתיחב בה: **אלא** פני שהיא קלה. דסבירא ליה כ"ש דאמר (לעיל דף קמט) חנק אורג: **אינה** אלא חנק. ור' מפרש לה לדברי יונתן: **נאמר** מיתה ב"ד שמיים. ומת גם אותו (באראשת לח) וגאמרה מיתה סתם בידי אדם: אין בה ורשע. אין בה חבורה וטימא: מדיקאמר רחמנא בת כהן שזינתה בשריפה מכלל דבת ישראל לאו בשריפה הלכך מות יומת הנושא ע"כ חנק הוא:

1 למה תלמוד חכם דומה לפני עם הארץ, פתחלה
2 דומה לקיותו של זהב. סיפר הימנו, דומה לקיותו
3 של כסף. הנהגה ממנו, דומה לקיותו של חרש. בין
4 שנשפך, שוב אין לו תקנה. אימרתא בת מלך, בת
5 כהן שזינתה הוא. אקפה רב חמא בר טוביה כהילי
6 וזורות, ושרפה. אמר רב יוסף, מעה בתרתי. מעה
7 ברב מתנה, ומעה ברתניא וצאת אל הפהנים הלויים
8 ואל השופט אשר יהיה בימים ההם, בזמן שיש כהן,
9 יש משפט. בזמן שאין כהן, אין משפט: אמר רבי
10 אלעזר ברבי צדוק, מעשה בבת כהן שזינתה וכו':
11 אמר רב יוסף, בית דין של צדוקים הוה, הכי אמר
12 להו והכי אהדרו ליה? והתניא, אמר רבי אלעזר
13 ברבי צדוק, וזרני פשהייתו תינוק ומורכב על פתיפו
14 של אבא, והביאו בת כהן שזינתה, והקיפוה כהילי
15 וזורות, ושרפוה. אמרו לו, קטן היית, ואין מביאיא
16 ראתי מן הקטן. שני מעשים הוו. הי אמר להו ברישא.
17 אילימא, הא קמייטא, אמר להו ברשא. אמר להו
18 כשהוא גדול ולא אשגוה ביה, אמר להו כשהוא קטן
19 ואשגוה ביה. אלא, הא אמר להו ברישא, ואמרו ליה קטן היית. ואמר להו כשהוא גדול,
20 ואמרו ליה, מפני שלא היה בית דין של אותה שעה, בקי: **משנה** מצות הנהרגין, היו
21 מתיזין את ראשו בסיף, כדרך שהמלכות עושה. רבי יהודה אומר, ניוול הוא לו, אלא מתיזין
22 את ראשו על הפסד וקוצץ בקופיין. אמרו לו, אין מיתה מנוולת מזה: **גמרא** תניא, אמר
23 להו רבי יהודה לחכמים, אף אני יודע שמיטה מנוולת היא, אבל מה אעשה שהרי אמרה
24 תורה ובחוקותיהם לא תלכו'. ורבנן, בין דכתיב 'סיף' באורייתא, לא מייניהו קא גמריין.
25 דאי לא תימא הכי, הא דתניא, שורפין על המלכים, ולא מדרבי האמורי. היכי שרפיין,
26 והכתיב ובחוקותיהם לא תלכו'. אלא, בין דכתיב שריפה באורייתא, דכתיב 'ובמשפחות
27 אבותיך' וגו', לאו מייניהו קא גמריין. ותבא גמי, בין דכתיב 'סיף' באורייתא, לאו מייניהו
28 קא גמריין. והא דתנן באידי פירוקין, אלו הן הנהרגין, הרוצח ואנשי עיר הנדחת'. בשלמא
29 עיר הנדחת, כתיב בהו 'לפי חרב', אלא, רוצח מלון. דתניא, ונקם ונקם, וקמה זו אני
30 יודע מה הוא. כשהוא אומר 'הכאתי עליכם חרב נוקמת נקם בריח', הוי אומר, וקמה
31 זו סיף. ואימא, דבריו ליה מיכרו. 'לפי חרב/ כתיב. ואימא, דעביד ליה גיסטרא. אמר רב
32 נחמן, אמר רבה בר אבוח, אמר קרא 'ואהבת לרעך כמוך/ ברור לו מיתה יפה. אשפחו,
33 הקטל עבדא. בר חורין, מנא לן. ולא קל וחומר הוא? קטל עבדא, בסיף. בר חורין, בהנקה?
34 הניחא למאן דאמר, חנק קל. אלא למאן דאמר, חנק חמור, מאי איכא למימר. נפקא ליה
35 מדתניא, 'ואתה תבער הדם הנקי מן הארץ, הוקשה כל שופכי דמים, לעגלה ערופה. מה
36 להלן, בסיף ומן הצואר. אף כאן, בסיף ומן הצואר. אי מה להלן, בקופיין וממול עורף.
37 אף כאן, בקופיין וממול עורף. אמר רב נחמן, אמר רבה בר אבוח, אמר קרא 'ואהבת
38 לרעך כמוך/ ברור לו מיתה יפה: **משנה** מצות הנהגתן, היו משקעין אותו בגבל עד
39 ארבעובותיו, ונותן סודר קשה לתוך הרקה, וכורף על צוארו. זה מושך אצלו, וזה מושך
40 אצלו, עד שנפשו יוצאת: **גמרא** תנו רבנן, איש' פרט לקטן. אישר ינאף את אשת איש',
41 פרט לאשת קטן. אשת רעהו, פרט לאשת אחרים. מות יומת/ כהנן. אתה אומר כהנן,
42 או אינו אלא באחת מקל מיתות האמורות בתורה. אמרת, כל מקום שנאמר מיתה בתורה
43 סתם, אין אתה רשאי למושקה להחמיר עליה אלא להקל עליה, דכיו רבי יאשיה. רבי
44 יונתן אומר, לא מפני שהיא קלה. אלא כל מיתה האמורה בתורה סתם, אינה אלא חנק.

רבי אומר, נאמר מיתה בידי שמים, ונאמר מיתה בידי אדם. מה מיתה האמורה בידי שמים, מיתה שאין בה רושם. אף מיתה האמורה בידי אדם, מיתה שאין בה רושם. ואימא שריפה? מדאמר רחמנא בת כהן בשריפה, מפלג דהא, לאו בת שריפה היא. האמורה בידי אדם, מיתה שאין בה רושם.

הכי
בשלמא

קמפילגני בפולגות דר' שמעון ורבנן. תימה ור' שמעאל דאמר לעיל (דף נא.) ארוסה יצאה לשריפה ולא נשואה ממיל' דאשת איש בתוק דאי מר' יאשיהו מסתמא מדסבר כר' שמעון דשריפה חמורה סבר נמי כותיה דסיף קול ודבריה נמי לא מצי דריש דתקשי אימא שריפה ולמ' לשוני מדאמר רחמנא בהו כן בשריפה מבעל דהאי לא

הכי גריסין בשלמא לר' יונתן כדמפרש רבי טעמא: **ממאי דאיכא הנק בעולם.** במיתה ב"ד דילמא אין מיתות ב"ד אלא שלש קלה שבתון בסיף: **איבע מיתות.** בשמן הנקוב לזון וכוון שלא פירש להו נתי נתק על ברחיק קלה היא מכולן והניחה לטחמו' שאינו ראוי למשכה להחמיר עליה אלא להקל עליה לפיכך לא הוצרך

לפרש: **שאר הנסקלין.** דלאו עבודה זרה ונערה הנאורסה הלולו שבת ואבוב וידעוני ומוגדף הדנק כתיבי בהו סקילה וכולהו שאר הנסקלין לא כתיבא בהו סקילה בהדיא וגמרינן להו לקמן בגזירה שוה דאבוב וידעוני: **במאי נפרי.** איזו חיבה מופנית לגזירה שוה דמיהם הם או מות יומתה א"ל רב אחא **מדפתי לביבטי.** הא דר' יודא דאביי שאל מאי גמרי מאי הוה קשיא ליה לרבי יודא אי הוה גמרי במות יומתה: **אי ניטא אשת איש קא קשיא ליה.** אמאי קרי ליה מיתה סתם ובתנן תיגמר מנה ג"ש מאוב וידעוני כי הוי דגמרינן בהו הנסקלין דלא כתיב בהו אלא מות יומתו סתמא וגמרינן להו מתת: **מכה אביו ואמו.** אמרינן לקמן דמיתתו בתוק באלו הן הנתחבין (דף פד): וקשיא ליה בגמרא לסקילה מאוב וידעוני ומאי קשיא ליה אדגמר מאוב וידעוני לגמריה מאשת איש דהכי שפיר דכין דאיכא למיגמר קלה ויכאב למגמר חמורה אי אתה רשאי למשכה להחמיר: **לגמרו מא"א.** כדאמרינן דאינה רשאי למשכה להחמיר הלכך ברמיזים הם גמרי: **מתני' אלו הן הנסקלין.** דכתיב בהו סקילה לא כתיב ביה דלא כתיב ביה סקילה כתיב בהו דמיהם הם וגמריי מאוב וידעוני: **והאשה הנביאה את הבתה.** עליה: והנותן סורעו למולך. **קסבר האי תנא** מולך לאו עבודה זרה הוא מדרתן עבודה זרה ותנא מולך אלא חק העבודה זרה בעלמא הוא ורחמנא חיבי עליה סקילה וכן אמרינן בגמ': **אוב וידעוני.** במתניתין תיב קלון אביו ואמו ומציא להו והסקל אביו ואמו: החמיר בממנה משום דאיכא תרתין קלון אביו ואמו ומציא שם שמים לבטלה: והפסית את היחידים: והמדייר את הקלן לקמן באלו הן הנתחבין (דף פט) מפרש שם נאול דבבסקילה: **במשה.** בגמרא (דף סז) יליף לה מנא לן דבסקילה: **הנא על עשה** בשוגג חיבי עליה שתי תטאות דבכולהו ערום כתיב בהו כרת וכתיב בהו חלוק תטאות ואפילו בגוף אחד כדאמרינן בפרק בתרא דמסכת מכות (דף יד.) לחיובי על אחותו שתיים שהיא אחותו מאביו ואחותו מאמו והכא נמי כתיב בהו חלוק רחנן כדמפרש בגמרא: **משום אשת אב.** אם נתקדשה לאביו שלא לידתו בזנות

בשלמא לרבי יונתן, פדקא מפרש רבי טעמא. **אלא לרבי יאשיהו,** ממאי דאיכא הנק בעולם. **אימא סיף.** אמר רבא, ארבע מיתות נקרא גמירי להו. **מאי, לא מפני שהיא קלה,** קמפילגני בפולגותא דרבי שמעון ורבנן. **אמר ליה רבי יודא לאביי,** שאר הנסקלין דלא פתיב בהו סקילה, דגמרי מאוב וידעוני. **במאי נקרי, ב'מות יומתו' נקרי, או ב'דמיהם הם' נקרי.** אמר ליה, **ב'דמיהם' דמיהם הם' נקרי, דא' ב'מות יומתו' נקרי, דמיהם' דמיהם' נקרי ליה. לא לא מאי, ב'דמיהם' דמיהם' נקרי, מות יומתו' נקרי ליה. פדחננא, מות יומת המכה רוצח הוא,** וכן לי אלא במיתה הנתחבנה בו. **מניין שאם אי אתה יכול להמיתו במיתה הנתחבנה בו, שאתה ממיתו בכל מיתה שאתה יכול להמיתו, תלמוד לומר מות יומת המכה' מקל מקום.** אמר ליה רב אחא מדפתי לרבנא, ואי ב'מות יומתו' נקרי, מאי קא קשיא ליה. **אילמא, אשת איש קא קשיא ליה, למיתי ולמיומר מות יומתו' מאוב וידעוני, מה להלן בסקילה, אף פאן בסקילה.** **מדאמר רחמנא ארוסה בסקילה, מקלל דנשואה לאו בסקילה.** ואלא, **מכה אביו ואמו קא קשיא ליה, למיתי ולמיומר מאוב וידעוני.** עד דגמרי מאוב וידעוני, ליגמרו מאשת איש, דא' אתה רשאי למושכה להחמיר עליה אלא להקל עליה. אמר ליה, שאר הנסקלין גופייהו קא קשיא ליה, דא' ב'מות יומתו' נקרי, עד דגמרי מאוב וידעוני, ליגמרו מאשת איש: **משנה אלו הן הנסקלין, הקא על האם, ועל אשת האב, ועל הפלה, ועל הנכור, ועל הבהמה, והאשה המביאה את הבהמה, והגמריה, והעובד עבודת כוכבים, והנותן סורעו למולך, ובעל אוב, וידעוני, והמחלל את השבת, והמקלל אביו ואמו, והקא על נערה המאורסה, והמסית, והמכשף, וכן סורר ומורה.** הקא על האם, חיבי עליה משום אם, ומשום אשת אב. רבי יהודה אומר, אינו חיבי אלא משום האם בלבד. **הקא על אשת אב, חיבי משום אשת אב, ומשום אשת איש.** בין פתי אביו, בין לאחר מיתת אביו. **בין מן האורוסין, בין מן הנישואין.** הקא על פלתו, חיבי עליה משום פלתו, ומשום אשת איש, בין פתי בנו בין לאחר מיתת בנו, בין מן האורוסין, בין מן הנישואין: **גמרא תנאי,** רבי יהודה אומר, אם לא היתה אמו ראיה לאביו, אינו חיבי אלא משום האם בלבד. מאי, אינה ראיה לוי. אילמא, חיבי ברייתות וחיבי מיתות בית דין, מקלל דרבנן סברי, אף על גב דאינה ראיה לו, הא לית ליה קידושין בגזירה. אלא, חיבי לאוין, ורבי יהודה סבר לה פרבי עקיבא, דאמר אין קידושין תופסין בחיבי לאוין. **מתבי רב אושעיא, איסור מצוה ואיסור קדושה, חולצות ולא מתיבבמות.**

מורצת דהוי בסיף: **משום** אם ומשום אשת אב. הא דלא קתני א"א משום דהבא לאחר מיתה איידי **הא** לית ליה קידושין בנדה. אפילו ר' יהושע דאמר בפרק החולץ (בבמות דף יט. טס) אפי' כן ממוז אלא מחייבי מיתות ב"ד מודה דלא תפי קידושין בחיבי ברייתו כדרישנן מקרא בסוף האמר (קידושין דף סח.) ובפ"ק דב"מ (דף טו) אמר ר' אבהו דאמר שאן קידושין תופסין בחבורו משמע לריבא אמר פדלו ודא דמשמע בבא דוכתא דממרות תלי בתפיסת קידושין היינו דלא כרבי יהושע:

או נתקדשה לו אחרי כן: **אלא משום אם.** וטעמא מפרש בגמרא: בין לאחר מיתת אביו. אחיבה דאשת אב קאי דמרה ליה קרא אף לאחר מיתה כדמפרש בגמרא אבל אם אשת איש לאחר מיתה לא קאמרי: **בין מן האורוסין.** דכיון דקדשה אשתו וכן דכתיב (דברים כד) כי יקח איש אשה משעת לקיחה נקראת אשתו ודך קיחה קידושין ודך אשתו קיחה משה ערוך: **גמ' תנאי ר' יהודה אומר וכו'.** האי תנא פליג אהנא דדן דלא מפליג לדרבי יהודה בין ראהיה שלטנה ראיה הוא תנא אית ליה דריש טעמא דרבי יהודה לא היה לו לאביו אישות בה הלכך לא קרינא ביה אשת אב: חיבי ברייתו. שאסורין עליו באיסור כרת דקיימא לן בקדושין בפרק שליש (דף סז) דלא תפסי בהו קדושין: **מכלל דרבנן וכו'.** בתמימה אלא בחיבי לאוין. בין כן מדרות תנינה או אלמנה לבת' דקדיל' (גם דף סח.) תפסי בהו קדושי מאהת אחותה שנואה טעמא דרבי' וחתם מפרש יקח אשת אביו וסבר דאשת אביו הכותב מדבר דלאו דלא יגלה כנף אביו כפי שראה אביו הוא דאיכא וקאמר רחמנא ליה יקח אן לו לקוחין **בו' איסור מצוה בו'.** נכמה שפלה לפני יבם ויבא אסורה עליו משום מצוה או משום קדושה חולצת ואינה יוצאה בלא כלום אף על גב דגבי חיבי ברייתו קיימא לן בפרק קמא דיבמות (דף ג) מגורה שוה דעליה דיוצאה אימנו בלא כלום בלא חליצה חתם הוא דאסורה ואינה יוצאה חמור דלא תפסי ביה קדושי אבל איסור מצוה או קדושה דבנות קדושין ניהו מריבין חתם (דף כ.) מיבמתו יבמתו ש' לך אחרת שעולה השערה לחלוץ ואינה עולה ליבום ואינו זו חיבי לאוין: **ולא מתיבבמות.** דהא אסירא ליה וכי תימא תימא עשה ותרחה לא תעשה גזירה ביאה ראשונה שמקיים בה יבמה יבא עליה (דברים כח) אטו ביאה שניה שאין בה מצות עשה:

אסור

אסור

תעשו שם דבר שהוא בא לידי ישרות ואינו זו זו עולה ושלמים ר' יהודה אומר היחיד הוזהר והיחיד הותר הוזהר ובמתו בראש גגו והותר לעולה ולשלמים רבנן אמרי אף הציבור והיחיד הוזהרו ציבור הותר מכללו יחיד לן באיסורו תני בשם ר"ש הציבור אינו מביא אלא מה שקבע עליו הכתוב סבר ר"ש משנקבע מעשר שני עוד לא פסק מה ביניהון ר' בא בר ממל אמר פר העלם דבר ביניהון ר' יוסה אומר נדבת הציבור ביניהון תני אחד האיש ואחד האשה א"ר יוחנן לית כאן אשה איש כתוב בפרשה תני אף הנזירות א"ר יוחנן לית כאן נזירות נזירות חובה היא תני אף הנסכים א"ר יוסה בי ר' בון מאן תנא נסכים דלא כר' דתני ר' אומר אומר אני אף משנכנסו ישראל לארץ אין נסכיה קריבין אלא מבפנים מה טעמא (במדבר כח) בקדש הסך נסך שכר לה' אין כתיב בלא תעשה אלא מבפנים מניין מבחוץ נישמענה מן הדא מניין לשוחט לפסח וליחיד ולבמת יחיד ולבמת ציבור בשעת איסור במה שהוא עובר בל"ת ת"ל (דברים טז) לא תוכל לזבוח את הפסח באחת ענוש כרת ואת אמר הכין רשב"ל א' בשוחט משש שעות ולמעלן שלא לשמו בשעת היתר במה ולמה הוא אומר בשעת איסור במה בשעת איסור במתו

[דף ט"ז ע"ב]

ולמה לי שלא לשמו שלא תאמר שלמים הן והן כשירין ועוד מן הדא יכול אם שחטו משש שעות ולמעלן יהא כשר מה אית לך משש שעות ולמטן יהא פסול לא שלא לשמו אמר רבי יוסה דאמר אמרה שלמים הבאין מחמת פסח כשירים בבמה עולה הבאה מחמת אשם על דעתיה דרבי לעזר מהו שתהא כשירה בבמה נישמענה מן הדא זה הכלל כל שהוא נידר ונידב קרב בבמה וכל שאינו לא נידר ולא נידב אינו קרב בבמה אמר ר' יוסי בן חנינה אין הבהמה ניתרת אלא בנביא מה טעמא (דברים יב) השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה כי אם במקום וגומר ואליהו מקריב בשעת איסור הבמות א"ר שמלאי דברא א"ל (מלכים א יח) ובדברך עשיתי ובדיבורך עשיתי: **הלכה י"ב משנה** אין בין שילה לירושלים אלא שבשילה אוכלין קדשים קלין ומעשר שני בכל הרואה וירושלים לפנים מן החומה וכאן וכאן קדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים קדושת שילה יש אחריו היתר וקדושת ירושלים אין אחריה היתר:

גמרא ר"י בר מרייה שמע לה מן הדא (יהושוע ח) אז יבנה יהושע מזבח לה' אלהי ישראל בהר עיבל אין לי אלא הר עיבל שילו מניין (שמואל א ז) ויקח שמואל מלה חלב אחד ויעלהו עולה כליל לה' אמר ר' אבא בר כהנא ג' עבירות הותרו בשיו של שמואל הוא ועורו ומחוסר זמן ולוי היה א"ר יוסה אין מן הדא לית שמע מינה כלום דאמר ר' אבא בר כהנא ז' עבירות הותרו בפרו של גדעון אבנים פסולות ועצי אשירה ומוקצה ונעבד ולילה וזר ואיסור במה

[דף י"ז ע"א]

מאן דבעי ישמעין טבאות מן ההיא דרבי שמואל בר נחמן (שמואל א ז) ותשובתו הרמתה כי שם ביתו ושם שפט את ישראל ויבן שם מזבחה לה' כתיב (שמואל א ט) וירם הטבח את השוק והעליה וישם לפני שאול וגו' ר' שמואל בר נחמן אמר שקא ושופה ר"י אמר שוקא ואליה רבי לעזר אמר חוזה ושוק דא"ר לעזר חוזה ושוק לכהנים בכמה גדולה ולבעלים בכמה קטנה רבי זעירא בשם רבי לעזר עור העולה לכהנים בכמה גדולה ולבעלים בכמה קטנה רבי זעירא בשם ר' ירמיה תרומת תודה לכהנים בכמה גדולה ולבעלים בכמה קטנה ר"י בעי הלילה מהו שיהא כשר בכמה התיב ר' לעזר והכתיב (שם יד) ויאמר שאול פצו בעם ואמרתם להם הגישו אלי איש שורו וגו' וכתיב (שם) ויגידו לשאול לאמר הנה העם חוטאים לה' לאכול על הדם וגו' הא כיצד הלילה לחולין והיום למוקדשין כד שמע ר"י אמר יפה לימדנו רבי לעזר רבי פינחס בשם רבי יוסה בי רבי אילעאי כתוב אחד אומר (תהילים עה) ויטוש משכן שילה וכתוב אחר אומר (שמואל א א) ותביאחו בית ה' שילה הא כיצד בית של אבנים מלמטן ויריעות מלמעלן והיא היתה מנוחה א"ר זעירה ובלבד י' טפחים כבנין הבית והא כשם שהיה אהל מועד נטוי כך אהל שבשילה נטוי א"ר יוסי רבי בון (שמות לט) קרסיו קרשיו בריחו ועמודיו ואדניו והיו הקרסים נראין מתוכו ככוכבים ברקיע רבי חייה רבה אמר לר"ש ברכי אני שמעתי מאביך שכל חופות שהיו לא היו אלא בתוך חלקו של בנימן מה טעמא (דברים לג) ובין כתיפיו שכן והא כתיב (תהילים עה) וימאס באהל יוסף ובשכט אפרים לא בחר ויבחר בשכט יהודה וכי ביהודה בחר אלא בחירה ובהירה מה בחירה שנאמר להלן בנימן בכלל אף בחירה שנאמר כאן בנימן בכלל רבי יונה ר' אבהו בשם ר' יוסי בן חנינה (דברים לג) ורצון שוכני סנה קדשים המרצין נאכלין בחלקו של יוסף א"ר אבודמה דציפורן כראש תור היה נכנס מתוך חלקו של יוסף לתוך חלקו של בנימן והיה המזבחה נתון עליו מה טעמא (יהושוע טז) ונסב הגבול מזרחה תאנת שילה עד איסכופיה דשילה רבי יונה רבי אבהו בשם רבי יוסי בן חנינה ורצון שוכני סנה ששרת שכינה בסנאיו של יוסף ר' לעזר בשם ר' הושעיה ממה שנאכלו קדשים קלים ומעשר שני בכל הרואה לא צריך השונה להזהיר על אכילתן אלא על עלייתן מה טעמא (דברים יד) השמר לך פן תעלה עולותיך פן תעלה עלייתך רבי שמעון בן מיישא בעי קומי רבי לעזר מהו הרואה שילה או שילה ומשכן שילה א"ל שילה ומשכן שילה

[דף י"ז ע"ב]

כגון הדא בית מעון אלא שזה מפסיק וזה אינו מפסיק ר' יסא בשם ר' יוחנן זה סימן כל זמן שהארון מבפנים הבמות אסורות יצא הבמות מותרות ר' זעירא בעא קומי ר' יסא אפי' לשעה כגון ההיא דעלי ר' אבהו בשם ר' יוחנן (דברים יב) שם (דברים טז) שם מה שם שנאמר להלן הבמות אסורות

אף שם שנאמר כאן הבמות אסורות ר"ש בן לקיש בעא קומי ר"י מעתה אם אין ארון אין פסח א"ר יוסי בי ר' בא אזכרה אזכרה מה אזכרה שנאמר להלן הבמות אסורות אף אזכרה שנאמר כאן הבמות אסורות וכן היה ר' יודה ור' שמעון אומר מעשר שני בנוב ובגבעון ניהא כר' יודה דרבי יודה אומר הטאת פסח ליחיד בכמה גדולה אין הטאת פסח ליחיד בכמה קטנה כר' שמעון דרבי שמעון אמר אף הציבור אינו מביא אלא מה שקבע עליו הכתוב סבר ר"ש משנקבע מעשר שני עוד לא פסק. מניין שהכהנים יוצאין ידי חובתן בהלה ובתרומה וישראל במעשר שני בפסח תלמוד לומר (שמות יב) תאכלו מצות ריבה יכול יצאו ידי חובתן בביכורים תלמוד לומר בכל מושבותיכם תאכלו מצות מצה הנאכלת בכל מושב יצאו ביכורים שאינן נאכלין בכל מושב התיבון הרי מעשר שני הרי הוא נאכל בכל מושב ראוי הוא להיפדות ולהיאכל בכל מושב רבי בון בר חייה בעי מעתה הלקוח בכסף מעשר שני טמא כר' יהודה הואיל ואינו ראוי להיפדות ולהיאכל בכל מושב אינו יוצאין בו ר' שמעון בן לקיש בעי מעתה חלת עיסת מעשר שני בירושלם הואיל ואינה ראויה להיפדות ולהיאכל בכל מושב אין יוצאין בה יכול יצאו ידי חובתן בהלות תודה וברקיקי נזיר תלמוד לומר (שם) שבעת ימים מצות תאכלו מצה הנאכלת כל שבעה יצאו חלות תודה ורקיקי נזיר שאינן נאכלין כל שבעה ר' יונה בשם רבי שמעון בן לקיש ממה שנאכלו חלות תודה ורקיקי נזיר בכל ערי ישראל לא צריך השונה להוציאן ממושב ר' יוסה בשם ר' שמעון בן לקיש זאת אומרת שנאכלו חלות תודה ורקיקי נזיר בכל ערי ישראל לא צריך השונה להוציאן ממושב ניהא חלות תודה רקיקי נזיר לא כן א"ר יוחנן לית כאן נזירות נזירות חובה היא א"ר בון בר כהנא תיפתר שקרבה הטאתו

[דף י"ח ע"א]

בשילה עולתו ושלמיו בנוב ובגבעון ר' עזרה בעון קומי ר' מנא לא כן א"ר בשם ר' יוסה שלמי הגיגה הבאים בכמה כשירים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה אלא כר' יודה דר"י אמר הטאת פסח ליחיד בכמה גדולה אין הטאת פסח ליחיד בכמה קטנה לא אתיא אלא כר' שמעון דר' שמעון אמר מכיון שנזרק עליו אחד מן הדמים הותר הנזיר ביין וליטמא למתים אית תני תני מנוחה זו שילה ונחלה זו ירושלם אית תני תני מנוחה זו ירושלם נחלה זו שילה מאן דאמר מנוחה זו שילה (דברים יב) כי לא באתם עד עתה אל המנוחה נחלה זו ירושלם (ירמיהו יב) העיט צבוע נחלתי לי מ"ד נחלה זו שילה (שם) זאת מנוחתי עדי עד וגו' לאחד שעשה לו חבילה והיה נינה בה כך באהל מועד נאסרו הבמות בגלגל הותרו הבמות בשילה נאסרו הבמות בנוב ובגבעון הותרו הבמות בירושלם נאסרו הבמות למלך שאמר לעבדו אל תשתה יין לא מטבריא ולא מקיסרין ולא מציפורין הא בינתיים מותר כך באהל מועד עשו ארבעים חסר אחת בגלגל עשו ארבע עשרה שבע שכיבשו ושבע שחילקו בשילה עשו שלש מאות וששים ותשע בנוב ובגבעון עשו חמשים ושבע שלש עשרה בנוב וארבעים וארבע

בגבעון ובירושלם עשו בבניין הראשון ארבע מאות ועשר ובבניין האחרון ארבע מאות ועשרים לקיים מה שנאמר (הג' ב) גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון:

הדרן עלך פרק מגילה נקראת

פרק ב

הלכה א' משנה הקורא את המגילה למפרע לא יצא קראה על פה קראה תרגום בכל לשון לא יצא אבל קורין אותה ללעזות בלעז והלעז ששמע אשורית יצא:

גמרא דכתיב (אסתר ט) ככתבם קראה על פה לא יצא דכתיב ככתבם קראה תרגום לא יצא דכתיב ככתבם: בכל לשון לא יצא: דכתיב ככתבם וכלשונם ר' יונה אמר תנה נחמן בר אדא ר' יוסה אמר תנה נחמן סבא (דברים ו) והיו כדרך הוייתן יהיו ותני אף בהלל ובקרית שמע המגילה כן ניהא בקריאת המגילה דכתיב ככתבם ברם בהלילא

[דף י"ה ע"ב]

בגין דכתיב (תהילים קיג) ממזרח שמש עד מבואו מהולל שם ה' מהולל שם ה' ממזרח שמש עד מבואו מה את שמע מינה א"ר אבין עוד היא אמורה על סדר (תהילים קיד) בצאת ישראל ממצרים לשעבר (תהילים קמו) לא לנו ה' לא לנו לדורות הללו (תהילים קמז) אהבתי כי ישמע ה' לימות המשיח (תהילים קיה) אסרו חג בעבותים לימות גוג ומגוג (תהילים קיה) אלי אתה ואודך לעתיד לבא ר' יוסה בשם ר' אחא ר' זעירה בשם ר' לעזר והוא שתהא כתובה בלעז מה אנן קיימין אם כשהיתה כתובה אשורית ותירגמה בלעז הדא דתנינן בכל לשון אם כשהיתה כתובה בלעז ותירגמה אשורית הדא היא דתני מה בין ספרים למגילת אסתר אלא שהספרים נכתבין בכל לשון ומגילת אסתר אינה נכתבה אלא אשורית א"ר שמואל בר סיסרטי תיפתר שהיתה כתובה גיגנטון תני שמואל מעה והשמיט פסוק אחד ותירגמו המתרגם יצא אנן אמרין בכל לשון לא יצא ואת הכין שמואל כדעתיה ר' שמואל אמר היתה כתובה כהילכתה הלעז יוצא בה בלעז ור' אבהו בשם ר' לעזר יודע אשורית ויודע לעז יוצא בה בלעז ואשורית בלעז יוצא בה בלעז יודע אשורית ויודע לעז מהו שיוציא ידי אחרים בלעז ייבא כהדא כל שאינו חייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן:

הלכה ב' משנה קראה סירוגין נתנמנם יצא היה כותבה דורשה ומניחה אם כיון לבו יצא ואם לאו לא יצא היתה כתובה בסם ובסיקרא. ובקומום

[דף י"ט ע"א]

ובקנקנתום על הנייר ועל הדיפתרא לא יצא עד שתהא כתובה אשורית על הספר בדיו:

גמרא תני סירוגים יצא סירוסים לא יצא סירוגין קיטועין סירוסים חד פרה חד אמר ר' חגי סירוגים וחלוגלוגות ומי גדול בחכמה או בשנים איצורכת לחברייה אמרין ניוסוק נישאול לבית ר' סלקין מישאול ואמרון יצאת שפחה משל בית רבי אמרה להם היכנסו לשנים אמרון ייעול פלן קמי ייעול פלון קמי שרון עלין קטעין קטעין אמרה להם למה אתם נכנסין סירוגין סירוגין חד רבי הוה טעון פרחינין ונפלין מיניה אמרה ליה ר' נתפזרו חלגלוגיך אמרה לה אתייה מטאמא ואייתת אלבינה ר' מנא אמר בשם ר' יודה שאמר משם ר' יוסה הגלילי הפסיק בה כדי לקרות את כולה לא יצא ידי חובתו ר' בא רב ירמיה בשם רב הלכה כר' מנא שאמר בשם ר' יהודה שאמר משם ר' יוסי הגלילי הפסיק בה ר' יוחנן בשם ר"ש בן יוצדק אף בהלל ובמגילה כן אבא בר הונא ורב חסדא הוון יתבין אמרין אף בתקיעות כן סלקון לבית ר"ש רב חונה בשם רב אפילו שמעון עד תשע שעות יצא א"ר זעירה עד דאנא תמן איצרכת לי סלקית להכא שמעית דאמר ר' יסא בשם ר' יוחנן אפילו שמעון כל היום יצא והוא ששמעון על סדר ר' יוסה בעי היה זה צריך לפשוטה ראשונה וזה צריך לפשוטה אחרונה תקיעה אחת מוציאה ידי שניהן ר' בון בר חייה בעי כגון קרית שמע וברכותיה היא ולא ברכותיה ברכותיה ולא היא הפסיק שלישה וחזר והפסיק שלישה ובקורא משערים ובכל אדם משערים א"ר מתניה לא מסתברא בקורא מנשה הוה יתיב קומי ר' זעירה ואינמנם א"ל חזור לך דלא כוונת היה כותבה

[דף י"ט ע"ב]

הדא אמרה שהוא מותר בעשיית מלאכה נאמר בארבעה עשר בכרכים ודורשה ובלבד שלא יפליג עצמו לעניינות אחרים: ומגיהה: תני אין מדקדקין בטעיותיה ר' יצחק בר אבא בר מחסיה ורב חננאל הוון יתיבין קומי רב חד אמר יהודים וחד אמר יהודיים ולא חזר חד מינהון ר' יוחנן הוה קרי כולה יהודים ר' חלבו רב ירמיה בשם רב כתוב אומר (אסתר ט) ספר וכתוב אחר אומרת (שם)

איגרת הא כיצד קל היקילו בתפירתה שאם תפר בה שנים או ג' תכים שהיא כשירה:

הלכה ג' משנה בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר אם עתיד לחזור למקומו קורא כמקומו ואם לאו קורא עמהם:

גמרא ניהא בן כרך שהלך לעיר שזמנו מאוחר בן עיר שהלך לכרך ואין זמנו מוקדם אמר ר' יודן לית כאן בן עיר שהלך לכרך ותניי דבי ר' כן בן כרך שהלך לעיר א"ר יוסי אוף כאן בעתיד להשתקע עמהן אמר ר' יוסה והוא שיצא קודם לשהאיר מזרח אבל אם יצא לאחר שהאיר המזרח כבר נפטר רב נחמן בר יעקב בעי מעתה גר שמל לאחר שהאיר המזרח כבר נפטר

[דף כ' ע"א]

ר' בון בר חיייה בעי בן עיר שעקר דירתו לילי חמשה עשר נתחייב כאן ובן כרך שעקר דירתו בליל ארבע עשר נפטר מיכן ומיכן בן עיר מהו שיוציא בן כרך ידי חובתו ייבא כהדא כל שאינו חייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן בן כרך מהו שיוציא את בן עיר ידי חובתו וייבא כהדא כל שאינו חייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן או ייבא כהיא דאמר ר' חלבו רב הונא בשם ר' חיייה רבה הכל יוצאין בארבעה עשר שהיא זמן קריאתה ר' יודן בעי בן עיר שנתן דעתו לעקור דירתו לילי חמשה עשר לא מתניתא היא בן עיר שהלך לכרך מתניתה כשהיה בכרך מה צריכה ליה כשהיה בעיר אבל מפרשי ימים והולכי מדברות קוראין כדרכן ב"ד א"ר מנא בעתיד לחזור למקומו אמר ר' פינחס (אסתר ט) על כן היהודים הפרזים פרוז היה באותה שעה:

הלכה ד' משנה מאיכן קורא אדם את המגילה ויוצא בה ידי חובתו ר"מ אומר כולה ר' יודה אומר מאיש יהודי ור' יוסי אומר מאחר הדברים האלה:

גמרא ר' אבהו בשם ר' לעזר מ"ד כולה על כן על כל דברי האגרת הזאת מ"ד מאיש יהודי ומה ראו על ככה מ"ד מאחר הדברים האלה ומה הגיע אליהם ר' סימון בשם רבי יהושע בן לוי מ"ד כולה וכל מעשה תקפו וגבורתו מ"ד מאיש יהודי ופרשת גדלת מרדכי ומ"ד מאחר הדברים האלה אשר גדלו המלך ר' יוסי בי ר' בון בשם רבי יהושע בן לוי תוקף כל תוקף את כל תוקף תוקף זה תוקפו של המן כל תוקף זה תוקפו של מרדכי את כל תוקף זה תוקפו של אחשוורוש תני ר"ש בן יוחי אומר מבלילה ההוא ממקום שהיתה מפלתו של המן משם היתה גדולתו של מרדכי ר' בא רב ירמיה בשם רב הלכה כר' מאיר דהוא אמר כולה ר' זעירה בשם ר' יוחנן בעירובין ובתענית ציבור נוהג הכל כר' מאיר ר' יעקב בר אחא בשם ר"י אף במגילת אסתר נהגו הכל כר' מאיר ר' חלבו רב מתנה יוסי בר מנישא בשם רב בין כמ"ד כולה בין כמאן דאמר מאיש יהודי בין כמ"ד מאחר הדברים האלה ובלבד מספר שלם ר' חלבו רב מתנה יוסי בר מנישא בשם רב אם היתה כתובה חומשיין אין קוראין בה רבים אמר ר' תנחומא

[דף כ' ע"ב]

מפני ההדיוטות עולה בירייה ר' לעזר בשם ר' חנינה רגיל צריך לקרותה כלילה ולשנותה ביום הוינן סברין מימר לשנות משנתה אמר רבי אבא מרי בכלייה לשנות קרייתה ר' ברכיה ר' חלבו עולא בירייה רבי לעזר בשם ר' חנינה עתיד הקב"ה להיעשות ראש חולה לצדיקים לעתיד לבא מה טעמא (תהילים מה) שיתו לבכם לחילה לחולה כתיב והצדיקים מראין אותו באצבע ואומרים כי זה אלהים אלהינו עולם ועד הוא ינהגנו עלמות עלמות בעלומות בזריות עלמות כאילין עלמות תירגם עקילם אתא נסייא עולם שאין בו מות והצדיקים מראין אותו באצבע ואומרים כי זה אלהים אלהינו עולם

ועד הוא ינהגנו עלמות הוא ינהגנו בעולם הזה הוא ינהגנו לעתיד לבוא ר' חלבו רב המא בר גוריא בשם רב המא בר עוקבא בשם ר' יוסי בן חנינה (אסתר ט) משפחה ומשפחה מיכן למשמרות כהונה ולויה שיהו בטילין א"ר חלבו מיכן לבית הוועד שיהא בטל שמעון בר בא בשם ר' יוחנן (שם) וזכרם לא יסוף מזרעם מיכן שקבעו לה חכמים מסכת:

הלכה ה' משנה הכל כשירין לקרות את המגילה חוץ מחרש שומה וקטן ר' יהודה מכשיר בקטן אין קורין את המגילה ולא מולין ולא טובלין ולא מזיין וכן שומרת יום כנגד יום לא תמכול עד שתנץ החמה וכולן שעשו משעלה עמוד השחר כשר:

גמרא אמר רב מתנה דר' יוסי היא אמר רבי יוסה הוינן סברין מימר מה פליגין ר' יוסה ורבנן בשמע דכתיב בה שמע הא שאר כל המצות לא מן מה דרב מתנה אמר דר' יוסי היא הדא אמרה היא שמע היא שאר כל המצות ומה טעמא דר' יוסה (שמות טו) והאזנת למצותיו שמע אזניך מה שפיך מדבר

[דף כ"א ע"א]

רב חסדא אמר לית כאן חרש באשגרת לשון היא מתניתא א"ר יוסה מסתברא יודה רב חסדא בתרומות דהיא דר' יוסי אתא רבי חנניה בשם רב חסדא דר' יוסה היא א"ר יוסי בי ר' בון על כורחך את אמר דהיא דר' יוסה דתנינן חמשתי אחרייתא ולא תנינתה עמהן הוי סופך מימר דר' יוסה היא ר' יהודה מכשיר בקטן אמר ר' יודה קטן הייתי וקריתיה לפני ר' טרפון בלוד אמרו לו קטן הייתה ואין עידות לקטן א"ר מעשה שקריתיה לפני ר' יהודה באושה אמרו לו אין זו ראייה היא שהוא מתיר מיכן והילך נהגו הרבים לקרותה בבית הכנסת בר קפרא אמר צריך לקרותה לפני נשים ולפני קטנים שאף אותם הוו בספק ר' יהושע בן לוי עבד כן מכנש בנוי ובני ביתיה וקרי לה קומיהון אין קורין את המגילה עד שתנץ החמה דכתיב (אסתר ט) ביום אשר שברו אויבי היהודים לשלום בהם ולא מולין דכתיב (ויקרא יב) וביום השמיני ימול בשר ערלתו ולא טובלין דכתיב (במדבר יט) והזהר ומטבל מה הזייה ביום אף טבילה ביום מניין שההזיה ביום דכתיב (שם) והזהר המהור על הטמא ביום השלישי כל מחוייבי טבילות טובלין כדרכן ביום חוץ מן הנידה ויולדת שאינן טובלות אלא בלילה נידה שעבר זמנה טובלת בין ביום ובין בלילה דרשה ר' חייא בר בא לצורייא נידה שעבר זמנה טובלת בין ביום בין בלילה תמן אמרין אפילו עיבר זמנה לא מפני חמותה מפני אשה אשה אהת משל בית רבותינו ראו אותה טובלת כדרכה ביום נאמר מעיברת זמן הוות נידה שנאנסה ומטבלה ר' שמי בשם רב טהורה לביתה וטמאה לטהרות ר' לעזר בשם ר' חנינה טמאה בין לביתה בין לטהרות מה טעמא (ויקרא יג) וכובס שנית וטהר מה הראשונה לדעת אף השנייה לדעת מניין

שהראשונה לדעת (שם) וצוה הכהן וכבשו לדעת ואנן חמיי רבנן מקדמין לעיבורה רב נחמן בשם ר' מנא מצוה להקדים כדי לזרז במצות:

[דף כ"א ע"ב]

הלכה ו' משנה כל היום כשר לקריאת המגילה ולקריאת ההלל ולתקיעת שופר ולנטילת לולב ולתפלת המוספין ולמוספין לוידוי פרים ולוידוי מעשר ולוידוי יום הכיפורים לסמיכה לשחיטה לתנופה ולהגשה לקמיצה להקטרה למליקה לקבלה להזייה ולהשקיית סוטה ולעריפת העגלה ולטהרת מצורע:

גמרא כל היום כשר לקריאת המגילה דכתיב (אסתר ט) ביום אשר שברו אויבי היהודים לשלום בהם לקריאת ההלל דכתיב (תהילים קיח) זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו לתקיעת שופר דכתיב (במדבר כט) יום תרועה יהיה לכם לנטילת לולב דכתיב (ויקרא כג) ולקחתם לכם ביום הראשון לתפלת המוספין ולמוספין דכתיב (ויקרא ז) ביום צותו את בני ישראל וגו' לסמיכה לשחיטה לתנופה ולהגשה לקמיצה ולהקטרה למליקה לקבלה להזייה דכתיב ביום צותו את בני ישראל:

הלכה ז' משנה כל הלילה כשר לקצירת העומר להקטר חלבים ואיברים זה הכלל דבר שמצותו ביום כשר כל היום ושמצותו בלילה כשר כל הלילה:

גמרא כל הלילה כשר לספירת העומר א"ר יוחנן דר"א בר"ש היא דר' לעזר בי ר"ש אמר מהחל לקצור (דברים טז) תחל לספור מעתה יצא לו חוץ

[דף כ"ב ע"א]

לתחום כיון שהשיכה יתחיל לקצור איפשר לו לכווין לפיכך כל הלילה כשר היה מקריב מנחת העומר וניטמאה בידו אומר ומביאין לו אחרת ואם לאו אומר לו הוי פיקה ושתוק דברי ר' ר' לעזר בי ר"ש אומר לעולם אומר לו הוי פיקה ושתוק שאין עומר שנקצר שלא למצותו כשר סבר ר' לעזר בי ר"ש שאין העומר בא מן העלייה. א"ר אתיא דר' לעזר בר"ש בשיטת ר"ע רבו של אביו דתנינן תמן כלל א"ר עקיבה כל מלאכה שאיפשר לה לעשות מע"ש אינה דוחה את השבת וכל מלאכה שא"א לה להיעשות מע"ש דוחה את השבת והא תנינן מעשה שעברו יותר ממו' זוג ועיכבן ר"ע בלוד מפני שהיו מ' זוג אבל אם היה זוג אחד לא היה מעכבו מקצירת היום מה את עבד לה כקצירת הלילה או כבא מן העלייה אין תימור כקצירת הלילה אשכחת אמר חדא פלגו בין ר' לעזר בי ר' שמעון ובין רבנן דרבנן אמרין קצירת היום כקצירת הלילה ור' לעזר בי ר"ש אומר אין קצירת היום כקצירת הלילה אין תימור כבא מן העלייה אשכחת אמר תרתין פלגוין בין ר' אלעזר בי ר"ש ורבנן דרבנן אמרי קצירת היום כקצירת הלילה ור' לעזר בי ר"ש אומר אין קצירת היום כקצירת הלילה רבנן

אמרי הבא מן העלייה כשר ור' לעזרי בי ר"ש אומר הבא מן העלייה פסול רשב"ל בעי קצירת העומר
 מהו שידחה את השבת ביום התיב ר' אבבי והתנינן מצותו לקצור בלילה נקצר ביום כשר ודוחה את
 השבת ולא קבליה א"ר אחא חזר ביה רשב"ל מן הדא כיון

[דף כ"ב ע"ב]

שהשיבה אמר להן בא השמש אומר היון בא השמש אומר היון מה אנן קיימין אם ללילה כבר הוא
 אמור אלא אם אינו עניין ללילה תניחו ליום דבר שהוא דוחה את השבת ביום מכשיריו מהו שידחה
 את השבת בלילה והא תנינן העמידו עושי חביתין לעשות חביתין תיפתר בחול תנה ר' הייה ר' אדא
 זהו סדר תמיד לעבודת בית אלהינו בין בחול בין בשבת והא תנינן קצרוהו ונתנהו בקופות
 והביאוהו בעזרה והיו מהבהבין אותו באור כדי לקיים בו מצות קלי א"ר יוסה מכיון שהתחיל במצוה
 אומר לו מרוק התיב ר' יודן קפודקייא קומי ר' יוסי הגע עצמך שבא מן העלייה כיון שלא התחיל
 במצוה אין אומרים לו מרוק התיב ר' יעקב בר סוסי קומי ר' יוסה והא תנינן שעל מהלך לילה ויום
 מהללין את השבת ויוצאין לעדות החדש א"ל מכיון שהיום צריך ללילה והלילה צריך ליום כמי שכולו
 יום אמר ר' יוסה בי ר' בון ולא למפריעו הוא קדש מכיון שהוא קדש למפריעו הוא יום הוא לילה:

הדרן עלך פרק הקורא למפרע

פרק ג

הלכה א' משנה בני העיר שמכרו רחובה של עיר לוקחין בדמיה בהכ"נ בהכ"נ לוקחין תיבה תיבה
 לוקחין מטפחות מטפחות לוקחין ספרים ספרים לוקחין תורה אבל אם מכרו תורה לא יקחו ספרים
 ספרים לא יקחו מטפחות מטפחות לא יקחו תיבה תיבה לא יקחו בהכ"נ בהכ"נ לא יקחו את הרחוב
 וכן במותריהן:

גמרא א"ר יוחנן דר' מנחם בי ר' יוסה היא דר' מנחם בי ר' יוסה אמר רחובה של עיר יש לה קדושה
 שכן מוציאין ספר תורה וקורין בו ברבים ברם כרבנן עישו אותו כהרחק ארבע אמות ר' ירמיה ר'
 שמואל בר חלף בשם רב אדא בר אחוה המתפלל לא ירוק עד שיהלך ארבע אמות א"ר יוסה בי ר'
 בון וכן הרוקק אל יתפלל עד שיהלך ארבע אמות תני המתפלל לא יטיל מים עד שיהלך ארבע אמות
 וכן המטיל מים אל יתפלל עד שיהלך ארבע אמות א"ר יעקב בר אחא לא סוף דבר עד שיהלך ארבע
 אמות אלא אפי' שהא כדי הילוך ארבע אמות

[דף כ"ג ע"א]

אם אומר את עד שיהלך ארבע אמות יהא אסור אף אני אומר אחר בא והטיל שם ביישנאי שאלון
 לר' אימי מהו ליקח אבנים מבית הכנסת זו ולבנות בבית הכנסת אחרת אמר לון אסור א"ר הלבו

מִסְכַּת שַׁבַּת פֶּרֶק חֲמֵשֶׁה עָשָׂר

א. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: שְׁלֹשָׁה כָּלִים נִטְלִין בַּשַּׁבָּת, מְקַצְוֵעַ שֶׁל דְּבִלָּה, וְזוּמָא - לִיסְטְרָא שֶׁל קִדְרָה, וְסַכִּין קִטְנָה שֶׁעַל גְּבִי הַשְּׁלֶחָן. חִזְרוּ לֵהֵיטֵב מוֹסִיפִין וְהוֹלְכִין, עַד שְׁאֲמְרוּ: כָּל הַכָּלִים נִטְלִין בַּשַּׁבָּת, חוּץ מִן הַמִּסָּר הַגָּדוֹל וַיִּתֵּד שֶׁל מַחְרָשָׁה. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִךְ הָעֵגוּל שֶׁל סַפִּינָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אִךְ צִפְרָן גְּדוֹלָה. רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר: אֶפֶילוֹ טְלִית, אֶפֶילוֹ תְרוּד - אֵין נִטְלִין אֲלָא לְצַרְךָ. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: אֵין נִטְלִין אֲלָא לְצַרְךָ. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: לְצַרְךָ וְשֶׁלֹּא לְצַרְךָ.

ב. דִּלַּת שֶׁל תְּבָה וּמַגְדֵּל וְשׂוּדָה - נוֹטְלִין וְלֹא מַחְזִירִין. דִּלַּת שֶׁל לוּל, וְשֶׁל בֵּית תְּרַנְגוּלִין - לֹא נוֹטְלִין וְלֹא מַחְזִירִין. דִּלַּת מִטָּה שֶׁנִּשְׁבְּרָה - הִיא וּשְׁבָרֶיהָ נִטְלִין בַּשַּׁבָּת. מִכְּבֹשׁ שֶׁנִּשְׁבַּר - הוּא וּשְׁבָרָיו נִטְלִין בַּשַּׁבָּת. מְגוּפַת חֲבִית שֶׁנִּשְׁבְּרָה - הִיא וּשְׁבָרֶיהָ נִטְלִין בַּשַּׁבָּת. לֹא יִסְפוֹת מְמַנָּה שָׁבֵר, לֹא לְסַמָּךְ בַּהּ פְּרָעֵי מִטָּה וְלֹא לְכִסּוֹת בָּהֶן אֶת הַכָּלִים. זֶרְקָה לְאַשְׁפָּה - הִיא וּשְׁבָרֶיהָ אֵין נִטְלִין בַּשַּׁבָּת. שְׁבָרֵי תַנּוּר יִשָּׁן - אֵין נִטְלִין בַּשַּׁבָּת; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: נִטְלִין. הַעִיד רַבִּי יוֹסִי מִשּׁוֹם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב, עַל שְׁבָרֵי תַנּוּר יִשָּׁן שֶׁנִּטְלִין בַּשַּׁבָּת, וְעַל כִּסּוּיוֹ שְׁאֵין צָרִיךְ בֵּית יָד. אֵין נוֹטְלִין בְּמוֹט בַּשַּׁבָּת, אֲבָל נוֹטְלִין בַּשָּׁנִים. שְׁלֹשָׁה וְאַרְבָּעָה - אָסוּר.

ג. קָנָה שֶׁהִתְקִינוּ בַּעַל הַבַּיִת לֵהֵיטֵב פּוֹתֵחַ וְנוֹעֵל בּוֹ. אִם הָיָה קָשׁוּר וְתַלּוּי - פּוֹתֵחַחִין וְנוֹעֵלִין בּוֹ. וְאִם לֹא - אֵין פּוֹתֵחַחִין וְנוֹעֵלִין בּוֹ. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִתְקַן אִךְ עַל פִּי שְׁאֵינוֹ קָשׁוּר, וְאִךְ עַל פִּי שְׁאֵינוֹ תַלּוּי. מִקַּל שֶׁעָשָׂה בְּרֵאשׁוֹ מְסַמֵּר, לֵהֵיטֵב

נוֹטֵל בּוֹ אֶת הַפֶּת מֵאַפְּאִפְרִיּוֹת² - הָרִי הִיא כְּדוֹקֶרֶן, וּמְטַלְטֵלַת בְּחֶצֶר.

ד. מְטַלְטֵלִין אֶת הַמְּשָׁלִיא³ לְהַעֲלוֹת בָּהּ דָּלִי אוֹ קִיתוֹן שֶׁל דְּבִלָּה. כִּלְכֵּלָה - לֵישֵׁב עָלֶיהָ תְּרַנְגֵּלַת. בְּהֵמָה שֶׁנִּפְלָה לְתוֹךְ הַבּוֹר - עוֹשִׂין לָהּ פְּרִנְסָה בַּמְּקוֹמָהּ, בְּשִׁבִיל שֶׁלֹּא תָמוּת.

ה. אֵין מְפַנִּין אֶת הָאוֹצֵר בַּתְּחִלָּה בַּשַּׁבָּת. אֲבָל עוֹשֶׂה בּוֹ שְׁבִיל, כְּדִי שִׁיחָא נִכְנָס וְיוֹצֵא.

ו. חֶצֶר גְּדוֹלָה שִׁירַד בָּהּ גִּשְׁמִים, וְהָיָה בָּהּ בֵּית אָבֵל אוֹ בֵּית הַמְּשֵׁתָה, מְבִיא תָבֵן בְּקִפָּה וּמְרַדֵּד, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִרְדַּד בִּידוֹ וּבְקִפָּה כְּדֹרֶךְ שֶׁעוֹשֶׂה בַּחוּל. נִסְרִים שֶׁל בֵּית אוּמָן - אִךְ עַל פִּי מְשׁוּפִין וְאִךְ עַל פִּי שְׁמֵתִקְנִין - מְטַלְטֵלִין אוֹתָן.

ז. חֲבָלִים שֶׁל טַבָּחִין, וְטוּמוֹס שֶׁל שְׁטָרוֹת, וְעוֹרוֹת שְׁאֵינָן עֲבוּדִין, אִם הִתְקַיְּנוּ בַּעַל הַבַּיִת - מְטַלְטֵלִין אוֹתָן, וְאִם לֹא - אֵין מְטַלְטֵלִין אוֹתָן. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: עוֹרוֹת עֲבוּדִין וְשְׁאֵינָן עֲבוּדִין - מְטַלְטֵלִין אוֹתָן. אֲבָל גְּזֵי צֶמֶר, וְאֲנִיצֵי פֶשֶׁתָן, וְלִשְׁנוֹת שֶׁל אֲרָגְמָן, וּמוֹכִין - אֵין מְטַלְטֵלִין אוֹתָן.

ח. מְטַלְטֵלִין אֶת הַחֹדֶשׁ בַּשַּׁבָּת, וּמְטַלְטֵלִין מִצֶּשֶׁר שְׁנֵי בִירוּשָׁלַיִם, אֲבָל לֹא בְּגִבּוּלִין. מְצֵלִין אֶת הַמְּדַמְעַ בְּאַחַד וּמֵאַהּ. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: נוֹתֵן עֵינָיו בְּאַחַד מֵהֶן וְאוֹכֵל אֶת הַשָּׂאָר.

ט. שְׁבָרֵי עֲרֵבָה - לְכִסּוֹת בָּהֶן אֶת פִּי הַחֲבִיּוֹת. שְׁבָרֵי זְכוּכִית - לְכִסּוֹת בָּהֶן אֶת פִּי הַפֶּה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: וּבִלְבָד שִׁיחָו עוֹשִׂין מִצֵּין מְלֵאכְתָּן. שְׁבָרֵי עֲרֵבָה - לְצַק בְּתוֹכָן מְקַפָּה, שְׁבָרֵי זְכוּכִית - לְצַק לְתוֹכָן שְׁמֵן

² כִּסָּא שְׁמֻנְיָהִים עָלָיו סְפָרִים וְהוּא שֶׁל עֵץ וְעֵגֶל וּמִתְקַפֵּל וְנִסְגֵּר וּמִתְפַּשֵּׁט וְנִפְתָּח, וְיֵשׁ שְׁעוֹשִׂין מִמֶּנּוּ שְׁלֶחָן.

³ מִזְגָּה.

¹ הַגֵּרָסָה עַל פִּי הִירוּשָׁלַמִי שַׁבַּת פַּב ע"ב.

לתינוק. חבית שנתגלה, ואבטיח שנקר - נוטלן ומניחן במקום המצנע.

י. מטלטלין את החצב, מפני שהוא מאכל צביים. ואת חרדל, מפני שהוא מאכל יונים. רבן שמעון בן גמליאל אומר: מטלטלין שברי זכוית מפני שהוא מאכל נעמיות. רבי נתן אומר: אם בן, יטלטלו חבילי זמורות, מפני שהוא מאכל פילין? זה הפלל: כל שהוא מן המוכן - מטלטלין אותן, וכל שאינו מן המוכן - אין מטלטלין אותן. מים שנתגלו - מטלטלין אותן, מפני שהן ראויין לבהמה - דברי רבי מאיר. רבי שמעון בן אלעזר אומר: כל עצמן אסור לקימן מפני סכנת נפשות.

יא. חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדין, אם התקינן למאכל בהמה - מטלטלין אותן. ואם לאו - אין מטלטלין אותן. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם נטלין באחת יד - מטלטלין אותן, ואם לאו - אין מטלטלין אותן.

יב. חבילי אזוב, הסאה, והקורנית - שהכניסן לעצים - אין אוכל מהן בשבת. למאכל בהמה - אוכל מהן. קוטם ואוכל, ובלבד שלא יקטם בכלי. מולל ואוכל - ובלבד שלא ימלול בכלי הרפה - דברי רבי יהודה. וחכמים אומרים: מולל בראשי אצבעותיו ואוכל, ובלבד שלא ימלול בידים הרפה כדרך שעושה בחול. וכן בחמיתה⁴, וכן בפגים⁵, וכן בשארי כל התבלין.

יג. שחלים שטרפן מערב שבת - נותן לתוכן חמץ ושמן. ואין טורפן אלא מערב, וממשיך את החמיתה, ונותן לתוכן. חרדל ששחקו מערב שבת - מביא דבש ונותן לתוכו, ואין טורף אלא מערב. שום שרסקו מערב שבת - מביא גריסין ונותן לתוכו,

ואין טורף אלא מערב. אין כותשין את המלח במדוך של עץ, אבל מרסקן הוא ביד של ספין ובעץ הפרור ואינו חושש. אין מרסקין דבלה וגרוגרות וחורובין לפני זקנים בשבת. אבל מרסק הוא ביד של ספין ובעץ הפרור, ואין חושש.

יד. המולל מלילות מערב שבת - מנפח על יד על יד ואוכל, אבל לא בקנון ולא בתמחוי. המולל מלילות מערב יום-טוב - מנפח בקנון ובתמחוי, אבל לא בטבלא ולא בנפה, ולא בכברה, כדרך שעושה בחול. רבי דוסתאי בן רבי ינאי אמר משום רבי אליעזר: מוללין את המלול ומציעין את המוצע, ואופין את האפוי, ומבשלים את המבשל.

מסכת שבת פרק ששה עשר

א. אין עוקרין בהמה חיה ועוף מרשות היחיד, ואין צריך לומר מרשות הרבים. אבל דוחין בהן עד שיכנסו בלן. כופין את הסל בפני האפרוחים שיעלו ושירדו עליה, ואסור לטלטלו.

ב. כיצד מסייעין את הבהמה ביום-טוב? נופחין בחוטמו, ונותנין יד לתוף פיו, ואוחז בולד שלא יפול. רבן שמעון בן גמליאל אומר: מרחמין היינו על בהמה טהורה ביום-טוב. קושרין את הטבור. רבי יוסי אומר: נוהגין היינו, אף חותכין. טומנין את השליא כדי שלא יוצץ הולד, כגון בספל של שמן ובכסות, ובקפה של תבן, ומהלקטין למילה. רבי יהודה אומר: אם לא הלקיט - חייב מיתה. וכורך עליה חוטי צמר וחוטי פשתן, ובלבד שלא יקשר. ומזלף עליה את החמין. ולא עוד, אלא שאדם מזלף את החמין על גבי מכתו.

ג. כל זמן שעוסק במילה - חוזר אף על ציצין שאין מעכבין את המילה, פרש, אין חוזר אלא על ציצין המעכבין בלבד.

ד. בן שבעה - דוחין עליו את השבת. בן שמנה - אין דוחין עליו את השבת. ספק בן

⁴ בגמרא: 'אמיתה', והוא שם של צמח בושמי.

⁵ הגר"א גרס: בפנים.

לוּ וּמְלוּהוּ, וְחִיָּה. וְהָיוּ קוֹרִין אוֹתוֹ נִתְּן הַבְּבִלִי עַל שְׁמִי.

ו. הַמְשׁוּף - צָרִיף שְׁיִמּוּל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְשׁוּף לֹא יִמּוּל מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְסַכֵּן. אָמְרוּ לוֹ: הַרְבֵּה מְלוּ בִימֵי בֶן כּוֹזִיבָא, וְהָיוּ לָהֶם בָּנִים וְלֹא מָתוּ, שְׁנֵאמַר (בְּרַאשִׁית יז, ג'): "הַמּוֹל יִמּוּל" - אֶפְלוּ מֵאָה פְּעָמִים'. וְאוֹמֵר (שֵׁם יז, יד): "אֵת בְּרִיתִי הִפְרוּ" - לְרַבּוֹת אֵת הַמְשׁוּף.

ז. מִי שֶׁנּוֹלַד מֵהוּל, וְגַר שֶׁנִּתְּגַר מֵהוּל, וְתִינוּק שֶׁעָבַר זְמַנּוּ, וְשֶׁאֵר כָּל הַנְּמוּלִין - אֵין מְלִין אוֹתָן אֲלָא בְּיוֹם. רַבִּי אֲלֵעָזָר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: בְּזִמְנֵנוּ אֵין מְלִין אוֹתוֹ אֲלָא בְּיוֹם. עָבַר זְמַנּוּ - מְלִין אוֹתוֹ בֵּין בְּיוֹם בֵּין בְּלֵילָה. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם הָיָה מְסַרְפֵּל בְּבֶשֶׂר - רּוֹאִין אוֹתוֹ בְּשַׁעֲה שְׁמַתְקֶשָׁה, אִם נִרְאָה עַרְל - מְלִין אוֹתוֹ, וְאִם לֹאוּ - אֵין מְלִין אוֹתוֹ.

ח. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: מִנֵּין לְמִילָה שֶׁהִיא בְּמָקוֹם פְּרִי? שְׁנֵאמַר (וַיִּקְרָא יט, כג): "וְעָרְלָתֶם עָרְלָתוֹ אֵת פְּרִיו"; וְאוֹמֵר (בְּרַאשִׁית יז, יד): "וְעָרַל זָכָר אֲשֶׁר לֹא יִמּוּל אֵת בֶּשֶׂר עָרְלָתוֹ" - 'מִמָּקוֹם שֶׁהוּלַד נִכְרָ אִם זָכָר אִם נְקֵבָה, מִשֵּׁם מְלִין אוֹתוֹ'. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֲלֵעָזָר: לֹא נִחְלְקוּ בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל עַל מִי שֶׁנּוֹלַד מֵהוּל - שְׁצָרִיף לְהִטִּיף מִמֶּנּוּ דָם בְּרִית, מִפְּנֵי שֶׁהִיא עָרְלָה כְּבוּשָׁה, עַל מַה נִּחְלְקוּ? עַל גֵּר שֶׁנִּתְּגַר כְּשֶׁהוּא מֵהוּל, שְׁבִית שְׁמַאי אוֹמְרִים: צָרִיף לְהִטִּיף מִמֶּנּוּ דָם בְּרִית; וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: אֵין צָרִיף.

ט. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: לֹא נִחְלְקוּ רַבִּי אֲלֵעָזָר וּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, עַל מִי שֶׁהָיָה לוֹ לְמוּל אַחַר שְׁבִית וּמְלוּ בְּשַׁבַּת - שֶׁהוּא חֵיב, עַל מַה נִּחְלְקוּ? עַל מִי שֶׁהָיָה לוֹ לְמוּל בְּעֶרֶב שְׁבִית וּמְלוּ בְּשַׁבַּת, שְׂרַבִּי אֲלֵעָזָר מְחִיב חֲטָאת וּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר. אָמַר לוֹ רַבִּי אֲלֵעָזָר: אִי אַתָּה מוֹדֵה בְּמִי שֶׁהָיָה לוֹ לְמוּל אַחַר שְׁבִית וּמְלוּ בְּשַׁבַּת שֶׁהוּא חֵיב, שֶׁהַחֲלִיף אֵת זְמַנּוֹ? ! אַף מִי שֶׁהָיָה לוֹ לְמוּל בְּעֶרֶב שְׁבִית וּמְלוּ בְּשַׁבַּת יְהֵא חֵיב שְׁכַן הַחֲלִיף אֵת זְמַנּוֹ!

שְׁבַעָה, סִפֵּק בֶּן שְׁמֹנֶה - אֵין דּוֹחִין עָלָיו אֵת הַשְּׁבִית. בֶּן שְׁמֹנֶה - הָרִי הוּא כְּאָבִן, וְאֵין מְטַלְטְלִין אוֹתוֹ. אָבֵל אָמוּ שׁוֹחָה עָלָיו וּמְנִיקָתוֹ. אֵין גּוֹדֵר טְמֵאָה מִן הַמֵּת, לֹא בְּאֵדָם וְלֹא בְּכַלִּים. אֵין מְטַמֵּא לֹא בְּזִיבָה וְלֹא בְּצָרַעַת, אֵין זּוֹקֵק לִיְבוּס וְאֵינוּ פּוֹטֵר מִן הַיְבוּס. וְאֵינוּ מְאָכִיל בְּתַרוּמָה, וְאֵין פּוֹסֵל מִתַּרוּמָה, וְאֵינוּ נּוֹחַל וְאֵינוּ מְנַחֵל. פָּרַשׁ מִמֶּנּוּ אָבֵר - הָרִי הוּא כְּאָבֵר מִן הַחֵי. וּבֶשֶׂר - הָרִי הוּא כְּבֶשֶׂר מִן הַחֵי. זֶה הַכֵּלָל: כָּל זְמַן שֶׁהוּא חֵי - אֵינוּ לֹא כְּחֵי וְלֹא כְּמֵת. מֵת - הָרִי הוּא כְּמֵת לְכָל דְּבָר. וְאֵיזֵהוּ בֶּן שְׁמֹנֶה? כָּל שֶׁלֹּא כָּלוּ לוֹ חֲדָשָׁיו. רַבִּי אוֹמֵר: סִימְנִיו נִכְרִין בּוֹ, צָפְרָנָיו וְשַׁעֲרוֹ שֶׁלֹּא גָמְרוּ. וּכְדָרָף שֶׁבֶן שְׁמֹנֶה בְּאֵדָם נִפְּל, כִּף בֶּן שְׁמֹנֶה בְּבַהֲמָה גִּסָּה נִפְּל. וְכֵן אַרְבַּעָה בְּדָקָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: כָּל שֶׁשָּׁהָה שְׁלֹשִׁים יוֹם בְּאֵדָם - אֵינוּ נִפְּל, שְׁנֵאמַר (בַּמִּדְבָּר יח, טז): "וּפְדִינוּ מִבֶּן חֲדָשׁ תִּפְדֶּה". וְכָל שֶׁשָּׁהָה שְׁמֹנֶה יָמִים בְּבַהֲמָה - אֵינוּ נִפְּל, שְׁנֵאמַר (וַיִּקְרָא כב, כז): "וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהִלָּאָה יִרְצָה" וְגו'.

ה. נִסַּת לְרֵאשׁוֹן וּמֵת, לְשָׁנִי וּמֵת, לְשְׁלִישִׁי - לֹא תִנְשָׂא; דְּבָרֵי רַבִּי. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לְשְׁלִישִׁי תִנְשָׂא, לְרַבִּיעִי לֹא תִנְשָׂא. הִיתָה יוֹלְדָת זָכָרִים וְהָן נְמוּלִים וּמֵתִים. מְלָה רֵאשׁוֹן וּמֵת, שְׁנִי וּמֵת, שְׁלִישִׁי לֹא תִמּוּל; דְּבָרֵי רַבִּי. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל אוֹמֵר: שְׁלִישִׁי תִמּוּל, רַבִּיעִי לֹא תִמּוּל. מַעֲשֵׂה בְּאַרְבַּע אַחִיוֹת בְּצַפּוּרִי, שְׁמֵלָה רֵאשׁוֹנָה וּמֵת, שְׁנִיָּה וּמֵת, שְׁלִישִׁית וּמֵת, וּבֵא מַעֲשֵׂה לְפָנֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל, וְאָמַר, רַבִּיעִית לֹא תִמּוּל. אָמַר רַבִּי נִתְּן: כְּשֶׁהִייתִי בַּמִּדְּבָרָה שֶׁל קְפוּטְקֵיָא - הִיתָה שֵׁם אִשָּׁה אַחַת שֶׁהִיתָה יוֹלְדָת זָכָרִים וְהָן נְמוּלִין וּמֵתִים. מְלָה רֵאשׁוֹן וּמֵת, שְׁנִי וּמֵת, שְׁלִישִׁי הִבִּיאָתוֹ לְפָנַי, רְאִיתִיו שֶׁהָיָה יָרוֹק. נִסַּתְפְּלֵתִי בּוֹ וְלֹא מְצָאתִי בּוֹ דָם בְּרִית. אָמְרוּ לִי: מַה אָנּוּ לְמוּלוֹ? אָמַרְתִּי לָהֶם: הִמְתִּינוּ לוֹ עַד שֶׁיִּכְנָס בּוֹ דָם. הִמְתִּינוּ

שבתתי תשמרו"; יכול במילה ועבודה ופקוח נפש? תלמוד לומר: 'אך' - חלק; פעמים שאתה שובת, פעמים שאי אתה שובת. רבי אליעזר אומר: מילה דוחין את עליה השבת. מפני מה? מפני שחייבין עליה פרת לאחר זמן! והרי דברים קל וחמר, ומה אם על אבר אחד ממנו - דוחה את השבת, דין הוא שידחה השבת על כלו. אמרו לו: ממקום שבאת, מה להלן ודאי ולא ספק, אך כאן ודאי ולא ספק. אמר רבי עקיבא: וכי במה החמירה תורה, בעבודה או בשבת? החמירה בעבודה יתר משבת, שהעבודה דוחה את השבת ואין שבת דוחה אותה. והרי דברים קל וחמר, ומה עבודה שדוחה את השבת - ספק נפשות דוחה אותה, שבת שעבודה דוחה אותה - אינו דין שספק נפשות דוחה אותה? הא למדת, שספק נפשות דוחה את השבת.

י. מפקחין על ספק נפשות בשבת, והזריז - הרי זה משבח! ואין צריך לטול רשות מבית דין. כיצד? נפל לים ואין יכול לעלות, טבעה ספינתו בים ואינה יכולה לעלות - יורדין ומעלין אותו משם, ואין צריך לטול רשות מבית דין. נפל לבור ואין יכול לעלות - עוקרין לו חוליא ויורדין ומעלין אותו משם, ואין צריך לטול רשות מבית דין. תינוק שנכנס לבית ואין יכול לצאת - שוברין דלתות הבית, ואפילו היו של אבן, ומוציאין אותו משם, ואין צריך לטול רשות מבית דין. מכבין ומפסיקין לדלקה בשבת. והזריז - הרי זה משבח, ואין צריך לטול רשות מבית דין.

יד. רבי אחא אמר משום רבי עקיבא: הרי הוא אומר (שמות כב, א): "אם במחאתך למצא הגנב" וגו', בעל הבית מהו? ודאי או ספק? הוי אומר: ספק. אם הורגין נפש להחיות נפש בספק, דין הוא שידחו את השבת להחיות נפש בספק, הא לא נתנו מצות לישראל אלא לחיות בהן, שנאמר (ויקרא יח, ה): "אשר יעשה אתם האדם וחי בהם" - וחי בהן ולא שימות בהן; אין לה דבר עומד בפני פקוח נפש, חוץ מעבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים. במה דברים אמורים? שלא בשעת הגזרה, אבל בשעת הגזרה, אפילו מצוה קלה שבקלות - אדם נותן נפשו עליה, שנאמר (ויקרא כב, לב): "ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל כי אני ה' מקדשכם". ואומר (משלי טו, ד): "כל פעל ה' למענהו".

מסכת שבת פרק שבעה עשר

א. אמר רבי יהודה: אימתי אמרו נותנין לתלויה ביום-טוב? בזמן שנתן לתוכה מערב יום-טוב. לא נתן לתוכה מערב יום-טוב - לא יתן לתוכה ביום-טוב. רבן

אמר לו רבי יהושע: לא! אם אמרת במי שהיה לו למול אחר שבת ומלו בשבת שהוא חיב, שאינו בקום מול, תאמר במי שהיה לו למול ערב שבת, ומלו בשבת, יהא חיב, שכן בקום מול? אמר לו רבי אליעזר: נותר יוכיח! שמאמש בקום אכול, ואם אכלו למחר - הרי זה חיב! אמר לו רבי יהושע: לא! אם אמרתי בנוטר שכן אינו בקום אכול בו ביום, תאמר במילה, שכל יום בקום מול?

יא. מי שנשכו נחש - קורין לו רופא ממקום למקום, ושוחטין לו תרנגולת, וגוזזין לו פרשינין. אוכל ואינו צריך לעשר; דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: צריך לעשר.

יב. מחמין חמין לחולה בשבת, בין להשקותו ובין לרפאותו, ואין אומרים: 'המתינו לו שמא יחיה', אלא ספקו דוחה שבת, ולא ספק שבת זו, אלא ספק שבת אחרת. ואין אומרים שיעשו דברים בנכרים ובקטנים, אלא בגדולים שבישראל. אין אומרים: 'יעשו דברים הללו על פי נשים, על פי נכרים'; אלא מצטרפין דעת ישראל עמהן.

יג. אמר רבי יוסי: מנין לפקוח נפש שדוחה שבת? שנאמר (שמות לא, יג): "את

שמעון בן גמליאל אומר: טורף אדם חבית יינה בשמריה, ונותן לתלויה ביום-טוב. מסננין את הביצה בסודרין ובכפיפה מצרית. נוטל בכברה ונותן לתוך האבוס. רבי אליעזר בן יעקב אומר: מערין לכברה בשבת.

ב. אין שורין את החלתית בשבת. רבי יוסי אומר: בצונן - מתר, בחמין - אסור. אין מזלחין את הבית בכל מיני זלחין, אבל ממלא חבית מים, ושופך ושונה, ואינו חושש. גורפין מלפני הפטם ומסלקין לצדדין מפני הרעי - דברי רבי יוסא. וחקמים אומרים: פאן וכאן מסלקין לצדדין.

ג. הקש שישן עליו מערב שבת - מנענעו בשבת. לא ישן עליו מערב שבת - לא ינענעו בידו בשבת. מכבש של בעלי בתים שהתירו להיות נוטל הימנו את הכלים - נוטל את המקל ואת הלוחים ומחזירין לשדה, מפני שהן כלים. כל שיש בו דברים הנטלין ודברים שאין נטלין - נוטלו ונוטלין הימנו, ומחזירו למקומו.

ד. בית הלל אומרים: מגביהין מעל השלחן עצמות וקלפין. בית שמאי אומרים: מסלק את הטבלא בלה ומנערה. זכריה בן אבקילוס לא היה נוהג, לא כדברי בית שמאי, ולא כדברי בית הלל, אלא נוטל ומשליך לאחר המטה. אמר רבי יוסי: ענותנותו של רבי זכריה בן אבקילוס שרפה את ההיכל.

ה. מקנחין בזנב הסוס, ובזנב הפרה, ובזנב שועל, ובמפה של קוצין, ובשער של שועל, ובכלבד שלא יקנח בידו ובמפה כדרך שעושה בחול.

ו. פרות שנתפזרו - מלקט אחד אחד ואוכל. נתערבו לו פרות בפרות - בורר ואוכל בורר ומניח על השלחן; בורר ומשליך לפני בהמתו. בדק אלו בפני עצמו

ואלו בפני עצמן, או שלקט מתוכן עפר וצורות - הרי זה חיב.

ז. פגה שטמנה בתבן, וכן חררה שטמנה בגחלים, אם מגלה מקצתה - נוטל. ואם לאו - אינו נוטל. אלעזר בן תדאי אומר: תוחבן בשפוד או בסכין ונוטלן בשבת.

ח. אין מטבילין את הכלי על גבי מימיו לטהרו ביום-טוב, ואין משיקין את המים בכלי אבן לטהרן בשבת - דברי רבי. וחקמים אומרים: מטבילין את המים ביום-טוב, ומשיקין את המים בכלי אבן לטהרן, אבל לא להטבילן. פלים שנטמאו באב הטמאה - אין מטבילין אותן ביום-טוב, ואין צריך לומר בשבת. אבל ממלא הוא כוס או דלי או קתון לשותת, ומחשב עליהן ומטבילן, טובל כדרכו מטמאה חמורה, ואין צריך לומר מטמאה קלה.

ט. קורע אדם את העור שעל פי החבית של יין ושל מוריס, ובלבד שלא יתכוון לעשות זנוק. אין פותחין לפסין סתומות. רבן שמעון בן גמליאל מתיר.

י. אין סכין את הכלים בשביל ליפותן. אם לנאותן להשתמש בהן - מתר. לא יתן אדם שמן על גבי טבלא של שיש להתעגל עליה, לפי שאין סכין, ואין נופחין, ואין מדיחין את הקרקע ביום-טוב, ואין צריך לומר בשבת.

יא. הרוחץ במערה ובמי טבריא, ונסתפג אפלו בעשר אלונטיאות לא יביאם בידו. וכן עשרה בני אדם במדה הזאת, ואם צריך להם - ממתין להם עד שינגב ונוטלן ובא לו. לא יתן אדם שמן על גבי ראשו וילך למרחץ, אבל סף כל גופו ומקנח כל גופו אבר אבר. מוליך אדם שמן הרבה באלונטיות הרבה למרחץ, וסך כל גופו אבר אבר ומקנח כל גופו אבר אבר, ואינו חושש. רבן שמעון בן גמליאל אומר: טרקלין שהסיק מערב שבת מטיל ביום

שַׁבָּת, לֹא הִסִּיקוּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת, לֹא יִטִּיל בָּהּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת.

יב. אֵין מְגַרְדִּין בְּמִגְרַדַּת בְּיוֹם-טוֹב, וְאֵין צָרִיךְ לומר בַּשַּׁבָּת. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מְתִיר. וְכֵן הָיָה רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: שְׂאֵם הָיוּ יָדָיו מְלַכְלָכוֹת בְּטִיט וּבְצוּאָה - מְגַרְדֵּן כְּדֵי שְׂלֹא יִטְנֹפוּ אֶת כְּלָיו.

יג. הַרוּחֵץ בַּחֲמֵי טְבַרְיָא, לֹא יִזְלְפוּ עָלָיו אַחֲרַיִם, אֲבָל מְזַלֵּף הוּא עַל יָדֵי עֲצָמוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֲלֶעָזָר אוֹמֵר: אֵף לֹא יִזְלֵף הוּא עַל יָדֵי עֲצָמוֹ, מִפְּנֵי שְׁמִרְבָּה הֶבֶל וּמְכַבָּה אֶת הַקְּרָקַע, אֲבָל רוּחֵץ כְּדָרְכוֹ וְעוֹלָה.

יד. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֲלֶעָזָר אוֹמֵר, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: אֵין הוֹרִיגִין אֶת הַמַּאֲכֶלֶת בַּשַּׁבָּת, וּבֵית הַלֵּל מְתִירִין. וְכֵן הָיָה רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֲלֶעָזָר אוֹמֵר, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: אֵין פּוֹסְקִין צְדָקָה לְעִנְיִים בַּשַּׁבָּת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, אֲפֹלוּ לְהַשִּׂיא יָתוֹם וְיְתוּמָה, וְאֵין מְשַׁדְּכִין בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, וְאֵין מְתַפְּלִילִין עַל הַחוֹלָה בַּשַּׁבָּת; וּבֵית הַלֵּל מְתִירִין.

טו. הַמַּפְּלָה אֶת כְּלָיו - הָרִי זֶה מוֹלֵל וְזוֹרֵק, וּבִלְבָד שְׂלֹא יִהְרֵג. אֲבָא שְׂאוּל אוֹמֵר: נוֹטֵל וְזוֹרֵק וּבִלְבָד שְׂלֹא יִמְלוּל. לֹא יִפְלֶה אָדָם אֶת כְּלָיו בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים מִפְּנֵי הַכְּבוֹד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵף בַּחֹל אֵין עוֹשִׂין אִפְקִטוּזִין בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים מִפְּנֵי הַכְּבוֹד.

טז. לֹא יִשְׁטִיחַ אָדָם אֶת כְּלָיו בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים לְנִגְבֵן אֲפֹלוּ מִן הַזְּעָה. אֵין רְצִים בַּשַּׁבָּת כְּדֵי לְהַתְּעַמֵּל, אֲבָל מְטִיל כְּדָרְכוֹ אֲפֹלוּ כָּל הַיּוֹם כְּלוּ, וְאֵינוּ חוֹשֵׁשׁ. בְּהֵמָה שְׂאֲכָלָה פְּרוֹת הָרֵבָה - מְטִילִין אוֹתָהּ בְּחֶצֶר בְּשִׁבְלֵי שְׂלֹא תָמוֹת.

יז. אֵין מְבַקְרִין אֶת הַמוֹמִין בְּיוֹם-טוֹב, וְאֵין צָרִיךְ לומר בַּשַּׁבָּת. אִם לָבוּ בְּיוֹם - מְבַקְרִין אֶת הַמוֹמִין בַּשַּׁבָּת, וְאֵין צָרִיךְ לומר בְּיוֹם-טוֹב.

מִסְכַּת שַׁבָּת פְּרָק שְׁמוֹנָה עָשָׂר

א. כְּתָב הַמְהַלֵּךְ תַּחַת הַצְּנוּרוֹת וְתַחַת הַדְּיוֹקְנָאוֹת - אֵין מְסַתְּכְלִין בּוֹ. וְלֹא עוֹד, אֲלֹא אֵף בַּחֹל אֵין מְסַתְּכְלִין בְּדְיוֹקְנָאוֹת, מִשּׁוֹם שְׁנֹאֲמַר (וַיִּקְרָא יִט, ד): "אֵל תִּפְנוּ אֶל הָאֱלִילִים" וְגו'. רַבִּי יוֹסִי הַגִּילְיָי אוֹמֵר: אִם רְאִיתָ צְדִיק שֹׁעֵץ לְדָרֶךְ וְאִתָּה מִבְּקֵשׁ לְצֹאת לְאוֹתָהּ הַדָּרֶךְ - הַקָּדִים עַל יָדוֹ שְׂלֹשָׁה יָמִים, כְּדֵי שְׁתַּצֵּא עִמּוֹ בְּדָרֶךְ, מִפְּנֵי שְׁמִלְאֲכֵי שְׁלוֹם מְלוּיָן אוֹתוֹ, שְׁנֹאֲמַר (תְּהִלִּים צא, יא): "כִּי מִלְּאֲכִיו יִצְוֶה לָךְ" וְגו'. וְאִם רְאִיתָ רָשָׁע שֹׁעֵץ לְדָרֶךְ וְאִתָּה מִבְּקֵשׁ לְצֹאת לְאוֹתָהּ הַדָּרֶךְ - הַקָּדִים עָלָיו שְׂלֹשָׁה יָמִים אוֹ אַחֵר עָלָיו שְׂלֹשָׁה יָמִים, כְּדֵי שְׂלֹא תִצָּא עִמּוֹ לְדָרֶךְ, מִפְּנֵי שְׁמִלְאֲכֵי שְׁטָן מְלוּיָן אוֹתוֹ, שְׁנֹאֲמַר (תְּהִלִּים קט, ו): "הַפְּקֵד עָלָיו רָשָׁע" וְגו'.

ב. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֲלֶעָזָר אוֹמֵר: הַשּׁוֹשְׁבֵינִין וְכָל בְּנֵי חֶפְזָה מְפִיסִין עַל מְנוֹתֵיהֶן, שְׂאֵם הוֹתִירוּ - מְחַזְרִין לְשֹׁדֵה. מִפִּיס אָדָם אֶת אוֹרְחָיו וְאוֹרְחָיו מְפִיסִין זֶה עִם זֶה, כְּדֵי שְׁיִטוּל חֶלְקוֹ תַחְלָה, לֹא שְׁיִטוּל שְׁלוֹ וְשֵׁל חֶבְרוּ. מוֹנֶה אָדָם אֶת אוֹרְחָיו כְּמָה בְּפָנִים כְּמָה בַּחוּץ, וְכְמָה מְנוֹת צָרִיךְ שִׁיתְקֵן לָהֶם - מִן הַכֶּתֶב שֶׁעַל גְּבֵי הַכֶּתֶל, אֲבָל לֹא מִן הַטְּבִלָּא, וְלֹא מִן הַפִּנְקָס, כְּדָרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בַּחֹל.

ג. מְחַשֵּׁב אָדָם יִצְיאוֹתָיו כְּמָה הוֹצִיא בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְכְמָה הוֹצִיא לְפוֹעֲלִין, וְכְמָה הוֹצִיא לְאוֹרְחָיו, מִן הַכֶּתֶל שֶׁהוּא לְשַׁעֲבֵר, אֲבָל לֹא מִן הַכֶּתֶל שֶׁהוּא לְעֵתִיד לְבֹא. מוֹצִיא אָדָם מִמָּה שֵׁיֵשׁ לוֹ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וְנוֹתֵן לְפָנָיו הָאוֹרְחָיו, כְּגוֹן אֲגוּזִים תְּמָרִים וּקְלִיּוֹת. רַבִּי אֲלֶעָזָר אוֹמֵר: אוֹ חֶסֶר אוֹ יֵתֵר.

ד. הַמְכַתְּבִין שְׁבַכְרָפִים - אֵין קוֹרִין בָּהֶן, אִם הָיָה דָּבָר שֶׁהוּא צָרֶךְ מְדִינָה - מִתֵּר. כָּל חֲשׁוֹנוֹת שֶׁהוּא צָרִיךְ לָהֶן, בֵּין שֶׁעָבְרוּ וּבֵין לְעֵתִיד לְבֹא - אֵין מְחַשְׁבִּין אוֹתָן בַּשַּׁבָּת. חֲשׁוֹנוֹת שֶׁאֵין אֲלֹא מֵה בְּכֹךְ - מְחַשְׁבִּין אוֹתוֹ בַּשַּׁבָּת.

ה. לא יטיל אדם על שפת של מדינה כדי שתחשף ויכנס וירחוק, ולא על התחום כדי שתחשף ויביא פרות, אבל מחשיף הוא לשמור ומביא פרות בידו ואינו חושש.

ו. לא יאמר אדם לחברו: 'הנראה שתעמד עמי לערב' ? רבי יהושע בן קרחה אומר: אומר אדם לחברו: 'הנראה שתעמד עמי לערב' ? אין מחשיכין על התחום להביא את הבהמה, אם היתה חוץ לתחום - קורא לה והיא באה.

ז. מחשיכין על התחום לפקח על עסקי כלה ועל עסקי מת. זה הכלל אמר אבא שאול: כל שאני זכאי באמירתו רשאי אני להחשיף עליו. ועל עסקי המת להביא לו ארון ותכריכים, ואומר לו: 'אם לא מצאת במקום פלוני - הבא ממקום פלוני'; 'אם לא מצאת במנה - הבא במאתים'; רבי יוסי בן רבי יהודה אומר: ובלבד שלא יאמר לו סכום מקח.

ח. נכרי שהביא חלילין בשביל ישראל בשבת - לא יספוד בהן אותו ישראל, אבל ישראל אחר - מתר. עשו לו ארון וחרפו לו קבר - לא יקבר בו אותו ישראל, אבל ישראל אחר - מתר.

ט. פרות שיצאו חוץ לתחום וחרזו בשוגג - יאכלו. במזיד - לא יאכלו. רבי נחמיה אומר: חזרו למקומן - יאכלו. למקום אחר - לא יאכלו. החזירן חרש שוטה וקטן, בין למקומן בין למקום אחר - הרי אלו יאכלו.

י. כלים ששבתו בעיר, וכן כלים של אחרים ששבתו בתוך העיר - הרי אלו כאנשי העיר ויש להם אלפים לכול רוח, מה שהביא נכרי מחוץ לתחום - לא יזיז ממקומן.

יא. נותנין כלי מיקר⁶ וכלי מתכות על גבי כרסו של מת. ופוקקין לו את נקביו, ועליו

אמר שלמה (קהלת יב, ו): "עד אשר לא ירתק" וגו'. רבי שמעון בן אלעזר אומר: הרוצה לאמץ את עיני המת בשבת - נופח יין בחוטמו ונותן שמן בשני ריסי עיניו, והן מתאמצין מאליהן. וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר: אפילו קטן בן יומו חי מחללין עליו את השבת, ואפילו דוד מלך ישראל מת אין מחללין עליו את השבת, שכל זמן שאדם חי - עוסק במצות, לפיכך מחללין עליו את השבת, מת - בטל מן המצות, לפיכך אין מחללין עליו את השבת. וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר: אפילו קטן בן יומו חי - אין משמרין אותו, לא מן החלדה ולא מן העכברים, שהפלב רואה אותו ובורח. ואפילו עוג מלך הבשן מת משמרין אותו מן החלדה ומן עכברים, שכל זמן שאדם חי מוראו מטל על הבריות, שנאמר (בראשית ט, ב): "ומוראכם וחתכם יהיה" וגו'. מת - בטל מוראו מן הבריות.

יב. מי שהחשיף בדרך - נותן פיסו לנכרי. ואם אין עמו נכרי - מניחו על החמור. הגיע לחצר החיצונה - נוטל את הפלים הנטלים בשבת. ושאנים נטלין, מתיר את החבלים והשקים נופלים. רבי שמעון אומר: אם היה עליו שליף⁷ מלא - נכנס תחתיו ומפרקו. במה דברים אמורים? בנכרי המכירו, אבל בנכרי שאין מכירו - מהלך אחריו עד שמגיע לביתו.

יג. איזו המראה? כל שמרביצו ועוקם את צנארו ונותן מים וכרשינין כאחד. איזהו הוא הלעטה? כל שמאכילה מצמד, ונותן מים בפני עצמן וכרשינין בפני עצמן. מהלקטין ארזין ותרנגולין ויוני הרדסאות, נותנין לפניהן מים, ואין צריך לומר שמהלקטין. אין מהלקטין ליוני שובך וליוני עליה. ולצפרין שקננו בטפיח

⁷ שץ

⁶ בלים שמביאים קרירות, כגון כלי זכוכית.

ובבִּימָה. ואִין נוֹתְנִין לְפִנְיֵהֶן מִים. ואִין צְרִיף לומר שְׁאִין מְהַלְקֵטִין.

יד. נְדָרֵי שֶׁבֶת - מְפִירִין אוֹתָן בְּשֶׁבֶת. מְפִינֵי מָה אָמְרוּ נְדָרֵי שֶׁבֶת מְפִירִין אוֹתָן בְּשֶׁבֶת? שְׁאֵם חֲשֵׁכָה וְלֹא הִפֵּר - אִינוּ יְכוּל לְהִפֵּר.

טו. הַמְשַׁמֵּר זְרַעִים מְפִינֵי עוֹפוֹת, וּמִקְשָׁאוֹת מְפִינֵי חַיּוֹת - מְשַׁמֵּר כְּדָרְכוּ בְּשֶׁבֶת, וּבִלְבַד שְׁלֹא יִסְפֵּק, וְלֹא יִרְקַד, וְלֹא יִטְפִּיחַ, כְּדָרְךָ שְׁעוֹשֶׂה בַּחוּל.

טז. הַשׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לְשִׁמּוֹר לוֹ אֶת הַפֶּהָה וְלְשִׁמּוֹר לוֹ אֶת הַתֵּינּוֹק - לֹא יִתֵּן לוֹ שְׂכָרוֹ שֶׁל שֶׁבֶת, לְפִיכֶךָ אִין אַחֲרִיתוֹתָ עֲלִיו בְּשֶׁבֶת. אִם הִיָּה שְׂכִיר שֶׁבֶת, שְׂכִיר חֲדָשׁ, שְׂכִיר שְׁנָה, שְׂכִיר שְׁבוּעָה - נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ שֶׁל שֶׁבֶת, לְפִיכֶךָ אַחֲרִיתוֹתָ עֲלִיו בְּשֶׁבֶת. לֹא יֹאמֵר לוֹ: 'תֵּן לִי שְׂכָרִי שֶׁל שֶׁבֶת', אֶלָּא אוֹמֵר לוֹ: 'תֵּן לִי שְׂכָרִי שֶׁל עֲשָׂרָה יָמִים'.

יז. לֹא עוֹלִין בְּאֵילָן, וְלֹא רוֹכְבִין עַל גְּבִי בַּהֶמָּה, וְלֹא שָׁטִין עַל פְּנֵי הַיָּם, וְלֹא מְסַפְּקִין, וְלֹא מְטַפְּחִין, וְלֹא מְרַקְדִין בְּרִשּׁוֹת הַיַּחֲדֵי, ואִין צְרִיף לומר בְּרִשּׁוֹת הָרְבִים.

מִסְכַּת עֲרוּבֵין פְּרָק רֵאשׁוֹן

א. מְבוּי שְׁגִבּוּהַ מְעַשְׂרִים אִמָּה יוֹתֵר מִפִּתְחוֹ שֶׁל הַיְכָל - יִמְעֹט, כִּיֵּצֵד עוֹשֶׂה? מְנִיחַ קוֹרְהַ מְשַׁפֵּת עֲשָׂרִים וּלְמִטָּה. וְהִרְחִיב מְעַשֵּׂר אֲמוֹת מִפִּתְחוֹ שֶׁל הַיְכָל - הִרִי זֶה צְרִיף לְמַעַט. כִּיֵּצֵד מְמַעֲטוֹ? עוֹשֶׂה לוֹ פֶּס וּמְמַעֲטוֹ עַד עֲשָׂרִים אִמָּה. מְבוּי שֵׁישׁ לוֹ צוֹרֵת הַפֶּתַח, אֵף עַל פִּי שְׂרָחֵב מְעַשֵּׂר אֲמוֹת - הִרִי זֶה אִין צְרִיף לְמַעַט.

ב. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר: הַכֶּשֶׁר מְבוּי בְּלַחֲיִים. מְעַשֶׂה בְּרַבִּי אֶלְיעֶזֶר שֶׁהֵלֵךְ אֶצֶל רַבִּי יוֹסִי בֶּן פְּרִיָדָה לְאוּבְלִין, וּמִצָּא שְׁיוֹשֵׁב בְּמְבוּי שְׁאִין לוֹ אֶלָּא לַחֵי אֶחָד. אָמַר לוֹ: בְּנִי! עֲשֵׂה לַחֵי אֶחָד. אָמַר לוֹ: וְכִי לְסוֹתְמוֹ אֲנִי צְרִיף? אָמַר לוֹ: יִסְתָּם, וּמָה רְאִיָּה לְשֶׁבֶת כְּכָךְ?

ג. אָמַר רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: לֹא נִחְלַקוּ בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל עַל מְבוּי שֶׁהוּא פְּחוֹת מְעַשֵּׂר אֲמוֹת, שְׁאִינוּ צְרִיף כְּלוּם. עַל מָה נִחְלַקוּ? עַל רְחֵב מְאַרְבַּע אֲמוֹת וְעַשֵּׂר אֲמוֹת, שֶׁבֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: לַחֵי וְקוֹרְהַ. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: לַחֵי אוֹ קוֹרְהַ. קוֹרְהַ הַיּוֹצֵאת מִכֶּתֶל זֶה וְאִינָהּ נוֹגַעַת בְּכֶתֶל זֶה. וְכֵן שְׁתֵּי קוֹרוֹת, אַחַת יּוֹצֵאת מִכֶּתֶל זֶה וְאַחַת יּוֹצֵאת מִכֶּתֶל זֶה, וְאִינָן נוֹגְעוֹת זוּ בְּזוּ, פְּחוֹת מְשֻׁלֶּשֶׁה - אִין צְרִיף לְהִבִּיא קוֹרְהַ אַחֲרָת, שְׁלֹשָׁה - צְרִיף לְהִבִּיא קוֹרְהַ אַחֲרָת. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: פְּחוֹת מְאַרְבַּעָה אִין צְרִיף לְהִבִּיא קוֹרְהַ אַחֲרָת. אַרְבַּעָה צְרִיף לְהִבִּיא קוֹרְהַ אַחֲרָת. וְכֵן שְׁתֵּי קוֹרוֹת הַמְתְּאִימוֹת, לֹא בְּזוּ כְּדִי לְקַבֵּל אֲרִיחַ וְלֹא בְּזוּ כְּדִי לְקַבֵּל אֲרִיחַ, אִם מְקַבְּלוֹת אֲרִיחַ לְרַחְבוֹ טַפַּח - אִין צְרִיף לְהִבִּיא קוֹרְהַ אַחֲרָת. וְאִם לֹאוּ - צְרִיף לְהִבִּיא קוֹרְהַ אַחֲרָת, וְאִם לֹאוּ - צְרִיף לְהִבִּיא קוֹרְהַ אַחֲרָת. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם מְקַבְּלוֹת אֲרִיחַ לְאֲרָכוֹ שְׁלֹשָׁה - אִין צְרִיף לְהִבִּיא קוֹרְהַ אַחֲרָת, וְאִם לֹאוּ - צְרִיף לְהִבִּיא קוֹרְהַ אַחֲרָת.

ד. הִיוּ שְׁתֵּי קוֹרוֹת קְטַנוֹת יּוֹצֵאוֹת מִן הַכֶּתֶל, מְבַדְּלוֹת זוּ מִזוּ, וּמְקַבְּלוֹת אֲרִיחַ לְרַחְבוֹ טַפַּח; רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: יּוֹשֵׁב לְאֲרָכוֹ שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים.

ה. הִיָּה אַחַת לְמַעְלָה וְאַחַת לְמַטָּה; רַבִּי יוֹסִי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: רוֹאִין אֶת הָעֲלִיוֹנָה כְּאִלוֹ הִיא לְמַטָּה, וְאֶת הַתַּחְתּוֹנָה כְּאִלוֹ הִיא לְמַעְלָה, וּבִלְבַד שְׁלֹא תִּהְיֶה הָעֲלִיוֹנָה לְמַעְלָה מְעַשְׂרִים אִמָּה, וְהַתַּחְתּוֹנָה לְמַטָּה מְעַשְׂרָה טַפָּחִים.

ו. הִיָּתָה זוּ יּוֹצֵאת מִכֶּתֶל זֶה, וְזוּ יּוֹצֵאת מִכֶּתֶל זֶה, אוֹ שֶׁהִיָּתָה יּוֹצֵאת מִכֶּתֶל זֶה וְאִין מַגַּעַת בְּכֶתֶל אֶחָד, אוֹ שֶׁהִיָּתָה רְחִיבָה מְרֹאשֶׁה אֶחָד וּקְצֵרָה מְרֹאשֶׁה אֶחָד, אִם יֵשׁ שֵׁם שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים - הִרִי זֶה צְרִיף לְמַעַט. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַרְבַּעָה. הִיָּתָה יּוֹצֵאת מִכֶּתֶל זֶה וּמַגַּעַת בְּכֶתֶל אֶחָד,

אם גְבוּהָהּ הֵימָנוּ שְׁלֹשָׁה טַפְחִים - הֲרִי זֶה צָרִיךְ לְמַעַט. עֲשׂוּיָהּ מְדֻרֹן וּמְקַבְּלַת אַרְיָח בְּנוּי, אִם יוֹשֵׁב פְּדָרְכוּ עָלֶיהָ - אֵין צָרִיךְ לְהִגְבִּיָּהּ צַד הַשְּׁנִי, וְאִם לֹא - צָרִיךְ לְהִגְבִּיָּהּ צַד הַשְּׁנִי.

ז. הַעוֹשָׂה לַחֲיִים לְמִבּוּי גְבוּהִים מִן הָאָרֶץ שְׁלֹשָׁה טַפְחִים אוּ מְשׁוּכִים מִן הַכֶּתֶל שְׁלֹשָׁה טַפְחִים - הֲרִי זֶה צָרִיךְ לְמַעַט. מִבּוּי הַמְקַרְהָ מְרוּחַ אַחַת, וְהַדְּלָה עָלָיו אֶת הַגֶּפֶן, וְאֶת הַדְּלָעַת, וְאֶת הַקְּסוֹם, מְרוּחַ אַחֶרֶת - אֵין צָרִיךְ כְּלוּם. עֲשֵׂה לַחֲיִים לְמִבּוּי גְבוּהִין מִן הָאָרֶץ שְׁלֹשָׁה טַפְחִים, אוּ מְשׁוּכִין מִן הַכֶּתֶל שְׁלֹשָׁה טַפְחִים - הֲרִי זֶה צָרִיךְ לְמַעַט. אֲבָנֵי בִנְיָן הֵיוּ יוֹצְאוֹת מִן הַכֶּתֶל, וּבֵין זֶה לְזֶה אַרְבַּעַת טַפְחִים - אֵין צָרִיךְ לַחֲי וּקוֹרָה אוֹתוֹ מְקוֹם. אֲבָנֵי גֵדֵר הַיוֹצְאוֹת מִן הַגֵּדֵר מְבַדְּלוֹת זֶה מִזֶּה פְּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה - אֵין צָרִיךְ לַחֲי אַחֵר. שְׁלֹשָׁה - צָרִיךְ לַחֲי אַחֵר.

ח. כֶּתֶל שְׂצֵדוֹ אֶחָד כְּנוּס מִחִבְרוֹ, בֵּין שְׁנֵאָה מִבְּחוּץ וְשׁוּהָ מִבְּפָנִים, וּבֵין שְׁנֵאָה מִבְּפָנִים וְשׁוּהָ מִבְּחוּץ - נִדוֹן מִשׁוּם לַחֲי. הֵיְתָה קָרֵן זְוִית זוֹ יוֹצְאָה מִכֶּתֶל זֶה, וְקָרֵן זְוִית יוֹצְאָה מִכֶּתֶל זֶה - נִדוּנִית כְּלַחֲיִים. עֲשֵׂה לַחֲי לְמִבּוּי - אֵין לוֹ אֲלֵא חֲצֵי מִבּוּי.

ט. עוֹשִׂין פְּסִין לְבוּרִיּוֹת, אַרְבַּעַת דְּיוּמָדִין נִרְאִין כְּשִׁמוּנָהּ, הֵיְתָה שָׁם אֲבָן אַחַת מְרַבַּעַת - רוֹאִין כְּאִלוֹ שֶׁתַּחֲלַק, וַיֵּשׁ בָּהּ אִמָּה לְכָאן וְאִמָּה לְכָאן - נִדוֹן מִשׁוּם דְּיוּמָד, וְאִם לֹא - אֵין נִדוֹן מִשׁוּם דְּיוּמָד. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל בְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אוֹמֵר: הֵיְתָה עֲגָלָה, רוֹאִין אוֹתָהּ, שָׁאֵם תַּחֲקַק, וַיֵּשׁ בָּהּ שֵׁשֶׁה טַפְחִים מִצַּד זֶה, וְשֵׁשֶׁה טַפְחִים מִצַּד זֶה, כְּדִיוּמָדִין - נִדוּנִית כְּפַסְיִן.

י. וְכִמָּה יֵהָא בִּינְיָהּ? כְּמֵלֵא שְׁתֵּי רַבְּקוֹת שֶׁל שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ בְּקָר. כְּמָה רֵאשֵׁה וְרַבָּה שֶׁל פְּרָה? שְׁתֵּי אֲמוֹת. עֲבָיָה שֶׁל פְּרָה - אִמָּה וְשְׁנֵי שְׁלִישֵׁי אִמָּה, שֶׁהֵן כְּעֶשֶׂר אֲמוֹת; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּאַרְבַּע עֲשָׂרָה אֲמָה. כְּמָה הֵן מְקַרְבִּין? כְּדֵי רֵאשֵׁה וְרַבָּה שֶׁל פְּרָה, וְכִמָּה הֵן מִרְחָקִין? אֲפֵלוֹ כּוֹר

אֲפֵלוֹ כּוֹרִים - מִתָּר, וּבִלְבַד שְׁיִרְבָּה בְּפַסְיִן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בֵּית סְאֵתִים - מִתָּר. יוֹתֵר מִבֵּית סְאֵתִים - אָסוּר. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה: אֵי אִתָּה מוֹדָה בְּדִיר, וְסִהֵר, וּמְקַצָּה, וְחִצָּר, אֲפֵלוֹ בֵּית חֲמִשַׁת כּוֹרִים וּבֵית עֲשָׂרָה כּוֹרִים שֶׁהוּא מִתָּר? אָמַר לָהֶם: זֶה מְחִיצָה, וְאֵלוֹ פַּסְיִן. אִף זֶה, רָצָה לַעֲשׂוֹת מְחִיצָה גְבוּהָהּ עֲשָׂרָה טַפְחִים - עוֹשָׂה. וְאִם רָצָה לְרַבּוֹת - יִרְבֶּה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: בּוֹר שֶׁהוּא בֵּית סְאֵתִים עַל בֵּית סְאֵתִים - אֵינוֹ מִתָּר. וְלֹא אָמְרוּ לְהִרְחִיב, אֲלֵא כְּדֵי רֵאשֵׁה וְרַבָּה שֶׁל פְּרָה בִּלְבַד.

יא. הֵיְתָה גְבוּהָהּ מִשְׁלֹשׁ רוּחוֹתֶיהָ וְנִמוּכָה מְרוּחַ אַחַת - רוֹאִין אֶת הַנְּמוּךְ כְּאִלוֹ הוּא פְּתוּחַ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יֵהָא הַנְּמוּךְ יֵתֵר עַל הַגְּבוּהָהּ. הֵיְתָה נִמוּכָה מִשְׁלֹשׁ רוּחוֹתֶיהָ וּגְבוּהָהּ מְרוּחַ אַחַת - אֵין צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת מְחִיצָה, אֲלֵא לְגְבוּהָ בִּלְבַד. הֵיְתָה שֵׁם אֵילָן אוּ גֵדֵר אוּ מְחִיצַת הַקְּנִים - נִדוּנִין כְּפַסְיִן.

יב. הֵיְתָה חִצָּר פְּתוּחָה לְבִינְיָהֶם, שְׂרֵאשֵׁה אֶחָד נִכְנַס לְבֵין הַפַּסְיִן, מִתּוֹכָהּ לְבֵין הַפַּסְיִן וּמִבֵּין הַפַּסְיִן לְתוֹכָהּ - מִתָּר לְטַלְטֵל, אֲבָל שְׁתֵּים - אָסוּר. כְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמָּן שֶׁלֹּא עָרְבוּ, אֲבָל עָרְבוּ - מִתָּר. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּקָא אוֹמֵר: אֵין עוֹשִׂין פַּסְיִן אֲלֵא לְבֵאֵר הַרְבִּים בִּלְבַד. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לְכָל עוֹשִׂין פַּסְיִן חוּץ מִבוֹר הַיְחִיד בִּלְבַד.

מִסְכַּת עֲרוּבֵין פָּרָק שְׁנִי

א. שִׁירָה שֶׁחֲנָתָה בְּבִקְעָה וְהַקִּיפּוּהָ בְּאַכְפִּין, בְּעֵבִיטִין, בְּשְׁלִיפּוֹת, וּבְקִנְיִן, וּבְקוֹלְחוֹת, אֲפֵלוֹ שְׁלֹשָׁה חֻבְלִים, זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה - מְטַלְטֵלִין בְּתוֹכָהּ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יֵהָא בֵּין גָּמֶל לְגָמֶל כְּמֵלֵא גָּמֶל, וּבֵין עֲבִיט לְעֲבִיט כְּמֵלֵא עֲבִיט, וּבֵין אֵיכוּף לְאֵיכוּף כְּמֵלֵא אֵיכוּף. מְקִיפִין בְּקִנְיִם, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יֵהָא בֵּין קִנְיָהּ לְחִבְרוֹ שְׁלֹשָׁה טַפְחִים, כְּדֵי שִׁיכְנֹס הַגְּדִי.

ב. נִמְצְאָתָא אִתָּה אוֹמֵר, שְׁלֹשׁ מִדּוֹת בְּמַחְצוֹת: כָּל שֶׁהוּא פְּחוֹת מִשְׁלוֹשָׁה - צָרִיךְ

ה. רבי אליעזר אומר: הגנה והקרפף שהם שבעים אמה ושירים על שבעים אמה ושירים, המקפת גדר גבוה עשרה טפחים, וכן אם היתה ארפה יתר על רחבה פי שנים, אפלו אמה אחת - אין מטלטלין בתוכה בשבת. וכן היה רבי אליעזר אומר: קרפף הסמוך לעיר, ויש בארכו שבעים ושירים - אין מטלטלין בתוכה בשבת. רבי שמעון אומר: אפלו עשר קרפפות זה לפנים מזה, והיתה אחת מהן בית דירה, או שהיתה אחת מהן סמוך לעיר - מטלטלין בכלן.

ו. ברנגין שבשדה בית סאתים - מתר. יתר על בית סאתים - אסור. אבל דיר וסהר או מקצה או חצר, אפלו יתר מבית סאתים - מתר. אפלו בית עשרה כורין - מתר. כלל אמר רבי שמעון בן אלעזר: כל אור שתשמישו לבית דירה, כגון דיר, וסהר, ומקצה, וחצר, אפלו בית חמשת כורין, אפלו בית עשרה כורין - מתר. וכל בית דירה, שהוא תשמיש לאור, כגון ברנגין שבשדות בית סאתים - מתר. יתר מבית סאתים - אסור.

ז. מערבין במעשר שני בירושלים, ולא בגבולין, הנודר מן הפקר - מערבין לו בה. אימתי? בזמן שאמר: 'שבועה שלא אטעמנה'; ואם הקדישה - הרי זה אסור, שאין מערבין בהקדש.

ח. אמר רבי מאיר: לא נמנעו בני ישראל מלשלח עירוביהן ביד בניהם וביד בנותיהם הקטנים - כדי לחנכן במצות. אמר לו רבי יהודה: משם ראיה? באומר לחברו: 'קבל הימנו', נתנו לקוף והולינו, לפיל והולינו - אין זה ערוב. ואם אמר לאחר לקבל הימנו - הרי זה ערוב.

ט. נתנו על גבי קורה ברשות הרבים שהיא גבוהה עשרה טפחים - ערובו ערוב. רבי יהודה אומר: אם היה רחבו ארבעה - ערובו ערוב. ואם לאו - אין ערובו ערוב. נתנו באילן, למעלה מעשרה טפחים - אין

שלא יהא בין זה לזה שלשה, כדי שלא יזדקר הגדי בבת ראש. כל שהוא שלשה, ומשלשה ועד ארבעה - צריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו, כדי שלא יהא פרוץ כעומד. ואם היה הפרוץ מרבה על העומד - אף כנגד העומד אסור. כל שהוא ארבעה, ומארבעה עד עשר אמות - צריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו, שיהא פרוץ כעומד. ואם היה פרוץ כעומד, כנגד העומד - מתר. כנגד הפרוץ - אסור. ואם היה העומד מרבה על הפרוץ, כנגד הפרוץ - מתר. נפרצה ביותר מעשר - אסור. היה שם קנים דוקרנים ועשה להם פאה למעלה, אפלו ביותר מעשר - מתר.

ג. שירה ששרתה בתל גבוה עשרה טפחים, ובנקע עמק עשרה טפחים, ובגנה מקפת גדר גבוה עשרה טפחים - מטלטלין בתוכה, ובלבד שימלאו את כלה, ולא שירו בה בית סאתים פנוי. אם אין בכלה בית סאתים - מטלטלין בתוכה, אף על פי שלא ימלאו את כלה. היתה גבוהה משלש רוחותיה, ונמוכה מרוח אחת - רואין את הנמוך כאלו הוא פתח, ובלבד שלא יהא נמוך יותר על הגבוה. היתה נמוכה משלש רוחותיה, ונמוכה מרוח אחת - אין צריך לעשות מחיצה אלא לגבוה בלבד.

ד. אחד שירה ואחד יחיד לחבלים, ומה בין יחיד לשירה? יחיד - נותנים לו בית סאתים. שנים - נותנים להם בית סאתים. שלשה - נעשו שירה; דברי רבי יהודה בן רבי יוסי. וחכמים אומרים: אחד יחיד ואחד שירה - נותנין להם כל צרכן, ובלבד שלא יהא בית סאתים פנוי. אחד שירה ואחד מחנה, מה בין מחנה לשירה? אלא אהלים שבשירה - חביבין בערוב. שבמחנה - פטורין מן הערוב. ושאין להם אהלים הרי הן כשרוין בחצר. מחנה היוצא למלחמת הרשות - מתרין בגזל עצים יבשין. רבי יהודה בן תימא אומר: אף חונין בכל מקום, ובמקום שנהרגו - שם נקברין.

ערוּבו ערוּבו. לְמִטָּה מַעֲשֶׂרָה טַפָּחִים - ערוּבו ערוּבו, וְאָסוּר לְטָלוּ. בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה - מִתֵּר לְטָלוּ. נִתְּנוּ בַּכֹּלְפָּלָה וּתְלָאָה בְּאֵילָן, לְמַעַלָּה מִעֲשֶׂרָה טַפָּחִים - אֵין ערוּבו ערוּבו. לְמִטָּה מַעֲשֶׂרָה טַפָּחִים - ערוּבו ערוּבו, וְאָסוּר לְטָלוּ; דְּבָרֵי רַבִּי. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: כָּל שְׂאֵסוּר לְטָלוּ - אֵין ערוּבו ערוּבו, אַחַד הָערוּבו וְאַחַד כָּל הַפְּלִים.

י. שְׂרָשֵׁי אֵילָן שְׂגֹבוּהֵינן מִן הָאָרֶץ שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים, או שֵׁשׁ חָלָל תַּחְתִּיתֵיהֶן שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים, אִף עַל פִּי שְׂצָדוֹ אַחַד שׁוֹה לְאָרֶץ - הָרִי זֶה יֹשֵׁב עֲלֵיהֶן. וְלֹא יִסְמָךְ עֲלֵיהֶן, לְפִי שְׂאֵין עוֹלִין בְּאֵילָן, וְאֵין נִתְּלִין בְּאֵילָן, וְאֵין נִשְׁעָנִים בְּאֵילָן. וְלֹא יַעֲלֶה בְּאֵילָן מִבְּעוֹד יוֹם כְּדֵי שֶׁתַּחֲשֹׁךְ, וְיֹשֵׁב שָׁם כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. אַחַד אֵילָן וְאַחַד כָּל בְּהֵמָה. אֲבָל בּוֹר, שִׂיחַ, וּמְעָרָה, וְגֵדֵר - מִטַּפֵּס וְעוֹלָה מִטַּפֵּס וְיוֹרֵד, וְאִפְלוּ הֵן מֵאָה אֵמָה.

יא. נִתְּנוּ בַּמַּגְדָּל וְנִעַל בְּפָנָיו וְאָבַד הַמִּפְתָּח - הָרִי זֶה ערוּבו. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּיוֹם-טוֹב, אֲבָל בְּשַׁבָּת - אֵין ערוּבו ערוּבו. נִמְצָא הַמִּפְתָּח, בֵּין בְּעִיר בֵּין בְּשָׂדֶה - אֵין ערוּבו ערוּבו. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אִם בְּעִיר אָבַד - ערוּבו ערוּבו. אִם בְּשָׂדֶה אָבַד - אֵין ערוּבו ערוּבו. מוֹדִין חֻכְמִים לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּבִנְי חֶצֵר וּבְנֵי מִרְפָּסֵת, שְׂגֹבוּ אֶת עִירוּבֵיהֶן וְנִתְּנוּהוּ בְּבֵית, אִף עַל פִּי שִׁידוּעַ שְׂאֵין הַמִּפְתָּח בְּמִקוּמוֹ - ערוּבו ערוּבו. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: אֲבִטוּלְמוֹס הַעֵיד עַל סַפֵּק ערוּבו שְׂכָשֵׁר. אֵיזְהוּ סַפֵּק ערוּבו שֶׁהוּא כָּשֵׁר? ערוּבו בְּתוֹרְמָה, סַפֵּק מִבְּעוֹד יוֹם נִטְמֵאת סַפֵּק מִשְׁחֻשְׁכָּה נִטְמֵאת, ערוּבו בְּפִרוֹת, סַפֵּק מִבְּעוֹד יוֹם נִתְּקָנוּ סַפֵּק מִשְׁחֻשְׁכָּה נִתְּקָנוּ - ערוּבו ערוּבו. אֲבָל ערוּבו בְּתוֹרְמָה, סַפֵּק טְהוֹרָה סַפֵּק טְמֵאָה, וְכֵן בְּפִרוֹת, סַפֵּק נִתְּקָנוּ סַפֵּק לֹא נִתְּקָנוּ - אֵין ערוּבו ערוּבו.

מִסְכַּת ערוּבֵין פְּרָק שְׁלִישִׁי

א. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין אָדָם מִתְּנֶה עַל שְׁנֵי דְּבָרִים כְּאַחַד. אֲלֹא אִם בָּא חֻכְם לְמִזְרַח - ערוּבו לְמִזְרַח. וְאִם בָּא חֻכְם

לְמַעַרְב - ערוּבו לְמַעַרְב. אֲבָל בָּא לְכָאן וּלְכָאן, לֹא בָּא לְכָאן וּלְכָאן - הָרִינִי כְּבִנְי עִירִי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הִיָּה אַחַד מֵהֶן רְבוּ - יִלָּךְ אֲצֵל רְבוּ. שְׁנֵיהֶם רְבוּתֵיהוּ - יִלָּךְ אֲצֵל הָרִגִּיל אֲצֵלוּ. אִם הִיָּה רִגִּיל אֲצֵל שְׁנֵיהֶם - יִלָּךְ לְאֵיזָה מֵהֶן שְׁיִרְצָה.

ב. מִתְּנֶה אָדָם עַל ערוּבו, וְאוֹמֵר: 'ערוּבֵי לְשַׁבָּת זוֹ וְלֹא לְשַׁבָּת אַחֲרָת' - 'לְשַׁבָּת אַחֲרָת וְלֹא לְשַׁבָּת זוֹ' - 'ערוּבֵי לְשַׁבָּתוֹת וְלֹא לְיָמִים טוֹבִים' - 'לְיָמִים טוֹבִים וְלֹא לְשַׁבָּתוֹת' - 'לְשַׁבָּת וְלֹא לְיוֹם הַכַּפּוּרִים' - 'לְיוֹם הַכַּפּוּרִים וְלֹא לְשַׁבָּת'.

ג. הָאוֹמֵר לְחִבְרוֹ: 'ערוּב לִי בְּתַמְרִים, וְערוּב לֹו בְּגִרוּגְרוֹת. 'בְּגִרוּגְרוֹת' וְערוּב לֹו בְּתַמְרִים. 'בְּמַגְדָּל' וְערוּב לֹו בְּשׁוֹבָךְ. 'בְּשׁוֹבָךְ' וְערוּב לֹו בְּמַגְדָּל. 'בְּבֵית' וְערוּב לֹו בְּעֵלְיָה. 'בְּעֵלְיָה' וְערוּב לֹו בְּבֵית - אֵין ערוּבו ערוּבו. אֲבָל אָמַר לֹו סֵתֵם: 'ערוּב לִי' וְערוּב לֹו, בֵּין בְּתַמְרִים, בֵּין בְּגִרוּגְרוֹת, בֵּין בְּמַגְדָּל, בֵּין בְּשׁוֹבָךְ, בֵּין בְּבֵית, בֵּין בְּעֵלְיָה - ערוּבו ערוּבו.

ד. ערוּבו זֶה לְצַפּוֹן וְזֶה לְדָרוֹם - זֶה מֵהַלָּךְ לְצַפּוֹן בְּערוּבוֹ שֶׁל זֶה בְּדָרוֹם, וּבְדָרוֹם בְּערוּבוֹ שֶׁל זֶה בְּצַפּוֹן. אִם מִצְעוֹ אֶת הַתְּחוּם - אֵל יְזוּז מִמְּקוּמוֹ. ערוּב לְצַפּוֹן וְחִזְרָה וְערוּב לְדָרוֹם - בִּטּוּל הָאֲחִרוֹן אֶת הָרֵאשׁוֹן. טַעְמָה וְערוּב לְשִׁתֵּי רוּחוֹת, כְּמִדְּמָה הוּא שְׂמַעְרֵבִין לְשִׁתֵּי רוּחוֹת, או שְׂאָמַר לְעַבְדָּיו: 'צֵאוּ וְערוּבו לִי', אַחַד ערוּב עֲלֵיו לְצַפּוֹן וְאַחַד ערוּב עֲלֵיו לְדָרוֹם - מֵהַלָּךְ בְּצַפּוֹן בְּערוּבוֹ לְדָרוֹם, וּמֵהַלָּךְ לְדָרוֹם בְּערוּבוֹ לְצַפּוֹן. וְאִם מִצְעוֹ עֲלֵיו אֶת הַתְּחוּם - לֹא יְזוּז מִמְּקוּמוֹ.

ה. נְכָרִים שְׂצָרוּ עַל עִירוֹת יִשְׂרָאֵל - אֵין יוֹצֵאִין עֲלֵיהֶן בְּכָלֵי זַיְנִם, וְאֵין מְחַלְלִין עֲלֵיהֶן אֶת הַשַּׁבָּת. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כְּשִׁבְאוֹ עַל עֶסְקֵי מְמוֹן, אֲבָל אִם בָּאוּ עַל עֶסְקֵי נְפִשׁוֹת - יוֹצֵאִין עֲלֵיהֶם בְּכָלֵי זַיְנִם וּמְחַלְלִין עֲלֵיהֶן אֶת הַשַּׁבָּת. וּבְעִיר הַסְּמוּכָה לְסַפֵּר, אִפְלוּ לֹא בָּאוּ עַל עֶסְקֵי נְפִשׁוֹת, אֲלֹא

אמות ואמה כְּדִי לטול חפץ מתחת מרגלותיו, ומניח יָדוֹ תחת מראשותיו - זכה לו מקומו לְכֹל רוּחַ, מְרַבְּעוֹת לֹא עֲגֻלוֹת. רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר: עגלות ולא מרבעות.

יא. השוכת בתל גבוה עשרה טפחים, ובנקע עמק עשרה טפחים, ובגנה מקפת גדר גבוה עשרה טפחים - מהלך את כלה וחוצה לה אלפים אמה לְכֹל רוּחַ. השוכת בעיר, אפלו גדולה כאנטוכיא - מהלך את כלה וחוצה לה אלפים אמה לְכֹל רוּחַ. על גבה - אין לו אלא ארבע אמות בלבד.

יב. הנותן את ערוכו בתוך עבודה של עיר - לא עשה ולא כלום. נתנה חוץ לעבודה של עיר, אפלו אמה אחת - משתפר אותה אמה ומפסיד את כל העיר, מפני שמדת העיר עולה בלה למדת התחום. האומר: 'שביתתי על גבי אילן', על גבי הגנה - לא יותר מבית סאתים. פחות מעשרה טפחים - לא יותר מארבע אמות. ובנקע עמק מעשרה - ולא יותר מבית סאתים. פחות מעשרה טפחים - לא יותר מארבע אמות. ובגנה, מקפת גדר גבוה עשרה טפחים - ולא יותר מבית סאתים. פחות מעשרה טפחים - ולא יותר מארבע אמות. ומוֹדֵד עד שמגיע לאותו מקום. בא לאותו מקום - מהלך את כלה, וחוצה לה אלפים אמה. אימתי? בזמן שהיה בתוך אלפים אמה שלו. לא היה בתוך אלפים אמה שלו - אין לו אלא ארבע אמות בלבד.

יג. האומר: 'שביתתי בצד אילן, בצד חרוב, בצד גנה' - לא אומר כלום, עד שיקנה לצפונו או לדרומו ארבע אמות. נעקר האילן, או נעקר החרוב, או נעקר הגנה, אם מכיר את מקומו - הרי זה מתר. ואם לאו - הרי זה אסור. רבי יוסי אומר: אם היו שנים, אחד מכיר ואחד שאינו מכיר, שאינו מכיר - מוסר שביתתו למכיר. זה שמכיר - אומר: 'תהא שביתתנו במקום פלוני'.

על עסקי תבן וקש - יוצאין עליהן בכלי זינם ומחללין עליהן את השבת. בראשונה היו מניחין כלי זינם בבית הסמוך לחומה. פעם אחת, הפירו בהם אויבים ורדפו אחריהם ונכנסו לטול כלי זינם, ונכנסו אויבים אחריהם, ודחקו זה את זה, והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו אויבים. באותה שעה התקינו - שיהו חוזרין למקומם בכלי זינם.

ו. מחנה היוצאים למלחמת הרשות - אין צרין על עירות של נכרים פחות משלשה ימים קדם לשבת. ואם התחילו - אין מפסיקין ואפלו בשבת. וכן היה שמאי הזקן דורש (דברים כ, ט): "עד רדתה" - ואפלו בשבת.

ז. עיר שהקיפוה נכרים או נהר, וכן ספינה המטרפת בים, וכן יחיד שהיה נרדף מפני הנכרים, ומפני הלסטים, ומפני רוח רעה - הרי אלו מחללין את השבת, ומצילין את עצמן.

ח. הרועים, והקיצין, והבורגנין, ושומרי פרות, בזמן שדרך ללון בעיר, אף על פי שחשכו חוץ לתחום - הרי אלו כאנשי העיר, ויש להם אלפים אמה לְכֹל רוּחַ. ובזמן שדרך ללון בשדה - אין להם אלא אלפים אמה בלבד.

ט. מי שיש לו שני בתים, וביניהם שני תחומי שבת, פיון שהחזיק בדרך - קנה ערוב; דברי רבי יהודה. יתר על כן אמר רבי יוסי בן רבי יהודה: אפלו מצאו חברו בדרך, ואמר: 'לין בפה, עת חמה, עת צנה הוא', למחר משכים והולך. החזירו מן העיר - הרי הוא כאנשי העיר.

י. רשות שבת כף הוא: עומד אדם במקומו ואומר: 'שביתתי במקומי', שנאמר (שמות טז): "שבו איש תחתיו"; כמה תחתיו? מלא קומתו ופשוט יָדוֹ, גופו שתי אמות, ואמה כְּדִי לפשט יָדוֹ ורגליו; דברי רבי מאיר. ורבי יהודה אומר: גופו שלוש

יד. האומר: 'שביתתי במקום פלוני, בשדה פלוני, במקום שאזכה בו משתחשף' - לא אמר כלום; שאין מערבין משתחשף, זו היא שאמרו: העני מערב ברגליו. אחד עני ואחד עשיר מערבין בפת, ובלבד שלא יצא חוץ לתחום, ויאמר: 'שביתתי במקום פלוני', שלא אמרו 'מערבין ברגל' אלא למי שבא בדרך וחסכה; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: אחד עני ואחד עשיר מערבין ברגל, לא יצא עשיר חוץ לתחום ויאמר: 'שביתתי במקומי'; וזה הוא עקרו של ערוב.

טו. והתירו חכמים לבעל הבית לשלח את ערובו ביד בנו, ביד עבדו, ביד שלוחו - בשביל להקל עליו. אמר רבי יהודה: מעשה באנשי בית ממלי ובאנשי בית גוריון בארומא, שהיו מחלקין גרוגרות וצמוקין לעניים בשני בצרת, ובאין עניי כפר שיחין וכפר חנניא ומחשיכין על התחום, ולמחר משכימין ובאין.

ואכפדה בפרעה – כשהקדוש ברוך הוא מתנקם בְּרָשָׁעִים, שמו מתגדל ומתקבד. וכן הוא אומר: "וּנְשַׁפְטֵנִי אֱתוֹ" וגומר, ואחר כך "וְהִתְגַּדַּלְתִּי וְהִתְקַדַּשְׁתִּי וְנִדְעֵתִי" וגומר; ואומר: "שְׁמָה שֶׁבַר רֶשָׁעִי קֹשֶׁת", ואחר כך "נִדְעָה בִּיהוּדָה אֶל־הַיָּם"; ואומר: "נִדְעָה ה' מִשְׁפַּט עֲשֵׂה". **בפרעה ובכל חילו** – הוא התחיל בעברה, וממנו התחילה הפרענות. **ויעשו כן** – להגיד שבחן, ששמעו לקול משה ולא אמרו: היאך נתקרב אל רודפינו? אנו צריכים לברח! אלא אמרו: אין לנו אלא דברי בן עמרם.

ויגד למלך מצרים פי ברח העם ויהפך ללב פרעה **ועבדיו אליהם ויאמרו מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו:** **ות ישראל מפולחנא:** **ות ישראל מפולחנא:**

ויגד למלך מצרים – איקטורין שלח עמקם; וכיון שהגיעו לשלש ימים שקבע לילך ולשוב, וראו שאינן חוזרין למצרים, באו והגידו לפרעה ביום רביעי בחמישי ובששי נדפו אחריהם; ליל שביעי נדדו לים. בשחרית אמרו שירה, והוא יום שביעי של פסח; לכה אנו קורין השירה ביום השביעי. **ויהפך** – נהפך ממה שהיה, שהרי אמר להם: "קומו צאו מתוך עמי", ונהפך ללב עבדיו; שהרי לשעבר היו אמרים: "עד מתי יהיה זה לנו למוקש", ועכשו נהפכו לרדף אחריהם, בשביל ממונם שהשאילום. **מעבדנו** – מעבד אותנו.

ויאסר את רכבו ואת עמו לקח עמו: **וטקיס ית רתפיה וית עמיה דבר עמיה:**

ויאסר את רכבו – הוא בעצמו. **ואת עמו לקח עמו** – משכם בדברים: לקינו ונטלו ממוננו, ושלחנום! בואו עמי, ואני לא אתנהג עמכם כשאר מלכים. דרך שאר מלכים, עבדיו קודמין לו במלקמה; ואני אקדים לפניכם, שנאמר: "ויפרעה הקריב", הקריב עצמו ומהר לפני סילוֹתיו. דרך שאר מלכים לטל בזה בראש כמו שיבחר; אני אשנה עמכם בחלק, שנאמר: "אחלק שלל".

ויקח שש מאות רכב בחור וכל רכב מצרים ושלשם עליו: **ודבר שית מאה רתפין בחירן וכל רתפי מצראי וגברין ממנו על פולהון:**

בחור – נבחרים. **בחור** – לשון יחיד: כל רכב ורכב שבמנון זה היה בחור. **וכל רכב מצרים** – ועמקם כל שאר הרכב. ומהיכן היו הבהמות הללו? אם תאמר משל מצרים, הרי נאמר: "וימת כל מקנה מצרים". משל מי היו? מן "הנרא את דבר ה'". מכאן היה רבי שמעון אומר: כשר שבמצרים; הרג; טוב שבפחשים, רצץ את מוחו. **ושלשם על פלו** – שרי צבאות, כתרגומו.

ויחזק י-הוה את לב פרעה מלך מצרים וירדף אתרי בני ישראל ובני ישראל יצאים בגד רמה: **ותקיה יי ית לבא דפרעה מלפא דמצרים ורדף בתר בני ישראל ובני ישראל נפקין גלי:**

ויחזק ה' את לב פרעה – שהיה תולה אם לרדף אם לאו, וחזק את לבו לרדף. **בגבורה גבוהה ומפרסמת.** **שני**

וירדפו מצרים אחריהם ויעשו אותם חנים עליהם פל: **וסוס רכב פרעה ופרשיו וחילו על פי החירת לפני בעל צפון:**

ויפרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם והגה מצרים | נסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אלי-הוה:

ויפרעה הקריב – היה לו לכתב "ויפרעה קריב"; מהו "הקריב"? הקריב עצמו ונתאמן לקדם לפניהם, כמו שהתנה עמקם. **נסע אחריהם** – בלב אהד כאיש אהד. דבר אחר: והגה מצרים נסע אחריהם, ראו שר של מצרים נסע מן השמים לעזר למצרים. תנחומא. **ויצעקו** – תפשו אמנות אבותם. באברהם הוא אומר: "אל המקום אשר עמד שם". ביצחק, "לשום בשדה". ביעקב, "ויפגע במקום".

ויאמרו אל-משה המבלי איך קברים במצרים לקחתנו למות במדבר מה זאת עשית לנו להוציאנו ממצרים: **במדברא מא דא עבדת לנא לאפקותנא ממצרים:**

המבלי איך קברים – וכי מחמת חסרון קברים, שאין קברים במצרים לקבר שם, לקחתנו משם? ש"י פו"ר פיילנצ"א ד"י נו"ן פושי"א.

הלא ינה הדבר אשר דברנו אליך במצרים לאמר תדל ממנו ונעבדה את מצרים כי טוב לנו עבד את מצרים ממתנו במדבר: **הלא דין פתגמא דמלילנא עמו במצרים למימר שבוק מונא ונפלה ית מצראי ארי טב לנא דנפלה ית מצראי מדנמות במדברא:**

אשר דברנו אליך במצרים – והיכן דברו? "נרא ה' עליכם וישפט". **ממותנו** – מאשר נמות. ואם היה נקוד מלאפוס היה נבאר ממתנו; עכשו שנקוד בשורק, נבאר מאשר נמות. וכן "מי יתן מותנו", שנמות, וכן "מי יתן מותי" דאבשלום, שאמות. כמו "ליום קומי לעד", "עד שובי בשלום", שאקום, שאשוב.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הַעַם אֲלֵי־תִירְאוּ הַתִּיבָבוּ וְרֵאוּ אֶת־
יְשׁוּעַת יְיָ הִנֵּה אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה לָכֶם הַיּוֹם כִּי אֲשֶׁר רָאִיתֶם
אֶת־מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא תִסְפוּ לְרֹאֲתָם עוֹד עַד־עוֹלָם:

כִּי אֲשֶׁר רָאִיתֶם אֶת מִצְרַיִם וְגוֹמֵר – מֵה שְׂרָאִיתֶם אוֹתָם אֵינּוּ אֶלָּא הַיּוֹם; הַיּוֹם הוּא שְׂרָאִיתֶם אוֹתָם, וְלֹא תוֹסִיפוּ עוֹד.

יְיָ הִנֵּה יִלְחֶם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחֲרֹשׁוּן:
ה' יִלְחֶם לָכֶם – בְּשִׁבְלֵיכֶם. וְכֹן "כִּי ה' גִּלְתֶּם לָכֶם", וְכֹן "אִם לֹאל תִרְיֹבוּ", וְכֹן "וְאֲשֶׁר דָּבַר לִי", וְכֹן "הֵאֲתֶם תִּרְיֹבוּ לִבְעַל".

פְּרִשְׁת בְּקִיעַת הַיָּם

שְׁלִישִׁי

וַיֹּאמֶר יְיָ הִנֵּה אֶל־מֹשֶׁה מֵה־תַּצַּעַק אֵלַי דְּבַר אֶל־בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל וְיִסְעוּ:

מֵה תַצַּעַק אֵלַי – לְמַדְנּוּ שֶׁהִיָּה מֹשֶׁה עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל. אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: לֹא עַת עָמָה לְהַצְרִיךְ בְּתַפְלָה, שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִתְּוֵינָן בְּצָרָה. דְּבַר אַחֵר: מֵה תַצַּעַק? אֵלַי, עָלַי הַדְּבַר תְּלוּי וְלֹא עָלֶיךָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלְוֹ: "עַל בְּנֵי וְעַל פְּעַל יְדֵי תַצְנַנֵּי". דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסְעוּ – אֵין לָהֶם אֶלָּא לִסְע, שְׂאֵין הֵיָם עוֹמֵד בְּפְנֵיהֶם; כְּדֹא זְכוֹת אַבּוּתִיָּהֶם, וְהַאֲמוּנָה שֶׁהַאֲמִינוּ בִּי וְיִצְאוּ לְקַרְע לָהֶם הַיָּם.

וְאַתָּה הָרַם אֶת־מִטְּרְךָ וַנִּטְהַ אֶת־יַדְךָ עַל־הַיָּם וּבִקְעָהוּ
וַיָּבֹאוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבֵּשָׁה:

וְאַתָּה הָרַם אֶת־מִטְּרְךָ וַנִּטְהַ אֶת־יַדְךָ עַל־הַיָּם וּבִקְעָהוּ וַיָּבֹאוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבֵּשָׁה:
וְאַנֵּי הַנְּגִי מִחֲזֵק אֶת־לֵב מִצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אַחֲרֵיהֶם וְאַפְכָּדָה בְּפִרְעָה וּבְכַל־חֵילּוּ בְּרַכְּבוּ וּבְפִרְשָׁיו:

וַיַּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי־אֵנִי יְיָ הִנֵּה בְּהַפְכֵנִי בְּפִרְעָה בְּרַכְּבוּ
וּבְפִרְשָׁיו:

וַיִּסַּע מִלֶּאֶךָ הָאֵל־לֵהִיִּם הַהַלְוֹ לַפְּנֵי מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל וַיַּלְוֹ
מֵאַחֲרֵיהֶם וַיִּסַּע עִמּוֹד הָעַנּוֹן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֵד מֵאַחֲרֵיהֶם:

וַיַּלְוֹ מֵאַחֲרֵיהֶם – לְהַבְדִּיל בֵּין מַחְנֵה מִצְרַיִם וּבֵין מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל, וּלְקַבֵּל חֲצִים וּבְלִיִּסְטֵרְאוֹת שֶׁל מִצְרַיִם. בְּכֹל מְקוֹם הוּא אוֹמֵר "מִלֶּאֶךָ ה'", וְכֹאֵן מִלֶּאֶךָ הָאֵל־לֵהִיִּם; אֵין אֵל־לֵהִיִּם בְּכֹל מְקוֹם אֶלָּא דִּין. מִלְּמַד שֶׁהִיוּ יִשְׂרָאֵל נִתְּוֵינָן בְּדִין בְּאוֹתָהּ שְׁעָה, אִם לְהַנְצִל, אִם לְהַאֲבִד עִם מִצְרַיִם. וַיִּסַּע עִמּוֹד הָעַנּוֹן – כְּשִׁחְשַׁכָּה וְהַשְּׁלִיִּם עִמּוֹד הָעַנּוֹן לְעַמּוֹד הָאֵשׁ, לֹא נִסְתַּלַּק הָעַנּוֹן כְּמוֹ שֶׁהִיָּה רִגִּיל לְהַסְתַּלַּק עַרְבִית לְגַמְרִי, אֶלָּא נָסַע וְהַלְוֹ לוֹ מֵאַחֲרֵיהֶם, לְהַחֲשִׁיף לְמִצְרַיִם.

וַיָּבֹא בֵּין מַחְנֵה מִצְרַיִם וּבֵין מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הָעַנּוֹן
וַיַּחֲשֹׁף וַיֵּאָר אֶת־הַלְּלִיָּהּ וְלֹא־קָרַב זֶה אֶל־זֶה כִּלְלִיָּהּ:

וַיָּבֹא בֵּין מַחְנֵה מִצְרַיִם – מִשָּׁל לְמַהֲלוֹ בְּדֶרֶךְ וּבְנוֹ מַהֲלוֹ לְפָנָיו. בְּאוֹ לִסְטִים לְשִׁבּוֹתוֹ, נְטוּלוֹ מִלְּפָנָיו וְנִתְּוֵינָן לְאַחֲרָיו; בְּאוֹ זָאב מֵאַחֲרָיו, נִתְּוֵינָן לְפָנָיו. בְּאוֹ לִסְטִים לְפָנָיו וְזָאבִים מֵאַחֲרָיו, נִתְּוֵינָן עַל זְרוּעוֹ וְנִלְחַם בָּהֶם; כִּד "וְאִנְכִי תִרְגְּלִיתִי לְאַפְרַיִם קָחֶם עַל זְרוּעֹתַי". וַיְהִי הָעַנּוֹן וַיַּחֲשֹׁף – לְמִצְרַיִם. וַיֵּאָר – עִמּוֹד הָאֵשׁ אֶת הַלְּלִיָּהּ לִישְׂרָאֵל, וְהוֹלֵךְ לְפָנֵיהֶם, כְּדִרְכּוֹ לְלַכֵּת כָּל הַלְּלִיָּהּ; וְהַחֲשֹׁף שֶׁל עַרְפֶּל לְצַד מִצְרַיִם. וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה – מַחְנֵה אֵל מַחְנֵה.

וַיִּט מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ עַל־הַיָּם וַיּוֹלְךָ יְיָ הִנֵּה אֶת־הַיָּם בְּרוּחַ
קָדִים עֲזָה כִּלְלִיָּהּ וַיִּשָּׂם אֶת־הַיָּם לְחֲרָבָה וַיִּפְקְעוּ
הַיָּמִים:

בְּרוּחַ קָדִים עֲזָה – בְּרוּחַ קָדִים, שֶׁהִיא עֲזָה שְׁפָרוּחוֹת, הִיא הָרוּחַ שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִפְרַע בָּהּ מִן הַרְשָׁעִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "בְּרוּחַ קָדִים אֲפִיצֶם", "יָבֹאוּ קָדִים רוּחַ ה'", "רוּחַ הַקְדוּשׁ שְׂכַרְךָ בְּלֵב יָמִים", "הִגָּה בְּרוּחוֹ הַקְּשָׁה בְּיוֹם קָדִים". וַיִּפְקְעוּ הַיָּמִים – כָּל מַיִם שֶׁבְּעוֹלָם.

וַיָּבֹאוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבֵּשָׁה וְהַיָּם חוֹמָה
מִימֵינֶם וּמִשְׂמָאלָם:

וַיַּרְדְּפוּ מִצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אַחֲרֵיהֶם כָּל סוּס פִּרְעָה רַכְּבוּ
וּפִרְשָׁיו אֶל־תּוֹךְ הַיָּם:

כָּל סוּס פִּרְעָה – וְכִי סוּס אֶחָד הִיָּה? אֶלָּא מְגִיד שְׂאֵין בְּלֶם חֲשׁוּבִין לְפָנָי הַמְּקוֹם אֶלָּא כְּסוּס אֶחָד.

ויהי באשמרת הבקר וישקוף י-הוה אלימתנה מצרים
בעמוד אש וענן ויהם את מתנה מצרים:

והוה במטרת צפרא ואסתכי יי למשריתא דמצראי
בעמודא דאישתא ועננא ושגיש ית משריתא דמצראי:

באשמרת הבקר – שלשת חלקי הלילה קרויין אשמורת, ואותה שלפני הבקר קורא אשמרת הבקר. ואומר אני, לפי שהלילה חלוק למשמרות שיר של מלאכי השרת, פת אחר פת, לשלשה חלקים, לכך קרוי אשמרת; וזהו שתרגם אונקלוס: "במטרת" – וישקוף – פלומר, פנה אליהם להשחיתם. ותרגומו "ואסתכי", אף הוא לשון הבטה, כמו "שדה צפים", "חקל סכותא". בעמוד אש וענן – עמוד ענן יורד ועושה אותו כטיט, ועמוד אש מרתחו, וטלפי סוסיקה משמטות. ויהם – לשון מהומה, אשטורדישו"ן בלעז; ערבבם, נטל סגניות שלקהם ושנינו בפרקי רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי: כל מקום שנאמר בו מהומה, הרעשת קול הוא; וזה אב ללכן: "וירעם ה' בקול גדול" וגומר "על פלשתים ויהם".

ויסר את אפן מרפבתיו וינהגהו בכבדת ויאמר מצרים
אנוסה מפני ישראל פי י-הוה נלחם להם במצרים:

ואעדי ית גלגלי רתפיהון ומזבריו להון בתקופה ואמרו
מצראי גערוק מן קדם ישראל ארי דא היא גבורתא דיי
דעבד להון קרבין במצרים:

ויסר את אפן מרפבתיו – מפני האש נשרפו הגלגלים, והמרכבות נגרות, והיושבים בהם נעים ואיבדו מתפרקין. וינהגהו בכבדת – בהנהגה שהיא כבדה וקשה להם. במדה שמדדו, "ויכבד לבו הוא ועבדיו", אף כאן, וינהגהו בכבדת. נלחם להם במצרים – במצרים: דבר אחר: במצרים, בארץ מצרים, שפלשם שאלו לוקים על הים, כך לוקים אותם שנשארו במצרים.

רביעי

פרשת טביעת מצרים

ויאמר י-הוה אלי מנשה גטה את ידך על-הים וישבו
המים על-מצרים על-רכבו ועל-פרשיו:

ואמר יי למשה ארים ית ידך על ימא ויתובון מיא על
מצראי על רתפיהון ועל פרשיהון:

וישבו המים – שיקופים ועומדים כחומה, ישו בו למקומם ויכסו על מצרים.

ויט מנשה את ידו על-הים וישב הים לפנות בקר לאיתנו
ומצרים נסים לקראתו וינער י-הוה את-מצרים בתוך
הים:

וארים מנשה ית ידיה על ימא ותב ימא לעדן צפרא
לתוקפיה ומצראי ערקין לקדמותיה ושניק יי ית מצראי
בגו ימא:

לפנות בקר – לעת שהבקר פונה לבא. לאיתנו – לתקפו הראשון. נסים לקראתו – שהיו מהממים ומטרפים ורצין לקראת המים. וינער ה' – כאדם שמנער את הקדירה והופך העליון למטה והמתחתו למעלה, כך היו עולין ויורדין ומשפרין בים, ונמן הקדוש ברוך הוא בהם סיות לקבל הסיפורין. וינער – ושניק, והוא לשון טרוף בלשון ארמי. והרבה יש במדרשי אגדה.

וישבו המים ויכסו את-הרכב ואת-הפרשים לכל חיל
פרעה הבאים אחריהם בים לא-ינשאר בהם עד-אחד:

ותבו מיא וחפו ית רתפיה וית פרשיא לכל משרית פרעה
דעלא בתריהון בנימא לא אשתאר בהון עד חד:

ויכסו את הרכב וגומר לכל חיל פרעה – כך דרך המקראות לכתב למ"ד יתרה, כמו "לכל פליו מעשה נחשת"; וכן: "לכל פלי המשפן עבודתו", "וימתחם ומיתריהם לכל פליהם". ואינה אלא תקון לשון.

ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים והמים להם חמה
מימינם ומשמאלם:

ובני ישראל הלכו ביבשתא בגו ימא ומיא להון שורין
מימיניהון ומשמאלהון:

ויפושע י-הוה ביום ההוא את-ישראל מיד מצרים וירא
ישראל את-מצרים מת על-שפת הים:

ופרק יי ביומא ההוא ית ישראל מידיא דמצראי וחזא
ישראל ית מצראי מיתין על פיה ימא:

וירא ישראל את מצרים מת – שפלטון הים על שפתו, כדי שלא יאמרו ישראל: פשם שאנו עולים מצד זה – כך הם עולים מצד אחר, רחוק ממנו, ויךדפו אחריו.

וירא ישראל את-הינד הגדולה אשר עשה י-הוה במצרים
וייראו העם את-י-הוה ויאמינו בי-הוה ובמשה עבדו:

וחזא ישראל ית גבורת ידא רבתא דעבד יי במצראי ודחילו
עמא מן קדם יי והימינו במימרא דיי ובנביאות משה
עבדיה:

את הינד הגדולה – את הגבורה הגדולה שעשתה ידו של הקדוש ברוך הוא. והרבה לשונות נופלין על לשון יד, וכלן לשון יד ממש הן, והמפרשו ימון הלשון אחר ענן הדבור.

אז ישיר-משה ובני ישראל את-השירה הזאת
לי-הוה ויאמרו לאמר אשירה לי-הוה פי-גאה
גאה סוס ורכבו רמה בים:

בכך שבח משה ובני ישראל ית תושבתתא קדא קדם יי
ואמרו למימר נשבח ונודי קדם יי ארי אתגאי על גיותנאי
וגיאותא דייליה היא סוסיא ורכביה רמא בנימא:

אז ישיר משה – אז, כשראה הנס, עלה בלבו שישיר שירה. וכן "אז ידבר יהושע", וכן "ובית יעשה לכת פרעה", חשב בלבו שיעשה לה; אף כאן – ישיר, אמר לו לבו שישיר. וכן עשה, ויאמרו לאמר אשירה לה! וכן ביהושע, כשראה הנס אמר לו לבו שידבר; וכן עשה, "ויאמר לעיני כל

ישראל". וכן שירת הבאר נפתח בה: "אז ישיר ישראל", פרש אהריו: "עלי באר ענו לה". "אז יבנה שלמה במה", פרשו בו חכמי ישראל שבקש לבנות ולא בנה; למדנו שהיו"ד על שם המחשבה נאמרה. זהו לישב פשוטו. אבל מדרשו אמרו רבותינו זכרונם לברכה, מכאן רמז לתחית המתים מן התורה, וכן בכל; חוץ משל שלמה, שפרשוהו בקש לבנות ולא בנה. ואין לומר ולישב לשון הזה כשאר דברים הנכתבים בלשון עתיד והו בלשון הווה, כגון "ככה יעשה איוב", "על פי ה' יחגור", "ויש אשר יהיה הענו"; לפי שהו דבר ההנה תמיד, ונזכר בו בין לשון עתיד בין לשון עבר. אבל זה, שלא היה אלא לישב, אינו יכול לישבו בלשון הווה. **פי גאה גאה** – פתגמו דבר אחר: **פי גאה גאה**, על כל השירות וכל מה שאקלס בו עוד יש תוספת, ולא כמדת מלך פשוט ודם, שמקלסין אותו ואין בו. **סוס ורכבו** – שניהם קשורין זה בזה, והמים מעלין אותם ויורדין לעמק ואינן נגרדין. **רמה** – השליד; וכן "ורמיו לגו אתון נורא". ומדרש אגדה: פתוב אהד אומר רמה וכתוב אהד אומר "ירה", מלמד שהיו עולין לרום ויורדין לתהום, כמו "מי ירה אבו פנתה", מלמעלה למטה.

עזי וזמרת זה יהי-עלי לישועה זה אלי ואנוהו א-להי אבי וארממנהו:
תוקפי ותושבחת דחילא יי אמר במימריה ונהו לי לפריק דין א-להי ואבני ליה מקדש אלהא דאבהתי ואפלה קדמוהי:

עזי וזמרת זה – אינוקלוס תרגם "תוקפי ותושבחת", **עזי** כמו "עזי", **וזמרת** כמו "וזמרת". ואני תמה על לשון המקרא, שאין לה כמוהו בנקודתו במקרא אלא בשלשה מקומות, שהוא סמוך אצל "וזמרת", וכל שאר מקומות נקוד שורק: "ה' עזי ומעזי", "עזי אליה אשמרה" וכן כל תבה בת שתי אותיות הנקודה מלאפ"ו: כן כשהיא מארבת באות שלישית ואין השניה בשוא פתוח, הראשונה נקודה בשורק, כגון "עזי" "עזי", "רק" "רק", "חק" "חקי", "על" "עלו", "יסור עלו", "פל" "פלו", "ושלשם על פלו". ואלו שלשת "עזי וזמרת", של פאו ושל לישועה ושל תהלים, נקודה פתוח קמץ; ועוד, אין באחד מהם כתוב "וזמרת" אלא "וזמרת", וכלם סמוך להם "ויהי לי לישועה". לכה אני אומר לישב לשון המקרא, שאין "עזי" כמו "עזי" ולא "וזמרת" כמו "וזמרת", אלא "עזי" שם דבר הוא, כמו "הישבי בשמים", "שכני בחגי סלע", "שכני סנה". וזהו השבח: עזי וזמרת זה הוא הנה לי לישועה; "וזמרת" דבוק הוא לתבת השם, כמו "לעזרת ה'", "לעזרת ה'", "על דברת בני האדם". ולשון "וזמרת" – לשון "לא תזמר", "זמר עריצים", לשון פסוח וקריטה; עזו ונקמתו של א-להינו הנה לנו לישועה. ואל תתמה על לשון "ויהי", שלא נאמר "הנה"; שיש לנו מקראות מדברים בלשון זה, וזה דגמתו: "את קירות הבית סביב להיכל ולדביר ויעש צלעות סביב", הנה לו לומר "עשה צלעות סביב". וכן "ובני ישראל הישבים בערי יהודה וימלך עליהם רמבעם", הנה לו לומר: "מלך עליהם רמבעם"; "מבלתי זלתי ה'" וגומר "וישחטם", הנה לו לומר "שחטם"; "והאנשים אשר שלח משה" וגומר "וימתו", "מתו" הנה לו לומר: "ואשר לא שם לבו אל דבר ה' ויעזב", הנה לו לומר "עזב". **זה אלי** – בכבודו נגלה עליהם, והיו מראין אותו באצבע. ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים. **ואנוהו** – אינוקלוס תרגם לשון נוה: "נהו שאנו"; "לנהו צאן". דבר אחר: "ואנוהו" – לשון נוי; אספר נוי ושבחו לבאי עולם, כגון: "מה דודך מדוד? דודי צח ואדם" וכל הענין. **א-להי אבי** – הוא זה, **וארממנהו**. **א-להי אבי**, לא אני תחלת הקדשה, אלא מחזקת ועומדת לי הקדשה, ואלהותו עלי מימי אבותי.

י-הנה איש מלחמה י-הנה שמו:
יי מארי נצחון קרביא יי שמיה:

ה' איש מלחמה – בעל מלחמות, כמו "איש נעמי", וכן "איש" ו"איש" מתרגמין בעל. וכן "ותחזקת ותיית לאיש", לגבור. **ה' שמו** – מלחמותיו לא בכלי זין, אלא בשמו הוא נלחם, כמו שאמר דוד: "ואנכי בא אליה בשם ה' צ-באות". דבר אחר: **ה' שמו** – אף בישועה שהוא נוקם ונלחם באויביו, ואזוהו הוא במדתו לרחם על ברואיו ולוון את כל באי עולם; ולא כמדת מלכי אדמה, כשהוא עוסק במלחמה – פונה עצמו מפל עסקים, ואין בו פס לעשות זו וזו.

מרפכת פרעה וחילו ירה בים ומבחר שלשיו טבעו בים:
רתפי פרעה ומשרייתיה ש-די בינא ומבחר גברוהי אטבעו סוה:

ירה בים – "ש-די בינא". "ש-די" – לשון ירה, וכן הוא אומר: "או ירה ירה", "או אשתדא ישתדי", והתי"ו משמשת באלו במקום תפעל. **ומבחר** – שם דבר, כמו מרפב, משפב, מקרא קדש. **טבעו** – אין טביעה אלא במקום טיט, כמו "טבעתי בין מצולה", "ויטבע ירמיהו בטיט". מלמד שישועה הים טיט, לגמל להם כמדתם, שישעבדו את ישראל בחמר ובלבנים.

תהמת יכסימו ירדו במצולת כמו-אבן:
תהומיא חפו עליהון נחתו לעומקיא פאבנא:

יכסימו – כמו יכסום, והיו"ד האמצעית יתרה בו. וירדו המקראות בכך, כמו "וצאנה ירבונו", "ירונו מדשן ביתה". והיו"ד ראשונה, שמשמעה לשון עתיד, כך פרשהו: טבעו בים סוף כדי שיקרו המים ויכסו אותן. **יכסימו** – אין דומה לו במקרא בנקודתו, וירפו להיות נקוד יכסימו במלאפ"ו: **כמו אבן** – ובמקום אחר: "צללו בעופרת", ובמקום אחר: "יאכלמו פקש"? הרשעים פקש, הולכים ומטרפין, עולין ויורדין; בינונים פאבן; והכשרים בעופרת, שפחו מיד.

ימינה י-הנה נאדרי בפת ימינה י-הנה תרעץ אויב:
ימינה יי אדירא בחילא ימינה יי תברת סנאה:

ימינה.. **ימינה** – שתי פעמים; כשישראל עושין רצונו של מקום, השמאל נעשית ימין. **ימינה ה' נאדרי בכח** – להציל את ישראל, וימינה השנית תרעץ אויב. **נאדרי** – היו"ד יתרה, כמו "רבותי עם", "שרתי במדינות", "גנבתי יום". **תרעץ אויב** – תמיד היא רועצת ומשפרת האויב; ודומה לו, "וירעצו וירצצו את בני ישראל", בשופטים.

וברב גאונה תהרס קמיה תשלח תרנה יאכלמו פקש:
ובסגי תוקפך תברתנון לדקמו על עמך שלחת רוגזך שיצינון כנורא לקשא:

וברב גאונה – אם היד בלבד רועצת האויב – כשהוא מרומם ברב גאווה, אז תהרס קמיו. ואם ברב גאווה לבד אויביו נהרסים – קל וחמר כששלח בס חרון אף, **יאכלמו**. **תהרס** – תמיד אתה הורס קמיה הקמים נגדך. ומי הם הקמים כנגדו? אלו הקמים על ישראל. וכן הוא אומר: "כי הנה אויבך יתמיון", ומה היא ההמיה? "על עמך יערימו סוד", ועל זה קורא אותם אויביו של מקום.

ובברית אפ"ה נערמו מים נצבו כמו-נד נזלים קפאו תהמת בלב-ים:

ובברית אפ"ה – היוצא משני נחירים של אף. דבר הכתוב כבכול בשכינה דגמת מלך בשר ודם, כדי להשמיע און הבריות כפי ההנה, שיוכלו להבין דבר. כשצדס – יוצא רוח מנחיריו, וכן: "עלה עשן באפו", וכן "וימרו אפו יכלו". וזהו שנאמר: "למען שמי אאריה אפי", כשזעפו נחה – נשימתו ארפה, וכשהוא כועס נשימתו קצרה. ויהיה אפ"ה אפ"ה, ולמען תהלתי אשים חטם באפי לסתם נחירי בפני האף והרוח שלא יצאו. לך – בשבילך. אפ"ה – כמו "נאקה בחטם" במסכת שבת, כך נראה בעיני. וכל אף וחרון שבמקרא אני אומר כן, לשון שרפה ומאד, שהנחיריים מתמממים ונחירים בעת הקצף. וחרון מגזרת חרה כמו רצון מגזרת רצה. וכן חמה לשון חמימות, על פן הוא אומר: "ונחמתו בערה בו", ובגזרת חמה אומר: נתקררה דעתו. **נערמו מים** – אונקלוס תרגם לשון ערמימות. ולשון צחות המקרא כמו "ערמת חטים", ונצבו כמו גז יוכיח. **נערמו** – ממוקד רוח שצא מאפי כישו המים, והם נעשו כמין גלים ובריות של ערמה, שהם גבוהים. **כמו גז** – כתרוממו, "כשור", כחומה. **גז** – לשון צבור וכנוס כמו "גז קציר". ואלו הנה פנד כמו כנאד וכנוס לשון הכנסה, הנה לו לכתב מכניס כנאד מי הים. אלא כנוס לשון אוסף וצובר הוא, וכן "קמו גז אהד", "ויעמדו גז אהד", ואין לשון קימה ונעמידה כנאדות אלא בחומות וצבורים. ולא מצינו נאד נקוד אלא במלאפום, כמו "שימה דמעתי בנאדה", "את נאד החלב". **קפאו** – כמו "וכנבנה תפקיאני", שהקשו ונעשו פאבנים, והמים זורקים את המצרים על האבן בכל ונלקחים כם בכל מיני קשי. **בלב ים** – בחזק הים. ונדד המקראות לדבר כן, "עד לב השמים", "בלב האלה", לשון עקרו ותקפו של דבר.

אמר אויב ארדה אשיג אתלק שלל תמלאמו נפשי אריק תרבי תורישמו נדי:

אמר אויב – לעמו, כשפתם בדברים: ארדה ואשיגם, ואתלק שלל עם שרי ועבדי. **תמלאמו** – תמלא מהם. **נפשי** – רוחי ורצוני. ואל תתמה על תבה המדברת בשמים, **תמלאמו** – תמלא מהם; יש הרבה בלשון הנה: "כי ארץ הנגב נתמני", כמו "נתת לי"; "ולא יכלו דברו לשלם", כמו "דבר עמו"; "בני יצאוני", כמו "יצאו ממני"; "מספר צעדי אגידנו", כמו "אגיד לו". אף כאן, **תמלאמו** – תמלא נפשי מהם. **אריק תרבי** – אשלוף. ועל שם שהוא מריק את המער בשליפתו ונשאר ריק – נופל בו לשון הרקה, כמו: "מריקים שקיהם", "וכליו ריקו". ואל תאמר: אין לשון ריקות נופל על היוצא, אלא על התיק ועל השק ועל הפלי שצא ממנה, אבל לא על החרב ועל היין; ולדחוק ולפרש אריק תרבי, בלשון "ונרק את חניכיו": אודו בתרבי. מצינו הלשון מוסב אף על היוצא: "שמן תורק", "ולא הורק מפלי אל פלי", "לא הורק הפלי" אין פתיב פאן, אלא לא הורק היין מפלי אל פלי; מצינו הלשון מוסב על היין. וכן "והריקו חרבותם על לפי חקמתך" דחירם. **תורישמו** – לשון רישות ודלות, כמו "מוריש ומעשיר".

נשפת ברוחך פסמו ים צללו פעופרת במים אדירים:

נשפת – לשון הפקה, וכן "וגם נשף בהם". **צללו** – שקעו, עמקו, לשון "מצולה". **פעופרת** – אבר, פלו"ם בלע"ז.

מייכמכה באלם? הנה מי פמכה נאדר בקדש נורא תהלת עשה פלא:

באלם – בחזקים, כמו "ואת אילי הארץ לקח", "אגלותי לעזרתי חושה". **נורא תהלות** – יראוי מלהגיד תהלותיך פן ימעטו, כמו שכתוב: "לך דמיה תהלה".

נטית ימינה תבלעמו ארץ:

נטית ימינה – כשהקדוש ברוך הוא נוטה ידו, הרשעים פלים ונופלים, לפי שהכל נתון בידו, ונופלים בהטותה. וכן הוא אומר: "נה יטה ידו וכשל עוזר ונפל עזר". משל לכלי זכוכית הנתונים ביד אדם, מטה ידו מעט והן נופליו ומשתבריו. **תבלעמו ארץ** – מכאן שזכו לקבורה, בשכר שאמרו "ה' הצדיק".

נחית בחסדך עם-ינו גאלת גתלת בעזך אליגנה קדשה:

גתלת – לשון מנהל. ואונקלוס תרגם לשון נושא וסובלי ולא דקדק לפרש אחר לשון העברית.

שמעו עמים רגזון חיל אתו ישיבי פלישת:

רגזון – מתרגזו. **ישיבי פלישת** – מפני שהרגו את בני אפרים שמהרו את הקץ ויצאו בחזקה, כמפרש בדברי הימים, והרגום אנשי גת.

אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאתזמו רעד נמגו פל ישיבי כנעו:

אלופי אדום, אילי מואב – ונהלא לא היה להם לירא פלום, שהרי לא עליהם הולכים? אלא מפני אנינות, שהיו מתאוננים ומצטערים על כבודם של ישראל. **נמגו** – נמסו, כמו "כרביבים תמגגנה". אמרו: עלינו הם באים, לכלותינו ולירש את ארצנו.

תפל עליהם אימתה נפחד בגלל זרועך ידמו פאבן עד יעבר עמה? הנה עדיעבר עם-ינו קגית:

תפל עליהם אימתה – על הרחוקים. **נפחד** – על הקרובים, כענין שנאמר: "כי שמענו את אשר הוביש" וגומר **עד יעבר.. עד יעבר** – כתרוממו קגית – חבבת משאר אמות, כחפץ קגני בדמים קרים, שחביב על האדם.

תבאמו ותשעמו בהר נתלתה מכון לשבתה פעלת - הנה
מקדש א-דני פוננו ידיה:
תעילנו ותשרינו בטורא דאחסנתה אתר לבית שכינתה
אתקנתא יי מקדשא יי אתקנהי ידה:

תבאמו – נתבא משה שלא יפנס לארץ; לכה לא נאמר תביאנו. **מכון לשבתה** – מקדש של מטה מכון כנגד פסא של מעלה, אשר פעלת. **מקדש** – הטעם עליו זמר גדול, להפרידו מתבת השם שלאחריו: המקדש אשר כוננו ידה, ה'. חביב בית המקדש, שהעולם נברא ביד אמת, שנאמר: "אף ידי יסדה ארץ"; ומקדש בשמי ידים. ואימתי יבנה בשמי ידים? בזמן ש"ה' ימלה לעולם ועד", לעתיד לבא, שכל המלוכה שלו.

י-הנה ימלה לעלם ועד:
יי מלכותיה לעלמא ולעלמי עלמיא:
לעולם ועד – לשון עולמית הוא, והני"ו בו יסוד; לפיכך היא פתוחה: אבל "ואנכי היודע ועד", שהני"ו בו שמוש – קמוצה היא

פי בא סוס פרעה ברכבו ובפרשיו בלם וישב - הנה
עלהם אתמי הים ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים:
ארי עאלו סוסות פרעה ברתפוהי ובפרשוהי בימא ואתיב
יי עליהון ית מי ימא ובני ישראל הליכו ביבשתא בגו ימא:

פי בא סוס פרעה – כאשר בא.

ותקח מרים הנביאה אהות אהרן את-התף בידה ותצאן
כל-הנשים אחריה בתפים ובמחלת:
ונסיבת מרים נביאתא אמתיה דאהרן ית תופא בידה ונפקא
כל נשיא בתרהא בתופין ובחנגין:

ותקח מרים הנביאה – היכן נתבאעה? כשהיתה אהות אהרן קדם שנולד משה, אמרה: עתידה אמי שתלד בן וכו', כדאיתא בסוטה. דבר אחר: אהות אהרן, לפי שמסר נפשו עליה כשנצטרעה נקראת על שמו. את התף – כלי זמר. בתפים ובמחלות – מבטחות היו צדקניות שבדור שהקדוש ברוך הוא עושה להם נסים והוציאו תפים ממצרים.

ותען להם מרים שירו לי-הנה פייגאה גאה סוס ורכבו
רמה בים:
ומעניא להון מרים שפחו ואודו קדם יי ארי אתגאי על
גיותניא וגיאותא דיליה היא סוסיא ורכביה רמא בימא:

ותען להם מרים – משה אמר שירה לאנשים, הוא אומר והם ענין אחריו, ומרים אמרה שירה לנשים.

ויסע משה את-ישראל מים-סוף ויצאו אל-מדבר-שור
וילכו שלשת-ימים במדבר ולא מצאו מים:
ואטיל משה ית ישראל מימא דסוף ונפקו למדברא דחגרא
ואזלו תלתא יומין במדברא ולא אשפחו מיא:

ויסע משה – הסיען בעל פרקם; שעטרו מצרים סוסיהם בתכשיטי זהב וכסף ואבנים טובות, והיו ישראל מוציאין אותם בים. וגדולה היתה בזה הים מבזה מצרים, שנאמר: "תורי זהב נעשה לך עם נקודות הפסר"; לפיכך הצרף להסיען בעל פרקם.

ויבאו מרתה ולא יכלו לשנת מים ממרה פי מרים הם
על-פן קרא-שמה מרה:
ואתו למרה ולא יכלו למשתי מיא ממרה ארי מרירין אנון
על פן קרא שמה מרה:

ויבאו מרתה – כמו למרה, ה"א בסוף תבה במקום למ"ד בתחלתה. והתני"ו היא במקום ה"א הנשרשת במבת מרה; ובסמיכתה, כשהיא נדבקת לה"א שהוא מוסיף במקום הלמ"ד, תתהפך ה"א של שרש לתני"ו. וכן כל ה"א שהיא שרש בתבה תתהפך לתני"ו בסמיכתה, כמו "חמה אין לי" – "ונחמתו בערה בו", הרי ה"א של שרש נהפכת לתני"ו, מפני שנסמכת אל הני"ו הנוספת. וכן "עבד ואמה" – "הנה אמת בלכה"; "לגפש טיה" – "והמתו סיתו לחם"; "בין הרמה" – "ותשבתו הרמה".

ויילנו העם על-משה לאמר מה-נשתה:
ויילנו – לשון נפעל הוא; וכן התרגום לשון נפעל הוא, "ואתרעמו".
וכן יארר הלועז: דקומפלישנ"ט שי"י, מוסב הדבור אליו באמרו שי"י.

ויצעק אלי-הוה ויגרהו י-הנה עץ וישלח אל-המים
וימתקו המים שם לו חק ומשפט ושם נסוהו:
וצלי קדם יי ואלפיה יי אעא ורמא למיא ובסימו מיא תמן
גזר ליה קדם ודין ותמן נסייה:

שם שם לו – במרה נתן להם מקצת פרושיות של תורה שיתעסקו בהם: שבת ופרה אדמה ודיניו. ושם נסוהו – לעם, וראה קשי ערפון, שלא נמלכו במשה בלשון יפה: בקש עלינו רחמים שיהיה לנו מים לשותות, אלא נתלוננו.

ויאמר אם-שמוע תשמע לקול י-הנה א-להיה והישור
בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת פליתקיו פלי
המחלה אשר-שמתי במצרים לא-אשים עליה פי אני
י-הנה רפאה:

ואמר אם קבלא תקביל למימרא דיי אלהה ודכשר קדמוהי
תעביד ותצית לפקודוהי ותטר פל קדמוהי פל מרעין
דשויתי במצרים לא אשוינון עלה ארי אנא יי אסה:

אם שמע תשמע – זו קבלה, שיקבלו עליהם. תעשה – היא עשיה. והאזנת – מטה אונים לדקדק בהם. פל חקיו – דברים שאינו אלא גזרת מלה בלא שום טעם, ויצר הרע מקנטר עליהם: מה אסור באלו? למה נאסרו? כגון לבישת פלאים, ואכילת חזיר, ופרה אדמה וכיוצא בהם. לא אשים עליה – ואם אשים, הרי הוא כלא הושמה, פי אני ה' רפאה. והו מקדשו. ולפי פשוטו, פי אני ה' רפאה ומלמדך תורה ומצות למען תציל מהם, פרופא הנה האומר לאדם: אל תאכל דברים שמחזירים אותך לידי חלי; וזהו אזהר מצות. וכן הוא אומר: "רפאות תהי לשרה".

וַיָּבֹאוּ אֵילֶמָּה וְשָׁם שָׁתִים עֲשָׂרָה עֵינַת מַיִם וְשִׁבְעִים תְּמָרִים וַיַּחְנוּ-שָׁם עַל-הַמַּיִם: וַיֵּשְׂרוּ תַמָּן עַל מַיָּא:

שָׁתִים עֲשָׂרָה עֵינַת מַיִם – כִּנְגַד שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים וְנִדְמָנוּ לָהֶם. וְשִׁבְעִים תְּמָרִים – כִּנְגַד שִׁבְעִים זְקֻנִים.

וַיִּסְעוּ מֵאֵילֶם וַיָּבֹאוּ כָּל-עֵדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-מִדְבַּר-סִינַי אֲשֶׁר בֵּין-אֵילֶם וּבֵין סִינַי בְּחַמְשָׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁנַיִ לְצֵאתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: וַתָּגִיאוּ לַמַּפְקְהוֹן מֵאֶרֶץ דְּמָצְרַיִם:

בְּחַמְשָׁה עָשָׂר יוֹם – נִתְפַּרֵשׁ הַיּוֹם שֶׁל חֲנֻנִּיהָ זוֹ, לְפִי שֶׁבּוּ בַּיּוֹם כְּלֵמָּה הִתְרַרָּה שְׁהִיאָיוּ מִמִּצְרַיִם וְהִצְרִיכוּ לָמֶן. לִלְמַדְנָה שֶׁאֲכִלוּ מִשִּׁירֵי הַבָּצֵק שְׁשִׁים וְאַחַת סְעֻדוֹת, וְנָרַד לָהֶם מִן בְּשֻׁשָׁה עָשָׂר בְּאֵזֶר. וַיּוֹם אַחַד בְּשַׁבַּת הַזֶּה, כִּדְאִיתָא בְּמַסְכַּת שַׁבַּת.

וַיֵּלֹכוּ כָּל-עֵדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל עַל-מֹשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן בְּמִדְבָּר:

וַיֵּלֹכוּ – לְפִי שֶׁכֻּלָּה הַלָּחֶם.

וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִי-יִתֵּן מוֹתָנוּ בַּיַּד-יְהוָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשַׁבְתָּנוּ עַל-סִיר הַבַּשֵּׂר בְּאָכְלֵנוּ לֶחֶם לְשֹׁבַע פִּי-הוֹצֵאתָם אֹתָנוּ אֶל-הַמִּדְבָּר הַזֶּה לְהָמִית אֹת-כָּל-הַקָּהָל הַזֶּה בְּרַעֲב:

מִי יִתֵּן מוֹתָנוּ – שְׁנַמּוּת. וְאֵינּוּ שָׁם דְּבַר כְּמוֹ מִיתָתָנוּ, אֶלֹא כְּמוֹ עֲשׂוּתָנוּ, "חֲנַתְנוּ", "שׁוּבְנוּ" – לְעֲשׂוֹת אֲנַחְנוּ, לְחַנּוּת אֲנַחְנוּ; לְמוֹת אֲנַחְנוּ. וְתַרְגּוּמוֹ: "לְלוֹי דְּמִיתְנָא", "לוֹ מִתְנָנוּ", הַלּוּאִי וְהַיִּינוּ מֵתִים.

וַיֹּאמֶר יְ-יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה הַגִּבִּי מִמַּטֵּיר לָכֶם לֶחֶם מִן-הַשָּׁמַיִם וַיָּצֵא הָעָם וּלְקַטּוֹ דְּבַר-יּוֹם בְּיוֹמוֹ לַמֶּעַן אֲנַסְּנוּ הַיַּלָּד בְּתוֹרְתֵי אִם-לֹא:

דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ – צַרָּה אֲכִילַת יוֹם וְלִקְטוּ בְּיוֹמוֹ, וְלֹא וְלִקְטוּ הַיּוֹם לְצַרָּה מִתָּר. לַמֶּעַן אֲנַסְּנוּ הַיַּלָּד בְּתוֹרְתֵי אִם – אִם יִשְׁמְרוּ מִצְוֹת הַתְּלוּיוֹת בּוֹ, שְׁלֵא יוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ, וְלֹא יֵצְאוּ בְּשַׁבַּת לַלֵּקֵט.

וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁנַיִ וְהַכִּינוּ אֶת אֲשֶׁר-יִבְיִאוּ וְהָיָה מִשְׁנָה עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם יוֹם:

וְהָיָה מִשְׁנָה – לַיּוֹם וּלְמָחָר. מִשְׁנָה – עַל שְׁהָיוּ רְגִילִים לַלֵּקֵט יוֹם יוֹם שֶׁל שְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ. כִּי בְּבִית, לְמֵלֵאוֹת הַעֲמֹר פְּעָמִים לְלָחֶם יוֹמִים].

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל-כָּל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָעֲרַב וַיִּדְעַתְּכֶם פִּי יְ-יְהוָה הוֹצִיא אֹתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: אֲפִיק יִתְכּוֹן מֵאֶרֶץ דְּמָצְרַיִם:

עָרַב – כְּמוֹ לְעָרַב. וַיִּדְעַתְּכֶם פִּי ה' הוֹצִיא אֹתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם – לְפִי שֶׁאֲמַרְתֶּם לָנוּ: "כִּי הוֹצֵאתָם אוֹתָנוּ", תִּדְעוּ כִּי לֹא אֲנַחְנוּ הַמוֹצִיאִים, אֶלֹא ה' הוֹצִיא אֹתְכֶם; שְׁיִגִיעוּ לָכֶם אֶת הַשָּׁלוֹן.

וּבִקֶּר וּרְאִיתֶם אֶת-כְּבוֹד יְ-יְהוָה בְּשָׁמְעוֹ אֶת-תְּלִנְתֵיכֶם עַל-יְ-יְהוָה וְנַחְנוּ מָה פִּי תְּלִינוּ עַל-יָנוּ:

וּבִקֶּר וּרְאִיתֶם – לֹא עַל הַכְּבוֹד, שְׁנַאֲמַר "וְהָיָה כְּבוֹד ה' נִרְאָה בְּעֵינֵינוּ", נֶאֱמַר; אֶלֹא כִּדְ אָמַר לָהֶם: עָרַב וַיִּדְעַתְּכֶם פִּי הַיְכָלְתָּ בְּיָדוֹ לִמֶן תֵּאֱדוֹתְכֶם. וּבְשִׁיר יִתֵּן, אִדָּה לֹא בְּפָנִים מְאִירוֹת וְחֲנֻנָּה לָכֶם, כִּי שְׁלֵא כְּהִנֵּן שְׁאֵלְתֶּם אוֹתוֹ, וּמִפָּרַס מְלֵאָה. וְהַלָּחֶם, שֶׁשְׁאֵלְתֶּם לְצַרָּה – בְּיַרְדֵּיתוֹ לְבַקֵּר תִּרְאוּ אֶת כְּבוֹד אוֹר פָּנָיו, שְׁיִוְרִידְהוּ לָכֶם דְּרָךְ חֲבֹה, בְּבַקֵּר, שְׁשִׁשׁ שְׁעוֹת תִּהְיוּ; וְטַל מְלַמְעֵלָה וְטַל מְלַמְטָה, כְּמִנְחָ בְּקוּפְסָא. אֶת תְּלִנְתֵיכֶם עַל ה' – כְּמוֹ אֲשֶׁר עַל ה'. וְנַחְנוּ מָה – מָה אֲנַחְנוּ תְּשׁוּבִין? כִּי תְּלִינוּ עַל-יָנוּ – שְׁמַרְעִימוּ עַל-יָנוּ אֶת הַכֹּל: אֶת בְּגִידֵיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם וְעָרַב רַב. וְעַל כִּרְחִי אֲנִי זְקוּק לְפָרֵשׁ תְּלִינוּ בְּלִשׁוֹן תְּפַעִילוּ, מִפְּנֵי דִגְשׁוֹתוֹ וְקַרְבָּתוֹ; שְׁאֵלוּ הֲיָיָה רָפָה – הֵייתִי מִפְּרָשׁוֹ בְּלִשׁוֹן תְּפַעִלוּ, כְּמוֹ "וַיָּלֵן הָעָם עַל מֹשֶׁה". אוֹ אִם הִיָּה דְּגוּשׁ וְאֵין בּוֹ יוֹ"ד, וְנִקְרָא תְּלוּנוֹ – הֵייתִי מִפְּרָשׁוֹ לְשׁוֹן תְּתְלוּנוּ. עַכְשָׁו הוּא מִשְׁמַע תְּלִינוּ אֶת אַחֲרֵים, כְּמוֹ בְּמַרְגְּלִים: "וַיֵּלִינוּ עַל-יָנוּ אֶת כָּל הָעֵדָה".

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּתַת יְ-יְהוָה לָכֶם בְּעָרַב בְּשִׁיר לְאָכֹל וּלְחֶם בְּבִקֶּר לְשֹׁבַע בְּשָׁמְעַע יְ-יְהוָה אֶת-תְּלִנְתֵיכֶם אֲשֶׁר-אֹתְכֶם מְלִינֶם עַל-יָנוּ וְנַחְנוּ מָה לֹא-עַל-יָנוּ תְּלִנְתֵיכֶם פִּי עַל-יְ-יְהוָה: עַל מִימְרָא דִּי:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּתַת יְ-יְהוָה לָכֶם בְּעָרַב בְּשִׁיר לְאָכֹל וּלְחֶם בְּבִקֶּר לְשֹׁבַע בְּשָׁמְעַע יְ-יְהוָה אֶת-תְּלִנְתֵיכֶם אֲשֶׁר-אֹתְכֶם מְלִינֶם עַל-יָנוּ וְנַחְנוּ מָה לֹא עַל-יָנוּ תְּלִנְתֵיכֶם אֲ-לֵהֵינוּ עַל מִימְרָא דִּי:

בֶּשֶׁר לֹא־כָל – ולא לשבע; למדה תורה דרך ארץ, שאין אוכלין בֶּשֶׁר לֹא־כָל. ומה ראה להוריד להם בבקר, ובֶּשֶׁר בְּעֶרְבֵי? לפי שהלחם שאלו כהגון, שאי אפשר לו לאדם בלא לחם; אבל בֶּשֶׁר שאלו שלא כהגון, שהרבה בהמות היו להם; ועוד, שהיה אפשר להם בלא בֶּשֶׁר. לפיכך נתן להם בשעת טרחה, שלא כהגון. **אִשֶׁר אַתֶּם מְלִינִים עָלָיו** – את האחרים, השומעים אתכם מתלוננים.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן אָמַר אֶל־כָּל־עַדְתְּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קִרְבוּ לִפְנֵי יְ-הוָה כִּי שָׁמַע אֶת תְּלִנְתֵיכֶם:
וַאֲמַר מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן אֵימַר לְכָל כְּנֹשְׂתָא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל קְרוּבוּ קְדָם יְיָ אֲרִי שְׂמִיעֹן קְדָמוּהֵי תוֹרַעְמַתְכוֹן:

קרובו – למקום שהעני ירד.

וַיְהִי כַּדְבַר אַהֲרֹן אֶל־כָּל־עַדְתְּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיָּפְנוּ אֵל־הַמִּדְבָּר וְהָיָה כְבוֹד יְ-הוָה נֹרָאָה בְּעֵינָיו:
וְהָיָה כַּד מְלִיל אַהֲרֹן עִם כָּל כְּנֹשְׂתָא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲתַפְנִיאוּ לְמִדְבָּרָא וְהָא יְקָרָא דִּי אַתְגְּלִי בְּעֵינָא:

שישי

וַיַּדְבֵּר יְ-הוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
וּמְלִיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:

שְׁמַעְתִּי אֶת־תְּלִינְתְּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דִּבֵּר אֲלֵהֶם לֵאמֹר בֵּין הָעֲרָבִים תֹּאכְלוּ בֶּשֶׁר וּבִבְקָר תִּשְׁבְּעוּ־לָחֶם וַיִּדְעַתֶּם כִּי אֲנִי יְ-הוָה אֱ-לֹהֵיכֶם:
שְׂמִיעֵעַ קְדָמֵי יְת תוֹרַעְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְלִיל עַמְהוֹן לְמִימַר בֵּין שְׂמִשְׂיָא תִיכְלוֹן בְּסָרְא וּבְצַפְרָא תִסְבְּעוֹן לְחֶמָא וַתְּדַעוֹן אֲרִי אָנָּא יְיָ אֱלֹהֵיכֹן:

וַיְהִי בְעֶרְבֵי וַתַּעַל הַשָּׁלֹ וַתִּכַּס אֶת־הַמַּחְנָה וּבִבְקָר הָיְתָה שְׂכַבַת הַטָּל סָבִיב לְמַחְנָה:
וְהָיָה בְרַמְשָׁא וּסְלִיקַת שְׁלִיו וַחֲפַת יְת מְשָׂרִיתָא וּבְצַפְרָא הִנֵּת נַחַת טְלָא סָחוּר סָחוּר לְמְשָׂרִיתָא:

השלו – מין עוף, ושמן מאד. היתה שכבת הטל – הטל שוכב על הפן. ובמקום אחר הוא אומר: "וברדת הטל" וגומר? הטל יורד על הארץ, והמן יורד עליו, וחזור יורד טל עליו, וברי הוא כמנח בקופסא.

וַתַּעַל שְׂכַבַת הַטָּל וְהָיָה עַל־פְּנֵי הַמִּדְבָּר דֵּק מְחַסְפָּס דֵּק כִּפְפֹר עַל־הָאָרֶץ:
וּסְלִיקַת נַחַת טְלָא וְהָא עַל אִפֵּי מִדְבָּרָא דַּעְדֵּק מְקַלְחַ דַּעְדֵּק דְגִיר כְּגַלִּידָא עַל אַרְעָא:

וַתַּעַל שְׂכַבַת הַטָּל וְגוֹמַר – כשהסמה זורחת, עולה הטל שעל הפן לקראת הסמה, כדרך טל עולה לקראת הסמה; אף אם תמלא שפופרת של ביצה טל ותסתם את פיה ותניחה בסמה, היא עולה מאליה באויר. ורבותינו דרשו, שהטל עולה מן הארץ באויר; וכעלות שכבת הטל, נתגלה הפן וראו והנה על פני המדבר, דבר דק. **מְחַסְפָּס** – מגלה; ואין דומה לו במקרא. ויש לומר, מחספס – לשון חפיסה ודלוסקמא שבלישון משנה: כשנתגלה משכבת הטל, ראו שהיה דבר דק מחספס בתוכו בין שתי שכבות הטל. ואונקלוס תרגם "מקלח", לשון "מחשוף הלכן". **כִּפְפֹר** – כפור, יליד"א בלע"ז, "דעדק כגיר". "כאכני גיר", והוא מין צבע שחר, כדאמרין גבי פסוי הדם: "הגיר והזרניד" "דעדק כגיר כגלידא על ארעא" – דק היה כגיר, ושוכב מגלד כקרח על הארץ. וכן פרושו: "דק ככפר" – שטוח קלוש ומחבר כגליד דק, טיב"ש בלע"ז, שהיה מגליד גלד דק מלמעלה. ו"כגיר" שתרגם אונקלוס תוספת הוא על לשון העברית, ואין לו תבה בפסוק.

וַיִּרְאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו מִן הוּא כִּי לֹא יָדְעוּ מַה־הוּא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם הוּא הַלָּחֶם אֲשֶׁר נָתַן יְ-הוָה לָכֶם לֶאֱכֹלָה:
וַחֲזוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמָרוּ גְבַר לְאַחֵיהֵי מִנָּא הוּא אֲרִי לָא יָדְעִין מַה הוּא וַאֲמַר מֹשֶׁה לְהוֹן הוּא לְחֶמָא דִּיְהָב יְיָ לְכוֹן לְמִיכַל:

מן הוא – הכנת מזון הוא, כמו: "וימן להם המקלח". כי לא ידעו מה הוא – שיקראוהו בשמו.

זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְ-הוָה לְקַטֹּו מִמֶּנּוּ אִישׁ לְפִי אֹכְלוֹ עֹמֵר לְגַלְגַּלַת מִסְפַּר נַפְשֵׁיכֶם אִישׁ לְאִשֶׁר בְּאֶהְלוֹ תִקְחוּ:
דִּין פְּתַגְמָא דְפְקִיד יְיָ לְקוּטוֹ מִנִּיהֵ גְבַר לְפוּם מִיכְלִיָּה עוּמְרָא לְגוּלְגוּלְתָא מִנִּין נַפְשַׁתְכוֹן גְּבַר לְדַבְמִשְׁפַּנִּיהַ תְּסַבּוּן:

עומר – שם מדה. מספר נפשתיכם – כפי מנין נפשות שיש לאיש באהלו, תקחו עמר לכל גלגלת.

וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּלְקְטוּ הַמַּרְבֵּה וְהַמְּמַעֵיט:
וַעֲבָדוּ כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְקַטּוּ דְאַסְגִי וּדְאַנְעַר:

הַמַּרְבֵּה וְהַמְּמַעֵיט – יש שלקטו הרבה, ויש שלקטו מעט; וכשבאו לביתם – מדדו בעמר, איש איש מה שלקטו, ומצאו שהמרבץ ללקט – לא העדיף על עמר לגלגלת אשר באהלו, והממעט ללקט לא מצא חסר מעמר לגלגלת. וזהו נס גדול שנעשה בו.

וַיִּמְדוּ בְעֹמֶר וְלֹא הִעֲדִיף הַמַּרְבֵּה וְהַמְּמַעֵיט לֹא הִתְחַסֵּר אִישׁ לְפִי־אֹכְלוֹ לְקַטּוֹ:
וְכָלוּ בְעוּמְרָא וְלֹא אוֹתֵר דְאַסְגִי וּדְאַנְעַר לֹא חָסַר גְּבַר לְפוּם מִיכְלִיָּה לְקַטּוֹ:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִישׁ אֶל־יוֹתֵר מִמֶּנּוּ עַד־בְּקָר:
וַאֲמַר מֹשֶׁה לְהוֹן אָנָּשׁ לָא יִשְׂאֵר מִנִּיהַ עַד צַפְרָא:

וְלֹא־שָׁמְעוּ אֶל־מֹשֶׁה וַיּוֹתֵרוּ אָנָּשִׁים מִמֶּנּוּ עַד־בְּקָר וַיִּתְּרוּ תוֹלְעִים וַיַּבְּאֵשׁ וַיִּקְצַף עָלֵהֶם מֹשֶׁה:
וְלֹא קִבְּלוּ מִן מֹשֶׁה וְאִשְׂאֵרוּ גְבַרְיָא מִנִּיהַ עַד צַפְרָא וַרְחִישׁ רַחֲשָׂא וּסְרִי וּרְגִיז עָלֵיהוֹן מֹשֶׁה:

ויותר אנשים – דתן ואבירם. וימים תולעים – לשון רמה. ויבאש – הרי זה מקרא הפוך, שבתחלה הבאיש, ולבסוף התליע, כענין שגאמר: "ולא הבאיש ורמה לא היתה בו". וכן דרך פל המתליעים.

וילקטו אתו בבקר בבקר איש כפי אכלו ותם השמש ונמס:
ולקטו יתיה בצפר בצפר גבר כפום מיכליה ומא דמשתאר מניה על אפי חקלא כד חמא עלוהי שמשא פשר:

ותם השמש ונמס – הנשאר בשדה נעשה גחלים, ושותין ממנו אילים וצבאים, ואמות העולם צדין מהם וטועמים בהם טעם מן ויודעין מה שבחן של ישראל. ומרגמו של "נמס" – "פשר", לשון "פושרים". על ידי השמש מתחמם ומפשיר, דישטימפרי"ר בלעז, ודגמתו בסוף ארבע מיתות.

ויקח ביום הששי לקטו לתם משנה שני העמר לאחד ויבאו פלגשיאי העדה ויגידו למשה:
והוה ביומא שתיתאה לקטו לתמא על חד תרין תרין עומרין לתד ואתו כל רברבי פנשתא וחיאו למשה:

לקטו לתם משנה – כשמדדו את לקוטתם באגליהם, מצאו כפלים, שני העמר לאחד. ומדרש אגדה: לתם משנה, אותו היום נשפנה לשבח בריחו וטעמו. ויגידו למשה – שא-לוהו: מה היום מימים? ומכאן יש ללמד שעדין לא הגיד לתם משנה שבת, שנצטוו לומר לתם: "והיה ביום הששי והכינו" וגומר, עד ששאלו את זאת. אמר לתם: "הוא אשר דבר ה'", שנצטוינו לומר לתם. ולכך ענשו הפתוב, שאמר לו: "עד אנה מאנתם", ולא הוציאו מן הפלל.

ויאמר אלהם הוא אשר דבר י-הוה שבתון שבת קדש לי-הוה מחר את אשר-תאפו אפו ואת אשר-תבשלו בשלו ואת פלגהעדה הגיחו לתם למשמרת עד-הבקר:
ואמר להון הוא דמליל יי שבא שבתא קודשא קדם יי מחר ית דאתון עתידין למיפא איפו וית דאתון עתידין לבשלא בשילו וית כל מותרא אצנעו לכוון למשרא עד צפרא:

את אשר תאפו אפו – מה שאתם רוצים לאפות בתנור, אפו היום הפל לשני ימים, ומה שאתם צריכים לבשל ממנו במים – בשלו היום. לשון אפיה נופל בתלם, ולשון בשול בתבשיל. למשמרת – לגניזה.

ויגיחו אתו עד-הבקר פאשר צנה משה ולא הבאיש ורמה לא-היתה בו:
ואצנעו יתיה עד צפרא כמא דפקיד משה ולא סרי ורחשא לא הות ביה:

ויאמר משה אכלהו היום פיי-שבת היום לי-הוה היום לא תמצאהו בשדה:
ואמר משה אכלוהי יומא דין ארי שבתא יומא דין קדם יי יומא דין לא תשכחוניה בחקלא:

ויאמר משה אכלהו היום וגומר – שחרית, שהיו רגילים לצאת וללקט, באו לשאל אם נצא אם לאו. אמר לתם: את שבנדכם אכלו. לערב חזרו לפניו ושא-לוהו: מהו לצאת? אמר לתם: שבת היום. ראה אותם דואגים, שמא פסק המן ולא ירד עוד? אמר לתם: היום לא תמצאהו. מה תלמוד לומר היום? היום לא תמצאהו, אבל מחר תמצאהו.

וששת ימים תלקטהו וביום השביעי שבת לא יהיה בו:
שבתא יומין תלקטוניה וביומא שביעאה שבתא לא יהי ביה:

וביום השביעי שבת – שבת הוא. לא יהיה בו – המן. ולא בא הפתוב אלא לרבות יום הפורים וימים טובים.

ויהי ביום השביעי יצאו מן-העם ללקט ולא מצאו:
והוה ביומא שביעאה נפקו מן עמא למלקט ולא אשפחו:

ויאמר י-הוה אל-משה עד-אנה מאנתם לשמר מצותי ותורתי:
ואמר יי למשה עד אמתי אתון מסרבין למטר פקודי ואוריתי:

עד אנה מאנתם – משל הדיוט הוא: בקדי הוצא לקי פרבא על ידי הרשעים, מתגנזו הקשרין.

ראו פיי-הוה נתן לתם השבת על-כן הוא נתן לתם ביום הששי לתם יומים שבו איש תחתיו אל-יצא איש ממקמו ביום השביעי:
חזו ארי יי יתב לכוון שבתא על פן הוא יתיב לכוון ביומא שתיתאה לתים תרין יומין תיבו אנש תחותיה לא יפוק אנש מאתריה ביומא שביעאה:

ראו – בענייכם פי ה' בכבודו מזהיר אתכם על השבת; שהרי גם נעשה בכל ערב שבת, לתת לתם לתם יומים. שבו איש תחתיו – מכאן סמכו תכמים ארבע אמות ליצא חוץ לתחום. אל יצא וגומר – אלו אלפים אמה של תחום שבת. ולא במכרש, שאין תחומין אלא מדברי סופרים; ועקרו של מקרא על לוקטי המן באמר.

וישבתו העם ביום השביעי:
וישבתו עמא ביומא שביעאה:

ויקראו בית ישראל את-שמו מן והוא כזרע גד לבן וטעמו כצפיתת בדבש:
וקרו בית ישראל ית שמיה מנא והוא כזרע גדא חיון וטעמיה פאסקריטון בדבש:

והוא כזרע גד לבן – עשב ששמו אליינדר"א, וזרע שלו עגל, ואינו לבן. והמן היה לבן, ואינו נמשל לזרע גד; אלא לענין העגול כזרע גד היה, והוא לבן. כצפיתת – בצק שמטגנין אותו בדבש, וקורין לו אסקריטון בלשון משנה, והוא תרגום של אוינקלוס.

ויאמר משה זה הדבר אשר צוה י-הוה מלא העמר ממנו למשמרת לדתיכם למען ו יראו את-הלחם אשר האכלתי אתכם במדבר בהוציא אתכם מארץ מצרים:

ואמר משה דין פתגמא דפקיד יי מלי עומרא מניה למטרא לדריכון בדיל דיתזון ית לחמא דאוכלית יתכון במדברא באפקותי יתכון מארעא דמצרים:

למשמרת – לגניזה. לדתיכם – בימי ירמיהו, כשהיה ירמיהו מוכיחם: למה אין אתם עוסקים בתורה? והם אומרים: גניח מלאכתנו ונעסק בתורה? מהיכן נתפרנס? הוציא להם צנצנת המן; אמר להם: "אתם ראו דבר ה'"; "שמעו" לא נאמר, אלא "ראו": בזה נתפרנסו אבותיכם! הרבה שלוחין יש לו למקום להכין מזון ליראיו.

ויאמר משה אל-אהרן קח צנצנת אמת ותן-שמה מלא העמר מן והנח אתו לפני י-הוה למשמרת לדתיכם:

צנצנת – צלוחית של חרס, כמרגימו. והנח אתו לפני ה' – לפני הארון. ולא

ואמר משה לאהרן סב צלוחית חדא והב תמן מלי עומרא מנא ואצנע יתיה קדם יי למטרא לדריכון:

פאשר צוה י-הוה אל-משה ויניחהו אהרן לפני העדת למשמרת:

כמא דפקיד יי למשה ואצנעיה אהרן קדם סהדותא למטרא:

ובני ישראל אכלו את-המן ארבעים שנה עד-באם אל-ארץ נושבת את-המן אכלו עד-באם אל-קצה ארץ כנען:

ובני ישראל אכלו ית מנא ארבעין שנין עד דעאלו לארע יתיבתא ית מנא אכלו עד דאתו לספי ארעא דכנען:

ארבעים שנה – והלא חסר שלשים יום? שהרי בחמשה עשר באייר ירד להם המן תחלה, ובחמשה עשר בניסן פסק, שנאמר: "וישבת המן ממחרת"! אלא מגיד שהעגות שהוציאו ישראל ממצרים טעמו בהם טעם מן. אל ארץ נושבת – לאחר שעברו את הירדן. אל קצה ארץ כנען – בתחלת הגבול, קדם שעברו את הירדן, והוא ערבות מואב. נמצאו מחשישין זה את זה? אלא בערבות מואב, כשמת משה בשבעה באדר, פסק המן מלידה, ונסתפקו ממנו שלקטו בו ביום עד שהקריבו העמר בששה עשר בניסן, שנאמר: "ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח".

והעמר עשירית האיפה הוא:

עשירית האיפה – האיפה שלש סאין, והסאה ששה קבין, והקב ארבעה לגין, והלג שש ביצים, נמצא עשירית האיפה ארבעים ושלש ביצים וחמש ביצה. והוא שעור לחלה ולמנחות.

שביעי **פרשת מימי הצור**

ויסעו כל-עדת בני-ישראל ממדבר-סין למסעיהם על-פי י-הוה ויתנו ברפידים ואין מים לשבת העם:

ונטלו כל כנשתא דבני ישראל ממדברא דסין למטלניהון על מימרא דיי ושרו ברפידים ולית מנא למשתי עמא:

וירב העם עם-משה ויאמרו תנו-לנו מים ונשתה ויאמר להם משה מה-תריבון עמדי מה-תנסון אתי-הוה:

מה תנסון – לומר: היכול לתת מים בציה?

ויצמא שם העם למים וילן העם על-משה ויאמר למה זה העליתנו ממצרים להמית אתי ואת-בני ואת-מקני בצמא:

וצהי תמן עמא למנא ואתרעם עמא על משה ואמרו למא דנו אסיקתנא ממצרים לקטלא יתי וית בני וית בעירי בצחותא:

ויצעק משה אל-י-הוה לאמר מה אעשה לעם הזה עוד מעט וסקלני:

עוד מעט – אם אמתין עוד מעט, וסקלני.

ויאמר י-הוה אל-משה עבר לפני העם וקח אתך מזקני ישראל ומטה אשר הכית בו את-היאר קח בידך והלכת:

עבר לפני העם – וראה אם יסקלוך! למה הוצאת לעז על בני? וקח אתך מזקני ישראל – לעדות, שיראו שעל ידך המים יוצאים מן הצור ולא יאמרו: מענינת היו שם ממי קדם. ומטה אשר הכית בו את היאר – מה תלמוד לומר אשר הכית בו את היאר? אלא שהיו ישראל אומרים על המטה שאינו מוכן אלא לפרענות: בו לקה פרעה ומצרים פמה מכות, במצרים ועל הים; לכה נאמר: אשר הכית בו את היאר, יראו עתה שאף לטובה הוא מוכן.

האנא קאים קדמך תמן על טגרא בתורב ותמחי בטגרא ויצאו ממנו מים ושתה העם ויעש כן משה לעיני זקני ישראל:

האנא קאים קדמך תמן על טגרא בתורב ותמחי בטגרא ויפקון מניה מנא וישתי עמא ועבד כן משה לעיני סבי ישראל:

והכית בצור – "על הצור" לא נאמר אלא בצור; מכאן שהמטה היה של מין דבר חזק וישמו סנפרינון, והצור נבקע מפניו.

ויקרא שם המקום מסה ומריבה על-ריב ו בני ישראל ועל נפתם את-י-הנה לאמר הנה י-הנה בקרבנו אם-איו:

ויקרא שמה דאתרא נסיתא ומצותא על דנצו בני ישראל ועל דנסיאו קדם יי למימר האית שכונתא דיי ביננא אם לא:

ויבא עמלק ויגלחם עם-ישראל ברפידם:

ובאתא עמלק ואגית קרבא עם ישראל ברפידים:

ויבא עמלק וגומר – סמך פרשה זו למקרא זה, לומר: תמיד אני ביניכם ומזמן לכל צרכיכם, ואתם אומרים: הנה ה' בקרבנו אם אין? חייכם שהכלב בא ונושף אתכם, ואתם צועקים אלי ומדעון היכן אני. משל לאדם שהרפוב בנו על כתפו ויצא לדרכו. הנה אותו הבן רואה חפץ ואומר: אבא, טל חפץ זה ומן לי! והוא נותן לו, וכן שניה, וכן שלישיית. פגעו באדם אחד, אמר לו אותו הבן: ראת את אבא? אמר לו אביו: איך יודע היכן אני? השליכו מעליו, ובא הכלב ונשכו.

ויאמר משה אלי-יהושע בחר-לנו אנשים וצא הלחם בעמלק מחור אנכי נצב על-ראש הגבעה ומטה הא-להים בידי:

ויאמר משה ליהושע בחר לנא גוברין ופוק אגית קרבא בעמלק מחור אנא קאים על ריש רמתא וחוטרא דאתעבידו ביה נסיו מן קדם יי בידי:

בחר לנו – לי ולך; השנהו לו. מכאן אמרו: יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלה. וכבוד חברך כבוד רבך מנון? שנאמר: "ויאמר אהרן אל משה בי אדני"; והלא אהרן גדול מאחיו הנה, ועושה את חברו כרבו. ומורא רבך כמורא שמים, מנון? שנאמר: "אדני משה פלאם", כלם מן העולם; סביבן הם פליה המורדים בך, פאלו מרדו בהקדוש ברוך הוא. וצא הלחם – צא מן הענן והלחם בו. מחור – בעת המלחמה, אנכי נצב. בחר לנו אנשים – גבורים ויראי חטא, שתהא זכותן מסייעתן. דבר אחר: בחר לנו אנשים – שיודעין לבטל כשפים, לפי שבני עמלק מכשפין היו.

וינעש יהושע כאשר אמר-לו משה להלחם בעמלק ומשה אהרן וחור עלו ראש הגבעה:

ועבד יהושע כמא דאמר ליה משה לאגחא קרבא בעמלק ומשה אהרן וחור סליקו לריש רמתא:

ומשה אהרן וחור – מכאן למענית שצריכים שלשה לעבר לפני החכה, שבתענית היו שרויים. חור – בנה של מרים הנה, וכלב בעלה.

והנה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר נגית ידו וגבר עמלק:

והני פד מרים משה ידוהי מתגברין דבית ישראל וכד מנח ידוהי מתגברין דבית עמלק:

כאשר ירים משה ידו – וכי ידיו של משה נוצחות היו המלחמה וכוילה? פדאיתא בראש השנה

וידי משה כבדים ויקחו-אבן וישבו עליה ואהרן וחור תמכו בידיו מזה אחד ומזה אחד ויהי ידיו אמונה עד-בא השמש:

וידי משה יקרא ונסיבו אבנא ושויואו תחותיה ויטיב עליה ואהרן וחור סעידין בידוהי מפא מד ומפא מד והנאה ידוהי פריסן בצלו עד דעאל שמשא:

וידי משה כבדים – בשביל שנתעצל במצוה ומנה אחר תחתיו, נתקרו ידיו. ויקחו – אבן וישומו תחתיו – ולא ישב לו על פר ונסת; אמר: ישראל שרויין בצער, אף אני אהנה עמכם בצער. ויהי ידיו אמונה – ויהי משה ידיו באמונה פרושות השמים, בתפלה נאמנה ונכונה. עד בא השמש – שהיו עמלקים מחשבין את השעות באצטרולוגיא באיזו שעה הם נוצחים, והעמיד להם משה חמה וערבב את השעות.

ויחלש יהושע את-עמלק ואת-עמו לפי-חורב:

ותבר יהושע ית עמלק וית עמיה לפתגם דחורב:

ויחלש יהושע – חמך ראשי גבורין, ולא השאיר אלא חלשים שבהם; ולא הרגם כלם. מכאן אנו למדים שעשו על פי הדבור של שכינה.

ויאמר י-הנה אל-משה כתב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע פי-מחה אמחה את-זכר עמלק מתחת השמים:

ואמר יי למשה כתוב דא דוכרנא בספרא ושו קדם יהושע ארי ממחא אמחי ית דוכרניה דעמלק מתחות שמיא:

כתב זאת זכרון – שבא עמלק להזדונג לישראל קדם לכל האמות. ושים באזני יהושע – המכניס את ישראל לארץ, שיצוה את ישראל לשלם לו את גמולו. כאן נרמז לו למשה שיהושע מכניס את ישראל לארץ. פי מחה אמחה – לכך אני מזוהרך בן, כי חפץ אני למחותו.

ויבן משה מזבחת ויקרא שמו י-הנה נסי:

ובנא משה מדבחה ופלח עלוהי קדם יי דעבד ליה נסיון:

ויקרא שמו – של מזבח. ה' נסי – הקדוש ברוך הוא עשה לנו פאן נס גדול. לא שהמזבח קרוי ה', אלא המזכיר שמו של מזבח – וזכר את הנס שעשה המקום; ה' הוא נס שלנו.

ויאמר כיי-ל על-פס יה-מלחמה לי-הנה בעמלק מדר דר:

ואמר בשבועה אמירא דא מן קדם דחילא דשכינתיה על פורסי יקרא דעתיד דיתגח קרבא קדם יי בדבית עמלק לשיציותהון מדרי עלמא:

ויאמר – משה. פי יד על פס יה – ידו של הקדוש ברוך הוא הורמה לשבע בכסאו להיות לו מלחמה ואיבה בעמלק עולמית. ומהו פס, ולא נאמר "כסא", ואף השם נחלק לחציו? נשבע הקדוש ברוך הוא שאין שמו שלם ואין כסאו שלם, עד שיימחה שמו של עמלק פלו; וכשימחה שמו, יהיה השם שלם והכסא שלם, שנאמר: "האויב תמו חרבות לנצח", זהו עמלק שכתוב בו: "ועברתו שמרה נצח"; "וערים נמשפת אבד זכרם המה". מהו אומר אחריו? "וה' לעולם ישב", הרי השם שלם; "כונן למשפט כסאו", הרי כסאו שלם.

יז ׀ וַיְהִי־אִישׁ מֵה־רֵאֲפָרַיִם וּשְׁמוֹ מִיכָיָהוּ׃ וַיֹּאמֶר
לְאִמּוֹ אֵלֶיךָ וּמֵאֵה הַכֶּסֶף אֲשֶׁר לָקַחְתָּ לָּךְ וְאֵת אֲלִית
וְגַם אֲמַרְתָּ בְּאָזְנֵי הַגֵּה־הַכֶּסֶף אִתִּי אֲנִי לָקַחְתִּיו
וּתְאֹמַר אִמּוֹ בְּרוּךְ בְּנֵי־לִי־הַזֶּה׃ וַיָּשֶׁב אֶת־אֵלֶיךָ־
וּמֵאֵה הַכֶּסֶף לְאִמּוֹ וּתְאֹמַר אִמּוֹ הֲקִדַּשׁ הַקִּדְשֹׁתַי
אֶת־הַכֶּסֶף לִי־הִזֵּה מִיָּדִי לְבְנֵי לַעֲשׂוֹת פֶּסֶל וּמִסְכָּה
וְעַתָּה אֲשִׁיבֶנּוּ לָךְ׃ וַיָּשֶׁב אֶת־הַכֶּסֶף לְאִמּוֹ וּתְקַח
אִמּוֹ מֵאֵתִים כֶּסֶף וּתְתַנְּהוּ לְצוּרָה וַיַּעֲשֶׂהוּ פֶּסֶל
וּמִסְכָּה וַיְהִי בְּבֵית מִיכָיָהוּ׃ וַהֲאִישׁ מִיכָה לֹו בֵּית
אֱ־לֵהִים וַיַּעַשׂ אַפֹּד וּתְרָפִים וַיִּמְלֵא אֶת־יָד אֶחָד
מִבָּנָיו וַיְהִי־לוֹ לְכַהֵן׃ בְּיָמַימ הָהֵם אִין מֶלֶךְ
בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה׃ וַיְהִי־נֹעַר
מִבֵּית לָחֶם יְהוּדָה מִמְּשַׁפַּחַת יְהוּדָה וְהוּא לֹוִי וְהוּא
גֵר־שָׂם׃ וַיִּלְךְ הָאִישׁ מִהָעִיר מִבֵּית לָחֶם יְהוּדָה
לְגוֹר בְּאֲשֶׁר יִמָּצָא וַיָּבֵא ה־רֵאֲפָרַיִם עַד־בֵּית מִיכָה
לַעֲשׂוֹת דְּרָכָו׃ וַיֹּאמְרוּ־לוֹ מִיכָה מֵאִין תָּבֹוא וַיֹּאמֶר
אֵלָיו לֹוִי אֲנֹכִי מִבֵּית לָחֶם יְהוּדָה וְאֲנֹכִי הֵלֶךְ לְגוֹר
בְּאֲשֶׁר אִמָּצָא׃ וַיֹּאמְרוּ לוֹ מִיכָה שָׂבֵה עִמָּדִי וְהִי־הָ־
לִי לְאֵב וּלְכַהֵן וְאֲנֹכִי אֶתְּוֹ־לָךְ עֲשֶׂרֶת כֶּסֶף לְיָמַיִם
וְעַרְךָ בְּגָדִים וּמְחִיתֶךָ וַיִּלְךְ הַלֹוִי׃ וַיִּוָּאֵל הַלֹוִי
לְשֹׁבֵת אֶת־הָאִישׁ וַיְהִי הַנֹּעַר לֹו כְּאֶחָד מִבָּנָיו׃
וַיִּמְלֵא מִיכָה אֶת־יָד הַלֹוִי וַיְהִי־לוֹ הַנֹּעַר לְכַהֵן
וַיְהִי בְּבֵית מִיכָה׃ וַיֹּאמֶר מִיכָה עַתָּה יָדְעַתִּי כִּי־
יִיטִיב י־הִזֵּה לִי כִּי הִזֵּה־לִי הַלֹוִי לְכַהֵן׃

יח ׀ בְּיָמַיִם הָהֵם אִין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל וּבְיָמַיִם הָהֵם
שָׁבֵט הַדָּנִי מִבְּקָשׁ־לוֹ גְּחֻלָּה לְשֹׁבֵת כִּי לֹא־נִפְלָה לֹו
עַד־הַיּוֹם הַהוּא בְּתוֹךְ־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל בְּנִחְלָה׃
וַיִּשְׁלַחוּ בְּנֵי־דָן מִמְּשַׁפַּחַתֶּם חַמְשָׁה אַנְשִׁיִּים
מִקְצוֹתֶם אַנְשִׁיִּים בְּנֵי־חִיל מִצָּרְעָה וּמֵאֲשֶׁתְּאֵל
לְרַגֵּל אֶת־הָאָרֶץ וּלְחַקְרָהּ וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם לְכוּ חַקְרוּ
אֶת־הָאָרֶץ וַיָּבֹאוּ ה־רֵאֲפָרַיִם עַד־בֵּית מִיכָה וַיִּלְגְּנוּ
שָׂם׃ הֵמָּה עִם־בֵּית מִיכָה וְהֵמָּה הִפְּיֵרוּ אֶת־קוֹל
הַנֹּעַר הַלֹוִי וַיִּסְּרוּ שָׂם וַיֹּאמְרוּ לוֹ מִי־הֵבִיאֶךָ הַלֵּם
וּמֵה־אֵתָּה עָשָׂה בְּזֵה וּמֵה־לָּךְ פֶּה׃ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם
כְּזֵה וְכֵזֵה עָשָׂה לִי מִיכָה וַיִּשְׁפְּרֵנִי וְאֵהִי־לוֹ לְכַהֵן׃
וַיֹּאמְרוּ לוֹ שְׂאֵל־נָא בֹא־לֵהִים וּגְדַעַה הַתְּצַלַח
דְּרָפְנוּ אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ הַלְכִיִם עָלֶיךָ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם
הִפְּתֹו לְכוּ לְשֹׁלֹום נָכַח י־הִזֵּה דְרָכְכֶם אֲשֶׁר תִּלְכוּ־

בה׃ וַיִּלְכוּ חַמֻּשָׁת הָאֲנָשִׁיִם וַיָּבֹאוּ לְיִשָּׁה וַיִּרְאוּ
אֶת־הָעַם אֲשֶׁר־בְּקִרְבָּהּ יוֹשְׁבֵת־לְבִטָּח כְּמִשְׁפַּט
צִדְנִים שִׁקְטָו וּבִטָּח וְאִין־מְכַלִּים דָּבָר בְּאָרֶץ
יִוֹרֵשׁ שְׁעָר וּרְחוֹקִים הֵמָּה מִצִּידְנִים וְדָבָר אִין־לָהֶם
עִם־אָדָם׃ וַיָּבֹאוּ אֶל־אֲחֵיהֶם צָרְעָה וּמֵאֲשֶׁתְּאֵל
וַיֹּאמְרוּ לָהֶם אֲחֵיהֶם מֵה אַתֶּם׃ וַיֹּאמְרוּ קוֹמָה
וְנַעֲלָה עָלֶיכֶם כִּי רָאִינוּ אֶת־הָאָרֶץ וְהִנֵּה טוֹבָה
מְאֹד וְאַתֶּם מִחֻשִׁיִם אֶל־תַּעֲצְלוּ לְלָכַת לְבֹא לְרִשְׁתַּת
אֶת־הָאָרֶץ׃ כִּבְאַכֶם תָּבֹאוּ ׀ אֶל־עַם בִּטָּח וְהָאָרֶץ
רַחֲבַת יָדַיִם כִּי־נִתְּנָה אֶ־לָהֶם בְּיַדְכֶם מְקוֹם אֲשֶׁר
אִין־שָׂם מַחֲסוֹר כָּל־דָּבָר אֲשֶׁר בְּאָרֶץ׃ וַיִּסְּעוּ
מִשָּׂם מִמְּשַׁפַּחַת הַדָּנִי מִצָּרְעָה וּמֵאֲשֶׁתְּאֵל שְׁש־
מֵאוֹת אִישׁ חַגּוֹר כְּלֵי מַלְחָמָה׃ וַיַּעֲלוּ וַיַּחֲנוּ
בְּקִרְיַת יַעֲרִים בְּיְהוּדָה עַל־כֹּן קָרְאוּ לְמְקוֹם הַהוּא
מִחְנֵה־דָן עַד הַיּוֹם הַזֶּה הִנֵּה אַחֲרֵי קִרְיַת יַעֲרִים׃
וַיַּעֲבְרוּ מִשָּׂם ה־רֵאֲפָרַיִם וַיָּבֹאוּ עַד־בֵּית מִיכָה׃
וַיַּעֲבְרוּ חַמֻּשָׁת הָאֲנָשִׁיִם הַהֹלְכִיִם לְרַגֵּל אֶת־הָאָרֶץ
לְיֵשׁ וַיֹּאמְרוּ אֶל־אֲחֵיהֶם הִיזְעַתֶּם כִּי יֵשׁ בְּבִתִּים
הָאֵלֶּה אַפֹּד וּתְרָפִים וּפֶסֶל וּמִסְכָּה וְעַתָּה דַעְו מֵה־
תַּעֲשׂוּ׃ וַיִּסְּרוּ שָׂמָה וַיָּבֹאוּ אֶל־בֵּית־הַנֹּעַר הַלֹוִי
בֵּית מִיכָה וַיִּשְׂאֵלוּ־לוֹ לְשֹׁלֹום׃ וַיַּשֵּׁב־מֵאוֹת אִישׁ
חַגּוֹרִים כְּלֵי מַלְחָמָתֶם גִּצְבִיִם פָּתַח הַשָּׁעַר אֲשֶׁר
מִבְּנֵי־דָן׃ וַיַּעֲלוּ חַמֻּשָׁת הָאֲנָשִׁיִם הַהֹלְכִיִם לְרַגֵּל
אֶת־הָאָרֶץ בָּאוּ שָׂמָה לְקַחוּ אֶת־הַפֶּסֶל וְאֶת־הָאֹפֹד
וְאֶת־הַתְּרָפִים וְאֶת־הַמִּסְכָּה וְהִפְּתֹו גִצְבֵי פָתַח
הַשָּׁעַר וּשְׁש־מֵאוֹת הָאִישׁ הַחַגּוֹר כְּלֵי הַמַּלְחָמָה׃
וַיֹּאֲלָה בָּאוּ בֵּית מִיכָה וַיַּקְחוּ אֶת־פֶּסֶל הָאֹפֹד וְאֶת־
הַתְּרָפִים וְאֶת־הַמִּסְכָּה וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הִפְּתֹו מֵה
אַתֶּם עֹשִׂיִם׃ וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַתְּרָשׁ שִׁיִּם־יָדְךָ עַל־פִּיךָ
וְלֶךְ עִמָּנוּ וְהִי־לָנוּ לְאֵב וּלְכַהֵן הַטוֹב ׀ הִיזְתֶּךָ כֹּהֵן
לְבֵית אִישׁ אֶחָד אֹו הִיזְתֶּךָ כֹּהֵן לְשָׁבֵט וּלְמִשְׁפַּחָה
בְּיִשְׂרָאֵל׃ וַיִּיטֵב לֵב הִפְּתֹו וַיַּקַּח אֶת־הָאֹפֹד וְאֶת־
הַתְּרָפִים וְאֶת־הַפֶּסֶל וַיָּבֵא בְּקִרְבֵי הָעַם׃ וַיִּפְּנוּ
וַיִּלְכוּ וַיִּשְׂיֵמוּ אֶת־הַטָּף וְאֶת־הַמִּקְנֵה וְאֶת־הַכְּבוּדָה
לְפָנֵיהֶם׃ הֵמָּה הִרְחִיקוּ מִבֵּית מִיכָה וְהָאֲנָשִׁיִם
אֲשֶׁר בְּבִתִּיִם אֲשֶׁר עִם־בֵּית מִיכָה גִזְעָקוּ וַיַּדְּבִיקוּ
אֶת־בְּנֵי־דָן׃ וַיַּקְרְאוּ אֶל־בְּנֵי־דָן וַיִּסְּבוּ פָנֵיהֶם
וַיֹּאמְרוּ לְמִיכָה מֵה־לָּךְ כִּי גִזְעַקְתָּ׃ וַיֹּאמֶר אֶת־

א-להי אשר-עשיתי לקחתם ואת-הפקה ותלכו ומה-לי עוד ומה-נה תאמרו אלי מה-לה: ויאמרו אליו בני-זן אל-תשמע קולך עמנו פן-יפגעו בכם אנשים מרי נפש ואספתה נפשך וגפוש ביתך: ויילכו בני-זן לזרכם וירא מיכה פי-חזקים המה ממנו ויפן וישב אל-ביתו: והמה לקחו את אשר-עשה מיכה ואת-הפקה אשר היה לו ויבאו על-ליש על-עם שקט ובטח ויכו אותם לפי-חרב ואת-העיר שרפו באש: והאין מציל פי רחוקה-היא מצידון ודבר איו-להם עם-אדם והיא בעמק אשר לבית-רחוב ויבנו את-העיר וישבו בה: ויקראו שם-העיר זן בשם זן אביהם אשר יולד לישראל ואולם ליש שם-העיר לראשנה: ויקימו להם בני-זן את-הפסל ויהונתן בן-גרשם בן-משה הוא ובניו היו כהנים לשבט הדני עד-יום גלות הארץ: וישכימו להם את-פסל מיכה אשר עשה פלגמי היות בית-הא-להים בשלה:

יט ויהי בימים ההם ומלך אין בישראל ויהי איש לוי גר ברפתת הר-אפרים ויקח-לו אשה פילגש מבית לחם יהודה: ותזנה עליו פילגשו ותלך מאתו אל-בית אביה אל-בית לחם יהודה ותהי-שם ימים ארבעה חדשים: ויקם אישה וילך אתריה לזבן על-לבה להשיבה ונערו עמו ואמד חמרים ותביאהו בית אביה ויראהו אבי הנערה וישמח לקראתו: ויחזק-בו חתנו אבי הנערה וישב אתו שלשת ימים ויאכלו וישתו וילינו שם: ויהי ביום הרביעי וישכימו בבקר ויקם ללכת ויאמר אבי הנערה אל-חתנו סעד לבך פת-לחם ואתר תלכו: וישבו ויאכלו שניהם יחדו וישתו ויאמר אבי הנערה אל-האיש הוא-אל-גא וליו וייטב לבך: ויקם האיש ללכת ויפצר-בו חתנו וישב וילן שם: וישכם בבקר ביום החמישי ללכת ויאמר אבי הנערה סעד-נא לבבך והתמהמהו עד-נטות היום ויאכלו שניהם: ויקם האיש ללכת הוא ופילגשו ונערו ויאמר לו חתנו אבי הנערה הנה נא רפה היום לערוב לינו-נא הנה חנות היום ליו פה וייטב לבבך והשפמתם מחר

לזרפכם והלכת לאהלך: ולא-אבה האיש ללון ויקם וילך ויבא עד-נכת יבוס היא ירושלם ועמו צמד חמורים חבושים ופילגשו עמו: והם עם-יבוס והיום רד מאד ויאמר הנער אל-דניו לכה-נא ונסורה אל-עיר-היבוס הזאת ונליו בה: ויאמר אליו א-דניו לא נסור אל-עיר נכרי אשר לא-מבני ישראל הנה ועברנו עד-גבעה: ויאמר לנערו לך ונקרבה באחד המקומות ולנו בגבעה או ברמה: ויעברו וילכו ותבא להם השמש אצל הגבעה אשר לבנימן: וינסרו שם לבוא ללון בגבעה ויבא וישב ברחוב העיר ואין איש מאסף אותם הביתה ללון: והנה איש זקן בא מן-מעשהו מן-השדה בערב והאיש מהר אפרים והוא-גר בגבעה ואנשי המקום בגי ימיני: וישא עיניו וירא את-האיש הארח ברחב העיר ויאמר האיש הנקן אנה תלך ומאין תבוא: ויאמר אליו עברים אנתנו מבית-לחם יהודה עד-ירפתי הר-אפרים משם אנכי ואלך עד-בית לחם יהודה ואת-בית י-הוה אני הלך ואין איש מאסף אותי הביתה: ונגם-תבן גם-מספוא יש לחמורינו ונגם לחם ונין יש-ליל ולאמתך ולנער עם-עבדיך אין מחסור כל-דבר: ויאמר האיש הנקן שלום לך רק כל-מחסורך עלי רק ברחוב אל-תלן: ויביאהו לביתו ויבל לחמורים וירחצו רגליהם ויאכלו וישתו: והמה מיטיבים את-לבם והנה אנשי העיר אנשי בני-בליעל נספו את-הבית מתדפקים על-הדלת ויאמרו אל-האיש בעל הבית הנקן לאמר הוצא את-האיש אשר-בא אל-ביתך ונדענו: ויציא אליהם האיש בעל הבית ויאמר אליהם אל-אתי אל-תקעו נא אחרי אשר-בא האיש הזה אל-ביתי אל-תעשו את-הנבלה הזאת: והנה בתי הבתולה ופילגשהו אוציאה-נא אותם וענו אותם ועשו להם הטוב בעיניכם ולאיש הזה לא תעשו דבר הנבלה הזאת: ולא-אבו האנשים לשמע לו ויחזק האיש בפילגשו ויצא אליהם החוץ וידעו אותה ויתעללו-בה כל-הלילה עד-הבקר וישלחוה בעלות השחר: ותבא האשה לפנות הבקר ותפל פתח בית-האיש אשר-אדוניה

שם עדי-האור: וַיִּקְרָם אֲדֹנָיָה בַּבֶּקֶר וַיִּפְתַּח דַּלְתוֹת הַבַּיִת וַיֵּצֵא לַלֵּכֶת לְדַרְכּוֹ וְהִגִּהָ הָאִשָּׁה פִּילֵגְשׁוֹ נִפְלְתָה פֶתַח הַבַּיִת וַיִּזְדֶּה עַל־הַסֶּף: וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ קוּמִי וּנְלַכְהָ וְאִין עֲנֶה וַיִּקְחָהּ עַל־הַחֲמוֹר וַיִּקְרָם הָאִישׁ וַיֵּלֶךְ לַמָּקוֹם: וַיִּבֵּא אֶל־בֵּיתוֹ וַיִּקַּח אֶת־הַמַּאֲכָלֹת וַיַּחֲזֹק בַּפִּילֵגְשׁוֹ וַיִּנְתְּחָהּ לַעֲצָמֶיהָ לְשֹׁגִים עָשָׂר נְתָחִים וַיִּשְׁלַחָהּ בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל: וְהִינֵה כָל־הָרְאָה וְאָמַר לֹא־נִהְיִתָּה וְלֹא־נִרְאִיתָ פְּזֹאת לַמַּיּוֹם עֲלוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד הַיּוֹם הַזֶּה שִׁימוּ־לָכֶם עָלֶיהָ עֲצוֹ וְדַבְּרוּ:

כ וַיֵּצֵאוּ כָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַתִּקְהַל הָעֵדָה פְּאִישׁ אֶחָד לַמִּדְּן וְעַד־בְּאֵר שֶׁבַע וְאֶרֶץ הַגִּלְעָד אֶל־יְהוָה הַמִּצְפָּה: וַיִּתְיַבְּבוּ פָּנוֹת כָּל־הָעָם כָּל שַׁבָּטֵי יִשְׂרָאֵל בַּקְּהֵל עִם הָאֱלֹהִים אַרְבַּע מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ רִגְלֵי שְׁלֹש־חָרָב: וַיִּשְׁמְעוּ בְּנֵי בְנִימֹן כִּי־עָלוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הַמִּצְפָּה וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דַּבְּרוּ אִיכָה נִהְיִתָּה הָרַעָה הַזֹּאת: וַיַּעַן הָאִישׁ הַלּוֹי אִישׁ הָאִשָּׁה הַנִּרְצָחָה וַיֹּאמֶר הַגִּבְעָתָה אֲשֶׁר לְבְנִימֹן בְּאִתִּי אָנִי וּפִילֵגְשֵׁי לָלוּ: וַיִּקְרָמוּ עָלַי בַּעֲלֵי הַגִּבְעָה וַיִּסְבּוּ עָלַי אֶת־הַבַּיִת לְיִלָּה אוֹתִלִּי דָמוֹ לְהָרִג וְאֶת־פִּילֵגְשֵׁי עִנּוּ וַתִּמָּת: וַאֲחִזּוּ בַּפִּילֵגְשֵׁי וְאִנְתְּחָה וְאִשְׁלַחָה בְּכָל־שָׂדֵה נַחֲלַת יִשְׂרָאֵל כִּי עָשׂוּ זָמָה וַנְּבַלֵּה בְּיִשְׂרָאֵל: הִגִּהָ כָּלְכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִבּוּ לָכֶם דָּבָר וַעֲשֶׂה הַלֵּם: וַיִּקְרָם כָּל־הָעָם פְּאִישׁ אֶחָד לֵאמֹר לֹא גֵלַף אִישׁ לְאֶהְלוֹ וְלֹא נָסוּר אִישׁ לְבֵיתוֹ: וַעֲתָה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה לַגִּבְעָה עָלֶיךָ בַּגּוֹרֵל: וַלְקַחְנוּ עֲשֶׂרָה אַנְשִׁים לַמָּאָה לְכָל אֶשְׁכְּטֵי יִשְׂרָאֵל וּמָאָה לְאֶלֶף וְאֶלֶף לְרַבְּבָה לְקַחַת צֵדָה לָעָם לַעֲשׂוֹת לְבוֹאֵם לַגִּבְעָה בְּנִימֹן כָּל־הַנְּבַלָּה אֲשֶׁר עָשָׂה בְּיִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמְרוּ כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל־הָעִיר פְּאִישׁ אֶחָד חִבְרִים: וַיִּשְׁלְחוּ שַׁבָּטֵי יִשְׂרָאֵל אַנְשִׁים בְּכָל־שַׁבָּטֵי בְנִימֹן לֵאמֹר מָה הָרַעָה הַזֹּאת אֲשֶׁר נִהְיִתָּה בָּכֶם: וַעֲתָה תָּנוּ אֶת־הָאֲנָשִׁים בְּנֵי־בְלִיעֵל אֲשֶׁר בַּגִּבְעָה וּנְמִיתֵם וּנְבַעֲרָה רַעָה מִיִּשְׂרָאֵל וְלֹא אָבוּ בְּנֵי בְנִימֹן לְשַׁמֵּעַ בְּקוֹל אַחֵיהֶם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאסְפוּ בְּנֵי־בְנִימֹן מִן־הָעָרִים הַגִּבְעָתָה לְצֹאת לַמִּלְחָמָה עִם־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיִּתְּפַקְדּוּ בְּנֵי בְנִימֹן בַּיּוֹם הַהוּא מִהָעָרִים עָשָׂרִים

וַיִּשְׁעָה אֶלֶף אִישׁ שְׁלֹף חָרָב לְבַד מִיִּשְׁבֵּי הַגִּבְעָה הַתְּפַקְדּוֹ שֶׁבַע מֵאוֹת אִישׁ בַּחֹר: מִכָּל אֶלֶף הָעָם הַזֶּה שֶׁבַע מֵאוֹת אִישׁ בַּחֹר אֲטַר יְדֵי־יָמִינוֹ כָּל־זֶה קָלַע בְּאַבְּנֵי אֶל־הַשַּׁעֲרָה וְלֹא יִחַטָּא: וַאִישׁ יִשְׂרָאֵל הַתְּפַקְדּוֹ לְבַד מִבְּנֵימֹן אַרְבַּע מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ שְׁלֹף חָרָב כָּל־זֶה אִישׁ מִלְחָמָה: וַיִּקְרָמוּ וַיַּעֲלוּ בֵּית־אֵל וַיִּשְׁאֲלוּ בֵּא־לֵהִיִּם וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִי יַעֲלֶה־לָנוּ בַתְּחִלָּה לַמִּלְחָמָה עִם־בְּנֵי בְנִימֹן וַיֹּאמְרוּ יְהוָה יְהוּדָה בַתְּחִלָּה: וַיִּקְרָמוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּבֶּקֶר וַיַּחֲנוּ עַל־הַגִּבְעָה: וַיֵּצֵא אִישׁ יִשְׂרָאֵל לַמִּלְחָמָה עִם־בְּנִימֹן וַיַּעֲרֹכוּ אִתָּם אִישׁ־יִשְׂרָאֵל מִלְחָמָה אֶל־הַגִּבְעָה: וַיֵּצֵאוּ בְּנֵי־בְנִימֹן מִן־הַגִּבְעָה וַיִּשְׁתַּחֲוִיתוּ בְּיִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם הַהוּא שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אֶלֶף אִישׁ אֶרְצָה: וַיִּתְחַזַּק הָעָם אִישׁ יִשְׂרָאֵל וַיִּסְפוּ לַעֲרֹךְ מִלְחָמָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־עָרְכוּ שָׁם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן: וַיַּעֲלוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיִּבְכוּ לִפְנֵי־יְהוָה עַד־הָעֶרֶב וַיִּשְׁאֲלוּ בֵּי־יְהוָה לֵאמֹר הַאוֹסִיף לְגַשֵּׁת לַמִּלְחָמָה עִם־בְּנֵי בְנִימֹן אַחֵי וַיֹּאמְרוּ יְהוָה עָלוּ אֵלָיו: וַיִּקְרָבוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־בְּנֵי בְנִימֹן בַּיּוֹם הַשְּׁנַיִם: וַיֵּצֵא בְּנִימֹן לְקִרְאתָם מִן־הַגִּבְעָה בַּיּוֹם הַשְּׁנַיִם וַיִּשְׁתַּחֲוִיתוּ בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד שְׁמֹנֶת עָשָׂר אֶלֶף אִישׁ אֶרְצָה כָּל־אֵלֶּה שְׁלֹפֵי חָרָב: וַיַּעֲלוּ כָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכָל־הָעָם וַיָּבֵאוּ בֵּית־אֵל וַיִּבְכוּ וַיִּשְׁבּוּ שָׁם לִפְנֵי יְהוָה וַיַּצְוֵמוּ בַּיּוֹם־הַהוּא עַד־הָעֶרֶב וַיַּעֲלוּ עֲלוֹת וּשְׁלָמִים לִפְנֵי יְהוָה: וַיִּשְׁאֲלוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בֵּי־יְהוָה וַשֵּׁם אַרוֹן בְּרִית הָאֱלֹהִים בַּיָּמִים הָהֵם: וַיִּפְּיֹנְחֹס בְּוַאֲלַעֲזָר בְּוַאֲהֶרֶן עֹמֵד אֶל־לְפָנָיו בַּיָּמִים הָהֵם לֵאמֹר הַאוֹסִף עוֹד לְצֹאת לַמִּלְחָמָה עִם־בְּנֵי־בְנִימֹן אַחֵי אִם־אֶתְדַל וַיֹּאמְרוּ יְהוָה עָלוּ כִּי מִחַר אֲתַנְּנוּ בַיָּד: וַיִּשְׁעוּ יִשְׂרָאֵל אַרְבָּים אֶל־הַגִּבְעָה סָבִיב: וַיַּעֲלוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־בְּנֵי בְנִימֹן בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיַּעֲרֹכוּ אֶל־הַגִּבְעָה כַּפְּעַם כַּפְּעַם: וַיֵּצֵאוּ בְּנֵי־בְנִימֹן לְקִרְאת הָעָם הַנִּתְקָו מִן־הָעִיר וַיַּחֲלוּ לְהַכּוֹת מִהָעָם חֲלָלִים כַּפְּעַם אֶל־כַּפְּעַם בַּמִּסְלוֹת אֲשֶׁר אֲחַת עָלָה בֵּית־אֵל וְאֲחַת גִּבְעָתָה בַּשָּׂדֵה כַּשְּׁלֹשִׁים אִישׁ בְּיִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי בְנִימֹן נִגְפִים הֵם לִפְנֵינוּ כַּבְּרָאשׁוֹנָה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָמְרוּ נְנוּסָה וַנִּתְקַנְּוֵהוּ מִן־הָעִיר אֶל־הַמִּסְלוֹת: וְכָל אִישׁ

ישראל קמו ממקומם ויערכו בבעל תמר וארב
ישראל מגיח ממקומו ממערה גבע: ויבאו מגד
לגבעה עשרת אלפים איש בחור מפל-ישראל
והמלחמה כבדה והם לא ידעו פיינגעת עליהם
הרעה: ויגף ו-הנה את-בנימן לפני ישראל
וישחיתו בני ישראל בבנימן כיום ההוא עשרים
וחמשה אלף ומאה איש פל-אלה שלף-קרב:
ויראו בני-בנימן כי נגפו ויתנו איש-ישראל
מקום לבנימן כי בטחו אל-הארב אשר-שמו אל-
הגבעה: ויהארב החישו ויפשטו אל-הגבעה
וימשך הארב ויך את-פל-העיר לפי-קרב:
והמועד הנה לאיש ישראל עם-הארב הרב
להעלותם משאת העשן מן-העיר: ויהפך איש-
ישראל במלחמה ובנימן החל להכות חללים
באיש-ישראל כשלושים איש כי אמרו אף גוף
גוף הוא לפנינו כמלחמה הראשונה: והמשאת
החלה לעלות מן-העיר עמוד עשן ויפן בנימן
אתריו והגה עלה כליל-העיר השמימה: ואיש
ישראל הפך ויבהל איש בנימן כי ראה פיינגעת
עליו הרעה: ויפנו לפני איש ישראל אל-דרך
המדבר והמלחמה הדביקתהו ואשר מהערים
משחיתים אותו בתוכו: כרתו את-בנימן
הרדיפהו מנוחה הדריכהו עד נכח הגבעה
ממזרח-שמש: ויפלו מבנימן שמנה-עשר אלף
איש את-פל-אלה אנשי-חיל: ויפנו ויגסו
המדברה אל-סלע הרמון ויעללהו במסלות
חמשת אלפים איש וידביקו אתריו עד-גדעם ויפו
ממנו אלפים איש: ויהי כל-הנפלים מבנימן
עשרים וחמשה אלף איש שלף קרב ביום ההוא
את-פל-אלה אנשי-חיל: ויפנו ויגסו המדברה
אל-סלע הרמון יש מאות איש וישבו בסלע
רמון ארבעה חדשים: ואיש ישראל שבו אל-
בני בנימן ויפום לפי-קרב מעיר מתם עד-בהמה
עד פל-הנמצא גם פל-הערים הנמצאות שלחו
באש:

כא ואיש ישראל נשבע במצפה לאמר איש ממנו
לא-יתן בתו לבנימן לאשה: ויבא העם בית-אל
וישבו שם עד-הערב לפני הא-להים וישאו קולם

ויבכו בכי גדול: ויאמרו למה י-הוה א-להי
ישראל היתה זאת בישראל להפקד היום
מישראל שבט אחד: ויהי ממחרת וישפיו העם
ויבנו-שם מזבח ויעלו עלות ושלמים: ויאמרו
בני ישראל מי אשר לא-עלה בקהל מפל-שבטי
ישראל אל-י-הוה כי השבועה הגדולה היתה
לאשר לא-עלה אל-י-הוה המצפה לאמר מות
יומת: וינחמו בני ישראל אל-בנימן אתיו ויאמרו
נגדע היום שבט אחד מישראל: מה-נעשה להם
לנותרים לנשים ואנחנו נשבענו בי-הוה לבלתי
תת-להם מבנותינו לנשים: ויאמרו מי אחד
משבטי ישראל אשר לא-עלה אל-י-הוה המצפה
והנה לא בא-איש אל-המצפה מיביש גלעד אל-
הקהל: ויתפקד העם והגה אין-שם איש מיושבי
יבש גלעד: וישלחו-שם העדה שנים-עשר אלף
איש מבני החיל ויצו אותם לאמר לכו והפיתם
את-יושבי יבש גלעד לפי-קרב והנשים והטף:
והנה הדבר אשר תעשו כל-זכר וכל-אשה ידעת
משפב-זכר תחרימו: וימצאו מיושבי יבש
גלעד ארבע מאות נערה בתולה אשר לא-ידעה
איש למשפב זכר ויבאו אותם אל-המצפה שלה
אשר בארץ פגעו: וישלחו פל-העדה וידברו
אל-בני בנימן אשר בסלע רמון ויקראו להם
שלום: וישב בנימן בעת ההיא ויתנו להם
הנשים אשר חיו מנשי יבש גלעד ולא-מצאו להם
פן: והעם נחם לבנימן פיי-עשה י-הוה פרץ
בשבטי ישראל: ויאמרו זקני העדה מה-נעשה
לנותרים לנשים פיי-נשמדה מבנימן אשה:
ויאמרו ירשת פליטה לבנימן ולא-ימחה שבט
מישראל: ונאנחנו לא נוכל לתת-להם נשים
מבנותינו פיי-נשבעו בני-ישראל לאמר ארור נתן
אשה לבנימן: ויאמרו הנה חגי-הנה בשלח
מימים ימימה אשר מצפונה לבית-אל מזרחה
השמש למסלה העלה מבית-אל שכמה ומנגב
ללבונה: ויצו את-בני בנימן לאמר לכו וארבתם
בכרמים: וראיתם והנה אם-יצאו בנות-שילו
לחול במחלות ויצאתם מן-הכרמים וחספתם לכם
איש אשתו מבנות שילו והלכתם ארץ בנימן:

וַהֲלֵהָ כִּי־יָבֹאוּ אָבוֹתָם אוֹ אַחֵיהֶם לָרִיב וְאֵלֵינוּ
וְאָמְרֵנוּ אֵלֵיהֶם חַגּוּנוֹ אוֹתָם כִּי לֹא לָקַחְנוּ אִישׁ
אִשְׁתּוֹ בַּמִּלְחָמָה כִּי לֹא אַתֶּם נִתְתַּם לָהֶם פְּעֹת
תְּאֻשָׁמוּ: ־וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּגִי בּוֹנִיָּן וַיִּשְׂאוּ נָשִׁים
לְמִסְפָּרָם מִן־הַמַּחֲלָלוֹת אֲשֶׁר גָּזְלוּ וַיִּלְכוּ וַיִּשׁוּבוּ

אֶל־נַחֲלָתָם וַיָּבִנוּ אֶת־הָעָרִים וַיִּשְׁבוּ בָהֶם:
־וַיִּתְהַלְכוּ מִשָּׁם בְּגִי־יִשְׂרָאֵל בְּעֵת הַהִיא אִישׁ
לְשִׁבְטוֹ וּלְמִשְׁפַּחְתּוֹ וַיִּצְאוּ מִשָּׁם אִישׁ לְנַחֲלָתוֹ:
־בַּיָּמִים הֵלֶם אִין מִלֶּדֶ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיָּשָׁר
בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה:

סֵפֶר שְׁמוּאֵל

א וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִן־הַרְמָתִים צוֹפִים מִהָר אֶפְרָיִם
וּשְׁמוֹ אֶלְקָנָה בֶן־יִרְחֵם בֶּן־אֵלִיהוּא בֶן־תָּחוּ בֶן־
צוּף אֶפְרָתִי: ־וְלוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים שֵׁם אַחַת תְּנָה וְשֵׁם
הַשְּׁנִיית פְּנֵנָה וַיְהִי לְפְנֵנָה יְלָדִים וּלְתְנָה אִין יְלָדִים:
וַיַּעֲלֶה הָאִישׁ הַהוּא מְעִירוֹ מִיָּמִים יְמִימָה
לְהַשְׁתַּחֲוֹת וּלְזָבַח לִי־הַנְּזֶה צִבְאוֹת בְּשִׁלָּה וְשָׁם
שָׁגַי בְּגִי־עָלִי חֲפָנִי וּפְנֹחַס כְּהֵנִים לִי־הַנְּזֶה: ־וַיְהִי
הַיּוֹם וַיִּזְבַּח אֶלְקָנָה וּנְתָן לְפְנֵנָה אִשְׁתּוֹ וּלְכָל־בְּנֵיהָ
וּבְנוֹתֶיהָ מְנוּת: ־וּלְתְנָה יָתָן מְנָה אַחַת אֶפְרָיִם כִּי
אֶת־תְּנָה אָהֵב וַי־הַנְּזֶה סָגֵר רַחֲמָה: ־וְכַעֲסָתָה צָרְתָה
גַם־פָּעַס בַּעֲבוּר הַרְעַמָּה כִּי־סָגֵר וַי־הַנְּזֶה בַּעַד
רַחֲמָה: ־וְכֵן יַעֲשֶׂה שְׁנָה שְׁנָה מִדֵּי עֲלֹתָה בְּבֵית
וַי־הַנְּזֶה כֵן תַּכְעֲסֶנָה וּתִבְכֶּה וְלֹא תֹאכַל: ־וַיֹּאמֶר לָהּ
אֶלְקָנָה אִישָׁה חַנָּה לָמָּה תִבְכִּי וְלָמָּה לֹא תֹאכְלִי
וְלָמָּה יָרַע לְבָבְךָ הַלּוֹא אָנֹכִי טוֹב לָךְ מִעֲשֻׁרָה
בָּנִים: ־וַתִּקַּם חַנָּה אַחֲרַי אֹכְלָה בְּשִׁלָּה וְאַחֲרַי שָׁתָה
וְעָלִי הַפֶּתֶן יֹשֵׁב עַל־הַכֶּסֶּא עַל־מְזוֹזַת הַיֵּכָל וַי־הַנְּזֶה:
וַהֲיָא מִרַת גִּפְשׁ וַתִּתְפַּלֵּל עָלֶי־הַנְּזֶה וּבְכָה תִבְכֶּה:
־וַתִּדַּר גָּדֵר וַתֹּאמֶר וַי־הַנְּזֶה צִבְאוֹת אִם־רָאָה
תִּרְאָה וּ בְּעֵינַי אִמְתָּךְ וַיִּזְכַּרְתָּנִי וְלֹא־תִשְׁכַּח אֶת־
אִמְתָּךְ וַנִּתְתַּה לְאִמְתָּךְ זָרַע אֲנָשִׁים וַנִּתְתִּינוּ לִי־הַנְּזֶה
כָּל־יָמַי חַיִּיו וּמוֹרָה לֹא־יַעֲלֶה עַל־רֹאשׁוֹ: ־וַהֲיָה
כִּי הִרְבֵּתָה לְהַתְּפַלֵּל לְפָנַי וַי־הַנְּזֶה וְעָלִי שָׁמַר אֶת־
פִּיהָ: ־וַחַנָּה הִיא מְדַבֶּרֶת עַל־לִבָּהּ רַק שְׁפִתֶיהָ נִעְוֹת
וְקוֹלָהּ לֹא יִשְׁמַע וַיִּחַשְׁבָּה עָלִי לְשַׁפְּרָה: ־וַיֹּאמֶר
אֵלֶיהָ עָלִי עַד־מָתַי תִּשְׁתַּפְּרִין הַסִּירִי אֶת־יָיִנְךָ
מִעָלֶיךָ: ־וַתַּעַן חַנָּה וַתֹּאמֶר לֹא אֲדֹנָי אִשָּׁה קִשְׁת־
רוּחַ אָנֹכִי וַיִּין וְשָׁכַר לֹא שָׁתִיתִי וְאֲשַׁפֵּךְ אֶת־נַפְשִׁי
לְפָנַי וַי־הַנְּזֶה: ־אֶל־תִּתֵּן אֶת־אִמְתָּךְ לְפָנַי בַּת־בְּלִיעֵל
כִּי־מָרַב שִׁיחִי וְכַעֲסִי דְבַרְתִּי עַד־הַנְּזֶה: ־וַיַּעַן עָלִי
וַיֹּאמֶר לָכֵי לְשָׁלוֹם וַא־לָהִי יִשְׂרָאֵל יִתֵּן אֶת־שְׁלָתְךָ

אֲשֶׁר שְׁאַלְתָּ מֵעַמּוֹ: ־וַתֹּאמֶר תִּמְצָא שְׁפַחְתְּךָ חֵן
בְּעֵינַיִךְ וַתִּלָּךְ הָאִשָּׁה לְדַרְפָּה וּתֹאכַל וּפְנֵיהָ לֹא־
הָיוּ־לָהּ עוֹד: ־וַיִּשְׁכְּמוּ בַּבֶּקֶר וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְפָנָי וַי־הַנְּזֶה
וַיִּשְׁבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־בֵּיתָם הַרְמָתָה וַיַּדַּע אֶלְקָנָה אֶת־
חַנָּה אִשְׁתּוֹ וַיִּזְכַּרְהָ וַי־הַנְּזֶה: ־וַיְהִי לְתַקְפוֹת הַיָּמִים
וַתִּהְרַח חַנָּה וַתִּלְדַּךְ בֶּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שְׁמוּאֵל כִּי
מִן־הַנְּזֶה שְׁאַלְתִּינוּ: ־וַיַּעַל הָאִישׁ אֶלְקָנָה וְכָל־בֵּיתוֹ
לְזָבַח לִי־הַנְּזֶה אֶת־זִבְחַת הַיָּמִים וְאֶת־נְדָרוֹ: ־וַתִּנְזֶה
לֹא עָלְתָה כִּי־אָמְרָה לְאִישָׁה עַד יִגְמַל הַנַּעַר
וְהִבֵּאתִיו וְנִרְאָה אֶת־פָּנָי וַי־הַנְּזֶה וַיִּשְׁבַּח שֵׁם עַד־
עוֹלָם: ־וַיֹּאמֶר לָהּ אֶלְקָנָה אִישָׁה עֲשִׂי הַטּוֹב
בְּעֵינַיִךְ שִׁבְלִי עַד־גְּמִלְךָ אֲתוֹ אֲךָ יִקַּם וַי־הַנְּזֶה אֶת־
דְּבָרוֹ וַתִּשָּׁב הָאִשָּׁה וַתִּינַק אֶת־בְּנָהּ עַד־גְּמִלָּהּ
אֲתוֹ: ־וַתַּעֲלֶהּ עִמָּה כַּאֲשֶׁר גָּמְלָתוּ בְּפָרִים שְׁלֹשָׁה
וְאִיפָה אַחַת קָמַח וְגַבֵּל לֵין וַתִּבְאֶהּ בֵּית־וַי־הַנְּזֶה
שָׁלוֹ וְהַנַּעַר גָּעַר: ־וַיִּשְׁחַטּוּ אֶת־הַפֶּר וַיָּבֹאוּ אֶת־
הַנַּעַר אֶל־עָלִי: ־וַתֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי חַי נַפְשֶׁךָ אֲדֹנָי
אֲנִי הָאִשָּׁה הַנִּצְבֹּת עִמָּכָה בְּזָה לְהַתְּפַלֵּל אֶל־
וַי־הַנְּזֶה: ־אֶל־הַנַּעַר חַנָּה הַתְּפַלְלָתִי וַיִּתֵּן וַי־הַנְּזֶה לִי
אֶת־שְׁאֵלָתִי אֲשֶׁר שְׁאַלְתִּי מֵעַמּוֹ: ־וְגַם אָנֹכִי
הַשְׁאֵלְתֶהּ לִי־הַנְּזֶה כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר הָלָה הוּא
שְׂאוּל לִי־הַנְּזֶה וַיִּשְׁתַּחֲוֶה שֵׁם לִי־הַנְּזֶה:

ב וַתִּתְפַּלֵּל חַנָּה וַתֹּאמֶר עָלֶיךָ לְבִלְבִי בֵּי־הַנְּזֶה רַחֲמָה
קִרְנִי בֵּי־הַנְּזֶה רַחֲמֵי פִל עַל־אוֹיְבָי כִּי שָׁמַחְתִּי
בִּישׁוּעָתְךָ: ־אִין־קִדּוּשׁ כִּי־הַנְּזֶה כִּי אִין בְּלִתְךָ וְאִין
צוּר כַּא־לְהַנְּזֶה: ־אֶל־תִּרְבּוּ תִדְבְּרוּ גְבוּהָה גְבוּהָה יִצְאָה
עֲתָק מִפִּיכֶם כִּי אֵל דְּעוֹת וַי־הַנְּזֶה וְלוֹ נִתְּנָנוּ עֲלֵלוֹת:
־קִשְׁת גְּבָרִים חַתִּים וְנִכְשָׁלִים אָזְרוּ חֵיל: ־שָׁבַעִים
בְּלִתְךָ גִּשְׁפָרוּ וְרַעֲבִים חָזְלוּ עַד־עֲקָרָה יִלְדָה
שָׁבַעִה וְרַבַּת בָּנִים אִמְלָלָה: ־וַי־הַנְּזֶה מִמִּית וּמִחַיָּה
מִנְרִיד שְׂאוּל וַיַּעַל: ־וַי־הַנְּזֶה מִנְרִישׁ וּמִעֲשִׂיר

מִשְׁפִּיל אֶת־מְרוֹמָם: מִקִּים מִעַפָּר זָל מֵאֲשַׁפֵּת
יָרִים אֲבִיוֹן לְהוֹשִׁיב עִם־גְּדִיבִים וְכֶסֶף כְּבוֹד
יִנְחֹלָם כִּי לִי־הָיָה מִצְּקֵי אֶרֶץ וַיִּשֶׁת עֲלֵיהֶם תְּבִל:
רַגְלֵי חֲסִידוֹ יִשְׁמֹר וְרִשְׁעִים בְּחֹשֶׁךְ יִדְמוּ כִּי־לֹא
בָּכַח יִגְבֵּר־אִישׁ: בִּי־הָיָה יַחְתּוֹ מְרִיבֹו עָלוּ בַשָּׁמַיִם
יָרְעֻם י־הָיָה יָדִין אֶפְסֵי־אֶרֶץ וַיִּתּוֹ־עֵז לְמַלְכֹו וַיִּרְם
קָרוֹן מְשִׁיחוֹ: וַיִּלְךָ אֶלְקַנְנָה הַרְמָתָה עַל־בֵּיתוֹ
וְהַנְּעֹר הָיָה מִשְׁרַת אֶת־י־הָיָה אֶת־פְּנֵי עַלִי הַכְּהֵן:
וַיִּבְנֵי עַלִי בְּנֵי בְלִיעֵל לֹא יָדְעוּ אֶת־י־הָיָה:
וַיִּמְשַׁפֵּט הַכְּהֵנִים אֶת־הַעַם כָּל־אִישׁ זָבַח זָבַח וַיָּבֵא
גַּעַר הַכְּהֵן כְּבִשְׁלֵל הַבָּשָׂר וְהַמְזֻלָּג שְׁלֵשׁ הַשְּׂנַיִם
בְּיָדוֹ: וְהִפְּהַ בַּפִּיֹור אֹו בְדוּד אֹו בַקְּלִחַת אֹו בַפְּרוֹר
כָּל אֲשֶׁר יַעֲלֶה הַמְזֻלָּג יִקַּח הַכְּהֵן בֹּו כֶּכֶה יַעֲשׂוּ
לְכָל־יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים שָׁם בְּשִׁלְהָ: גַּם בְּטָרָם
יִקְטִירוֹן אֶת־הַחֶלֶב וַיָּבֵא גַעַר הַכְּהֵן וְאָמַר לְאִישׁ
הַזֹּבַח תִּנְהַ בָּשָׂר לְצִלוֹת לַכְּהֵן וְלֹא־יִקַּח מִמֶּנּוּ בָּשָׂר
מִבְּשָׂל כִּי אִם־חֲחִי: וַיִּיאַמֵּר אֵלָיו הָאִישׁ קִטֹּר
יִקְטִירוֹן כִּיֹּום הַחֶלֶב וְקַח־לָךְ כַּאֲשֶׁר תִּאָּוֶה נִפְשָׁךְ
וְאָמַר לֹא כִי עֲתָה תִתֵּן וְאִם־לֹא לְקַחְתִּי בְחֻזְקָה:
וַיִּתְהִי חֲטָאת הַנְּעֹרִים גְּדוֹלָה מְאֹד אֶת־פְּנֵי י־הָיָה
כִּי גָאֲצוּ הָאֲנָשִׁים אֶת מִנְחַת י־הָיָה: וַיִּשְׁמוּאֵל
מִשְׁרַת אֶת־פְּנֵי י־הָיָה נְעֹר חָגוֹר אֶפּוֹד בֶּד: וַיִּמְעִיל
קִטֹּר תַעֲשֶׂה־לֹו אִמּוֹ וְהַעֲלִתָה לֹו מִיָּמִים יָמִימָה
בְּעִלוֹתָהּ אֶת־אִשָּׁה לְזָבַח אֶת־זָבַח הַיָּמִים: וַיִּבְרַךְ
עַלִי אֶת־אֶלְקַנְנָה וְאֶת־אֲשֶׁתּוֹ וְאָמַר יִשָּׁם י־הָיָה לָךְ
זָרַע מִן־הָאִשָּׁה הַזֹּאת תִּמַּת הַשְּׂאֵלָה אֲשֶׁר שָׁאֵל
לִי־הָיָה וְהִלְכוּ לְמִקְוָמוֹ: כִּי־פָקַד י־הָיָה אֶת־חַנּוּהַ
וַתִּהְרַ וַתִּלְד שְׁלֹשָׁה־בָנִים וַשְּׁתֵי בָנוֹת וַיִּגְדֵּל הַנְּעֹר
שְׁמוּאֵל עִם־י־הָיָה: וַעֲלֵי זָקֵן מְאֹד וְשָׁמַע אֶת כָּל־
אֲשֶׁר יַעֲשׂוֹן בְּנֵיו לְכָל־יִשְׂרָאֵל וְאֶת אֲשֶׁר־יִשְׁכַּבּוּן
אֶת־הַנְּשִׁים הַצָּבָאוֹת פֶּתַח אֶהֱל מוֹעֵד: וַיִּיאַמֵּר
לָהֶם לָמָּה תַעֲשׂוֹן פְּדֻבָּרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי שָׁמַע
אֶת־דְּבָרֵיכֶם רָעִים מֵאֵת כָּל־הָעַם אֵלֶּה: מֵאֵל בְּנֵי
כִּי לֹא־טוֹבָה הַשְּׁמַעָה אֲשֶׁר אֲנֹכִי שָׁמַע מֵעַבְרִים
עִם־י־הָיָה: אִם־יִחַטָּא אִישׁ לְאִישׁ וּפְלָלוּ א־לֵהִים
וְאִם לִי־הָיָה יִחַטָּא־אִישׁ מִי יִתְפַּלֵּל־לֹו וְלֹא יִשְׁמַעוּ
לְקוֹל אֲבֵיהֶם כִּי־חַפֵּץ י־הָיָה לְהַמִּיתָם: וַיִּתְנַעַר
שְׁמוּאֵל הַלֵּךְ וַיִּגְדֵּל וְטוֹב גַּם עִם־י־הָיָה וְגַם עִם־

אֲנָשִׁים: וַיָּבֵא אִישׁ־א־לֵהִים אֶל־עַלִי וַיִּיאַמֵּר אֵלָיו
כֹּה אָמַר י־הָיָה הַנְּגִלָה נְגִלְתִּי אֶל־בֵּית אֲבִיךָ
בְּהֵיוֹתָם בְּמִצְרַיִם לְבֵית פְּרַעֲה: וַיִּבְחַר אֹתוֹ מִכָּל־
שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל לִי לְכַהֵן לְעִלוֹת עַל־מִזְבְּחִי לְהַקְטִיר
קִטֹּר לְשֹׂאת אֶפּוֹד לְפָנַי וְאֶתְנַה לְבֵית אֲבִיךָ אֶת־
כָּל־אֲשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: לָמָּה תִבְעֲטוּ בְּזָבַחִי
וּבְמִנְחָתִי אֲשֶׁר צִוִּיתִי מֵעוֹן וּתְכַבֵּד אֶת־בְּנֵיךָ מִלְּמִנֵּי
לְהַבְרִיאְכֶם מֵרֵאשִׁית כָּל־מִנְחַת יִשְׂרָאֵל לְעַמִּי:
לָכֵן נָאִם־י־הָיָה א־לֵהִי יִשְׂרָאֵל אָמַר אֲמַרְתִּי
בֵּיתְךָ וּבֵית אֲבִיךָ יִתְהַלְכוּ לְפָנַי עַד־עוֹלָם וְעַתָּה
נָאִם־י־הָיָה חֲלִילָה לִי כִי־מְכַבְּדִי אֲכַבֵּד וּבְנֵי יִקְלוּ:
וְהִנֵּה יָמִים בָּאִים וְגִדְעַתִּי אֶת־זָרְעֶךָ וְאֶת־זָרַע בֵּית
אֲבִיךָ מֵהַיּוֹת זָקֵן בְּבֵיתְךָ: וְהַבְּטַחְתָּ צָר מֵעוֹן כָּכֵל
אֲשֶׁר־יִיטִיב אֶת־יִשְׂרָאֵל וְלֹא־יִהְיֶה זָקֵן בְּבֵיתְךָ
כָּל־הַיָּמִים: וְאִישׁ לֹא־אֲכַרִּית לָךְ מִעַם מִזְבְּחִי
לְכִלוֹת אֶת־עֵינֶיךָ וְלֹאֲדִיב אֶת־נַפְשָׁךְ וְכָל־מֵרֵבִית
בֵּיתְךָ יָמוּתוּ אֲנָשִׁים: וְזָה־לָךְ הָאוֹת אֲשֶׁר יָבֵא
אֶל־שְׁנֵי בְנֵיךָ אֶל־חַפְּנֵי וּפִינְחָס בְּיוֹם אֶחָד יָמוּתוּ
שְׁנֵיהֶם: וְהַקִּימְתִי לִי כְהֵן נָאֵמן כַּאֲשֶׁר בְּלִבִּי
וּבְנַפְשִׁי יַעֲשֶׂה וּבְגִיתִי לֹו בֵּית נָאֵמן וְהַתְּהַלֵּךְ לְפָנַי־
מִשִּׁיחִי כָּל־הַיָּמִים: וְהָיָה כָּל־הַנּוֹתָר בְּבֵיתְךָ יָבֹוא
לְהַשְׁתַּחֲוֹת לֹו לְאַגּוֹרַת כֶּסֶף וְכַפֵּר־לָחֶם וְאָמַר
סַפְחֵנִי נָא אֶל־אֶחָת הַכְּהֵנוֹת לְאָכֵל פֶּתַח־לָחֶם:
ג וְהַנְּעֹר שְׁמוּאֵל מִשְׁרַת אֶת־י־הָיָה לְפָנַי עַלִי
וְדַבְּרֵי־הָיָה הָיָה יָקָר בְּיָמִים הָהֵם אִין תְּזוֹן נַפְרִץ:
וַיְהִי בְּיוֹם הַהוּא וְעַלִי שָׁכַב בְּמִקְוָמוֹ וְעֵינָיו הִחֲלוּ
כְהוֹת לֹא יוֹכֵל לְרֹאוֹת: וַגַּר א־לֵהִים טָרָם יִכְפֹּה
וּשְׁמוּאֵל שָׁכַב בְּהִיבֵל י־הָיָה אֲשֶׁר־שָׁם אֶרְוֹן
א־לֵהִים: וַיִּקְרָא י־הָיָה אֶל־שְׁמוּאֵל וַיִּיאַמֵּר הַנְּנִי:
וַיִּבְרַץ אֶל־עַלִי וַיִּיאַמֵּר הַנְּנִי כִי־קָרָאתָ לִי וַיִּיאַמֵּר
לֹא־קָרָאתִי שׁוֹב שָׁכַב וַיִּלְךָ וַיִּשְׁכַּב: וַיִּסֶּף י־הָיָה
קָרָא עוֹד שְׁמוּאֵל וַיִּקַּם שְׁמוּאֵל וַיִּלְךָ אֶל־עַלִי
וַיִּיאַמֵּר הַנְּנִי כִי קָרָאתָ לִי וַיִּיאַמֵּר לֹא־קָרָאתִי בְנֵי
שׁוֹב שָׁכַב: וּשְׁמוּאֵל טָרָם יָדַע אֶת־י־הָיָה וְטָרָם
יִגְלֶה אֵלָיו דְּבַר־י־הָיָה: וַיִּסֶּף י־הָיָה קָרָא־שְׁמוּאֵל
בְּשִׁלִּישַׁת וַיִּקַּם וַיִּלְךָ אֶל־עַלִי וַיִּיאַמֵּר הַנְּנִי כִי קָרָאתָ
לִי וַיָּבֹן עַלִי כִי י־הָיָה קָרָא לְנְעֹר: וַיִּיאַמֵּר עַלִי
לְשְׁמוּאֵל לָךְ שָׁכַב וְהָיָה אִם־יִקְרָא אֵלָיְךָ וְאִמַּרְתָּ

דָּבַר י-הוָה כִּי שָׁמַע עֲבָדָךָ וַיִּלְךָ שְׁמוּאֵל וַיִּשְׁכַּב
בְּמִקְוָמוֹ: וַיָּבֹא י-הוָה וַיִּתְיַצֵּב וַיִּקְרָא כַּפְעַם-כַּפְעַם
שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל דָּבַר כִּי שָׁמַע
עֲבָדָךָ: וַיֹּאמֶר י-הוָה אֶל-שְׁמוּאֵל הִנֵּה אֲנֹכִי עֹשֶׂה
דָּבָר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר כָּל-שָׁמְעוֹ תִצְלִינָה שְׁתִּי
אֲזַנְיוֹ: בַּיּוֹם הַהוּא אֶקְיָם אֶל-עָלְי אֶת כָּל-אֲשֶׁר
דִּבַּרְתִּי אֶל-בֵּיתוֹ הַחַל וְכֹלָה: וַתַּגִּדְתִּי לוֹ כִּי-שָׁפַט
אֲנִי אֶת-בֵּיתוֹ עַד-עוֹלָם בְּעוֹן אֲשֶׁר-יָדַע כִּי-
מִקְלָלִים לָהֶם בָּנָיו וְלֹא כִּהָה בָּם: וְלָכֵן נִשְׁבַּעְתִּי
לְבַיִת עָלְי אִם-יִתְכַפֵּר עוֹן בֵּית-עָלְי בְּזִבְחָה וּבְמִנְחָה
עַד-עוֹלָם: וַיִּשְׁכַּב שְׁמוּאֵל עַד-הַבֹּקֶר וַיִּפְתַּח אֶת-
דַּלְתוֹת בֵּית-י-הוָה וַשְׁמוּאֵל יֵרָא מֵהֶגִיד אֶת-
הַמְּרָאָה אֶל-עָלְי: וַיִּקְרָא עָלְי אֶת-שְׁמוּאֵל וַיֹּאמֶר
שְׁמוּאֵל בְּנִי וַיֹּאמֶר הַגִּנִּי: וַיֹּאמֶר מָה הַדָּבָר אֲשֶׁר
דִּבַּר אֵלֶיךָ אֶל-גַּא תִכְחַד מִמֶּנִּי כֹה יַעֲשֶׂה-לְךָ
א-לֹהִים וְכֹה יוֹסִיף אִם-תִּכְחַד מִמֶּנִּי דָּבָר מִכָּל-
הַדָּבָר אֲשֶׁר-דִּבַּר אֵלֶיךָ: וַיִּגְדֵּל שְׁמוּאֵל אֶת-כָּל-
הַדְּבָרִים וְלֹא כִחַד מִמֶּנּוּ וַיֹּאמֶר י-הוָה הוּא הַטּוֹב
בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה: וַיִּגְדַּל שְׁמוּאֵל וַי-הוֹדֵה הַיְהוָה עִמּוֹ
וְלֹא-תָפִיל מִכָּל-דְּבָרָיו אֶרְצָה: וַיֵּלֶד כָּל-יִשְׂרָאֵל
מִדָּן וְעַד-בְּאֵר שָׁבַע כִּי נֶאֱמַן שְׁמוּאֵל לְנִבְיָא
לִי-הוּא: וַיִּסֶּף י-הוָה לְהֵרָאָה בְּשִׁלָּה כִּי-נִגְלָה
י-הוָה אֶל-שְׁמוּאֵל בְּשִׁלּוֹ בַדָּבָר י-הוָה:

ד וַיְהִי דְבַר-שְׁמוּאֵל לְכָל-יִשְׂרָאֵל וַיֵּצֵא יִשְׂרָאֵל
לְקִרְאֵת פְּלִשְׁתִּים לְמַלְחָמָה וַיִּחַנּוּ עַל-הָאָבֶן הַעֲזָר
וּפְלִשְׁתִּים חָנוּ בְּאֶפֶק: וַיַּעֲרְכוּ פְלִשְׁתִּים לְקִרְאֵת
יִשְׂרָאֵל וַתִּטְשׂ הַמְּלַחְמָה וַיִּגְגַּף יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי
פְלִשְׁתִּים וַיָּכּוּ בַמַּעְרָכָה בַּשָּׂדֶה פֶּאֶרְבַּעַת אֲלָפִים
אִישׁ: וַיָּבֹא הָעָם אֶל-הַמַּחֲנֶה וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל
לָמָּה נִגְפָנוּ? הֲנֹה הַיּוֹם לִפְנֵי פְלִשְׁתִּים נִקְחָה אֵלֵינוּ
מִשְׁלָה אֶת-אַרְוֹן בְּרִית י-הוָה וַיָּבֹא בְּקִרְבָּנוּ
וַיִּשְׁעֵנוּ מִכָּף אִיבֵינוּ: וַיִּשְׁלַח הָעָם שְׁלָה וַיִּשְׁאוּ
מִשָּׁם אֶת אַרְוֹן בְּרִית-י-הוָה צ-בָאוֹת יָשָׁב הַכְּרָבִים
וְשָׁם שָׁנִי בְנִי-עָלְי עִם-אַרְוֹן בְּרִית הָא-לֹהִים חָפְנִי
וּפִינִחֶס: וַיְהִי כְּבֹא אַרְוֹן בְּרִית-י-הוָה אֶל-הַמַּחֲנֶה
וַיַּרְעוּ כָּל-יִשְׂרָאֵל תְּרוּעָה גְדוֹלָה וַתִּהְיֶה הָאָרֶץ:
וַיִּשְׁמְעוּ פְלִשְׁתִּים אֶת-קוֹל הַתְּרוּעָה וַיֹּאמְרוּ מָה
קוֹל הַתְּרוּעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת בְּמַחֲנֶה הָעֲבָרִים

וַיִּדְעוּ כִּי אַרְוֹן י-הוָה בָּא אֶל-הַמַּחֲנֶה: וַיִּרְאוּ
הַפְּלִשְׁתִּים כִּי אָמְרוּ בָּא א-לֹהִים אֶל-הַמַּחֲנֶה
וַיֹּאמְרוּ אֹי לָנוּ כִּי לֹא הִיָּתָה כְּזֹאת אֶתְמוּל שְׁלָשָׁם:
הָאִי לָנוּ מִי נִצִּילָנוּ מִיַּד הָא-לֹהִים הַאֲדִירִים הַאֲלֹהִי
אֲלֹהֵי הָא-לֹהִים הַמַּפִּים אֶת-מִצְרַיִם בְּכָל-מִפְּקֵה
בַּמִּדְבָּר: הַתְּחַזְקוּ וְהָיוּ לְאֲנָשִׁים פְּלִשְׁתִּים כֹּן
תַּעֲבְדוּ לְעֲבָרִים כַּאֲשֶׁר עֲבָדוּ לָכֶם וְהִיָּתֶם
לְאֲנָשִׁים וְנִלְחַמְתֶּם: וַיִּלְחַמוּ פְלִשְׁתִּים וַיִּגְגַּף
יִשְׂרָאֵל וַיִּגְסּוּ אִישׁ לְאֶהֱלָיו וַתְּהִי הַמִּפְּקֵה גְדוֹלָה
מְאֹד וַיִּפֹּל מִיִּשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אֲלָף רַגְלִי: וַאֲרֹן
א-לֹהִים נִלְקַח וּשְׁנֵי בְנֵי-עָלְי מָתוּ חָפְנִי וּפִינִחֶס:
וַיַּרְץ אִישׁ-בְּנֵימָן מִהַמַּעְרָכָה וַיָּבֹא שְׁלָה בַיּוֹם
הַהוּא וּמָדָּיו קָרְעִים וְאֲדָמָה עַל-רֹאשׁוֹ: וַיָּבֹא
וְהִגָּה עָלְי יָשָׁב עַל-הַכֶּסֶּא יַד דָּרָךְ מִצַּפָּה כִּי-הָיָה
לְבוֹ חָרָד עַל אַרְוֹן הָא-לֹהִים וְהָאִישׁ בָּא לְהֶגִיד
בְּעִיר וַתִּזְעַק כָּל-הָעִיר: וַיִּשְׁמַע עָלְי אֶת-קוֹל
הַצִּעָקָה וַיֹּאמֶר מָה קוֹל הַתְּמוֹן הַזֶּה וְהָאִישׁ מֵהָר
וַיָּבֹא וַיִּגַּד לְעָלְי: וַעֲלִי בֶן-תְּשַׁעִים וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה
וְעֵינָיו קָמָה וְלֹא יָכוֹל לְרְאוֹת: וַיֹּאמֶר הָאִישׁ אֶל-
עָלְי אָנֹכִי הֵבֵא מִן-הַמַּעְרָכָה וְאֲנִי מִן-הַמַּעְרָכָה
נִסְתִּי הַיּוֹם וַיֹּאמֶר מֵה-הָיָה הַדָּבָר בְּנִי: וַיַּעַן
הַמַּבְשֵׁר וַיֹּאמֶר גַּם יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי פְלִשְׁתִּים וְגַם
מִגְּפָה גְדוֹלָה הִיָּתָה בָּעָם וְגַם-שְׁנֵי בְנֵיךָ מָתוּ חָפְנִי
וּפִינִחֶס וְאַרְוֹן הָא-לֹהִים נִלְקַחָה: וַיְהִי כִּהִזְכִּירוּ
אֶת-אַרְוֹן הָא-לֹהִים וַיִּפֹּל מֵעַל-הַכֶּסֶּא אֶתְרַגְּלִית
בְּעַד א יַד הַשָּׁעַר וַתִּשְׁבֵּר מִפְּרָקָתוֹ וַיָּמָת כִּי-נָזַן
הָאִישׁ וַיִּכְבַּד וְהוּא שָׁפַט אֶת-יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים
שָׁנָה: וַיְכַלְתוּ אִשְׁת-פִּינִחֶס הָרָה לָלֶת וַתִּשְׁמַע אֶת-
הַשְּׁמוּעָה אֶל-הַלְּקַח אַרְוֹן הָא-לֹהִים וּמָת חַמִּיָּה
וְאִישָׁה וַתִּכְרַע וַתֵּלֵד כִּי-נִהְפְּכוּ עָלֶיהָ צָרִיָּה: וַיִּכְעַת
מוֹתָה וַתִּדְבַּרְנָה הַנְּצַבּוֹת עָלֶיהָ אֶל-תִּירְאִי כִּי בֶן
יִלְדָת וְלֹא עֲנָתָה וְלֹא-שָׁתָה לְבָה: וַתִּקְרָא לְנֶעַר
אִיכָבוֹד לֵאמֹר גְּלָה כְבוֹד מִיִּשְׂרָאֵל אֶל-הַלְּקַח אַרְוֹן
הָא-לֹהִים וְאֶל-חַמִּיָּה וְאִישָׁה: וַתֹּאמֶר גְּלָה כְבוֹד
מִיִּשְׂרָאֵל כִּי נִלְקַח אַרְוֹן הָא-לֹהִים:

ה וַפְּלִשְׁתִּים לָקְחוּ אֶת אַרְוֹן הָא-לֹהִים וַיָּבֹאֵהוּ
מֵאָבֶן הַעֲזָר אֲשֶׁדוּדָה: וַיִּקְחוּ פְלִשְׁתִּים אֶת-אַרְוֹן
הָא-לֹהִים וַיָּבֹאוּ אֹתוֹ בֵּית דָּגוֹן וַיַּצִּיגוּ אֹתוֹ אֶצְל

דָּגוֹן: וַיִּשְׁכְּמוּ אֲשֵׁר־דוֹדִים מִמְּחֻרַת וְהִנֵּה דָגוֹן נִפְלַל
לִפְנֵי אֲרֻצָּה לִפְנֵי אַרְוֹן י־הִנֵּה וַיִּקְחוּ אֶת־דָּגוֹן
וַיָּשֻׁבוּ אֹתוֹ לְמִקְוָמוֹ: וַיִּשְׁכְּמוּ בְּבִקְרָ מִמְּחֻרַת וְהִנֵּה
דָּגוֹן נִפְלַל לִפְנֵי אֲרֻצָּה לִפְנֵי אַרְוֹן י־הִנֵּה וְרֹאשׁ
דָּגוֹן וּשְׁתֵּי פָפוֹת יָדָיו כְּרֹתוֹת אֶל־הַמִּפְתָּן רַק
דָּגוֹן נִשְׁאָר עָלָיו: «עַל־כֵּן לֹא־יִדְרְכוּ כַּהֲנֵי דָגוֹן
וְכָל־הַבָּאִים בֵּית־דָּגוֹן עַל־מִפְתָּן דָּגוֹן בְּאֲשֻׁדּוֹד עַד
הַיּוֹם הַזֶּה: וַתִּכְבֵּד יְדֵי־הַנֶּהָ אֶל־הָאֲשֻׁדּוֹדִים
וַיִּשְׁמַם וַיָּךְ אֶתְּם בְּטַחֲרִים אֶת־אֲשֻׁדּוֹד וְאֶת־
גְּבוּלֵיהֶ: וַיִּרְאוּ אַנְשֵׁי־אֲשֻׁדּוֹד כִּי־כֵן וְאָמְרוּ לֹא־
יָשֵׁב אַרְוֹן אֶ־לֵהִי יִשְׂרָאֵל עִמָּנוּ כִּי־קִשְׁתָּה יָדוֹ
עָלֵינוּ וְעַל דָּגוֹן אֶ־לֵהִינוּ: וַיִּשְׁלְחוּ וַיֹּאסְפוּ אֶת־
כָּל־סֹרְגֵי פְלִשְׁתִּים אֲלֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ מַה־נַּעֲשֶׂה
לְאַרְוֹן אֶ־לֵהִי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ גַם יָשֵׁב אַרְוֹן אֶ־לֵהִי
יִשְׂרָאֵל וַיִּסְבּוּ אֶת־אַרְוֹן אֶ־לֵהִי יִשְׂרָאֵל: וַיְהִי
אֲחֵרֵי אֲהַסְּבוּ אֹתוֹ וַתְּהִי יְדֵי־הַנֶּהָ בְּעִיר מְהוּמָה
גְּדוּלָה מְאֹד וַיָּךְ אֶת־אַנְשֵׁי הָעִיר מִקֶּטָן וְעַד־גְּדוּל
וַיִּשְׁתְּרוּ לָהֶם טַחֲרִים: וַיִּשְׁלְחוּ אֶת־אַרְוֹן
הָ־לֵהִים עֲקָרוֹן וַיְהִי כְּבוֹא אַרְוֹן הָ־לֵהִים עֲקָרוֹן
וַיִּזְעַקוּ הָעֲקָרָנִים לֵאמֹר הַסְּבוּ אֵלַי אֶת־אַרְוֹן
אֶ־לֵהִי יִשְׂרָאֵל לְהַמִּיתָנִי וְאֶת־עַמִּי: וַיִּשְׁלְחוּ
וַיֹּאסְפוּ אֶת־כָּל־סֹרְגֵי פְלִשְׁתִּים וַיֹּאמְרוּ שְׁלְחוּ אֶת־
אַרְוֹן אֶ־לֵהִי יִשְׂרָאֵל וַיָּשֵׁב לְמִקְוָמוֹ וְלֹא־יָמִית אֹתִי
וְאֶת־עַמִּי כִּי־הִיתָה מְהוּמַת־מָוֶת בְּכָל־הָעִיר כְּבָדָה
מְאֹד יָד הָ־לֵהִים שָׁם: וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא־מָתוּ
הָפוּ בְּטַחֲרִים וַתַּעַל שׁוֹעַת הָעִיר הַשָּׁמַיִם:

ו וַיְהִי אַרְוֹן־י־הַנֶּהָ בַּשָּׂדֶה פְּלִשְׁתִּים שִׁבְעָה
חֲדָשִׁים: וַיִּקְרָאוּ פְּלִשְׁתִּים לִפְהֻגִים וְלִקְסָמִים
לֵאמֹר מַה־נַּעֲשֶׂה לְאַרְוֹן י־הַנֶּהָ הוֹדַעְנוּ בְּמָה
נִשְׁלַחְנֹו לְמִקְוָמוֹ: וַיֹּאמְרוּ אִם־מִשְׁלַחִים אֶת־אַרְוֹן
אֶ־לֵהִי יִשְׂרָאֵל אֶל־תְּשַׁלְּחוּ אֹתוֹ רִיקָם כִּי־הַשֵּׁב
תָּשִׁיבוּ לוֹ אֲשֶׁם אִז תִּרְפְּאוּ וְנוֹדַע לָכֶם לָמָּה לֹא־
תָּסוּר יָדוֹ מִכֶּם: וַיֹּאמְרוּ מַה הָאֲשֶׁם אֲשֶׁר נָשִׁיב לוֹ
וַיֹּאמְרוּ מִסְפַּר סֹרְגֵי פְּלִשְׁתִּים חֲמִשָּׁה טַחֲרֵי זָהָב
וְחֲמִשָּׁה עַכְבָּרֵי זָהָב כִּי־מַגִּפָּה אֲחַת לְכֻלָּם
וְלִסְרֹנִיכָם: וַעֲשִׂיתֶם צִלְמֵי טַחֲרִיכָם וְצִלְמֵי
עַכְבָּרִיכָם הַמְּשַׁחִיתֶם אֶת־הָאָרֶץ וְנִתְּתֶם לֹא־לֵהִי
יִשְׂרָאֵל כְּבוֹד אוֹלֵי יְהוָה אֶת־יָדוֹ מֵעַלִיכֶם וּמֵעַל

אֶ־לֵהִיכֶם וּמֵעַל אֲרֻצְכֶם: וְלָמָּה תִּכְבְּדוּ אֶת־לִבְבְּכֶם
כַּאֲשֶׁר כְּבָדוּ מִצְרַיִם וּפְרַעֲה אֶת־לִבָּם הֲלוֹא כַּאֲשֶׁר
הִתְעַלָּל בָּהֶם וַיִּשְׁלַחוּם וַיִּלְכוּ: וְעַתָּה קָחוּ וַעֲשׂוּ
עֲגָלָה חֲדָשָׁה אַחַת וּשְׁתֵּי פָרוֹת עֲלוֹת אֲשֶׁר לֹא־
עָלָה עֲלֵיהֶם עַל וְאִסְרֶתֶם אֶת־הַפָּרוֹת בַּעֲגָלָה
וְהַשִּׁיבְתֶם בְּנִיחָם מֵאַחֲרֵיהֶם הַבָּיְתָה: וַיִּלְקַחְתֶּם
אֶת־אַרְוֹן י־הַנֶּהָ וְנִתְּתֶם אֹתוֹ אֶל־הָעֲגָלָה וְאֶת אֶל־
הַזָּהָב אֲשֶׁר הִשְׁבַּתֶם לוֹ אֲשֶׁם תָּשִׁימוּ בְּאַרְגָּז מִצְדוֹ
וְשַׁלַּחְתֶּם אֹתוֹ וְהַלְךְ: וַיִּרְאִיתֶם אִם־דָּרָךְ גְּבוּלוֹ
יַעֲלֶה בֵּית שֶׁמֶשׁ הוּא עֹשֶׂה לָנוּ אֶת־הָרַעָה הַגְּדוּלָה
הַזֹּאת וְאִם־לֹא וַיִּדְעֶנּוּ כִּי לֹא יָדוּ נִגְעָה בָּנוּ מִקְרָה
הוּא הָיָה לָנוּ: וַיַּעֲשׂוּ הָאֲנָשִׁים כֵּן וַיִּקְחוּ שְׁתֵּי
פָרוֹת עֲלוֹת וַיִּאֲסְרוּם בַּעֲגָלָה וְאֶת־בְּנֵיהֶם כָּלוּ
בַּבָּיְתָה: וַיִּשְׁמֹו אֶת־אַרְוֹן י־הַנֶּהָ אֶל־הָעֲגָלָה וְאֶת
הָאַרְגָּז וְאֶת עַכְבָּרֵי הַזָּהָב וְאֶת צִלְמֵי טַחֲרֵיהֶם:
וַיִּשְׁרְנָה הַפָּרוֹת בְּדָרָךְ עַל־דָּרָךְ בֵּית שֶׁמֶשׁ בְּמִסְלָה
אַחַת הִלְכוּ הַלְךְ וּגְעֹו וְלֹא־סָרוּ יָמִין וּשְׂמָאוֹל וְסֹרְגֵי
פְּלִשְׁתִּים הִלְכִים אַחֲרֵיהֶם עַד־גְּבוּל בֵּית שֶׁמֶשׁ:
וּבַיְתָ שֶׁמֶשׁ קִצְרִים קִצְרֵי־חֹטִים בַּעֲמָק וַיִּשְׁאֹו
אֶת־עֵינֵיהֶם וַיִּרְאוּ אֶת־הָאָרוֹן וַיִּשְׁמְחוּ לְרֹאוֹת:
וְהָעֲגָלָה בָּאָה אֶל־שָׂדֶה יְהוֹשֻׁעַ בֵּית־הַשֶּׁמֶשׁ שֵׁל
וַתַּעֲמֵד שָׁם וְשָׁם אָבֹן גְּדוּלָה וַיִּבְקְעוּ אֶת־עַצְוֵי
הָעֲגָלָה וְאֶת־הַפָּרוֹת הָעֵלוּ עָלָה לִי־הַנֶּהָ: וַיְהִלּוּ־
הוֹרִידוּ אֶת־אַרְוֹן י־הַנֶּהָ וְאֶת־הָאַרְגָּז אֲשֶׁר־אֹתוֹ
אֲשֶׁר־בּוֹ כְּלֵי־זָהָב וַיִּשְׁמֹו אֶל־הָאָבֹן הַגְּדוּלָה
וְאֲנָשֵׁי בֵּית־שֶׁמֶשׁ הָעֵלוּ עֲלוֹת וַיִּזְבְּחוּ זְבָחִים בַּיּוֹם
הַהוּא לִי־הַנֶּהָ: וַתִּחַמְּשֶׂה סֹרְגֵי־פְּלִשְׁתִּים רָאוּ
וַיָּשֻׁבוּ עֲקָרוֹן בַּיּוֹם הַהוּא: וַיֹּאמְרוּ טַחֲרֵי הַזָּהָב
אֲשֶׁר הִשְׁיִבוּ פְּלִשְׁתִּים אֲשֶׁם לִי־הַנֶּהָ לְאֲשֻׁדּוֹד
אַחַד לְעֵזָה אַחַד לְאֲשַׁקְלוֹן אַחַד לְגַת אַחַד לְעֲקָרוֹן
אַחַד: וַעֲכָבְרֵי הַזָּהָב מִסְפַּר כָּל־עָרֵי פְּלִשְׁתִּים
לְחֲמִשַׁת הַסֹּרְגִים מֵעִיר מִבְּצָר וְעַד כָּפַר הַפְּרָזִי
וְעַד אֲבֵל הַגְּדוּלָה אֲשֶׁר הִנִּיחוּ עָלֶיהָ אֶת אַרְוֹן
י־הַנֶּהָ עַד הַיּוֹם הַזֶּה בַּשָּׂדֶה יְהוֹשֻׁעַ בֵּית הַשֶּׁמֶשׁ:
וַיָּיָךְ בְּאַנְשֵׁי בֵּית־שֶׁמֶשׁ כִּי רָאוּ בְּאַרְוֹן י־הַנֶּהָ וַיָּךְ
בָּעַם שִׁבְעִים אִישׁ חֲמִשִּׁים אֶלְף אִישׁ וַיִּתְּאֲבְלוּ
הָעַם כִּי־הִפָּה י־הַנֶּהָ בָּעַם מִכָּה גְּדוּלָה: וַיֹּאמְרוּ
אַנְשֵׁי בֵּית־שֶׁמֶשׁ מִי יוֹכַל לְעַמֵּד לִפְנֵי י־הַנֶּהָ

הָאֱלֹהִים הַקְדוֹשׁ הַזֶּה וְאֶל־מִי יַעֲלֶה מֵעַל־יָדוֹ:
וַיִּשְׁלְחוּ מַלְאָכִים אֶל־יְהוֹשָׁפָט קַרְיַת־יְעָרִים לֵאמֹר
הַשְׁבוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת־אֲרוֹן יְהוָה רְדוּ הַעֲלוּ אֹתוֹ
אֵלֵיכֶם:

ז וַיָּבֹאוּ אַנְשֵׁי קַרְיַת יְעָרִים וַיַּעֲלוּ אֶת־אֲרוֹן
יְהוָה וַיָּבֹאוּ אֹתוֹ אֶל־בֵּית אַבְיָתָב בַּגִּבְעָה וְאֶת־
אֲלֻעָזָר בְּנוֹ קִדְשׁוֹ לְשֹׁמֵר אֶת־אֲרוֹן יְהוָה: וַיְהִי
מִיּוֹם שֶׁבַת הָאֲרוֹן בְּקַרְיַת יְעָרִים וַיָּרְבוּ הַיָּמִים
וַיְהִיו עֹשְׂרִים שָׁנָה וַיִּנְהָו פֶּלֶא־בֵּית יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי
יְהוָה: וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־פֶּלֶא בֵּית יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
אִם־בְּכָל־לִבְבְּכֶם אַתֶּם שׁוֹבִים אֵלַי יְהוָה הִסִּירוּ
אֶת־אֱלֹהֵי הַנֹּכַח מִתּוֹכְכֶם וְהַעֲשִׂיתֶם וְהָכִינוּ
לְבַבְכֶם אֵלַי יְהוָה וְעַבְדְּהוּ לְבָדוֹ וַיִּצַּל אֶתְכֶם מִיַּד
פְּלִשְׁתִּים: וַיִּסִּירוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַבַּעֲלִים וְאֶת־
הַעֲשֻׂתֹת וַיַּעֲבְדוּ אֶת־יְהוָה לְבָדוֹ: וַיֹּאמֶר
שְׁמוּאֵל קִבְּצוּ אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל הַמִּצְפָּתָה וְאֶתְפַּלֵּל
בְּעַדְכֶם אֵלַי יְהוָה: וַיִּקְבְּצוּ הַמִּצְפָּתָה וַיִּשְׁאַבוּ־
מַיִם וַיִּשְׁפְּכוּ לִפְנֵי יְהוָה וַיִּצְוּמוּ בַיּוֹם הַהוּא
וַיֹּאמְרוּ שָׁם תִּטָּאֲנוּ לִי יְהוָה וַיִּשְׁפֹּט שְׁמוּאֵל אֶת־
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּצְפָּה: וַיִּשְׁמְעוּ פְּלִשְׁתִּים כִּי־
הִתְקַבְּצוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל הַמִּצְפָּתָה וַיַּעֲלוּ סַרְגִּי־
פְּלִשְׁתִּים אֶל־יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁמְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּרְאוּ
מִפְּנֵי פְּלִשְׁתִּים: וַיֹּאמְרוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־שְׁמוּאֵל
אֶל־תַּחֲרַשׁ מִמֶּנּוּ מִזְעַק אֵלַי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וַיִּשְׁעֲנוּ
מִיַּד פְּלִשְׁתִּים: וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל טְלָה חֶלֶב אֶחָד
וַיַּעֲלֶהוּ עוֹלָה פָּלִיל לִי יְהוָה וַיִּזְעַק שְׁמוּאֵל אֶל־
יְהוָה בְּעַד יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲנֶהוּ יְהוָה: וַיְהִי שְׁמוּאֵל
מֵעַלְהָ הָעוֹלָה וּפְלִשְׁתִּים נִגְשׂוּ לְמַלְחָמָה בְּיִשְׂרָאֵל
וַיָּרַעַם יְהוָה בְּקוֹל־גְּדוֹל בַּיּוֹם הַהוּא עַל־פְּלִשְׁתִּים
וַיַּהֲרֹם וַיִּנְגַּפוּ לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיִּצְאוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל
מִן־הַמִּצְפָּה וַיִּרְדְּפוּ אֶת־פְּלִשְׁתִּים וַיִּפּוּם עַד־מַתַּחַת
לְבַיַּת פָּר: וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל אֶבֶן אַחַת וַיִּשֶׂם בֵּין־
הַמִּצְפָּה וּבֵין הַשָּׁן וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמָהּ אֶבֶן הָעֲזָרָה
וַיֹּאמֶר עַד־הַנְּהָ עֲזָרְנוּ יְהוָה: וַיִּכְנַעוּ הַפְּלִשְׁתִּים
וְלֹא־יָסְפוּ עוֹד לְבוא בַּגְּבוּל יִשְׂרָאֵל וַתְּהִי יַד־יְהוָה
בְּפְלִשְׁתִּים כָּל יְמֵי שְׁמוּאֵל: וַתִּשְׁבְּנָה הָעָרִים
אֲשֶׁר לְקַחוּ־פְּלִשְׁתִּים מֵאֵת יִשְׂרָאֵל לְיִשְׂרָאֵל
מֵעַקְרוֹן וְעַד־גֹּת וְאֶת־גְּבוּלֵן הַצִּיל יִשְׂרָאֵל מִיַּד

פְּלִשְׁתִּים וַיְהִי שְׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל וּבֵין הָאֲמֹרִי:
וַיִּשְׁפֹּט שְׁמוּאֵל אֶת־יִשְׂרָאֵל כָּל יְמֵי חַיָּיו: וַהֲלֹךְ
מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה וְסָבַב בֵּית־אֵל וְהַגְּלָגֶל וְהַמִּצְפָּה
וְשִׁפְטָאֵת־יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל־הַמְּקוֹמוֹת הָאֵלֶּה:
וַיִּתְּשְׁבוּ הַרְמָתָה כִּי־שָׁם בֵּיתוֹ וְשָׁם שִׁפְטָאֵת־
יִשְׂרָאֵל וַיָּבֹן־שָׁם מִזְבֵּחַ לִי יְהוָה:

ח וַיְהִי כַּאֲשֶׁר זָקֵן שְׁמוּאֵל וַיִּשֶׂם אֶת־בְּנָיו שְׁפָטִים
לְיִשְׂרָאֵל: וַיְהִי שָׁם־בְּנוֹ הַבְּכוֹר יוֹאֵל וְשָׁם מִשְׁנֵהוּ
אַבְיָה שְׁפָטִים בְּבֵאֵר שֹׁבַע: וְלֹא־הָלְכוּ בְנָיו בְּדַרְכּוֹ
וַיִּטּוּ אַחֲרֵי הַבָּצַע וַיִּקְחוּ־שִׁחַד וַיִּטּוּ מִשְׁפָּט:
וַיִּתְּקַבְּצוּ כָּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּבֹאוּ אֶל־שְׁמוּאֵל
הַרְמָתָה: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הִנֵּה אַתָּה זָקֵן וּבְנֶיךָ לֹא
הָלְכוּ בְּדַרְכֶיךָ עִתָּה שְׂיִמָּה־לָנוּ מִלֶּךְ לְשִׁפְטָנוּ כְּכָל־
הַגּוֹיִם: וַיַּרְע הַדָּבָר בְּעֵינֵי שְׁמוּאֵל כַּאֲשֶׁר אָמְרוּ
תְּנֶה־לָנוּ מֶלֶךְ לְשִׁפְטָנוּ וַיִּתְּפַלֵּל שְׁמוּאֵל אֵלַי־יְהוָה:
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל שְׁמַע בְּקוֹל הָעָם לְכָל־
אֲשֶׁר־יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ כִּי לֹא אֵתָּךְ מֵאִסּוּ כִּי־אֲתִי
מֵאִסּוּ מִמֶּלֶךְ עָלֵיכֶם: כְּכָל־הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר־עָשׂוּ
מִיּוֹם הָעֲלִיתִי אוֹתָם מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַיּוֹם הַזֶּה
וַיַּעֲזְבוּנִי וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אַחֲרַיִם כִּן הָמָּה עֹשִׂים
גַם־לָךְ: וְעַתָּה שְׁמַע בְּקוֹלָם אֲךָ כִּי־הֵעַד תִּעֲיֵד
בָּהֶם וְהַגַּדְתָּ לָהֶם מִשְׁפָּט הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר יִמְלֹךְ
עָלֵיכֶם: וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶת כָּל־דְּבָרֵי יְהוָה אֶל־
הָעָם הַשְּׂאֵלִים מֵאִתּוֹ מֶלֶךְ: וַיֹּאמֶר זֶה יְהִי
מִשְׁפָּט הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר יִמְלֹךְ עָלֵיכֶם אֶת־בְּנֵיכֶם יִקַּח
וְשָׁם לוֹ בְּמִרְפַּבְתּוֹ וּבְפָרְשָׁיו וְרָצוּ לִפְנֵי מִרְפַּבְתּוֹ:
וְלִשְׂוֹם לוֹ שְׁרֵי אֲלָפִים וְשְׁרֵי חֲמִשָּׁים וְלַחֲרָשׁ
חָרִישׁוֹ וְלַקִּצֵּר קִצְיָרוֹ וְלַעֲשׂוֹת פְּלִי־מַלְחָמָתוֹ וְכָל־י
רִכְבוֹ: וְאֶת־בְּנוֹתֵיכֶם יִקַּח לְרִקְחוֹת וּלְטַבְּחוֹת
וְלֵאֲפוֹת: וְאֶת־שְׂדוֹתֵיכֶם וְאֶת־פְּרָמִיכֶם וְזִיתֵיכֶם
הַטּוֹבִים יִקַּח וְנָתַן לְעַבְדָיו: וְזֹרְעֵיכֶם וְכַרְמֵיכֶם
יַעֲשֶׂר וְנָתַן לְסָרִיסָיו וְלְעַבְדָיו: וְאֶת־עַבְדֵיכֶם
וְאֶת־שְׁפָחוֹתֵיכֶם וְאֶת־בְּחֹרֵיכֶם הַטּוֹבִים וְאֶת־
חֲמוֹרֵיכֶם יִקַּח וְעָשָׂה לְמַלְאכָתוֹ: צֹאנְכֶם יַעֲשֶׂר
וְאֶתְּם תְּהִי־לוֹ לְעַבְדִים: וְזֹעֲקֹתֶם בַּיּוֹם הַהוּא
מִלִּפְנֵי מֶלְכְּכֶם אֲשֶׁר בְּחָרְתֶם לָכֶם וְלֹא־יַעֲנֶה יְהוָה
אֶתְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא: וַיִּמָּאֲנוּ הָעָם לְשָׁמַע בְּקוֹל
שְׁמוּאֵל וַיֹּאמְרוּ לֹא כִּי אִם־מֶלֶךְ יְהִיָּה עָלֵינוּ:

וְהִינּוּ גַם-אֲנַחְנוּ כְּכֹל-הַגּוֹיִם וּשְׁפָטָנוּ מִלְּפָנָיו וַיֵּצֵא
לְפָנָיו וּנְלַחֵם אֶת-מַלְחַמְתּוֹנוּ: ^א וַיִּשְׁמַע שְׁמוּאֵל אֶת
כָּל-דְּבָרֵי הָעָם וַיִּזְכְּרֵם בְּאָזְנֵי י-הוָה: ^ב וַיֹּאמֶר
י-הוָה אֶל-שְׁמוּאֵל שְׁמַע בְּקוֹלִם וְהַמְלִכְתָּ לָהֶם מֶלֶךְ
וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל-אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל לָכוּ אִישׁ לְעִירוֹ:
ט ^א וַיְהִי-אִישׁ מִבְּנֵימִין וְשְׁמוֹ קִישׁ בֶּן-אֲבִיאל בֶּן-
צְרוּר בֶּן-בְּכוֹרֵת בֶּן-אֶפְיֹחַ בֶּן-אִישׁ יִמְיִי גִבּוֹר
קָיִל: ^ב וְלוֹ-הָיָה בֶן וְשְׁמוֹ שְׁאוּל בְּחֹר וְטוֹב וְאִין
אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל טוֹב מִמֶּנּוּ מִשְׁכָּמוֹ וּמַעֲלָה גְבוּהַ
מִכָּל-הָעָם: ^ג וַתֹּאבְדָנָה הָאֲתָנוֹת לְקִישׁ אָבִי שְׁאוּל
וַיֹּאמֶר קִישׁ אֶל-שְׁאוּל בְּנוֹ קַח-נָא אֶתְךָ אֶת-אֶחָד
מֵהַנְּעָרִים וְקוּם לְךָ בְּקֹשׁ אֶת-הָאֲתָנוֹת: ^ד וַיַּעֲבֹר
בְּהַר-אֶפְרַיִם וַיַּעֲבֹר בְּאֶרֶץ-שִׁלְשָׁה וְלֹא מָצָאוּ
וַיַּעֲבְרוּ בְּאֶרֶץ-שִׁעֵלִים וְאִין וַיַּעֲבֹר בְּאֶרֶץ-יִמְיִי
וְלֹא מָצָאוּ: ^ה הִמָּה בָּאוּ בְּאֶרֶץ צוֹפָן וּשְׁאוּל אָמַר
לְנַעֲרוֹ אֲשֶׁר-עִמּוֹ לָכֵה וּנְשׂוּבָה פֹן-יִתְחַדֵּל אָבִי מִן-
הָאֲתָנוֹת וְדַאֵג לָנוּ: ^ו וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּה-נָא אִישׁ-
א-לֵהִים בָּעִיר הַזֹּאת וְהָאִישׁ נֹכְחַד כָּל אֲשֶׁר-יִזְכֹּר
בּוֹא יָבוֹא עִתָּה גִלְכָּה שֵׁם אוֹלִי יִגִּיד לָנוּ אֶת-דְּרָכָיו
אֲשֶׁר-הִלְכָנוּ עָלֶיהָ: ^ז וַיֹּאמֶר שְׁאוּל לְנַעֲרוֹ וְהִנֵּה גִלְכָּה
וּמֵה-נָבִיא לְאִישׁ כִּי הִלְחֵם אֲנִי מִפְּלִינּוּ וּתְשׁוּבָה
אִין-לְהָבִיא לְאִישׁ הַא-לֵהִים מָה אֲתָנוּ: ^ח וַיִּסָּף
הַנַּעֲרָ לַעֲנוֹת אֶת-שְׁאוּל וַיֹּאמֶר הִנֵּה נִמְצָא בְּיָדִי
רִבַּע שִׁקֶּל כֶּסֶף וְנִתְמַל לְאִישׁ הַא-לֵהִים וְהִגִּיד לָנוּ
אֶת-דְּרָכָיו: ^ט לְפָנָיו | בְּיִשְׂרָאֵל כֹּה-אָמַר הָאִישׁ
בְּלִכְתּוֹ לְדָרוּשׁ א-לֵהִים לָכוּ וּנְלַכֵּה עַד-הָרֹאֶה כִּי
לְנָבִיא הַיּוֹם יִקְרָא לְפָנָיו הָרֹאֶה: ^י וַיֹּאמֶר שְׁאוּל
לְנַעֲרוֹ טוֹב דְּבַרְךָ לָכֵה גִלְכָּה וַיִּלְכוּ אֶל-הָעִיר
אֲשֶׁר-שָׁם אִישׁ הַא-לֵהִים: ^{יא} הִמָּה עֲלִים בְּמַעֲלָה
הָעִיר וְהִמָּה מָצָאוּ נַעֲרוֹת יִצְאוֹת לִשְׂאֵב מַיִם
וַיֹּאמְרוּ לָהֶן הִנֵּשׁ בְּזָה הָרֹאֶה: ^{יב} וַתַּעֲנִינָה אוֹתָם
וַתֹּאמְרָנָה הִנֵּשׁ הִנֵּה לְפָנֶיךָ מִהָר | עִתָּה כִּי הַיּוֹם בָּא
לְעִיר כִּי זָבַח הַיּוֹם לָעָם בְּבִמָּה: ^{יג} כִּכְבֹּאְכֶם הָעִיר כֹּן
תִּמְצָאוּן אֹתוֹ בְּטָרֵם יַעֲלֶה הַבְּמָתָה לְאָכֹל כִּי לֹא-
יֹאכֵל הָעָם עַד-פֹּאוּ כִּי-הוּא יִבְרַךְ הַזָּבַח אַחֲרֵי-כֵן
יֹאכְלוּ הַקָּרְאִים וְעִתָּה עָלוּ כִּי-אֹתוֹ כֹּה־הַיּוֹם תִּמְצָאוּן
אֹתוֹ: ^{יד} וַיַּעֲלוּ הָעִיר הִמָּה בָּאִים בְּתוֹךְ הָעִיר וְהִנֵּה
שְׁמוּאֵל יֵצֵא לְקִרְאָתָם לַעֲלוֹת הַבְּמָה: ^{טו} וַי-הוּהָ גִלְכָּה

אֶת-אֲזֶן שְׁמוּאֵל יוֹם אֶחָד לְפָנָיו בּוֹא-שְׁאוּל לְאֹמֶר:
^א כָּעַת מִחַר אֲשַׁלַּח אֵלֶיךָ אִישׁ מְאָרֶץ בְּנֵימִין
וּמִשְׁחָתוֹ לְנַגִּיד עַל-עַמִּי יִשְׂרָאֵל וְהוֹשִׁיעַ אֶת-עַמִּי
מִיַּד פְּלִשְׁתִּים כִּי רִאִיתִי אֶת-עַמִּי כִּי בָּאָה צַעֲקָתוֹ
אֵלַי: ^ב וּשְׁמוּאֵל רָאָה אֶת-שְׁאוּל וַי-הוּהָ עֲנָהוּ הִנֵּה
הָאִישׁ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֵלֶיךָ זֶה יַעֲזֹר בְּעַמִּי: ^ג וַיִּגַּשׁ
שְׁאוּל אֶת-שְׁמוּאֵל בְּתוֹךְ הַשָּׁעַר וַיֹּאמֶר הִגִּידָה-נָא
לִי אִי-זֶה בֵּית הָרֹאֶה: ^ד וַיֹּשֶׁעַן שְׁמוּאֵל אֶת-שְׁאוּל
וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי הָרֹאֶה עָלָה לְפָנָי הַבְּמָה וְאֶכְלֶתֶם עַמִּי
הַיּוֹם וְשַׁלַּחְתִּיךָ בְּבֹקֶר וְכָל אֲשֶׁר בְּלִבְבְּךָ אֲגִיד לְךָ:
^ה וְלֹאֲתָנוֹת הָאֲבָדוֹת לָךְ הַיּוֹם שְׁלֶשֶׁת הַיָּמִים אֶל-
תְּשֹׁם אֶת-לִבְבְּךָ לָהֶם כִּי נִמְצָאוּ וְלִמִּי כָּל-תְּמִדַּת
יִשְׂרָאֵל הֲלוֹא לָךְ וְלְכָל בֵּית אָבִיךָ: ^ו וַיֹּשֶׁעַן שְׁאוּל
וַיֹּאמֶר הֲלוֹא כֹן-יִמְיִי אֲנֹכִי מִקְטָנִי שְׁבָטִי יִשְׂרָאֵל
וּמִשְׁפַּחְתִּי הַצָּעִירָה מִכָּל-מִשְׁפַּחוֹת שְׁבָטֵי בְנֵימִין
וְלָמָּה דִּבַּרְתָּ אֵלַי כַּדָּבָר הַזֶּה: ^ז וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל אֶת-
שְׁאוּל וְאֶת-נַעֲרוֹ וַיְבִיאוּם לַשְּׁכֶמֶת וַיִּתֵּן לָהֶם מְקוֹם
בְּרֹאשׁ הַקְּרוּאִים וְהִמָּה כִּשְׁלֹשׁ אִישׁ: ^ח וַיֹּאמֶר
שְׁמוּאֵל לְטַבַּח תְּנֶה אֶת-הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָךְ אֲשֶׁר
אָמַרְתִּי אֵלֶיךָ שִׁים אֹתָה עֲמֹד: ^ט וַיִּבְרָם הַטַּבַּח אֶת-
הַשּׁוֹק וְהָעֲלִיָּה וַיִּשָּׂם | לְפָנָי שְׁאוּל וַיֹּאמֶר הִנֵּה
הַנְּשָׂאֵר שִׁים-לְפָנֶיךָ אֹכֵל כִּי לְמוֹעֵד שְׁמוֹר-לָךְ
לֵאמֹר הָעָם קָרְאֵתִי וַיֹּאכֵל שְׁאוּל עִם-שְׁמוּאֵל
כִּיּוֹם הַהוּא: ^י וַיִּרְדּוּ מֵהַבְּמָה הָעִיר וַיִּזְכֹּר עִם-
שְׁאוּל עַל-הַגָּג: ^{יא} וַיִּשְׁכְּמוּ וַיְהִי כַּעֲלוֹת הַשֶּׁחֶר
וַיִּקְרָא שְׁמוּאֵל אֶל-שְׁאוּל הַגָּגָה לֵאמֹר קוּמָה
וְאֲשַׁלַּחְךָ וַיִּקָּם שְׁאוּל וַיֵּצֵאוּ שְׁנֵיהֶם הוּא וּשְׁמוּאֵל
הַחֹצְפָה: ^{יב} הִמָּה יוֹרְדִים בְּקִצָּה הָעִיר וּשְׁמוּאֵל אָמַר
אֶל-שְׁאוּל אָמַר לְנַעֲרָ וַיַּעֲבֹר לְפָנָיו וַיַּעֲבֹר וְאֶתָּה
עֲמֹד כִּיּוֹם וְאֲשַׁמִּיעֶךָ אֶת-דְּבַר א-לֵהִים:

הַלְבוֹת שָׂאָר אֲבוֹת הַטְּמֵאֹת

פֶּרֶק ג

ג,א נבלת העוף הטָהוֹר, מִטְּמֵאָה מִן הַתּוֹרָה: מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוּ שׁוּחַ שֹׁנֵא אָמַר "וְכָל-נֶפֶשׁ, אֲשֶׁר תֹּאכַל נְבִלָה וְטֵרֵפֶה, בְּאֶזְרָחַ, וּבְגֵר: וְכַפֶּס בְּגִדָיו וְרֵחֵן בְּפִיָם" אֵינּוּ מְדַבֵּר אֵלֶּה בְּאוֹכַל נְבִלַת הָעוֹף הַטְּהוֹר בְּלִבּוֹ, שֶׁהוּא אִסוּר מִשׁוּם נְבִלָה וְטֵרֵפֶה.

ג,ב וְכִיצַד הִיא טְמֵאָתָה: אֵינָה מִטְּמֵאָה לֹא בַמַּגֵּעַ וְלֹא בַמַּשָּׂא, וְלֹא בַשָּׂחִיא בְּתוֹךְ הַסֶּהַל, אֲלֹא בְּתוֹךְ פִּית הַבְּלִיעָה שֹׁנֵא אָמַר "וְכָל-נֶפֶשׁ, אֲשֶׁר תֹּאכַל", אֵינָה מִטְּמֵאָה אֵלֶּה בְּבֵית הַנֶּפֶשׁ. וְזֶה שֹׁנֵא אָמַר "תֹּאכַל" לִתֵּן שְׂעוֹר לְטְמֵאָתָה בַשְּׂעוֹר אֲכִילָה, שֶׁהִיא בְּזֵית. וְחָרִי נֵאֱמָר בָּהּ "וְכַפֶּס בְּגִדָיו" מִלְּמַד שֶׁהַטְּמֵאָה בָּהּ מִטְּמֵאָה בְּגִדִים עַד שֶׁיִּפְרֹשׁ מִמִּטְּמֵאָיו, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנָו.

ג,ג כִּיצַד: הַבּוֹלֵעַ בְּזֵית מִנְּבִלַת הָעוֹף הַטְּהוֹר, וְנֹגַע בְּכֵלִים בְּשַׁעַת בְּלִיעָתוֹ טְמֵאָן, וְנֶעְשֶׂוּ רֵאשׁוֹן לְטְמֵאָה. הִיא נֹגַע בְּאָדָם וּבְכֵלֵי חָרָם בְּשַׁעַת בְּלִיעָתוֹ לֹא טְמֵאָן, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנָו בַּשָּׂאָר אֲבוֹת הַטְּמֵאֹת. וְאַחַר שֶׁבִלַע אֵינּוּ מִטְּמֵאָה שָׂאָר כְּלִים, שֶׁחָרִי הוּא כָּכָל רֵאשׁוֹן לְטְמֵאָה אַחַר שֶׁפִּרֹּשׁ מִמִּטְּמֵאָיו: שֶׁאֵף עַל פִּי שֶׁהוּא טָעוּן טְבִילָה וְהֵעֲרַב שְׂמֵשׁ, אֵינּוּ מִטְּמֵאָ כְּלִים.

ג,ד אֵין נְבִלַת הָעוֹף הַטְּהוֹר צְרִיבָה מִחֻשְׁבֵּת, לְטְמֵאָ טְמֵאָה זֹה הַחֲמוּרָה; אֲלֹא בִּיּוֹן שֶׁבִלַע מִמְּנֵה בְּזֵית מִכָּל מְקוֹם, חָרִי זֹה מִטְּמֵאָה בְּבֵית הַבְּלִיעָה.

ג,ה חֹשֶׁב עָלֶיהָ לְאֲכִילָה, חָרִי זֹה מִטְּמֵאָה טְמֵאָת אֲכִילָה; וְחָרִי הִיא כְּאֲכֹל רֵאשׁוֹן לְטְמֵאָה אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִגְעָה בָּהּ טְמֵאָה אַחֲרָת, אֵינָה צְרִיבָה הַבְּשָׂר.

ג,ו פָּרָה אֲדָמָה וְשְׂעִירִים הַנְּשָׂרְפִים אֵינָן כּוּ, אֵף עַל פִּי שֶׁחֵן מִטְּמֵאָיו הַמִּתְעַפֵּק בָּהֶן: אִם חֹשֶׁב

עָלֶיהֶן לְאֲכִילָה צְרִיבִין שְׂתַנַּע בְּהֵן הַטְּמֵאָה, וְאַחַר כֵּן יִטְמֵאוּ טְמֵאָת אֲכִילָה.

ג,ז בְּזֵית מִנְּבִלַת בְּהֵמָה, שֶׁתְּחַבּוּ בְּבוֹשׁ וְהַכְּנִיסוּ לְתוֹךְ מַעֵי הָאִשָּׁה מִלְּמַטָּה, אוֹ שֶׁהַכְּנִיסוּ לְבֵית בְּלִיעָתוֹ שֶׁלְּחִבְרוֹ, בְּמְקוֹם שֶׁנְּבִלַת הָעוֹף הַטְּהוֹר מִטְּמֵאָה חָרִי זֶה טְמֵאָ מִשׁוּם נִוּשָׂא, לֹא מִשׁוּם נֹגַע, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנָו בְּתַחֲלַת הַסֶּפֶר.

ג,ח הַבוֹרֵךְ בְּזֵית מִבְּשָׂר נְבִלַת הָעוֹף הַטְּהוֹר בַּחֲזֵרַת וְכִיּוֹצֵא בָּהּ, וּבִלְעוּ אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נֹגַע בְּגִרְוֹנוֹ, חָרִי זֶה טְמֵאָ; פָּרְכוּ בְּסִיב, וּבִלְעוּ חָרִי זֶה טְהוֹר.

ג,ט הַבּוֹלֵעַ נְבִלַת הָעוֹף הַטְּהוֹר, וְאַחַר שֶׁבִלַע הִקִּיָּאָה קָדָם שֶׁתִּתְּאֲכַל חָרִי זֶה אֵינּוּ מִטְּמֵאָ בַּשְּׂתִיצָה לְגִרְוֹנוֹ, בַּשָּׂעָה שֶׁמְקִיָּאָה: שֶׁאֵינָה מִטְּמֵאָה בְּבֵית הַנֶּפֶשׁ אֲלֹא בַּשַּׁעַת בְּלִיעָה, לֹא בַּשָּׂעָה שֶׁמְקִיָּאָה אוֹתָהּ.

ג,י מַעֵי שֶׁלְּנְבִלַת הָעוֹף הַטְּהוֹר שֶׁבִלְעוּ, מִקְצַתוֹ בְּבֵית הַבְּלִיעָה וּמְקַצְתוֹ בַּחוּץ בְּתוֹךְ פִּיו אִם יֵשׁ בְּבֵית הַבְּלִיעָה בְּזֵית, חָרִי זֶה טְמֵאָ; וְאִם לֹא, טְהוֹר.

ג,יא בִלַע מִמְּנֵה אֲבָר שְׁלֵם שֶׁאֵין כּוּ בְּזֵית, אֵינּוּ מִטְּמֵאָ. אֲפִלּוּ נִטַּל צְפוּרָה, וְאֲכִילָה אִם יֵשׁ בָּהּ בְּזֵית, נְטֵמָא; וְאִם לֹא, טְהוֹר.

ג,יב הַפְּנִיָּים וְהַנּוֹצָה אֵף עַל פִּי שֶׁחֵן כְּאֲכִילָה, וּמִטְּמֵאָיו וּמִטְּמֵאָיו טְמֵאָת אֲכִילָה אֵינָן מִצְטָרְפִין בְּנְבִלַת הָעוֹף הַטְּהוֹר לְכַזֵּית; אֲבָל הַמְקוֹמוֹת חֲרָפִים הַקְּרוּבִים לְבָשָׂר מִן הַחֲרָטוּם, וְהַצְּפָרְנִים חָרִי חֵן בְּבָשָׂר, וּמִצְטָרְפִין לְכַזֵּית. רֵאשִׁי אֲנָפִים, וְרֵאשׁ חֲזָנָב, וְהַעֲצָמוֹת, אֲפִלּוּ חֲרָפוֹת אֵינָן מִצְטָרְפִין.

ג,יג הָאוֹכַל מִנְּבִלַת הָעוֹף הַטְּהוֹר, מִן הַעֲצָמוֹת חֲרָפִין, אוֹ מִן הַגִּידִין, וּמִן הַשְּׁלָל שֶׁלְּפִיָּצִים, וּמִן חָדָם, וּמִבְּשָׂר מִן חָחִי מִמְּנֵה חָרִי זֶה טְהוֹר; אֲבָל הָאוֹכַל מִן הָאֲשָׁפוּל שֶׁלְּפִיָּצִים, וּמִן הַקְּרָקָבוֹ,

ומבני המעים, או שהמחה את החלב באור וגמאו חרי זה טמא באוכל מבשרה, שהשוותה בכלל אוכל. המחחו בחמה וגמאו טהור, שחרי הסריחו.

גיר נבלת העוף הטהור שנפסדה מלאכל חבלב, טהורה; וכן אם יבשה פתוס, ואינה יכולה להשרות בפושרין מעת לעת ולהזר לכמות שהיתה חרי זו טהורה. והאוכל נצל שלנבלת העוף הטהור, חרי זה טהור.

ג, טו עוף טהור שנטרף, ונשחט שחיטה פשרה שחיטתו מטותרתו, ואכלו נשחט בעזרה; ואם נמלק, ונמצא טרפה אין מליקתו מטותרתו.

ג, טז נמצאת אומר שהשוחט עוף טהור בין בחוץ בין בפנים, בין קדשים בין חלין חרי זה טהור; והמולק חלין בפנים, או שמלק קדשים בחוץ חרי אלו מטמאין בגדים בבית הפליעה.

ג, יז המולק קדשים בפנים אם היו ראויין לקרבן, ולא נמצאו בהן מומין שפארתו במקומן חרי אלו טהורין. פיוצא פו, עגלה ערופה שנערפה בהלכתה טהורה: פפרה פתוב פה פקדשים. וכן אם נשחטה אחר ירידתה לנחל אף על פי שאסורה בהנחה, הצילה אותה שחיטתה מירי נבלה.

ג, יח נבלת העוף הטמא טהורה, ואינה מטמאה בבית הפליעה; ואם חשב עליה לאכילה, והבשרה חרי היא כאכלין טמאין, שהן ראשון לטמאה. הפנפים, והנוצה, והמקומות הרפים מן החרטום ומן הצפרנים שלה חרי הן בבשרה.

ג, יט אחד העוף הטהור, ואחד העוף הטמא אבר הפורש מהן טהור, ואין בו טמאה כלל: לפי שנאמר "ולא לה, תטמאו... לכל-הבהמה" יכול אציא אני את העוף, שאין לו פרסה; ומפי השמועה למדו, שלא בא הכתוב אלא לטמא אבר מן החי שלבהמה או שלחיה.

ג, כ אבר מן המת מן העוף, חרי הוא פנבלת העוף שפרש ממנו: אם היתה נבלת עוף טהור, מטמא טמאה חמורה בבית הפליעה בכזית; ואם חשב עליו לאכילה, מטמא טמאת אכלין. ואם היתה נבלת עוף טמא, מטמא טמאת אכלין, אם חשב עליו, והבשר; ואינו מטמא טמאת אכלין אחרים, עד שיהיה בו פביצה, כשעור כל האכלין לטמא, כמו שיתבאר.

הלכות שאר אבות הטמאות

פרק ד

ד, א שמונה שרצים האמורים בתורה והן החלד, והעכבר, והצב, והאנקה, והבולח, והלטאה, והחמט, והתנשמת טמאת פלן שונה, והן הנקראין שרץ לענין טמאה.

ד, ב השרץ אב מאבות הטמאות, מטמא אדם וכלים פמגע, וכלי חרס פאור, ואינו מטמא פמשא; והנוגע פו, אינו מטמא בגדים בשעת מגעו. ושעור טמאתו בכעדשה, וכל השרצים מצטרפין לכעדשה.

ד, ג האברים, אין להן שעור: אבר מן השרץ פבריתו בשר וגידים ועצם, שהוא פחות מבעדשה בין שפרש מן החי, בין שפרש מן המת מטמא טמאתו: והוא שיהיה בפשר שעליו, או פמוח שפעצם פדי להעלות ארוכה.

ד, ד בשר מן החי הפורש מן השרץ טהור, שאין מטמא אלא אבר הדומה לשרץ פלו: מה שרץ בשר וגידים ועצמות, אף אבר הפורש ממנו בשר וגידים ועצמות. הפליה והפכד והלשון וכיוצא בהן אף על פי שהן אבר, ואין עושין חליפין חרי הן בבשר; ואם פרשו מן החי, טהורין.

ד, ה דם השרץ בבשרו, ומצטרף לכעדשה פל זמן שהוא מתפר בפשר. עצמות השרץ וגידיו וצפרניו, טהורין. ועור החלד והעכבר והצב

והתנשמת טהור, אף על פי שהוא לח ועדין לא עבדו ולא הלך בו כדי עבדה.

הו אכל עור האנקה והכוח והלטאה והחמט כבשרו, ומטמא בכעדשה; ואם עבדו, או שחלה בהן כדי עבדה טהורין. וכמה כדי עבדה, כדי הלוח ארבעת מילין.

הז קלית השרץ הנוגע בה טהור, אף על פי שהיא מלאה מוח: והוא שיהיה המוח מתקשקש, שאינו מעלה ארוכה; אבל אם היה עומד במקומו, ויש בו כדי להעלות ארוכה כחי מבחין כרי הנוגע בה טמא ככל האברים שיש בהן להעלות ארוכה, כמו שבארנו. נקבה חקליה ככל שהוא הנוגע בה מכל מקום, טמא.

הח פיצת השרץ המרקמת אף על פי שהשרץ נראה מתוכה, טהורה; נקבה כל שהוא, הנוגע בה טמא. שרץ שחציו בשר וחציו אדמה הנוגע בפשר, טמא; ובאדמה, טהור: ואם השריץ על פני פלו הנוגע באדמה שעדין לא נגמרה צורתו, טמא.

הט בשר השרץ שנפסד והבאיש, ונפסל מלאכל הפלב טהור. יבש עד שנעשה פתוס אם יכול להשרות בפושרין מעת לעת ולחזור לכשהיה, מטמא; ואם לאו, טהור ואכלו כאכלין טמאים, אינו מטמא.

הי במה דברים אמורים, במקצת השרץ. אבל שרץ שייבש ושלדו קינם, או שנשרף ושלדו קינם הואיל ותבנית פלו קינם, כרי זה מטמא; וקרוב בעיני, שטמאה זו מדבריהם.

היא פזית מן הנבלה או כעדשה מן השרץ, שצמקו וחסרו טהורין; פחות מפעדשה מן השרץ ופחות מפזית מן הנבלה, שנתפחו ועמדו על פשעור מטמאין מדברי סופרים. היו פשעור בתחלה, וצמקו וחזרו ותפחו עד שהגיעו לשעורן כרי אלו מטמאין כשהיו, דין תורה; וכן אתה אומר, בכזית מן הפת.

היב השרץ אינו מטמא, עד שימות; התזו ראשיהן אף על פי שעדין הראש מערה בעור חגורה, ואף על פי שהן מפרכסין בזנב הלטאה כרי אלו טמאין.

היג שאר שקצים ורמשים כלין, כגון צפרדע והנחש והעקרב וכיוצא בהן אף על פי שהן אסורין באכילה כרי הן טהורין מכלום, ואכלו כאכלין טמאין אינן; ואין לה בכל השרצים כלין מה שמטמא במותו, חוץ משמונת מינין המפרשין בתורה.

הלכות שאר אבות הטמאות

פרק ה

היא שכבת זרע אב מאבות הטמאות, מטמאה אדם וכלים במגע, וכלי חרס באויר, ואינה מטמאה במושאו; ואין המטמא בה, מטמא בגדים בשעת מגעו. ואחד הנוגע בה, או הרואה אותה מפשרו שניהן ראשון לטמאה, דין תורה.

היב וכמה שעורה לנוגע, בכעדשה; ולרואה, ככל שהוא. ואין הרואה טמא, עד שתצא ממנו ויחתם פי אמה שפאמר "אשר תצא ממנו שכבת-זרע", ונאמר "או-החתים בשרו"; לפיכך אכלו ראה בקינם הואיל והגיעה לפי אמה, נטמא. ואחד הרואה מחמת פשרו, או הרואה באנס כרי זה טמא.

היג אין שכבת זרע שלקטן מטמאה, עד שיהיה בן תשע שנים ויום אחד. שכבת זרע אדמה, טהורה עד שתהיה לבנה, ונמשכת. וכל שכבת זרע שאין כל גופו שלאדם מרגיש בה, אינה מטמאה; לפיכך אם ראה בלא קשוי, ולא תאזה אינה מטמאה משום שכבת זרע. נעקרה בהרגשה אף על פי שניצאת שלא בהרגשה, טמאה.

היד המתהדר בלילה, וראה ששמש מטה

בְּחֵלוֹם, וְעָמַד וְנִמְצָא בְּשָׂרוֹ חֵם אִף עַל פִּי שְׂלֵא
מִצָּא שְׂכֵבֶת זָרַע, חֲרִי זֶה טָמֵא: כִּיּוֹן שְׂשֻׁמְשׁ
בְּחֵלוֹם, כְּבָר רָאָה בְּחֵרוֹשָׁה וּלְפִיכָּךְ מִצָּא בְּשָׂרוֹ
חֵם; וְחֵיָתָה מְעַט וְנִתְקַנְחָה בְּבִשְׂרוֹ אוֹ בְּכִלָּיו,
וּלְפִיכָּךְ לֹא מִצָּא לְחֵלוֹחִית. חֲרִיר וְלֹא חֲרִיר
בְּשָׂרוֹ חֵם, אוֹ שְׂמִצָּא בְּשָׂרוֹ חֵם וְלֹא חֲרִיר
טְהוֹר.

הֵם הַמְטִיל מַיִם, וְרָאָה מַיִם חֲלוּקִין אוֹ עֲכוּרִין
בְּתַחֲלָה טְהוֹר; רָאָה אוֹתָן בְּאִמְצָע, אוֹ בְּסוֹף
חֲרִי זֶה טָמֵא. הֵיוּ הַמַּיִם שֶׁהִטִּיל כִּלְוֵן מִתַּחֲלָה
וְעַד סוֹף, חֲלוּקִין אוֹ עֲכוּרִין חֲרִי זֶה טְהוֹר. הֵיוּ
לְבָנִים וְנִמְשָׁכִין, טָמֵא. וְהַמְטִיל טַפִּין עֲבוֹת
מִתּוֹךְ הָאֵמָה, טְהוֹר.

הוּא בַּעַל קָרִי שְׂטֵבֵל, וְלֹא הִטִּיל מַיִם קֶדֶם שֶׁיִּטְבֵּל
בְּשִׁטְטֵל אֶת הַמַּיִם טָמֵא, מִפְּנֵי שֶׁאֲחֻצֵּי
שְׂכֵבֶת זָרַע אֵינָן יוֹצְאִין אֵלָּא בְּשִׁטְטֵל מַיִם.

הִזְ בִּמְהַ דְּבָרִים אֲמוּזָרִים, בְּחֻלָּה אוֹ בְּזִקָּן; אֲבָל
יֶלֶד בְּרִיא, טְהוֹר מִפְּנֵי שֶׁהוּא יוֹרֵה שְׂכֵבֶת זָרַע
בְּחֻזְקָה בְּחַי, וְהוּא כֹּלָה נִתְקַת מִן הָאֵמָה.

הֵם עַד כִּמְהָ הוּא יֶלֶד: כֹּל זְמַן שֶׁעוֹמֵד עַל רֵגְלוֹ
אֶחָת, וְנוֹעֵל אוֹ חוֹלֵץ מִנְעָלוֹ; וְאִם אֵינּוּ יְכוּלִּים
לַעֲשׂוֹת כֵּן מִפְּנֵי חֲלָיו, חֲרִי זֶה חוֹלָה לְעַנְיָן זֶה.
וְכָל אִשָּׁה שֶׁשְׂמִשָּׁה מִטְּתָהּ, וְיִרְדָּה וְטִבְלָה קֶדֶם
שֶׁתְּקַנַּח עֲצָמָה יָפָה יָפָה חֲרִי הוּא בְּטָמְאָתָהּ.

הֵט אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה שֶׁשְׂמִשׁוּ מִטְּתָן,
שְׁנֵיהֶן טָמֵאִין; וְשְׁנֵיהֶן רֵאשׁוֹן לְטָמְאָה, דִּין
תּוֹרָה. וְאִין הָאִשָּׁה טָמְאָה מִשׁוּם נִזְנַעַת
בְּשְׂכֵבֶת זָרַע, שֶׁנִּגְיַעַת בֵּית הַסֵּתֵרִים אֵינָה
נִגְיַעָה; אֵלָּא הַמְשַׁמְשֵׁת, חֲרִי הוּא בְּרוּאָה קָרִי;
וְהוּא שֶׁתְּהִיָּה בֵּת שְׁלוֹשׁ שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד,
שֶׁנֶּאֱמַר "אִשֶּׁר-יִשְׁכַּב אֶת-אִשָּׁה".

הֵי חֵיָתָה קִטְנָה מִבֵּית שְׁלוֹשׁ שָׁנִים, אֵינָה
מִטְּמָאָה בְּשִׁכְבָּהּ; אֲבָל מִטְּמָאָה בְּנִגְיַעַת
שְׂכֵבֶת זָרַע, אִם נִגְעָה בְּבִשְׂרָהּ מִבְּחוּיָן. לְפִיכָּךְ
חַבּוּעַל גְּדוּלָּה שְׂלֵא בְּדַרְבָּה, טְהוֹרָה שְׂלֵא טָמֵא

חַבּוּעַל אֶתְּהָ בְּטָמְאָת בֵּית הַסֵּתֵרִים, אֵלָּא
בְּדַרְבָּה.

הֵי, הַבּוּעַל אֶת הָאִשָּׁה, וְלֹא הוֹצִיא שְׂכֵבֶת זָרַע
טְהוֹר, אִף עַל פִּי שֶׁהֵעֵרָה; וְכֵן הָאִשָּׁה טְהוֹרָה,
עַד שִׁיּוּצִיא הָאִישׁ.

הֵיב הָאִשָּׁה שֶׁפְּלִטָה שְׂכֵבֶת זָרַע אִם פְּלִטָה
אוֹתָהּ בְּתוֹךְ שְׁלוֹשׁ עוֹנוֹת, חֲרִי הוּא טָמֵא
בְּרוּאָה קָרִי, לְפִיכָּךְ סוֹתֶרֶת יוֹם אֶחָד אִם חֵיָתָה
זָבָה, בְּאִישׁ שְׂרָאָה קָרִי; וּמִטְּמָאָה בְּכָל שָׁהוּא.
אִף עַל פִּי שְׂלֵא יִצְאָת לְחוּץ, אֵלָּא נִעְקָרָה
וְחֵיָעָה לְבֵין הַשָּׁנִים נְטָמְאָה, שֶׁחֲרִי שְׂכֵבֶת זָרַע
בְּדַמָּה: מַה דְּמָה מִטְּמָא בְּפָנִים, אִף שְׂכֵבֶת זָרַע
שֶׁתְּפִלֵּט תְּטָמָא אוֹתָהּ בְּפָנִים.

הֵיב שְׂכֵבֶת זָרַע עֲצָמָה שֶׁנְּפִלְטָה בְּתוֹךְ הַשְּׁלוֹשׁ
עוֹנוֹת מִטְּמָאָה אַחֲרִים שֶׁנִּגְעוּ בָּהּ, בְּדַרְבָּךְ
שֶׁטְמָאָה הָאִשָּׁה שֶׁפְּלִטָה אוֹתָהּ. וְאִם פְּלִטָה אַחַר
שְׁלוֹשׁ עוֹנוֹת, חֲרִי הָאִשָּׁה טְהוֹרָה; וְכֵן שְׂכֵבֶת
זָרַע שֶׁנְּפִלְטָה, טְהוֹרָה שֶׁכְּבָר נִפְסְדָה צוּרְתָהּ.
וְכִמְהָ הוּא עוֹנָה, אוֹ יוֹם אוֹ לַיְלָה. וְאִין הַעוֹנָה
שֶׁנִּבְעָלָה בָּהּ מִן הַמִּנְיָן.

הֵיב פִּיֶּצֶד: נִבְעָלָה בְּלֵילִי שַׁבָּת שְׁלוֹשׁ עוֹנוֹת
שָׁלָה, יוֹם הַשַּׁבָּת וְלֵיל אֶחָד בַּשַּׁבָּת וְאֶחָד
בַּשַּׁבָּת; וְאִם פְּלִטָה בְּתוֹךְ זְמַן זֶה, טָמְאָה. פְּלִטָה
מִלֵּיל שְׁנֵי וְחֻלָּה, טְהוֹרָה. וְהָאִישׁ שֶׁפְּרָשָׁה
מִמֶּנּוּ שְׂכֵבֶת זָרַע, אֲפִלוּ לְאַחַר כִּמְהָ עוֹנוֹת חֲרִי
זוֹ טָמְאָה כֹּל זְמַן שֶׁהוּא לְחַה; וְהַפּוֹרְשֵׁת מִמֶּנּוּ,
טָמֵא.

הֵטוּ שְׂכֵבֶת זָרַע, אֵינָה מִטְּמָאָה אֵלָּא כִּשְׁהוּא
לְחַה: יְבִשָּׁה בְּחֵרֶם, טְהוֹרָה; וְאִם יְכוּלָה לְהַשְׂרוֹת
מֵעַת לַעַת בְּפּוֹשְׁרִין וְלְחֹזֵר לְכִמּוֹת שְׁחֵיָתָה, חֲרִי
זוֹ טָמְאָה.

הֵטוּ כְּבָר בְּאַרְנָו בְּפִרְקָה זֶה שֶׁחֲרוּאָה קָרִי,
וְהָאִשָּׁה שֶׁשָּׁכַב אִישׁ אוֹתָהּ שְׂכֵבֶת זָרַע, וְהַנּוֹגֵעַ
בְּשְׂכֵבֶת זָרַע טָמֵאִין מִן הַתּוֹרָה; וְכֵן הָאִשָּׁה
שֶׁפְּלִטָה בְּתוֹךְ שְׁלוֹשׁ עוֹנוֹת חֲרִי הוּא טָמְאָה מִן

התורה, ברוצה קרי. אבל שאר האמורים בפרק זה שהן טמאין, בגון מהרהר ומטיל מים אינן טמאין אלא מדבריהם. ולא גזרו עליהם טמאה, אלא לתרומה; אבל לחלין, טהורין.

היו נכרית שפלטתה שכבת זרע של ישראל בתוך השלוש עונות, וכן בהמה שפלטתה שכבת זרע של ישראל בתוך זמן זה הרי אותה הנפלטת טמאה; פלטו לאחר זמן זה הרי היא ספק נסרחה, או עדין לא נסרחה.

היה כבר בארנו בהלכות מטמאי משכב ומושב, ששכבת זרעו של נכרי טהורה מכלום; לפיכך בת ישראל שפלטתה שכבת זרע של נכרי, אפלו בתוך שלוש עונות הרי היא טהורה. גוי שהרגיש, ונתגיר וירד וטבל, ויצאה ממנו שכבת זרע שהרגיש בה, אחר שטבל הרי זה ספק טמא.

היט גדולה ששכב אותה קטן פחות מבן תשע שנים, או נכרי או בהמה הרי זו טהורה, שנאמר "ואיש אשר ישכב את-אשה": עד שיהיה השוכב איש ומישראל, כמו שבארנו.

הלכות שאר אבות הטמאות פרק ו

וא טמאת עבודה זרה, מדברי סופרים; ויש לה רמז מן התורה, "הסרו את-אלהי הנכר, אשר בתכבם, והטהרו...". ארבעה אבות הטמאה יש בה עבודה זרה עצמה, ומשמשיה, ותקרבת שלה, ויין שנתנסף לה; וטמאת פלג מדבריהם.

וב עבודה זרה עצמה מטמאה אדם וכלים במגע, וכלי חרס באויר; ואינה מטמאה במשא, פשרין שנאמר "שקן תשקצנו". ושעורה כזית: לא תהיה זו, חמורה מן המת; אבל אם היתה הצורה פחותה מבזית, הרי זו טהורה.

וג קצין אכר ממנה אפלו היה פמרדע, הרי זה טהור, שעבודה זרה אינה מטמאה לאברים, אלא הצורה בלה פשחיא שלמה: שנאמר "תזרם כמו דוח" מה נדה אינה מטמאה לאברים, אף עבודה זרה אינה מטמאה לאברים.

וד בקלי אבות הטמאות דנו בה, מפני שטמאתה מדבריהם: עשו אותה פשרין שאינו מטמא במשא, וכמת שאינו מטמא אלא בכזית, וכנדה שאינה מטמאה לאברים. נתפרקה עבודה זרה אף על פי שההדיוט יכול להחזירה, שחרי כל אבריה קימין אינה מטמאה.

וה כל משמשי עבודה זרה פשרין מטמאין אדם וכלים במגע, וכלי חרס באויר, ואינן מטמאין במשא; ושעור טמאתן בכזית. ואפלו קצין ממשמשיה כזית מן הכלי, מטמא פשרין; וזה חמור במשמשיה, יותר מעבודה זרה עצמה. ובית עבודה זרה, אבניו, ועציו, ועפרו מטמאין בכזית במגע, בכל המשמשיין.

וה המכנים ראשו ורפו לבית עבודה זרה, נטמא פנוגע. וכן כלי חרס שהכנים אוירו לבית עבודה זרה, נטמא; ספסלים וקתדראות שהכנים רפן לבית עבודה זרה, טמאין. וכלן ראשון לטמאה.

וז תקרבת עבודה זרה מטמאה במגע ובמשא, כנבלה; ושעורה ככזית. כל דבר שמקריבין לה, בין בשר בין שאר אכלין ומשקין הכל כנבלה, שהפתוב קראן "זבחי מתים". ואף על פי שאין תקרבת עבודה זרה שלאכלין בטלה לעולם, להתירה בהנחה אם בטלה, הרי זו ספק לטמאה. אבל כלי שהוא תקרבת עבודה זרה שבטלו, טהור; וכן עבודה זרה ומשמשיה שבטלו, טהורין.

וה יין שנתנסף לעבודה זרה מטמא אדם

ובלים במגע, וכלי חרס באויר, ומטמא אדם
במשא כנבלה. וטמאתו בכזית שנאמר "אשר
חלב זבחימו יאכלו, וישתו יין נסיכם", חרי "יין
נסיכם" כ"חלב זבחימו". ואין מטמא טמאה זו,
אלא יין שנתנסה ביד לפני עבודה זרה; אבל
סתם יין שלגויים מטמא טמאה קלה, כשאר
כל משקין טמאין.

וט מפל הדברים שבארנו מתחלת הספר עד
כאן, אתה למד שאבות הטמאות מהן אבות
שלתורה, ומהן אבות שלדברי סופרים. וכל
המטמא מחמת אב שלתורה, חרי הוא וילד
טמאה שלתורה; וכל המטמא מחמת אב
שלדברי סופרים, חרי זה וילד שלדבריהם.

וי כל אב טמאה שהוא מטמא במגע ואינו
מטמא במשא, בין אב שלתורה בין אב
שלדברי סופרים אדם הנוגע בו, אינו מטמא
בגדים בשעת מגעו, ולא אדם ולא פלי חרס,
אף על פי שעדין לא פרש ממטמאיו; וחרי הוא
אחר שפרש ממטמאיו או קדם שיפרש, וילד
שהוא מטמא אכלין ועושה אותן שני לטמאה,
מפני שהוא ראשון.

ויא וכל אב טמאה שהוא מטמא במגע
ובמשא, בין אב שלתורה בין אב שלדבריהם
אדם הנוגע בו או הנושא, מטמא בגדים
בשעת מגעו ובשעת נשיאתו, ועושה אותן
ראשון לטמאה; וכן אם נגע באכלין, עושה
אותן ראשון כל זמן שלא פרש ממטמאיו.

ויב פרש ממטמאיו חרי הוא ראשון לטמאה
לכל דבר, ואינו מטמא בגדים; ואם נגע
באכלין, חרי הן שני.

ויג במה דברים אמורים, בשאר כל האבות,
חויז מן הנבלה והמרקב. אבל הנבלה והמרקב
אף על פי שהן מטמאין במגע ובמשא, הנוגע
בהן אינו מטמא בגדים בשעת מגעו; ואם נגע
באכלין, חרי הן שני לטמאה. והנושא, מטמא

בגדים, בשעת נשיאתו; ואם נגע באכלין עד
שלא פרש, חרי הן ראשון לטמאה כמו
שבארנו.

ויד מי הטאת שיש בהן כדי חזיה אף על פי
שהן כנבלה וכמרקב, שאין מטמא בגדים אלא
הנושאן חרי הנוגע בהן מטמא בגדים בשעת
מגעו משום נושא: שאי אפשר לו שיגע במים,
ולא יסיט אותן; וכבר בארנו שאחד הנושא,
ואחד המסיט.

וטו וכן הנוגע באמר הנבלה, או שנגע בנימי
המרקב מטמא בגדים בשעת מגעו משום
נושא: שאי אפשר לנוגע בדברים אלו, שלא
יסיט אותן; ולפיכך מטמא בגדים עד שלא
פרש, כדן הנושא.

וטז הפולע נבלת העוף הטהור בשעת פליעתו,
מטמא בגדים כמו שבארנו; והן ראשון
לטמאה. וכן אם נגע באכלין, חרי הן ראשון
לטמאה. ואחר שפלע, חרי זה פרש ממטמאיו.

ויז השורף פרה אדמה, ופרים ושעירים
הנשרפים, והמשלח השעיר אף על פי שבשעת
מעשיהן מטמאין בגדים כמו שבארנו אם נגעו
באכלין אכלו בשעת מעשיהן, חרי הן שני
לטמאה.

ויח הנוגע באב מאבות הטמאות המשלך
בתוך המקנה, כגון נבלה או שרין או משקב,
שהיה במקנה, ונגע בו חרי זה טמא: שנאמר
"אך מעין ובור מקנה-מים, יהיה טהור; ונגע
בנבלתם, וטמא" אכלו בשחן בתוך המקנה,
מטמאין. וכשיעלה מן המקנה, זה הנוגע יטהר.

ויט וכן זה שדרס על המשקב שהוא מנח
במקנה, חרי המשקב טמא; וכשיעלה המשקב
מן המקנה יטהר, שהרי עלתה לו טבילה. וזה
הנוגע במשקב כשהוא במקנה אם פשט ידו
ונגע חויז למקנה, חרי זה מטמא בגדים; ואין
צריח לומר, שהוא מטמא אכלין ומשקין.

הַלְבוֹת שְׂאֵר אֲבוֹת הַטְּמְאֹת

פָּרֶק ז

ז, א דָּבָר מִפְּרֹשׁ בַּתּוֹרָה שֶׁהֵאכְלִין וְהִמְשִׁקִין מִטְּמְאִין, שֶׁנֶּאֱמַר "מִכֹּל-הָאֵכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל, אֲשֶׁר יָבוֹא עָלָיו מִיַּם יִטְמָא; וְכֹל-מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה, כֹּכֹל-כֵּלֵי יִטְמָא". וְאִין הָאֵכֶל שֶׁנִּטְמָא מִטְּמָא אֵכֶל אַחֵר, מִן הַתּוֹרָה; וְלֹא הִמְשִׁקִין שֶׁנִּטְמָאוּ מִטְּמְאִין דְּבַר אַחֵר, מִן הַתּוֹרָה.

ז, ב אֵכֶל מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים גָּזְרוּ עַל הָאֵכֶל הַטְּמָא שֶׁאִם נִגַּע בְּאֵכֶל אַחֵר, שֶׁטְּמָאָהוּ; וְכֵן אִם נִגַּע הָאֵכֶל הַטְּמָא בְּמִשְׁקִין, טְמָאָן. וְאִין אֵכֶל מִטְּמָא כֵּלֵי שֶׁנִּגַּע בּוֹ לְעוֹלָם, וְאֵפְלוּ מִדְּבָרֵיהֶם. וְכֵן גָּזְרוּ עַל הִמְשִׁקִין הַטְּמְאִין, שֶׁיִּטְמָאוּ אֲכָלִין אוֹ מִשְׁקִין אוֹ כֵּלִים שֶׁנִּגַּעוּ בָּהֶן.

ז, ג אִין לָךְ וְלָךְ טְמָאָה שֶׁמִּטְמָא כֵּלִים, אֵלֹא מִשְׁקִין טְמְאִין בְּלִבָּד; וְטְמָאָה זֹה, מִדְּבָרֵיהֶם; וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ אוֹתָן הִמְשִׁקִין טְמְאִין, מִחֲמַת אֵב מִאֲבוֹת הַטְּמְאֹת, בֵּין שְׁלַתּוֹרָה, בֵּין שְׁלַדְּבָרֵיהֶם. וּמִפְּנֵי מַה גָּזְרוּ עַל מִשְׁקִין טְמְאִין שֶׁיִּטְמָאוּ כֵּלִים: גָּזְרָה מִשׁוּם מִשְׁקָה חֹזֵב, שֶׁהוּא אֵב וּמִטְמָא כֵּלִים דִּין תּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר "וְכִי-יִרַק חֹזֵב, בַּטְּהוֹר..", כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

ז, ד כְּשֶׁגָּזְרוּ עַל הִמְשִׁקִין שֶׁיִּטְמָאוּ אֵת הַכֵּלִים, גָּזְרוּ שֶׁיִּהְיוּ מִטְּמְאִין אֵת הַכֵּלִים מִתּוֹכָן. פִּינְדָּה: אִם נִפְלוּ לְאֹוִיר כֵּלֵי חָרָס נִטְמָא כֵּלֵי, וְחָרִי הוּא שְׁנֵי; וְאִם נִגַּעוּ בְּשְׂאֵר כֵּלִים מִתּוֹכָן נִטְמָאוּ כֵּלֵי, וְנִעֲשִׂי שְׁנֵי.

ז, ה אֵכֶל אִם נִגַּעוּ מִשְׁקִין טְמְאִין בְּאַחֲזָרֵי הַכֵּלֵי שֶׁיֵּשׁ לוֹ תוֹדָה, בֵּין בְּכֵלֵי חָרָס בֵּין בְּכֵלֵי שְׁטַף וּכְלֵי מִתְּכוֹת נִטְמָאוּ אַחֲזָרֵי בְּלִבָּד; וְחָרֵי אַחֲזָרֵי שְׁנֵי, וְלֹא נִטְמָא תּוֹכוֹ. בְּמַה דְּבָרִים אֲמֹרִים, לְתַרוּמָה; אֵכֶל לְקַדְּשׁ כֵּלֵי שֶׁנִּטְמָאוּ אַחֲזָרֵי, נִטְמָא כֵּלֵי וְחָרֵי כֵּלֵי שְׁנֵי לְטְמָאָה.

ז, ו כָּבֵר בִּאֲרָנוּ שֶׁהֵאכְלִין אִין מִטְּמְאִין כֵּלִים,

וְהִמְשִׁקִין מִטְּמְאִין; וְלָמַד עָשׂוּ בְּטְמָאת מִשְׁקִין כֵּבֵר זֶה, וְאֲמָרוּ שֶׁהַכֵּלֵי שֶׁנִּגַּעוּ מִשְׁקִין טְמְאִין בְּאַחֲזָרֵי לֹא נִטְמָא תּוֹכוֹ לְתַרוּמָה לְהוֹדִיעַ שֶׁטְּמָאת כֵּלִים אֵלֹו מִדְּבָרֵיהֶם, כִּדִּי שֶׁלֹא יִשְׂרְפוּ עַל טְמָאָה זֹה תַּרוּמָה וְקַדְּשׁוֹם.

ז, ז כָּבֵר בִּאֲרָנוּ שֶׁהֵאכְלִין וְהִמְשִׁקִין שֶׁנִּגַּעוּ בְּאֵב מִאֲבוֹת הַטְּמְאֹת, חָרֵי הֵן רֵאשׁוֹן לְטְמָאָה; וְכֵן אִם נִגַּע אֵכֶל בְּאֵדָם אוֹ בְּכֵלֵי שֶׁנִּטְמָא בְּאֵב, חָרֵי אוֹתוֹ הָאֵכֶל שְׁנֵי לְטְמָאָה. וְאֵכֶל שֶׁנִּגַּע בְּזֶה הַשְּׁנֵי, נִקְרָא שְׁלִישִׁי לְטְמָאָה; וְאִם נִגַּע הַשְּׁלִישִׁי בְּאֵכֶל רְבִיעִי, חָרֵי זֶה נִקְרָא רְבִיעִי לְטְמָאָה.

ז, ח בְּמַה דְּבָרִים אֲמֹרִים, בְּאֲכָלִין. אֵכֶל הִמְשִׁקִין אַחֵד מִשְׁקָה שֶׁנִּגַּע בְּאֵב הַטְּמָאָה, אוֹ שֶׁנִּגַּע בְּרֵאשׁוֹן, אוֹ שֶׁנִּגַּע בְּשְׁנֵי חָרֵי אוֹתוֹ מִשְׁקָה תְּחִלָּה לְטְמָאָה; וּמִטְמָא אֵת חֵבְרוֹ וְחֵבְרוֹ אֵת חֵבְרוֹ, אֵפְלוּ הֵן מֵאָה: שְׂאִין מוֹנִין בְּמִשְׁקִין.

ז, ט פִּינְדָּה: יִין שֶׁנִּגַּע בְּאֵב הַטְּמָאָה, אוֹ בְּרֵאשׁוֹן, אוֹ בְּשְׁנֵי חָרֵי יִין זֶה כְּרֵאשׁוֹן לְטְמָאָה; וְכֵן אִם נִגַּע יִין זֶה בְּשִׁמּוֹן, וְשִׁמּוֹן בְּחֵלֶב, וְחֵלֶב בְּדָבָשׁ, וְדָבָשׁ בְּמִיָּם, וְהַמִּיָּם בֵּינָן אַחֵר, וְכֵן עַד לְעוֹלָם כֵּלֵי רֵאשׁוֹן לְטְמָאָה, וּכְאֵלוֹ כֵּל אַחֵד מֵהֶן נִטְמָא בְּאֵב תְּחִלָּה. וְכֵלֵי מִטְּמְאִין אֵת הַכֵּלִים.

ז, י וְכֵן כֵּלֵי שֶׁנִּטְמָאוּ אַחֲזָרֵי בְּמִשְׁקִין, וְנִגַּעוּ מִשְׁקִין אַחֲרִים בְּאַחֲזָרֵי הַכֵּלֵי הַטְּמְאִין אֵפְלוּ הֵיוּ מִשְׁקָה חֵלִין, נִעֲשִׂי הִמְשִׁקִין הָאַחֲרִים תְּחִלָּה לְטְמָאָה, וּמִטְמְאִין כֵּלִים אַחֲרִים, וְעוֹשִׂין אוֹתָן שְׁנֵי; וְאִין צָרִיךְ לִזְכֹּר, שֶׁהֵן מִטְּמְאִין אֲכָלִין וּמִשְׁקִין אַחֲרִים.

ז, יא אַחֲזָרֵי הַכֵּלֵי שֶׁנִּטְמָאוּ בְּמִשְׁקִין, וְנִגַּעוּ אֲכָלִין בְּאַחֲזָרֵי הַכֵּלֵי הַטְּמָא אֵפְלוּ אֲכָלֵי תַּרוּמָה, חָרֵי אֵלֹו טְהוֹרִין, שֶׁהַכֵּלֵי שֶׁנִּטְמָאוּ אַחֲזָרֵי בְּלִבָּד, אִינוּ מִטְמָא אֵת הָאֲכָלִין אֵלֹא לְקַדְּשׁ בְּלִבָּד: שֶׁהַכֵּלֵי שֶׁנִּטְמָאוּ אַחֲזָרֵי חָרֵי זֶה טְמָא כֵּלֵי לְקַדְּשׁ כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ, וְלִפְנֵיךְ מִטְמָא אֵכֶל הַקַּדְּשׁ.

הַלְבוֹת שְׂאֵר אֲבוֹת הַטְּמְאָה

פָּרֵק ח

היא כל הנזגע בידי בראשון לטמאה, בין שהיה אותו ראשון אדם או פלי או אכל או משקין טמאין נטמא ידיו בלבד, עד הפרק; וכן המכנים ידיו לאויר פלי חרס שננטמא באל הטמאה, או שהכנים ידיו לבית המזגע נטמא ידיו. וטמאת הידים, מדברי סופרים.

הב הידים שניות לעולם: שאין טמאתן אלא מדבריהם; וכשגזרו טמאה עליהן, גזרו שיהיו כשני לטמאה. אכלו המכנים ידו לבית המזגע, או שנזגע בידי בדם שהוא מטמא בגדים עד שלא פרש מנטמאיו הרי ידיו שניות.

הג הפגול, והנותר, וצריך שלמנחות הרי הן בראשון לטמאה, ומזנין בהן ראשון ושני לפיכך מטמאין את הידים בכפיצה. ואין הפגול והנותר מצטרפין, אף על פי ששערן שוה בכפיצה, הואיל וטמאת הידים מדבריהם; אבל שאר האכלין מצטרפין, שאין אכלין טמאין מטמאין את הידים עד שיהיו בכפיצה.

הד קלית הפגול או הנותר אף על פי שהיא סתומה הנזגע בה בידי, נטמא ידיו: שהעצמות שלקדשים ששמשו נותר או פגול מטמאין את הידים, הואיל ונעשו בסים לדבר האסור.

הה בשר קדש שיצא חוץ למחצתו הרי הוא ספק אם מטמא את הידים, או אינו מטמא; לפיכך אינו מטמא שספק טמאת הידים טהור, כמו שיתבאר. ואם בשר פסח שיצא חוץ לבית הוא, הרי הוא טהור בני חבורה, זריזין הן.

הו אין טמאת ידים במקדש שבשעה שגזרו טמאה על הידים, לא גזרו במקדש; אלא הנזגע באכלין טמאים וכיוצא בהן, בין שנזגע

במקדש בין שנזגע חוץ למקדש, ונזע בקדשים במקדש לא טמאין. ואם נזע חוץ למקדש הרי זה מטמא את הקדש, ופוסל את התרומה כמו שיתבאר.

הז מי שננטמאת ידו אחת, ונגעה באחרת האחרת טהורה; ונוטל את הטמאה, ודיו. במה דברים אמורים, לתרומה. אבל לקדש אם נטמאת ידו אחת, ונזע בשניה טמאה, ושתיהן צריכות טבילה לקדש; אבל לתרומה, בנטילת ידים בלבד יטהרו ידיו.

הח שלמה המלך ובית דינו גזרו על כל הידים שיהיו שניות, אף על פי שלא ידע בודאי שננטמאו מפני שהידיים עסקניות. ולא גזר שלמה על הידים טמאה, אלא לקדש; ואחר כך גזרו חכמים שאחריו, אף לתרומה. ולפיכך צריך נטילת ידים לתרומה; ואם נגע בתרומה קדם שנטל ידיו פסולה, ונשרפת על טמאה זו.

הט לט אדם ידיו במטה, ואוכל בתרומה בלא נטילת ידים; ואין חוששין שפוא יגע. אבל לא יעשה כן בחלין שנעשו על טהרת הקדש, או טהרת התרומה; גזרה שפוא יגע, לפי שאינו מקפיד עליהן.

הי הואיל והידיים שניות אם נגעו במשקין, עשו אותן תחלה; ואם נגעו במשקין אלו באכלין, עשו אותן שני. ואם נגעו במשקין אחרים, עשו אותן תחלה שהמשקין תחלה לעולם, כמו שבארנו; אבל אין משקין אלו שננטמאו מחמת ידים מטמאין פלים פלל, שעיקר טמאת הידים מדבריהם.

היא וכן גזרו חכמים על כל אדם שיאכל אכלין טמאין, בין שאכל אכל ראשון או אכל שני, ועל כל השותה משקין טמאין שיהיה שני לטמאה, עד שיטבל. ואם נגע באכלין, עשה אותן שלישי. ואם נגע במשקין, אכלו משקה חליו עשה אותן תחלה, לטמא אכלין ומשקין

אחרים, אבל לא לטמא פלים, הואיל ועיקר טמאת אדם זה מדבריהם.

ה"ב ומפני מה גזרו טמאה על האוכל אכלין טמאין, שפא יאכל אכל ראשון או שני וישתה עליו משקה תרומה; ונמצא משקה תרומה טמא, פאכל שפכו. וכן השותה משקין טמאין, שפא יאכל עמחן אכל תרומה; ונמצא טמא, במשקין שפכו. וכבר בארנו בתרומות, שאסור לאכל תרומה טמאה.

ה"ג אינו מטמא עד שיאכל אכלין טמאים כחצי פרס, שהיא פביצה ומחצה שזקתה; וכן השותה אינו מטמא עד שישתה ממשקין טמאין רביעית. וכל האכלין מצטרפין לחצי פרס, לפסל את הגווה; וכל המשקין מצטרפין לרביעית. ואם אבל או שתה פחות משעור זה, טהור.

ה"ד אבל מעט ושתה, וחזר ואכל מעט ושתה אם יש מתחלה ועד סוף כדי אכילת פרס, מצטרפין; ואם לאו, אין מצטרפין. וכן אם שתה מעט ושתה, ושתה מעט ושתה אם יש מתחלה ועד סוף כדי אכילת פרס, מצטרפין; ואם לאו, אין מצטרפין. אבל פחות מבשעור, וטבל ועלה, ואכל מעט מיד אם לא שתה ביניהן, וחרי אכילה שלפני הטבילה ושלאחר הטבילה בכדי אכילת פרס חרי אלו מצטרפין.

ה"טו אשה שהיא ראשון לטמאה, ומניקה את בנה חרי הפן טהור, ולא גזרו עליו טמאה; שאפלו תאמר שינק רביעית אפשר שיש מתחלה ועד סוף יתר מבדי אכילת פרס, שהרי אינו יונק בבת אחת.

ה"טז המעפרת התירו לה שתהיה אוכלת אכלין טמאין פחות מבשעור, ואף על פי שהיא אוכלת הרבה; מפני הספקה. ואינה צריכה טבילה, אלא חרי היא טהורה.

הלכות שאר אבות הטמאות

פרק ט

ט"א הפא ראשו ורבו פמים שאובין, או שנפלוי על ראשו ועל רבו שלשת לוגין מים שאובין חרי הוא פשני לטמאה עד שיטבל. ואם נגע פאכלין, עשה אותן שלישי. ואם נגע במשקין טמאין ועשה אותן תחלה לטמא אכלין ומשקין אחרים, אבל לא לטמא פלים.

ט"ב ומפני מה גזרו טמאה על אדם זה: מפני שהיו טבולי יום טובלין במערות שמימיהן רעים, וחי רוחצין אחר פן פמים שאובין יפים דרו נקיותה; ופשט המנהג פה, עד שהיו רב העם מדרמין שמים שאובין שרוחצין באחרונה הן שמתחרין, לא הטבילה שבמי המקנה, וחי טובלין בזלזול, פלא פונה. לפיכך גזרו שפל פא ראשו ורבו פמים שאובין, או שנפלוי על ראשו ורבו נטמא, ונעשה פשני לטמאה.

ט"ג אפלו טהור שאינו טבול יום אם נפלוי על ראשו ורבו שלשת לוגין מים שאובין, או שפא ראשו ורבו פמים שאובין חרי זה פשני לטמאה עד שיטבל; טבל אינו צריך הערב שמש, מפני שעיקר טמאה זו מדבריהם.

ט"ד וכן האוכל אכלין טמאין והשותה משקין טמאין, וטבל אינו צריך הערב שמש; וכן פלים שנטמאו במשקין פיון שהטבילו, טהרו ואין צריכין הערב שמש; מפני שעיקר טמאות אלו מדבריהם.

ט"ה מי שנפלוי עליו שלשת לוגין מים שאובין משני פלים, או משלושה אם התחיל השני עד שלא פסק הראשון, מצטרפין; ואם לאו, אין מצטרפין. נפלוי מארבעה פלים, אינו מצטרפין; ואף על פי שהתחיל זה עד שלא פסק זה, חרי זה טהור.

ט"ו נפלוי על ראשו, אבל לא על רבו, או שנפלוי

על רבו, ולא נפלו על ראשו, או שנפלו על ראשו בלבד מלמעלה, ונפלו על רבו מן הצד או מלמטה חרי זה טהור: עד שיפלו על ראשו ועל רבו הסמוך לראשו, בדרך.

טז, וכן אם בא ראשו במים שאובין, ולא בא רבו, או בא רבו, ולא בא ראשו, או שבא ראשו בלבד, ובא משאר גופו רבו במים שאובין מלמטה או מן הצד חרי זה טהור: עד שיבוא ראשו ורבו הסמוך לראשו, בדרך.

טז, ח הפא מראשו ורבו החצי במים שאובין, ונפלו על החצי האחר מים שאובין הואיל וחציו בנפילה וחציו בביאה, חרי זה טהור.

טז, ט חיו שלשת לוגין שנפלו עליו או שבא בהן, מקצתן שאובין ומקצתן אינן שאובין, או שנתערב בהן יין ושמן ודבש וחלב חרי זה טהור: עד שיהיו השלושה, בלן מים שאובין.

טז, טי שלשת לוגין אלו שנפלו על הטהור או שבא בהן, וטמאהו פיון שנעשה בשני לטמאה, חרי המים האלו טמאין: שהרי נגעו בשני; וחרי אלו המים אומרים לזה הטהור, טמאנו אותו וטמאנו.

טז, יא בראשונה היו מניחין בפרות שלתרומה בצד הספרים, ואומרים זה קדש וזה קדש, ובאין העכברים, ומקרעין את הספרים. לפיכך גזרו שכל תרומה שנגעה באחד מבתבי הקדש, נטמאת, וחרי היא בשלישי לטמאה, כאלו נגעה בשני; ונמצאו כל בתבי הקדש, פוסלין את התרומה בשני.

טז, יב ולא עוד, אלא מי שהיו ידיו טהורות, ונגע באחד מבתבי הקדש נעשו ידיו שניות, ומטמאין את התרומה ואת המשקין; ואף על פי שאין הידים מטמאות אלא מראשון לטמאה כמו שבארנו, חרי הן מטמאות מן הספר.

טז, יג רצועות תפלין, עם התפלין, וגליון שבספר שלמעלן ושלמתן שבתחלה ושפסות,

כשהן מחברין לספר, וספר שנמחק, ונשתיר בו שמונים וחמש אותיות, ומגלה שפתוב בה שמונים וחמש אותיות, כפרשת "ויהי בנסע הארץ" חרי אלו מטמאין את הידים. ולא דברי תורה בלבד, אלא כל בתבי הקדש אפלו שיר השירים וקוהלת, שהן דברי חכמה מטמאין את הידים.

טז, יד תרגום שבעזרא ושפדניאל, חרי הוא מפלל בתבי הקדש. אבל תרגום שפתוב עברית, ועברית שפתוב תרגום, או שפתוב בתבי הקדש בכתב עברי אינן מטמאין את הידים: עד שיהיו פתובין אשורית, על העור, ובדיו.

טז, טו הפותב הלל ושמע לתינוק להחלמוד בו, אף על פי שאינו רשאי חרי אלו מטמאין את הידים. המשיחות והרצועות שתפרן לספר אף על פי שאינו רשאי לקימן כל זמן שהן מחברין לספר, מטמאין את הידים.

טז, טז תיק שלספר, ותבה שלספר, ומטפחות ספרים בזמן שהן תפורות, מטמאין את הידים. אבל הפרכות אף על פי שיש בהן מאותיות שלשם, ומענינות הרבה שלתורה אינן מטמאין את הידים. ספרי המינים, אינן מטמאין את הידים. פרישת סוטה הואיל ולמחיקה עומדת, אינה מטמאה את הידים.

חמשה עשר בשבט איז ראש השנה פאר די ביימער. דער פסוק זאגט
"כי האדם עץ השדה - א מענטש איז ווי א בוימ, זאגט מוה"רא"ש אז א
מענטש קען זיך אסאך אפּלערנען פון א בוימ

אויף א בוימ גייט דורך שווערע צייטן, עס ווערט ווינטער, עס קומען
שווערע ווינטן, האגל, שניי, אלע בלעטער פאלן אראפ, דער בוימ ווייסט
נישט אויב ער וועט עס דורך מאכן. אבער אויב ער האלט זיך שטארק,
ער ווייסט אז באלד וועט קומען זומער און ער וועט צוריק אויפּלעבן,
מאכט ער עס דורך און עס בלייבט שטיין א הערליכע בוימ.

און אפילו זומער קומען אויך די היצן וואס טריקענען אויס דעם בוימ,
עס זעט אויס ווי ער ווערט אינגאנצן פארטריקנט, אויב אבער דערהאלט
ער זיך, בלייבט ער א הערליכע בוימ.

די זעלבע איז מיט א מענטש, עס גייט אויף אים דורך אסאך
שוועריקייטן, אסאך מאל זעט אים אויס ווי ער האלט עס שוין מער נישט
אויס. ער קען עס מער נישט דורך טראגן, און אפילו ווען עס הייבט שוין
אן צו גיין אביסל בעסער, קומען פרישע צרות און פראבלעמען און ער
ויל שוין אויפגעבן. אויב אבער לאזט ער זיך נישט צוברעכן, ער דערהאלט
זיך, וועט אים צום סוף גוט זיין.

נאך א זאך זעט מען ביי די ביימער, אז די ווארצלען פונעם בוימ
גייען אריין טיף אין דער ערד, און ווי טיפער זיי זענען אין דער ערד,
אלץ שטערקער און בעסער האלט זיך דער בוימ, און פארקערט אויב
די ווארצלען זענען נישט גענוג טיף אין דער ערד, דאן ווען עס קומט א
שטארקע ווינט וועט עס אוועק בלאזן דעם בוימ.

פון דעם קען זיך א מענטש אפּלערנען, אז אויב ער וועט זיך האלטן
גרויס, ער וועט ווייזן פאר יעדן איינעם ווי גוט און געלונגען ער איז,
און ער וועט אראפ קוקן א צווייטן, דאן וועט ער צום סוף פאלן, ווייל
יעדער וועט אים פיינט האבן. אבער א מענטש וואס באהאלט זיינע גוטע
מעלות, ער איז צוגעלאזן צו יעדן איינעם, ער קוקט ארויף אויף יעדן
איינעם, אזא מענטש האט יעדער ליב, און ער וועט זיך קענען האלטן
און שוין מצליח זיין.

<p>2 Feb</p>	<p>ראשון Sunday</p>	<p>ד 4</p>	<p>בבלי: סנהדרין מז ירושלמי: מגילה טז תוספתא: שבת טו נ"ך: שופטים יז-יח רמב"ם: שאר אבות הטומאה ג</p>	<p>נץ החמה..... 7:05 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:37 סו"ז תפלה - גר"א... 10:28 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:28</p>	<p>עלות השחר..... 5:52 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:01 סו"ז תפלה - מג"א. 10:04 שקיעה..... 5:15</p>
-------------------------	--------------------------------	-----------------------	---	---	---

<p>3 Feb</p>	<p>שני Monday</p>	<p>ה 5</p>	<p>בבלי: סנהדרין מח ירושלמי: מגילה יז תוספתא: שבת טז נ"ך: שופטים יט-כ רמב"ם: שאר אבות הטומאה ד</p>	<p>נץ החמה..... 7:04 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:36 סו"ז תפלה - גר"א... 10:27 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:29</p>	<p>עלות השחר..... 5:51 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:00 סו"ז תפלה - מג"א. 10:03 שקיעה..... 5:16</p>
-------------------------	------------------------------	-----------------------	--	---	---

<p>4 Feb</p>	<p>שלישי Tuesday</p>	<p>ו 6</p>	<p>בבלי: סנהדרין מט ירושלמי: מגילה יח תוספתא: שבת יז נ"ך: שופטים כא - שמואל א א רמב"ם: שאר אבות הטומאה ה</p>	<p>נץ החמה..... 7:03 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:36 סו"ז תפלה - גר"א... 10:27 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:30</p>	<p>עלות השחר..... 5:50 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:00 סו"ז תפלה - מג"א. 10:03 שקיעה..... 5:17</p>
-------------------------	---------------------------------	-----------------------	--	---	---

<p>5 Feb</p>	<p>רביעי Wednesday</p>	<p>ז 7</p>	<p>בבלי: סנהדרין נ ירושלמי: מגילה יט תוספתא: שבת יח נ"ך: שמואל א ב-ג רמב"ם: שאר אבות הטומאה ו</p>	<p>נץ החמה..... 7:02 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:35 סו"ז תפלה - גר"א... 10:27 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:32</p>	<p>עלות השחר..... 5:49 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:59 סו"ז תפלה - מג"א. 10:03 שקיעה..... 5:18</p>
-------------------------	-----------------------------------	-----------------------	---	---	---

<p>6 Feb</p>	<p>המישי Thursday</p>	<p>ה 8</p>	<p>בבלי: סנהדרין נא ירושלמי: מגילה כ תוספתא: ערובין א נ"ך: שמואל א ד-ה רמב"ם: שאר אבות הטומאה ז</p>	<p>נץ החמה..... 7:01 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:35 סו"ז תפלה - גר"א... 10:26 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:33</p>	<p>עלות השחר..... 5:48 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:59 סו"ז תפלה - מג"א. 10:02 שקיעה..... 5:20</p>
-------------------------	----------------------------------	-----------------------	---	---	---

<p>7 Feb</p>	<p>ששי Friday</p>	<p>ט 9</p>	<p>בבלי: סנהדרין נב ירושלמי: מגילה כא תוספתא: ערובין ב נ"ך: שמואל א ו-ז רמב"ם: שאר אבות הטומאה ח</p>	<p>נץ החמה..... 7:00 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:34 סו"ז תפלה - גר"א... 10:26 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:34</p>	<p>עלות השחר..... 5:47 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:58 סו"ז תפלה - מג"א. 10:02 שקיעה..... 5:21</p>
-------------------------	------------------------------	-----------------------	--	---	---

Candle Lighting 5:03 הדלקת הנרות

<p>8 Feb</p>	<p>שב"ק Shabbos</p>	<p>י 10</p>	<p>בבלי: סנהדרין נג ירושלמי: מגילה כב תוספתא: ערובין ג נ"ך: שמואל א ח-ט רמב"ם: שאר אבות הטומאה ט</p>	<p>Shabbos Shirah נץ החמה..... 6:58 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:34 סו"ז תפלה - גר"א... 10:26 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:35</p>	<p>בשלח, שירה עלות השחר..... 5:45 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:58 סו"ז תפלה - מג"א. 10:02 שקיעה..... 5:22</p>
-------------------------	--------------------------------	------------------------	--	--	---

Shabbos Ends 6:35 זמן מוציא ש"ק

וְעֵן מְעַנְטֵן גְּעֵבֵן צְדָקָה, וְעֵרֵן דִּי פִירוֹת גְּעַפְעֵנְטֵשֵׁט, און עַס אִיז דָא שְׁלוֹם אויף דָער וועלט.

(ספר המדות אות צדקה סימן ל"ג)